

ፋሲካ ግዛው

only 1/2
214-349-6600

1994 7.70

ማህ-፪

መሠረዳ ፎቅ 1994 ዓ.ም

የዐውደ ርእዩ ፖስተር መግለጫ

ፖስተሩ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትናንት ዛሬና ነገ በሚል ርዕስ የተዘጋጀውን ዐውደ ርእዩ ዓላማና ይዘት ያንጸባርቃል። በፖስተሩ ላይ የተለያዩ ወካይ ገጽታዎች ይታያሉ። የአነርሱም ትርጉም እንደሚከተለው በአጭሩ ቀርቧል።

1. **ቤተ ክርስቲያን** :- ዐውደ ርእዩ በክርስቶስ ደም የተመሠረተውን ቤተ ክርስቲያን የሚያስተዋውቅ እንደመሆኑ ሥዕሏ ይታያል። ቢጫው ቀስም ብርሃናዊት መሆን ይገልጻል። በጉልላቱ ላይ ያሉት የሰላን እንቁላሎች ሰላን እንቁላሏን ያልማጃረጥ ትክ ብላ በመመልከት አስክትረሰፍለው ድረስ እንደምትጠብቅ መንፈስ ቅዱስም ቤተ ክርስቲያንን እንደሚጠብቃት ስመግለጥ ነው ።
2. **ልጅ** :- በላዩ ላይ ያሰው አረንጓዴ ቢጫ ቀይ ቀለም ኢትዮጵያን የሚወክል ቢሆን በአቅፍ ውስጥ ያሉት ሁሉ ስኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የተጠበቀ መሆናቸውን ያመለክታል።
3. **ቤተ ጊዮርጊስ** :- ቅዱስ ሳሊበሳ ካነፃቸው አብያተ ክርስቲያናት አንዱ ቤተ ጊዮርጊስ ነው። ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ያፈራቻቸው ቅዱሳን በሥነ ሕንፃውና በሥነ መንግሥቱ የነበራቸውን አገልግሎት ቤተ ክርስቲያንም በልጆቿ ለሀገራችን ሥልጣኔና ለቀሪዝሙ ያበረከተችውን አስተዋጽኦ ያሳያል ።
4. **ቅዱሳት መጻሕፍት** :- መንፈሳዊ ዕውቀት የሚገኝባቸውን የትምህርተ ሃይማኖት ምንጭ የሆኑትን፣ ታሪክን መዝግበው የያዙትን፣ የቅዱሳንን ገድልና ተለምራት የሚገልጡትን፣ በቅድስት አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያናችን ተጠብቀው የቆዩትን፣ የሥነ ጽሕፈት ውጤቶች የሆኑ የቅዱሳት መጻሕፍት ባለቤቶች መሆናችንን የሚያስገነዝብ ነው።
5. **ቅዱስ ያሬድና መልእክ** :- ኢትዮጵያዊው ቢቁ ቅዱስ ያሬድ ለአርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያናችን በሥነ ዜማ ያበረከተውን አስተዋጽኦ ለማሳየት የቀረበ ቢሆን መልእክ ዜማው ስማያዊ መሆኑንና ምድራዊያን ክስማያውያን ጋር በአንድነት ፈጣሪያቸውን የሚያመስግኑበት ዜማ መሆኑን ያመለክታል ።
6. **ደወል** :- ደወል የጥሪ ድምጽ ማስተላለፊያ እንደመሆኑ ዛሬ የሚለውን የዐውደ ርእዩን ክፍል ያንጸባርቃል። ዛሬም ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ልጆቿን ወደ እኔ ኑ እያለች ትጣራለችና
7. **ዲሻ** :- ነገ የሚከውን የዐውደ ርእዩን ክፍል የሚጠቅስ ቢሆን ቤተ ክርስቲያናችን ዘመናዊ ቴክኖሎጂን በመጠቀም ጌታችን ለሐዋርያት የሰጠውን «ሐሩ ወመሀሩ፤ ሂዱና አስተምሩ» የሚለውን መልእክት ለዓለም ማዳረስ እንደሚጠበቅባት ያመለክታል ።

የፖስተር ሥዕል - በገዛኸኝ ኑርጋ

ብፁዕ ወቅዱስ ኦቡነ ጳውሎስ ፓትርያርክ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት
ዘኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ ዘአክሱም ወእጩ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖት

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መሠረተ ሽምት

እምነት ተስፋ ስለምናደርገው ነገር የሚያስረግጥ፤ የማናየውንም ነገር የሚያስረዳ ነው። ዕብ.1፡1-2።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ልጆቿ ከሁሉ ለስቀድመው ስለ እምነታቸው እንዲያውቁ ታስተምራለች። ይሄንን የእምነት ትምህርት የምትጀምረው ደግሞ የእግዚአብሔርን መኖር /ሀልዎተ አግዚአብሔር/ ከማስተማር ነው።

የእግዚአብሔር መኖር በቅዱሳን አባቶች እና በቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት ታውቋል። ከዚህ በተጨማሪ በንጹሕ ኅሊና ለመረመረ ሰው የፈጣሪ መኖር የሚታወቅባቸው ሌሎች መንገዶችም አሉ። ለምሳሌ፡-

ሀ/ ፍጥረት፡- ቅዱስ ሳውሎስ «የማይታየው ባሕርይ እርሱም የዘላለም ኃይሉ ደግሞም አምላክነቱ ከኃለም ፍጥረት ጀምሮ ከተሠሩት ታውቆ ግልጽ ሆኖ ይታያል» ሲል እንደተናገረ እግዚአብሔር ለፍጥረቱ በፍጥረቱ ይታወቃል። ሮሜ.1፡19። ስለሆነም የእግዚአብሔር መኖር በፍጥረታት ለካላን ባሕርይ እና ሥርዓት እንዲሁም አንዱ ከሌላው ጋር ባለው ተዛምዶ ይታወቃል።

ለ/ ልቡ፡- ከፋ ስንሠራ ኅሊናችን ይወቅስናል። ደግ ስናደርግ ደግሞ ኅሊናችን ሰላም ያገኛል። በዚህ የተነሣ ከፋዎችን የሚቀጣ ደጋጌችን የሚያከብር ፈጣሪ እንዳለ እናውቃለን። ቅዱስ ሳውሎስ በሰዚህ ሲገልጽ «ሕግ የሌላቸው አሕዛብ ከባሕርያቸው የሕግን ትእዛዝ ሲያደርጉ ለእነዚያ ሕግ ባይፍራቸው እንኳ ለራሳቸው ሕግ ናቸውና»። ሮሜ.2፡14። የሰው ኅሊና እንዲህ ሳይነገረው ከፋና ደጉን የሚለይ ስለሆነ የእግዚአብሔርን መኖርንም ያስ መካሪና ለስተማሪ በተሰጠው የማወቅ ጸጋ ሊረዳ ይችላል።

ሐ/ ታሪክ፡- ከጥንት ጀምሮ የሰው ልጅ ፈጣሪ እንዳለው ሀውቆ ሲያመልክ ኖሯል። ይህም ለኃለም ፈጣሪ እንዳለው የሚያስረዳ ነው። ሥራ.14፡11።

ደኃ ፍጥረት

የፈጣሪን መኖር ከተረዳን በኋላ ልናውቀው የሚገባን የሥነ ፍጥረታትን ነገር ነው። እግዚአብሔር ከብሩ እንዲገለጥ እርሱን ለመስማን የሰጠ ቀዳሾች

የመንግሥቱ ወራሾች እንዲሆኑ እንዲሁም ሥራውን እንዲገልጡ ለአንዝሮ ለተዘዘሮ ፍጥረታትን ፈጥሯል። እነዚህ ፍጥረታት በስድስት ቀናት /ከእሱድ እስከ ዓርብ/ የተፈጠሩ ሲሆኑ ቁጥራቸውም ሃያ ሁለት ነው።

ሽምት ስሜዶ ምሥጢራት

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እምነቷን የምትገልጥባቸው አምስት አሰማዶ ምሥጢራት አሏት። «አሰማዶ» ምስላዎች ማለት ነው። እነዚህ ምሥጢራት የምእመናንን ልቡና በትምህርተ ሃይማኖት ደግፈው የሚይዙ ስለሆኑ አሰማዶ ተብለዋል። ምሥጢር የተባሉት ደግሞ ምሥጢር ለቅርብ ሰው ለዘመድ እንዲነገር እነዚህም ቤተ ክርስቲያንን መጠጊያው ሳይረገ ወደ ሃይማኖት ለቀረበ ሰው የሚሰጡ ትምህርቶች ስለሆኑ ነው። ምሥጢር ስባዕድ ቢነገር እንዲቀል ሁሉ እንደዚህም ከሃይማኖት ውጪ ለሆነ ሰው ቢነገሩ ይቃላቸዋል። ጌታችን የተቀደሰውን ለውሾች አትሰጡ ማለቱም ለዚህ ነው። ማቴ.7፡7። አንድም ምሥጢር ማለት ትምህርት ማለት ነው።

እነዚህን ምሥጢራት እንደሚከተለው ባጭሩ እንመስክታለን።

ምሥጢረ ሥላሴ

ሥላሴ ማለት ሦስትነት ማለት ሲሆን ምሥጢረ ሥላሴ የእግዚአብሔርን ለንድነትና ሦስትነት የምንማርበት ትምህርት ነው። በመጽሐፍ እንደተገለጠው እግዚአብሔር በመስኮቱ በሥልጣኑ በአገዛዙ እና በሕልውናው ለንድ ነው። «እስራኤል ሆይ ስማ፤ እምላካችን እግዚአብሔር ለንድ እግዚአብሔር ነው።» እንዲል። ዘጸ.6፡4። ስለሆነም በአንድ ለምላክ እናምናለን። አንዱ እግዚአብሔር በሰም በእካልና በግብር ሦስት መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ ይመሰክራል።

በሰም፡- አብ= ወልድ= መንፈስ

ቅዱስ፡ ማቴ.3፡16-17፤ 28፡19-20፤ 2ቆሮ.14፡13።

በኢካል፡- ስለብ ፍጹም ለካል፤ ለወልድ ፍጹም ለካል፤ ስመንፈስ ቅዱስም ፍጹም ለካል ላላቸው። በዚህም የተነሣ በመጽሐፍ አብን ወልድን መንፈስ ቅዱስን በየራሳቸው እርሱ እያለ ይጠራል። ዮሐ.5፡19-43፤ 16፡5-10፤13። ይህም በኢካል ሦስት መሆናቸውን ያጠይቃል።

በግብር፡-አብ ወልድን ይወልዳል፤ መንፈስ ቅዱስን ያወርዳል፤ ወልድ ከአብ ይወስዳል መንፈስ ቅዱስ ከአብ ይወርዳል /ይወጣል/። በዚህ የተነሣ አብ ወላጁ ወልድ ተወላጁ መንፈስ ቅዱስ ሠራጺ በመሆን በግብር ሦስት ናቸው።

ወልድ፡ ከአብ ቅድመ ዓለም የተወለደ ነውና አባቴ ይለዋል። ዮሐ.15፡23። አብም ወልድን ልጁ ነውና ልጅ ይለዋል ማቴ.17፡5። መንፈስ ቅዱስ ከአብ የወረደ /የወጣ/ መሆኑን ጌታችን ይመሰክራል። ዮሐ.15፡26

በሰም በኢካል በግብር እግዚአብሔር ሦስትነት ለሰው እነበል እንጂ በመለኮት፤ በአገዛዝ፤ በሥልጣን፤ በሕልውና ለንድ ለምላክ እንጂ ሦስት አማልክት አይባሉም። "በሰማይም የሚመሰክሩት ሦስት ናቸው። አባት ልጁና መንፈሱ ናቸው። ሦስቱም ለንድ ናቸው" እንዲል። 1ዮሐ.5፡7። /የ1938 ዓ/ም የአማርኛውን መጽሐፍ ቅዱስ እና የKing James version እንግሊዝኛውን ይመልከቱ/። ጌታችንም በወንጌል "እኔና አብ አንድ ነን" ብሏል። ዮሐ.10፡30። ስለሆነም ለርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያናት የምሥጢረ ሥላሴን ነገር ታምናለች ታላምናለች።

ምሥጢረ ሥጋዊ

ሥጋዊ ማለት ሰው መሆን ማለት ሲሆን በምሥጢረ ሥጋዊ ከሦስቱ ለካላት አንዱ ለካል ወልድ በተለየ ለካል ከእመቤታችን ከቅድስት ድንግል ማርያም ከሥጋዊ ሥጋ ከኑፍሷ ነፍሱ ነሥቶ በተዋሕዶ ሰው መሆኑን እንመሰክራለን።

ይህንንም መጽሐፍ ቅዱስ

"በመጀመሪያው ቃል ነበረ። ቃልም በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ። ቃልም እግዚአብሔር ነበረ። — ቃልም ሥጋ ሆነ" በማለት መጥኖ ይገልጻል። (ዮሐ 1፡1-14)። ለአድግኖት በብእ አምላክ በፈቃዱ ሰው ሆኖ ማለት ዝቅ አለ ከከብረ። ተዋረዶ ማለት አይደለም። በአጭር ቁመት በጠባብ ደረት ወልድ በተዋሐደው ሥጋ የተወሰነ ይሁን እንጂ ምሉሉ በክላሲካል አልክላላውም።

ቃል ሥጋ ሆኖ ሰንል በተዋሐደ ከሁለት አካል አንድ አካል ከሁለት ባሕርይ /መለኮትና ትስብእት/ አንድ ባሕርይ ሆኖ ማለታችን ነው። ጌታችን ሥግዎ ቃል ነውና የትስብእት /የሥጋ/ ገንዘብ ለመለኮት የመለኮት ገንዘብ ለትስብእት ሆኗል። በዚህም የተነሣ ጌታችን ሞትን በገዛ ሥልጣኑ ድል አድርጎ ከተነሣ በኋላ ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ የተወጋውን ጎነን ሲዳሰስ በፈለገ ጊዜ የሆነውን እንመለከታለን። ጌታችን ሐዋርያው ዮሐንስ "ጣትህን ወደዚህ አምጣና እጆቼን እይ እጅህንም አምጣና በንኔ አስገባው" አለው። ቅዱስ ዮሐንስ መለኮት የተዋሐደውን ሥጋ ለመዳሰስ እጁን በዘረጋ አቃጠለው። ያን ጊዜም « ጌታዬ አምላኬም » ብሎ መሰከረ። ዮሐ.20፡26-228። ከዚህ የምንረዳው ቅድመ ተዋሕዶ አያቃጥል የነበረ ሥጋ አሁን የመለኮትን ገንዘብ ገንዘብ አድርጓልና ማቃጠሉን ነው።

ጌታችን ምንም እንኳ ሥጋን ተዋሕዶ መከራ መስቀልን ስለ ሰው ልጆች የተቀበለ በሆነ የጌታችን ጌታ የነገሥታት ንጉሥ ነው። 1ጢ ሞ.6፡15፣ ራእይ.17-14፣ 19-16። በዚህ ስም እና ማዕረግ የሚጠራ ደግሞ እግዚአብሔር ብቻ ነው። ለዚህም ሊቀ ነበያት ሙሴ በጻፈው መጽሐፍ የተነገረውን እንጠቅሳለን። «የአማልክት አምላክ የጌታችንም ጌታ ታላቅ አምላክ ኃያልም የሚያስፈራም፤ በፍርድ የማይደላው መማሰጃም የማይቀበል ነው።» ዘጸ.10፡17። እንዲሁም ሥግዎ ቃልን ሊሳይያስ ኃያል አምላክ ብሎታል። ኢሳ.9፡6። ቅዱስ ዮሐንስ ፍቅረ አግዚአ ደግሞ በራእዩ «ያለውና የነበረው የሚመዘውም ሁሉንም የሚገዛ ጌታ አምላክ አልፋና የሚጋ እኔ ነኝ ይላል» ሲል መሰከረ። ል። ራእይ.1፡8፣22፡13።

ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን እነዚህንና በርካታዎቹን የቅዱሳን መጻሕፍት ምስክርነት አስተባብራ አምላክ ወልድ አምላክ አያሱስ ክርስቶስ ቅድመ ዓለም ከአብ ያለ እናት ድንረ ዓለም ከቅድስት ድንግል ማርያም ያለ አባት ሁለት ልደትን ተወስደ፤ በተዋሕዶ ልደት ከበረ፤ የሰውን ልጅ ለማዳን መከራ መስቀልን ተቀበለ፤ ሞተ፤ ተቀበረ፤ በሦስተኛው ቀን በሥልጣኑ ሙስና መቃብርን አጥፍቶ ተነሣ፤ በተነሣ በዐ

ርባኛው ቀን ዐረገ፤ ዳግመኛም ለፍርድ ይመጣል ብላ ታምናለች።

ምሥጢረ ጥምቀት

ጥምቀት ማለት በውኃ መዘፈን ማለት ሲሆን በምሥጢረ ጥምቀት የሰው ልጆች ከውኃና ከመንፈስ ቅዱስ ዳግመኛ በመወለድ የእግዚአብሔር መንግሥት ወራሾች ይሆናሉ። ጌታችን ኒቆዲሞስን «አውነት፣ እውነት እልሃለሁ ሰው ከውኃና ከመንፈስ ካልተወለደ በቀር ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ሲገባ አይችልም» ሲል እንዳስተማረው። ዮሐ.3፡5፣ ቲቶ.3፡4-5።

የምንጠመቀውም በሥላሴ ስም መሆን እንዳለበት ጌታችን ተናግሯል። ይህም ዓለምን ዞረው እንዲያስተምሩ ለመረጣቸው ደቀ መዛሙርቱ የሰጠው ትእዛዝ ነው። «እንግዲህ ሂዱና እስከገባን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ያዘዝኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ እያስተማራችኋቸው ደቀ መዛሙርት አድርጓቸው» እንዲል። ማቴ.28፡19-20። እንዲያጠምቁ የሚፈቀድላቸው ካህናት ብቻ ናቸው።

ምሥጢረ ቀርባን

ቀርባን የሚለው ቃል በቁሙ አምኖ መሥዋዕት ማለት ሲሆን በብሉይ ኪዳን በዘመነ አራት በእግዚአብሔር የሚቀርብ ነበር። በአዲስ ኪዳን ግን የወልደ እጋለ እመሕያው የአያሱስ ክርስቶስ አማካዊ ሥጋ እና አማካዊ ደም ነው። በብሉይ ኪዳን የነበረው የደም፣ የእህል መሥዋዕት ራሱን ስለ ሰው ልጆች መሥዋዕት አድርጎ ባቀረበው በጌታችን ቅዱስ ሥጋና ክቡር ደም ተተክሏል።

ጌታችን በወንጌል «አውነት፣እውነት እላችኋለሁ የሰውን ልጅ /የወልደ እጋለ/ አመሕያው ክርስቶስን/ ሥጋ ካልበላችሁ ደሙንም ካልጠጣችሁ በራሳችሁ ሕይወት የላችሁም። ሥጋዬን የሚበላ ደሜንም የሚጠጣ የዘላለም ሕይወት አለሁ፤ እኔም በመጨረሻው ቀን አስነሣዋለሁ። ሥጋዬ እውነተኛ መብል ደሜም እውነተኛ መጠጥ ነውና። ሥጋዬን የሚበላ ደሜንም የሚጠጣ በእኔ ይኖራል። እኔም በእርሱ እኖራለሁ። ሕያው አብ እንደ ሳክኝ፣ እኔም ከአብ የተነሣ ሕያው እንደምሆን፣ እንዲሁም የሚበላኝ ደግሞ ከእኔ የተነሣ ሕያው ይሆናል። ከሰማይ የወረደ እንጀራ ይህ ነው፤ አባቶቻችሁ መና በልተው እንደ ሞቱ አይደለም፤ ይህን እንጀራ የሚበላ ለዘላለም ይኖራል።» ብሎ እንዳስተማረ። ዮሐ.6፡53-58።

ቅድስት ተዋሕዶ ቤተ

ክርስቲያናችን ዘወትር በቅዱሳዋ የክርስቶስን ሥጋ እና ደም ስምእ መናን ታቀብላለች። የሚቀበሉት ምእመናንም «ይህ በእውነት የክርስቶስ ሥጋ እና ደም» መሆኑን እየመሰከሩ ነው። ጌታም በምሴተ ሐሙስ ምሥጢረ ቀርባንን ሲመወርት «እንጀራን አንሥቶ ባረከ፤ ቆርሶም ለደቀ መዛሙርቱ ሰጠና። እንካችሁ፤ ብሉ፤ ይህ ሥጋዬ ነው አለ። ጽዮንም እንሥቶ አመስግኖም ሰጣቸው» እንዲሁም አል፤ ሁላችሁ ከእርሱ ጠጡ፤ ሰበ ብዙዎች ስጋጢአት ይቅርታ የሚፈስ የአዲስ ኪዳን ደሜ ይህ ነው» በማለት ነው። ማቴ.26፡26-28።

ምሥጢረ ትንሣኤ መታን

ይህ ምሥጢር አዳም እስከ ዕለተ ምጽአት ክርስቶስ የሞቱና በምድር ልብ ወለድ ያሉ የሰው ልጆች በነፍስና በሥጋ የሚነሡበት ነው። የሰው ልጅ በሚሞትበት ጊዜ ሥጋው በመቃብር፣ ጻድቅ ከሆነ ነፍሱ በንጉሳት ኃዋኔ ከሆነ ደግሞ ነፍሱ በሲኦል ይቆያል። ሉቃ.16፡19-24። ጌታችን ዳግመኛ ሲመጣ በጽድቅ ያሉት በቀኙ ይቆማሉ ወደ ዘላለም ሕይወት ወደ መንግሥተ ሰማያት ይገባሉ። በሲኦል የቆዩት በግራው ይቆማሉ። «እናንተ ርጉማን፤ ለሰይጣንና ለመላእክቱ ወደ ተዘጋጀ ወደ ዘላለም እሳት ከአኔ ሂዱ» ይባላል። እሳት መደማደጠፍ ትሉ ወደማያንቀላፋ ወደ ገሃነመ እሳት ይጣላል። ማቴ.24፡31-46።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ (ሰፊ ትንሣኤ መታን በሰፊው አስተምሯል። ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን በዚህ ታምናለች። 1ቆሮ.15፡29-54።

ምሥጢረ ቤተ ክርስቲያን

«ጥበብ ቤተዋን ሠራች፤ ሰባተ ንም ምስሰዎቿን አቆመች» ተብሎ በመጽሐፍ እንደተነገረ ሰባት ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን አሉ። ምሳ.9፡1። እነርሱም በሚታዩ አገልግሎት የማይታዩ የውን የእግዚአብሔርን ረቂቅ ጸጋ ወደም ስጦታ የምንቀበልባቸው በመሆናቸው ምሥጢራት ተብለዋል። እነርሱም ጥምቀት፣ ሚሮን፣ ቀርባን፣ ክህነት፣ ተክሊል፣ ንስሐ እና ቀንዲል ናቸው።

1. ምሥጢረ ጥምቀት
አዕማደ ምሥጢራት በሚለው ክፍል የተገለጠ በመሆኑ ያንን ይመለከታል።

2. ምሥጢረ ሚሮን
ምሥጢረ ጥምቀት የተፈጸመለት ማንኛውም ሰው ከመጠመቂያው እንደ

ወጣ የሚቀጣው ቅዱስ ቅባት ሜሮን ይባላል። በዘመነ ሐዋርያት ያመኑት ከተጠመቁ በኋላ ሐዋርያት በአንብሮተ አድ ሕጅ በመጫን/ በተጠማቀዎቹ ላይ ጸጋ መንፈስ ቅዱስን ያሳድሩባቸው ነበር። ሥ ፫.20÷14-17

በሐዋርያት ሰብከት ቤተ ክርስቲያን አየሰፋች፤ ምእመናን እየበዙ በመሄዳቸው ከሐዋርያት በኋላ የተነሡ ሐዋርያን አበው በሁሉም ቦታ ይፈጸም ዘንድ በአንብሮተ አድ ፈንታ ሜሮን ይቀሱ ዘንድ ፈቀዱ። ይህም ጸጋ መንፈስ ቅዱስን ለመቀበላቸው ማጎተም ነው።

3. ምሥጢረ ቁርባን

ሰለ ምሥጢረ ቁርባን አዕማደ ምሥጢራት በሚለው ሳይ የቀረበ ነውና ያንን ይመስክታል። የተጠመቁ ሁሉ ቅዱስ ቁርባን ይቀበላሉ። ጳጳም ደግሞ ንስሐ ገብተው በአበ ነፍሳቸው ተመክረው ሥጋ ወደሙን ይቀበላሉ። 1ቆሮ.11÷28-29።

4. ምሥጢረ ክህነት

ተክህነ ማለት አገላለጽ ማለት ሲሆን ክህነት ማለት ደግሞ አገልግሎት ማለት ነው። የክህነት ሥራ የተጀመረው በሕገ ልቡና ሲሆን ለዚህም የእነ መልክ ጼዴቅ ክህነት ይጠቀሳል። ዘፍ.14÷18፤ ዕብ.7÷1-22። ጳጳም የሙሴ አማት ዮቶር ካህን አንደ ነበረ ተጽፏል። ዘጸ.5÷8። «አንተም ወንድምህን አሮንን ከአርሱም ጋር ልጆቹን ከአሰራኤል ልጆች መካከል ለይተህ ከዛናት ይሆኑልኝ ዘንድ ወደ አንተ አቅርብ» እንዲል። ዘጸ.28÷1።

ጳጳም በሐዲስ ኪዳን ጌታችን ሐዋርያትን መርጦ ከህነት ሰዓቶ በዓለም ዙሪያ በክህነታቸው እንዲያገለግሉ ልክቸዋል። «እውነት አላችኋለሁ፤ በምድር የምታሰሩት ሁሉ በሰማይ የታሰረ ይሆናል። በምድርም የምትፈቱት ሁሉ በሰማይ የተፈታ ይሆናል» ተብሎ እንደተነገረ። ማቴ.18÷18፤ 16÷19። ሐዋርያትም ከእነርሱ በኋላ የሚተኩትን አየሾሙ አገልግሎት እንዲቀጥል አደረጉ።

- ዲያቆናት አንተሾሙ ሥራ.6÷3-6 ፤ 1ጢዋ.3÷8-10።
 - በርናባስና ሳውል እንደተሾሙ ሥራ.13÷1-3።
 - ጳጳሳት አንደተሾሙ ሥራ.20÷28፤ ቴቶ.1÷7-9 ፤ 1ጢዋ.3÷1።
- በሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን ሦስት የክህነት ደረጃዎች አሉ። እነርሱም ዲያቆናት ቅሰና፣ ጳጳሳና ናቸው።

5. ምሥጢረ ተከሲስ

ይህ ምሥጢረ ድንግልናቸውን ጠብቀው የቆዩ

ወንድና ሴት አካለ መጠን ሲያደርሱና አብረው ለመኖር ሲፈቀዱ በተቀደሰ ጋብቻ በቤተ ክርስቲያን የሚፈጸም ምሥጢር ነው። ይህም በመጀመሪያው ሰው በአዳምና ክንኑ በተገኘው በሐዋን የተፈጸመ ነው። ዘፍ.1÷26-28፤ 2÷18-25፤ ማቴ.19÷3-9። ሰቀ.ጋቢዎች የሚደረግ ጸሎተ ተከሲል ያለ ሲሆን መደምደሚያው ሥጋ ወደሙ ነው።

6. ምሥጢረ ንስሐ

ንስሐ ማለት መጸጸት፣ መመለስ፣ ከኃጢአት ለመለየት መቀረጥ ማለት ሲሆን ከሰባቱ ምሥጢራት አንዱ ነው። እንጨት ሆኖ የማይጤስ ሰው ሆኖ የሚያሳስ የለምና ሰዎች ፈጣሪያቸውን ቢበድሉ እና ቢጸኑ ንስሐ ገብተው ለኃጢአታቸው ይቅርታ ይገኛሉ።

የቤተዎች ነቢያትና መምህራን ጥሪያቸው የበደሉ ንስሐ እንዲገቡ ነው። ማቴ.3.1-2፤ 4÷17፤ ኢሳ.41÷18-20፤ ዘክ.1÷3። ንስሐ የሚገባ ሰው ንስሐውን ለእስ ነፍሱ ለንስሐ አባቱ/ መናዘዝ አለበት። ማቴ.8÷2-4። ስለሆነም እያንዳንዱ ክርስቲያን ንስሐ አባት ሊኖረው ይገባል።

7. ምሥጢረ ቅንዲስ

«ከእናንተ የታመመ ማንም ቢኖር የቤተ ክርስቲያንን ሽማግሌዎች/ካህናት/ ወደ አርሱ ይጥራ። በጌታም ስም አርሱን ዘይት ቀብተው ይጸልዩላት። የአምነትም ጸሎት ድውደን ያድናል፤ ጌታም ያስነሣዋል፤ ኃጢአትም ሠርቶ እንደሆነ ይሠራልታል።» እንዲል በቤተ ክርስቲያናችን ይህ ምሥጢር በሚቀባ ዘይት ይከናወናል። ያዕ.5÷14-15።

ከላይ ከተዘረዘሩት ሰባት ምሥጢራት መካከል የተወሰኑት የማይደገሙ ማለትም አንድ ጊዜ ብቻ የሚፈጸሙ ሲሆኑ የቀሩት ደግሞ ሊደገሙ

የሚችሉ ናቸው።

የማይደገሙ

• ምሥጢረ ጥምቀት

• ምሥጢረ ሚሮን

• ምሥጢረ ክህነት

• ምሥጢረ ተከሲል

የሚደገሙ

• ምሥጢረ ቁርባን

• ምሥጢረ ንስሐ

• ምሥጢረ ተንዲል

ስመቤታችን ቀድሰተ ድንግል ማርያም

እመቤታችን ማን ናት?

1. ወሳዚተ ስምሳክ ናት

ሰማይና ምድር የማይወሰኑትን፤ አልፋና የሚጋጥ የጌቶች ጌታ፤ የአማልክት አምላክ፤ የነገሥታት ንጉሥ የሆነውን ወልደ እግዚአብሔርን በማገፀ የተሸከመች ቅድስት እናታችን ናት። ስለዚህም ቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነታቸውን ሰጥተዋል።

ኢሳ.60÷14። «የእግዚአብሔር ከተማ የእስራኤልም ቅዱስ የሆነች ጽዮን ይሉኛል»

መዝ. 86÷5 «ሰው እናታችን ጽዮን ይላል። በውስጥም ሰው ተወለደ።» ኢሳ. 7÷14 «ድንግል ትፀንሳለች ወንድ ልጆች ትወልዳሉ ስሙንም አማኤል ብላ ትጠራዋለች።»

ኢሳ.9÷6 «ሕፃን ተወልዶልናልና፤ ወንድ ልጅም ተሰጥቶልና ለቅነትም ጫንቃው ላይ ይሆናል። ስሙም ድንቅ መንያል አምላክ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል።»

የወለደችው ኃያል አምላክ ነውና እርሷ ወሳዚተ አምላክ ናት።

ሉቃ 1:35 «ከእንቺ የሚወለደው ቅዱሱ የእግዚአብሔር ልጅ ነው።»
ሉቃ 1:43 «የጌታዬ እናት ወደ እኔ ትመጣ ዘንድ አንዴት ይሆንልኛል?»

2. መተሳተፊ ፈጣሪ በሰበተ ፍጡራን ናት

እመቤታችን ከፈጣሪ በታች ከፍተረታት ሁሉ በላይ ናት። ይህንንም በተመለከተ መጽሐፍ ሲናገር «እኔንቺ የማይገዛ ሕዝብና መንግሥት ይጠፋል» ይላል። ኢ.ሳ.60÷12። ነቢዩ ዳዊትም «በወርቅ ልብሰ ተጎናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝህ ትቆማለች።
በእባቶችሽ ፋንታ ልጆች ተወለዱልሽ፤ በምድርም ሁሉ ላይ ጎዥዎች አድርገሽ ትሾሚያቸዋለሽ። ለልጅ ልጅ ሁሉ ስምሽን ያሳስባሉ።» በማለት ስለ ክብሯ ዘምሮላታል። መዝ 44÷10-17።

3. ዘሳስማዊት ድንግል ናት

እመቤታችን ቅድመ ወሊድ ድንጋሪ ወሊድ /ቅድመ ፀኒብ/ ጊዜ ፀኒ ስ፤ ድንጋሪ ፀኒብ/ ድንግል ናት። በመውለዱ ድንግልናዋ አልተሰወጠም። እናትነትን ከድንግልና አስተባብራ ይዛለች። ይህም ፅዱብ ድንቅ ተለምዶ ነው።

«ወደ ምሥራቅም ወደሚመለከተው በስተውጭ ወዳለው ወደ መቅደሱ በር አመጣኝ፤ ተዘግቶም ነበር። እግዚአብሔርም ይህ በር ተዘግቶ ይኖራል እንጂ እይከፈትም፤ ሰውም አይገባበትም፤ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር የብቅበታልና ተዘግቶ ይኖራል።» ሲል ነቢዩ ሕዝቅኤል እንደተናገረ። ሕዝ.44÷1

ጠቢቡ ሰሎሞንም «እኮቴ ሙሽራ የተቆለፈ ገነት፤ የተዘጋ ምንጭ የታተመ ፈላሽ ናት» ብሏታል። መዳ.4÷12።

4. ስማሳጃችን ናት

በገሊላ ቃና ጌታችን ከእናቱ ከድንግል ማርያምና ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ሆኖ በሠርጉ ቤት በተገኘ ጊዜ እመቤታችን «የወይን ጠጅ እኮ የላቸውም» ብላ የጎደለው እንዲሞላ እድር ጋለች። ዮሐ.2÷3-11። ቅዱስ ዳዊትም «የምድር ባለጠጎች እሕዛብ በፈትሽ ይማለላሉ» ሲል መለከሮላታል። መዝ 44÷12።

ከሁሉ በላይ ደግሞ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ገብርኤል «እኛ የመላብሻ ሆይ፤ ጌታ ከእንቺ ጋር ነው። በእግዚአብሔር ፊት እኛ እግኝተሻል» በማለት የተናገረው ቃል እመቤታችን

እግዚአብሔር ሰበው ልጅ ሊሰጠው ከወሰነው እኛ በላይ በቅድስና፤ በክብር ያጌጠች መሆን ይመስከራል። ሉቃ.1÷28-30።

5. ምስክር/ሐብሕት/ ናት

እመቤታችን በሰማያውያን መላእክትም ሆነ በምድራውያን ሰዎች የእግዚአብሔር ልጆችም የምትመሰገን /የምትወደስ/ ልዕልት ንግሥት ናት። ለዚህም ነው መልአኩ ቅዱስ ገብርኤል ከመላእክት ወገን ወደ እርሷ ሄዶ «ደስ ይበልሽ እኛ የመላብሽ ሆይ፤ ጌታ ከእንቺ ጋር ነው፤ እንቺ ከሌቶች መካከል የተባረክሽ ነሽ» ብሎ እንዳመሰገናት ወዲያው ከሰዎች ወገን የሆኑት ቅድስት ኤልሳቤጥ ደግሞ ያንኑ ቃል ደግሞ ያመሰጠ ገነታት። ሉቃ.1÷28 እና 42።

ቅድስት ኤልሳቤጥ ድንግል ማርያምን በታመስግን የነበረችበትን ሁኔታ መጽሐፍ እንዲህ ይገልጠዋል። «በኤልሳቤጥም መንፈስ ቅዱስ መላባት» ያላል። መንፈስ ቅዱስን ተመልታ ያመሰገነችው ነውና እኛም መልአኩንና ኤልሳቤጥን እብነት አድርገን እና መሰግናታለን። እመቤታችንም በሌራሷ በትናገር «እነሆም ከዛሬ ጀምሮ ትውልድ ሁሉ ብፅሕት ይሉኛል» ብላለች። ሉቃ.1÷39።

6. ስናታችን ናት

በእማላጅነቷ ለምናምን ለእኛ ድንግል ማርያም እናታችን ናት። ይህም ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኘ ነው። ቅዱስ ዳዊት «ሰው እናታችን ጸዮን ይላል» ሲል እንደተናገረ። መዝ.86÷5። ልጁ ወዳጁ ኢየሱስ ክርስቶስም በመልዕልተ መስቀል ላይ ሳለ ለሚወደው ደቀ መዝሙር «እናትህ እነኝት» ብሎታል። ዮሐ.19÷27። በእንግሪ ቅዱስ ዮሐንስ ድንግል ማርያም ለሁላችን እናት ትሆን ዘንድ ተሰጠችን።

7. ንዘሕት ናት

ጠቢቡ በሉሞን «ወዳጄ ሆይ፤ ሁለንተናሽ ውብ ነው። ነውርም የለብሽም» ሲል እንደተናገረ እመቤታችን ሥርጉት በቅድስና ንጽሕት በድንግልና ናት። መዳ.4÷7። ለዚህም ነው መልአኩ ሲያመሰግናት «ከሌቶች መካከል የተባረክሽ ነሽ» ያላት። ደግሞም ነቢዩ «በወርቅ ልብሰ

ተጎናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝህ ትቆማለች» ብሏታል። መዝ.44÷10። በወርቅ ልብሰ ተጎናጽፋና ተሸፋፍና የሚሰው ቃል የሚያመለክተው ወርቅ ጽፍ ይነውና የእመቤታችንን ንጽሕና ነው።

8. ምስክርነትን ናት

«ጌታ ራሱ ምልክት ይሰጣችኋል፤ ድንግል ትፀንሳለች።» እንዲል። ኢሳ.7÷14።

ከብረ ቀዳሳን

ቅዱስ ማሰት ከዙር፤ ምስክርነት ልዩ፤ ንጹሕ ማለት ሲሆን ቃሉ ለሰው፤ ለመላእክት፤ ለቦታ፤ ለቀን እና ለቤተ መቅደስ እገልግሎት ለሚውሉ ንዋያት የሚሰጥ ቅጽል ነው። ይሁን እንጂ በዚህ ጽሑፍ ስለ ቅዱሳን መላእክትና ስለ ቅዱሳን ሰዎች /ጻድቃን/ እንመለከታለን።

1/ ቅዱሳን ጻድቃን

«ጻድቃን ድል ባደረጉ ጊዜ ብዙ ነብር አሉ» ምሳ.28÷12 ተብሎ እንደተነገረ ቅዱሳን ዓለምን አቸንፈው የኃጢአትን ባሕር ደቅድቀው ካለፉ በኋላ እግዚአብሔር የተለያየ እኛ ያገናጽፋቸዋል።

«የማልዳናል፡- በሕይወተ ሥጋም ሆነ በእጸደ ነፍስ ሆነው ቅዱሳን ያማልዳሉ። ዘፍ.20÷1-8፤ ኢዮ.42÷7-9፤ ዘጸ.32÷7-14፤ 1ነገ.11÷11-13፤ ኤር.42÷1-12፤ 2ቆሮ.5÷18-20፤ 2ነገ.19÷34፤ 2ዮ.6፤ 13÷21።

«የጸጋ ሰግደት ይገባቸዋል፡- የአክጠ ብርት ወይም የጸጋ ሰግደት ለቅዱሳን ጻድቃን ይገባል። ዘፍ.33÷1-7፤

37÷5-11፣ 42÷6-9፣ 43÷26-28፣
ዘጸ.18÷6-7፣ 1ሳሙ.28÷14፣
2ሳሙ.1÷1-2፣ 1ነገ 18÷7-15፣
2ነገ.2÷15፣ 4÷37።

ለ/ ቅዱሳን መላእክት

የቅዱሳን መላእክት አገልግሎት በአ
ራት ተከፍሎ ሊታይ ይችላል።

መላእክት፡-

«ሁሉ መዳንን ይወርሱ ዘንድ ሰላላቸው ለማገዝ የሚላኩ የሚያገለግሉ መናፍቦች እይደሉምን?» እንዲሉ። ዕብ.1÷14። የእግዚአብሔርን ወደ ሰዎች የሰዎችን ወደ እግዚአብሔር የሚያደርሱ ናቸው።

ማመስገን፡-

እግዚአብሔርን ያስ ማዳረግ /ያስ እረፍት/ ያመሰጠ ግላ። «ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ የነበረውና ያሰው የሚመጣውም ሁሉንም የሚገዝ ጌታ እምላክ እያሉ ቀንና ሌሊት እያርፉም» እንዲል። ራ. እይ.4÷8።

መረዳት፡-

የሰው ልጆችን ከክፉ ነገር ከእንቅፋትም ይጠብቃሉ ይ ራዳሰ። «በመንገድህ ይጠብቁህ ዘንድ መላእክቱን ሰላንተ ያዛቸዋልና እግርህም በድንጋይ እንዳትሰናክል በእጄ ቻቸው ያንሁሃል» ተብሎ እንደተጻፈ። መዝ. 90÷11። እንዲሁም የሚከተሉትን የመጽሐፍ ክፍሎች ይመለከታሉ።

«አባቶቼ አብርሃምና ይሱአቅ በፊቱ የሄዱበት እርሱ እግዚአብሔር ከታኖ ሸነቴ ጀምሮ አሰበዛሬ ድረስ እኔን የመገበኝ እግዚአብሔር ከክፉ ነገር ሁሉ ያዳኝ መልአክ እነዚህን ብላቴኖች ይባርክ።» ዘፍ.48÷16።

«በመንገድ ይጠብቅህ ዘንድ ወዳዘጋጃሁትም ሰፍራ ያገባህ ዘንድ፥ አነህ፥ መልአክን በፊትህ እሰድዳለሁ» ዘፍ.23÷20።

ማግለጽ፡-

የሰውን ልጅ ከፈጣሪ ጋር ያስታርቃል። «የእግዚ አብሔርም መልአክ መልሶ እቤቴ የ ሠራዊት ጌታ ሆይ፥ እነዚህን ሰባ ዓ መት የተቆጣሃቸውን ኢየሩሳሌምንና የይሁዳን ከተሞች የማትምራቸው አሰክ መቼ ነው? እስ። እግዚአብሔርም መልሶ ከእኔ ጋር ይነጋገር ስነበረው መልአክ በመልካምና በሚያዳኝና ቃል ተናገረው። ወደ ኢየሩሳሌምም በምሐረት ተመልሻለሁ፤ ቤቴ ይሠራ ባታል።» ተብሎ የተጻፈው የቅዱሳን መላእ ክትን አማላጅነት የሚያስገኝዝብ ነው። ዘካ.1÷12-17።

መስቀል

መስቀል የሚሰው ቃል በቀሙ የተመሳተሰ ማለት ሲ ሆን በመጽሐፍ ሁለት ዐይነት አገባብአለው። አንደኛው ጌታችንና የደረ ሰበትን ሕግም መክራ የሚያመ ለክት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ዓስምን

ለማዳን ሲል የተሰቀለበትን ዐዐ መስቀል ያመ ለክታል። ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን ለመስቀሉ ከብር ትሰጣለች።

ሐዋርያው ቅዱስ ዳውሎስ «የመስቀሉ ቃል ለሚጠፋት ሞኝነት ለእኛ ስምንድን ግን የእግዚአብሔር ኃይል ነው።» ብሎ ሰተናገረው መ ሠረት እርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መስቀል ኃይሳችን ነው ብላ ታምናለች፤ ታሳምናለች። 1ቆሮ.1÷18። ይኸው ሐዋርያ ባስተማረው መሠረት መስቀል መመዜያችን ነው። «ከጌታችን ክሊዮስ ክርስቶስ መስቀል በቀር ሌላ ትምክህት /መመዜያ/ ከእኔ ይራቅ።» እንዲል። ገላ.6÷14።

ታቦት

1. ታቦት ከእግዚአብሔር የተሰጠ ነው። ሰዚህም የሚከተሉትን የመጽሐፍ ክፍሎች መመልከት ይቻላል።

ዘጸ.24÷12 ፡- «እግዚአብሔርም መሲኳ፡- ወደ እኔ ወደ ተራራው ውጣ። በዚያም ሁን እነርሱን ታስተምር ዘንድ እኔ የጻፍሁ ትን ሕግና ትእዛዝ ይደንጋይም ጽላት እስጥሃለሁ አለው።»

ዘጸ.25÷22 ፡- «የእስራኤልንም ልጆች ታዝዝ ዘንድ የምስጥህን ነገር ሁሉ፥ በምስክሩ ታቦት ላይ ባሰው በሁለት ኪሩቤል መካከል፥ በሥርዮት መክዳኛውም ላይ ሆኜ እነጋገርሃለሁ።»

2. በታቦት የተፈጸመ ተአምራ ት፡- ባሕረ ዮርዳኖስን ክፍሉ አጥግሯል። ኢያ.3÷1-17።

- የኢያሪኮን ግንብ እፍርሷል። ኢ. 4.6÷1-22።

- የፍልስተኤምን ጣዖት ዳጎንን ሰባብሯል። 1ሳሙ.5÷1-6÷21።

- ያዛ በድፍረት ሲነካው ተቀሰፏል። 2ሳሙ.6÷6-9።

3. ለታቦት ሰማዶት ይገባል «እርሱና የእስራኤል ሽማግሌዎች በእግዚአብሔር ታቦት ፊት እስከማታ ድረስ በግንባራቸው ተደፉ።» ኢ. ያ.7÷6።

4. ታቦት በሐዲስ ኪዳን ሐዋርያው ቅዱስ ዳውሎስ ለታቦት ልንሰጥ የሚገባንን ክብር ሲያሰረዳ «ታቦትን በጣዖት ቤት ውስጥ የሚያገኘ ማን ነው?» ብሏል። 2ቆሮ.6÷16።

- « በዮሐንስ ራእይ በሰ ማይም ያለው የእግዚአብሔር መቅደስ ተከፈተ። የኪዳንም ታቦት በመቅደሉ ታዋ» ተብሎ የተጻፈውም ታቦት አንኳን በምድር በሰማይም እንዳለ ያስገነዝባል። ራእይ.11÷19።

ከላይ ባጭሩ ለመግለጥ እንደተሞከረው የኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መሠረተ እምነት መጽሐፍ ቅዱስ ነው። እንደ ኢትዮጵያ እግዚአብሔር ለሰው ልጆች በሰጣቸው ሦስት ሐግጋት ጽንቶ የኖረ በዓለም ላይ ማንም የሰም። ቅድስት ኢ

ትዮጵያ በሐገ ልቡና ፈጣሪዋን እግዚ አብሔርን ዐውቃ ስታመልክው እንደኖረች የሙሴ ሚስት ኢ ትዮጵያዊት መሆ ብቻ ይመስክራል። ዘኁ.12÷1-8። ከዚያም በላይ እባቷ ዮቶር ካህን መሆኑ ተነግሯል። በሐገ ልቡና እስክ ከሠነት የደረሱ አባቶች የነበሩባት ምድር ናት።

ኋላም እግዚአብሔር የሰው ልጆች በሐገ አራት እንዲመሩ ሲያደርግ የበረከቱ ተሳታፊ በመሆን ቀጥላለች። እንዲያውም ታቦተ ጽዮንን ከእነሊቀ ካህናቱና ሴዋውያኑ እንዲሁም ቅዱሳት መጻሕፍቱን ለመቀበል የበቃታ ልዩ ሀገር ናት። ወዲያውም ቅዱሳት መጻሕ ፍቱን በገዛ ቋንቋዋ ተርጉማ ፈጣሪዋን ስታመልክ ኖራለች። የንግሥተ ሳባ ጉዞ ወደ ኢየሩሳሌም፤ ኢትዮጵያዊው አቤሜ ሴክ የነሲዩ ኤርሚያስ ደቀ መዝሙር መሆኑ ነቢዩ ኖዊት እና ሌሎች ነቢ ዮትም ስለ ኢትዮጵያ የቀና አምልኮ ትንቢት መናገራቸው ቀጥሎም በሐገ ወንጌል በኢትዮጵያዊው ጳጳረባ እ ማካኝነት ትምህርተ ክርስትናን መቀበሏ እጅግ እድርጎ የሚያስደንቅ ጉዳይ ነው። የእግዚአብሔር ሥራ ነውና ዕድሰ ድንቅ ከማለት በቀር ሌላ ምን ይባላል?!

እርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያናችን እንዲህ በጠራ ጎዳና በቀናች ሃይማኖት ከሕግ ወደ ሕግ እየተሸጋገረች የመጣች ናትና በዓለም ደረጃ ተወዳጅሪ የሌላት የእግዚአብሔር የምሥጢር መዝገብ መሆኑን መረዳት ይገባል።

በተለያዩ ዘመናት በርካታ ችግሮች የደረሰባት ሲሆንም እነዚያን ሁሉ ችግሮች ፈጣሪዋን ኃይል አድርጋ እየመከተችና እየተጋፈጠች ከለኛ ዘመን ደርሳለች። ለሀገር ሰወጥን የሥልጣኔ፣ የሥነ ጥበብ፣ የታሪክ፣ የፍልስፍና፣ የዕ ውቀት፣ የሥነ ፊደል፣ የዜማ... በር ክፋች ሆኖ ኖራለች። የራሳቸው ፊደል ነጣቸው ሀገሮች መካከል በአፍሪካ ብቸኛዋ ስትሆን በዓለም ካሉት በጣት ከሚቆጠሩት ደግሞ አንጻ ናት። ሕ ዝፃ። የቅርስ ባስቤት ያደረገች የትምህርትን ፋና የፈነጠቀች፣ ማንነቱን በታሪክ ጽፋ ያቆየች እናት በመሆ በእናትነቷ አገድንጠቀም እጅጅን ዘርግታልናለች።

የዮዲት ጉዲት የ40 ዓመታት የጥፋትና የመክራ ዘመንን የተሻረች፣ የግራና አህመድን እና ከጎሳው ደጀን የሆኑትን የአቶማን ቱርኮችን ቅስጣ በድል አድራጊነት የወጣች፣ የፖርቱጋ ሎችና የካቶሊኮች ሂራ ንጉሥ ሰላንዮስን ሲያናውቃቸውም በቁርጥ ቀን ልጆቿ የሃይማኖት ጽናት ቀጥተኛነቷን ያስመስክረች፣ የጥንቱ ባይሠምርላቸው ቀን ጠብቆ በፓፓው «ተባርኩ» የተቀ ደስ ጦርነት ብሎ እውጆ የመጣውን ፋሽስት ታቦቷን ይዛ ዘምታ በመጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈውን የድል እድራጊነት ተአምር በተግባር የደገመች ቤተ ክርስ ቲያን ናት። ሐዋርያው «ጌታ ሆይ፤ በዚህ መሆን ለእኛ መልካም ነው» ሲል እንደተናገረው እኛም በእግዚአብሔር ቸርነት በአርሷ እምነት፣ ሥርዓትና ትውፊት ጸንተን አንኖራለን።

ይህቺንስ ያስዛፈም አሳዩኋት

አንድ ጊዜ አንድ ወጣት ወደ አንድ ገዳም ይገባል። በገዳም ውስጥ ከዳቤና ንፍሮ በተር ሌላ አይበላም። ከዚህም የተነሣ ወጣቱ ዕንቁላል በጣም ያመረዋል። ከተማ አንዳይመጣ ከልክል ነው። ገዳሙ ውስጥ አንዳይበላ ሥርዓቱ አይፈቅድሉትም።

አንድ ቀን የገዳሙ ዶሮዎች ከጣሉት አንቁላል አንዱን አንሥቶ ይደብቃል። ማታ ማገበርተኛው ለእሉት ወደ ቤተክርስቲያን ሲሄድ ሚፍ ያቀጣጥልና በሚኒ አሳት አንቁላል መጥበስ ይጀምራል።

የገዳሙ አበምኔት ከእሉት የቀሩትን ለመቆጣጠር በየበለቱ ሲዘዋወሩ ሚፍ በርቶ ይመስክታሉ። በሁኔታው ይገረሙና ጠጋ ሲሉ ወጣቱ ዕንቁላል በሚፍ አሳት አያገባበጠ ይጠብሳል።

«ምነው ወንድሜ ምን ነካህ» ይሉታል አባ ገርሟቸው። ደንግጦ «ሰይጣን አስቶኝ ነው» አስና አግራቸው ሥር ይደፋል። ለካስ በመስኮት ብቅ ብሎ አጅሬ ሰይጣን ያይ ነበርና «ይችን ብልሃትስ አኔም ያስ ዛሬ አይቻት አላውቅም።» አለ ይባላል።

የሆነ ያልሆነውን በሰይጣን አያመክኝ በመሥራት ከኃጢአተኝነት ነፃ መሆን ስለማይቻል ፍላጎትን ትቶ ራሱን በመንፈስ መማራቱ ይበልጣል።

ምን ይታይህል ?

ወርቅነሽ ቱፋ

በአምላክህ እጅ ተዳሰህ

እውነት የበራልህ

ስትቆም በአምላክህ ፊት

ስትነሣ ለድንኳን

ንገረኝ ምን ይታይሃል

አውን ንይንህ በርቶልህል

የጌታ ክብር ግንቱ

የክብሩ ፀዳል ውበቱ

ቀራንዮ ጎልጎታ

የዋለበት ያለም ጌታ

ትሁት ወዳጅ ቸር እረኛ

ነፍሱን የሰጠልን ለኛ

ወይስ እንተነትክን አየህ

የሰጠህ ውበት ጎላብህ

ጉብዝናህ አዋቂነትህ

ማታይህ ከሆነ ሥጋህ

ካልረሳኸው ራስህን

ካመለከው እንተነትክን

አታይም በቃ አውር ነህ

እለማየት ነው ኃጢአትህ

እንዲያይልህ አይንህ በደንብ

በሰሊሆም ውሀ ታጠብ

እንተን ሳይሆን ጌታህን

አየው አስኪ አምላክህን

ነገረ ጥበብ

ግማዊቷ መግ ደሳዊት

ከቤተ እግዚአብሔር ርቂ

ከዝሙት መንገድ ወድቂ

በዓለም ውስጥ ሰማልል

ቆይ ከነገ ዛሬ ስል

ተቀምጧ በሞት አምባ

ተሳፍሬ የኃጢአት ጀልባ

ከሞት አገር ስኮበልል

መልካም አረኛ ቢያገኘኝ

አጁን ዘርግቶ ተቀበለኝ

በእንባዬ ጠበል ተጠበልኩ

በንስሐ ሕይወት ታጠብኩ

ለሥጋ ወደሙ ታደምኩ።

ሰቡዋን ወ/መደገን /ሐ

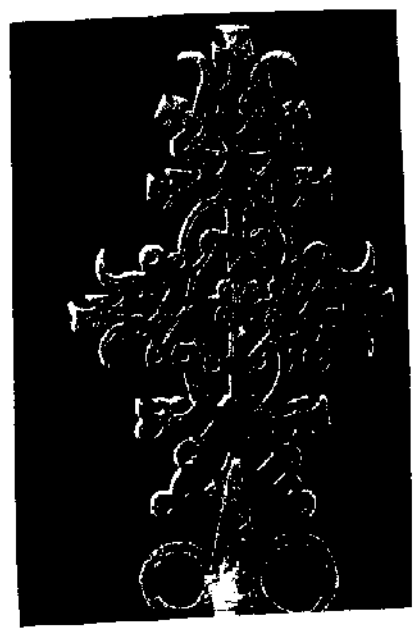
• ምንም ነገር ከዋከርክ አይሳካልኝም ብለህ ስንፍናን አትማር፡፡ ይልቁንም አምላኩን ታገሎ ያሸነፈውን ቅዱስ ያሐቆብን አስበው እንጂ

• የማልጠትም ባሪያ ነኝ በማለት መልካም አድርገዋል፡፡ ነገር ግን ተስፋ ቢስ እንዳትሆን የተስፋይቱን ሀገር እንደሙሉ አሻግረህ ለማየት ጥክር አንጂ

• በእግዚአብሔር ቤት በመኖርህ ደስ ይበልህ፡፡ ነገር ግን ስለጠፉት ወገኖቻህ በእግዚአብሔር ፊት ዘወትር በእሉትህ አስብ እንጂ

• በሕይወትህ የጎደለውን ነገር ሁሉ እንዲያሟላህ አምላክህን ስትጠይቀው ሰላደረገልህ ነገር ሁሉ ማመስገንን አትርባ

• ዓለም በመከራ ካባ ብታስጩንቅህ የዑትን አያሰብክ ታገስ እንጂ አትመረር፡፡ ከፈተናው ጋር መውጫውን ተዳዳ ያዘጋጅልህልና

ቅዱሳት

መጻሕፍት

ቅዱሳት መጻሕፍት ማለት የተሰዩ የተከበሩ መንፈሳዊያን መጻሕፍት ማለት ነው። አንድ መጽሐፍ «ቅዱስ» የሚለውን ክብር ማግኘት የሚችለው ቢያንስ የሚከተሉትን ነጥቦች ሲያሟላ ነው።

1. መጽሐፉ የተጻፈው በመን ፊሳ እግዚአብሔር በተቃኘ ደጋግ አበው መሆኑ ሲረጋገጥ፤
2. መጽሐፉ የተጻፈው ስለ ቅድስና እገልግሎትና ስለ ቅዱሳን ሕይወት ሲሆን፤
3. መጽሐፉን ቤተ ክርስቲያን በመጻሕፍት ቀኖናዋ ስትቀበለው፡፡የጠ ቅዱሳት መጻሕፍት እገልግሎት

⇒ ሌሎች መጻሕፍትን በማንበብ ዕውቀት ብቻ ይገኛል። ቅዱሳት መጻሕፍትን በማንበብ እና ቃላቸውን በመሰማት ግን ቡራኬ ይገኛል። የቅዱሳት መጻሕፍት ቃል የሚመዘርገው የሚገለጽ የማያረጋጋ መምህር ነው። (ራእይ 1+313÷15-19)

⇒ ቅዱሳት መጻሕፍት የሰው ልጅ ትምህርተ ሃይማኖቱን በመማር፤ ሥርዓተ አምልኮቱን በመፈጸም ይመራባቸው ዘንድ ተጽፈዋል። (ዮሐ. 20÷31)። እውነቱን ከሐሰት፣ ብርሃኑን ከጨለማ፣ ደኑን ከክቶ ስይቶ ያውቅባቸዋል። (መዝ. 118÷105)። ለመደን ፣ ለፍጹምነት፣ ለበጌ ሥራ ስመዘ ጋጀት፣ ለትምህርት፣ ለተግባር፣ ለቡናን ለማቅናት፣ ለምክር ይጠቀምበታል። (2ኛ ጢሞ. 3÷13-17)። ከእነዚህ በተጨማሪም ደግሞ ዛሬ ለሚታየው (ለደረሰንበት) ወደፊትም ለሚመጣው ጥበብ ሁሉ ምንጮች ናቸው።

⇒ በቀድሞ ዘመን አባቶቻችን እንደምን ያስ የሥራ ዘዴ እንደነበራቸው፤ በእምነት፣ በእስተዳደር፣ በሥነ ጽሑፍ፣ በሥነ ጥበብ (በሥዕል)፣ ሐረግ፣ ቅርጽ ቅርጽ፣ ኪነ ሕንፃ፣ በሥነ ፈለክ፣ በሥነ ሕይወት (ሕክምና፣ ግብርና) ወዘተ ያለውን እኳኋን ቅዱሳት መጻሕፍት በከፍተኛ ደረጃ ያስረዱናል።

⇒ የቅዱሳት መጻሕፍት ባለቤቱ

እግዚአብሔር ሲሆን ጸሐፊዎቹ ግን ከእርሱ የተላኩ በተለያዩ ዘመንና ቦታ የተነሡ ቅዱሳን ሰዎች ናቸው። ይሁንና የእግዚአብሔርን ትእዛዝና ፈቃድ እንዲሁም መግባት (ሥልጣን አግዝዝና ጥበቃ)፤ እንዲሁም ሕልውና፤ የምእመናን ሕይወት የሚመራበትን፣ ኑሯቸው የሚቃናበት ሥርዓተ እምነት በማዘጋጀት፤ የቅዱሳንን ገድላትና የመላእክትን የተራድኦ ዜና በመናገር፤ በአጠቃላይ የሚያነሳቸውን፣ የሚሰሟቸውን፣ የሚያምኑባቸውን፣ የተሳለ ሟቸውን በመቀደስና በመበረክ እንድት እላቸው።

ቅዱሳት መጻሕፍት በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን

ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ብራና ፍቃ፣ ቀለም እውጥታ፣ ብርዕ ቀርጣ ከፊደል ጀምሮ እጅግ ብርቅና ድንቅ የሆኑ የሃይማኖት፣ የታሪክ፣ የፍልጠ ስፍና፣ የቀጥር፣ ወዘተ... መጻሕፍትን በመጻፍ ለክርስትናው ዓለም ያበረከቱት ወዘተ... እስተዋጽዖ ከፍተኛ ነው።

በሀገራችን በኢትዮጵያ ከሚገኙት እጅግ በርካታ የብራና መጻሕፍት ውስጥ የነገረ ሃይማኖትና የፍልስፍና፣ የቅዱሳን ጽድቃንና ስማዕታት ገድላት እንዲሁም የቅዱሳን መላእክት ድርሰት፣ በየዘመኑ የነበሩት ነገሥታትና ሊቃና ጳጳሳት ታሪክ ሳይሆን በእንድ ሳይ የሚጻፍበት ሁኔታ የተሰመደ ነው። ይኸም እንግዳ ነገር እይደለም። ለምሳሌ ከመጽሐፍ ቅዱስ የብሉይ ኪዳን ክፍል የሕግ መጻሕፍት በሚባሉት አምስቱ መጻሕፍተ ሙሴ ውስጥ የሥነ ፍጥረትና የቀደምት አበው የእምነት ታሪክ፣ ከጥበብ መጻሕፍት እንዲሁም በሆነው መጽሐፈ ኢዮብ ውስጥ የጻድቅ ኢዮብ ታሪክ በዝቶ ይገኛል። በሌላ በኩል የሕግ፣ የታሪክና የጥበብ መጻሕፍት በሚባሉት ውስጥ በምሳሌና ግልጽ ባለ

እኳኋን የተፈጸሙና የተነገሩ የትንቢት እንቀጽቶች እናስተውላለን። በተመሳሳይ ሁኔታ መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት አድርገው በተጻፉ እዋልድ መጻሕፍት ውስጥ የምናየው ይኼን አካሄድ ነው።

በተጨማሪ ቅዱሳት መጻሕፍትን በአመዘኑበት (እጽንዖት በሚሰጠበት) ይዘታቸው ሳይ በመመርኮዝ በአስር ክፍል ስይተን ለንመለከታቸው እንቅላስን። እነዚህም፡-

1. መጽሐፍ ቅዱስ

ይህ የክብረ የተለየና የተቀደሰ መጽሐፍ በሁለት ክፍል ይከፈላል፤ በብሉይና በሐዲስ ኪዳን። የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በቁጥር 46 ሲሆኑ በአራት ክፍል ይመደባሉ።

ሀ. የሕግ ክፍል ከዘፍጥረት እስከ ዘጸግም እንዲሁም መጽሐፈ ኩፋሌ

ለ. የታሪክ ክፍል ከመጽሐፈ ኢዮብ እስከ መጽሐፈ አስቴር፤ ከመጽሐፈ ሶዝራ ሱቴኤል እስከ መጽሐፈ ዮሴፍ ወልደ ከርዮን

ሐ. የጥበብ፣ የመዝሙርና የቅኔ ክፍል..... ከመጽሐፈ ኢዮብ እስከ መዕልይ መዕልይ ዘበሎሞን እንዲሁም መጽሐፈ ሲራክ እና መጽሐፈ ጥበበ

መ. የትንቢት መጻሕፍት ክፍል..... ከትንቢተ ኢሳይያስ እስከ ትንቢተ ሚልክያስ

የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትም በቁጥር 35 ሲሆኑ እንደሚከተለው ይከፈላሉ፡-

ሀ. የወንጌል ክፍል ከማቴዎስ እስከ ዮሐንስ ወንጌል

ለ. የታሪክ ክፍል ግብረ ሐዋርያት

ሐ. የመልእክት ክፍል ከሮሜ እስከ ይሁዳ መልእክት

መ. የትንቢት ክፍል ራእዩ ዮሐንስ

ወ. የሥርዓተክፍል.ሯ ከመጽሐፈ ኪዳን እስከ ዲዲስቅልያ

2. የትርጓሜ መጻሕፍት

እነዚህ መጻሕፍት ሊቃውንት እባቶቻችን ምሥጢር አመሰግናለሁ ታሪክ ጠቅሰው ሐተታ እክለው ያዘጋጁ ዋቅው መጻሕፍት ናቸው። ለምሳሌ፡-

- ⇒ ትርጓሜ ወንጌል
- ⇒ የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት
- ⇒ የሐዘን ትርጓሜ
- ⇒ የሠላሳቱ ሐዲሳት ንባብና ትርጓሜ
- ⇒ የመዝሙር ጸዋት ንባብና ትርጓሜ ወዘተ...

3. ነገር ሃይማኖት መጻሕፍት

ርትዕት ለሰሆነችው ሃይማኖት ታችን ለማስረጃት ቅዱሳን አበው ትምህርተ ሃይማኖትንና ሥርዓተ እምነትን ጠቅሰው ያዘጋጁባቸው መጻሕፍት ናቸው። ይዘታቸው ሃይማኖታዊ ነው። ለምሳሌ ሃይማኖተ አበው፣ ፍካሬ ሃይማኖት፣ መጽሐፈ ምሥጢር፣ መጽሐፈ ምዕላድ፣ ክብር ቅዱሳን፣ መጽሐፈ ኪዳን፣ እንቁጽ አሜን፣ ውዳሴ መስቀል

- የነገር ሃይማኖት መጻሕፍት
- ⇒ የሰው ልጅ ስለ እግዚአብሔር ያለውን ሕውቀት ምሉዕ ያደርጋል
- ⇒ ራሱ ፈጣሪ በእርሱ ያለው ክፍለዓለም ስው ጋር ያደረገውን ቀጥተኛ ግንኙነት ያቅራጥ
- ⇒ ለእምነት የተከፈለ መሥዋዕትነትን ይገልጻል
- ⇒ የቅዱሳንን ክብርና ተራዳኝነት ያሰራዳል።

4. የጸሎት መጻሕፍት

የጸሎት መጻሕፍት በንባብና በዜማ መልክ ያዘጋጁ። በንባብ መልክ የሚዘጋጁት የሚከተሉት ናቸው።

II. ለዘወትር የምንጠቀምባቸው ለምሳሌ፡ የዘወትር ጸሎት፣ የሌሊት የሠርዘና የነግሠ ኪዳን... ወዘተ

ለ ለዕለት ጸሎት የምንጠቀምባቸው ምሳሌ፡ ውዳሴ ማርያም ፣ ውዳሴ እምላክ፣ ሰይፈ መለኮት... ወዘተ

ሐ ስተሰየ አገልግሎት የምንጠቀምባቸው

ምሳሌ፡ መጽሐፈ ተክሊል፣ መጽሐፈ ቀንዲል፣ መጽሐፈ ጥምቀት

መ ለሰሞናት የምንጠቀምባቸው

ለምሳሌ፡ ግብረ ሕማማት፣ ሰንታታ፣ ማኅበረ ጽጌ... ወዘተ

በዚህ የተዘጋጁ መጻሕፍት በቅዱስ ያፌድ ተደርሰው ለእኛ የተላለፉ ናቸው። እነዚህም ድንገት ጽመ ድንገት ምዕራፍ ፣ ዝማሬ፣ መዋሥዕት፣ ይባላሉ።

ድጅ-ድን ማለት ረቂቅ ስብስብ ማለት ሲሆን ይህም ጽሑፍ ረቂቅ

መልእክቱም ብዙ በመሆኑ ነው። ይዘቱም የዓመቱ በዓላትና የሳምንታት መዝሙራት ስብስብ ነው። በአራት ታላላቅ ክፍሎች ይከፈላል ይኸውም የሐንሰ፣ አስተምሕሮ ፣ ያመ ድን እና ፋሲካ ናቸው።

ጸመ ድን፡- ይህ በዐቢይ ጽም የሚዘመር የዜማ መጽሐፍ ነው። ይኸውም ስለጸም ሥነ ሥርዓት የተቀመረ መዝሙር ነው። በዓቢይ ጽም ብቻ ስለሚደርስ ጽመ ድን ተባለ።

ዝማሬ፡- ትርጉሙ ምስጋና ማለት ሲሆን ለሥጋ ወደሙ ክብር የሚቀርብ ነው። የቅዱሴውን ዓላማ ተከትሎ ከድርጊት በኋላና በቅዱሴ መካከል የሚቃኝና የሚዘመር ነው። ዝማሬ ንብስት፣ ጽዋ፣ መንፈስ አካሄትና ምሥጢር በመባል ይከፋፈላል።

መዋሥዕት፡- የነፍስ መሸጋገሪያ ወይም መርሐ ለመንግሥተ ሰማያት

እንዳይፋለስ፣ እንድንት እንዳጸና የሠራተው ሥርዓታት የተፈጻሚነት ናቸው። ለምሳሌ፡- ፍትሐ ነገሥት፣ መጽሐፈ መነኮሳት፣ መጽሐፈ ግጽዌ፣ ሥርዓተ ተክሊል ሕገ ብሔራዊና የሚጠቀሱ ናቸው።

6. የታሪክ መጻሕፍት

የቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ጉዞ የገጸማትና አድባራት ታሪክ፣ በየዘመኑ መናቱ የገለጸው ችግሮች ከኢትዮጵያ ታሪክ ጋር በማዛመድ የሚዘግቡ ናቸው። ምሳሌ፡- ሰንከላር፣ መጽሐፈ ጠፋት (ስለ ሰባ መስቀል)

7. የጥበብ መጻሕፍት

ቅዱሳን አበው መንፈሳዊና ሥጋዊ

ቅዱሳት መጻሕፍት የሰው ልጅ ትምህርተ ሃይማኖቱን በመማር ፡ ሥርዓተ አምልኮቱን በመፈጸም ይመራባቸው ዘንድ ተጽፈዋል። (ዮሐ. 20÷31)። እውነቱን ከሐሰት፣ ብርሃኑን ከጨለማ፣ ደጉን ከክፉ ሊይቶ ይውቅባቸዋል። (መዝ. 118÷105)። ለመጻን ፣ ለፍጹምነት፣ ለበጌ ሥራ ለመዘጋጀት፣ ለትምህርት፣ ለተማሃጽ፣ ልቡናን ለማቅናት፣ ለምክር ይጠቀሙበታል። (2ኛ ጢሞ. 3÷13-17)። ከእነዚህ በተጨማሪም ደግሞ ባሬ ለሚታየው (ለደረሰንበት) ወደፊትም ለሚመጣው ጥበብ ሁሉ ምንጮች ናቸው።

ማለት ነው። ክርስቲያን ከዚህ ዓለም በጥንት በሚለይበት ጊዜና በታላላቅ በዓላት የበዓሉን ታላላቅነት ለመግለጽ የሙታንን ነፍስ በክብር ወደ መንግሥተ ሰማያት የሚያስገባ ጸሎት ነው።

ምዕራፍ፡- ማረፊያ ማደሪያ ማለት ሲሆን የጻዊትን መዝሙር በየምዕራፉ እየገባ የሚዘምር ሲሆን በየጊዜውና በየዘመኑ የተከፋፈለ ምስጋና ነው። የ14ቱ ቅዱሳን መጻሕፍት ደራሲያን ልዩ ልዩ ሊቃውንት ይሁኑ እንጂ ዜማቸው የተቀናበረው በቅዱስ ያፌድ ዜማ ነው።

5. የሥርዓት መጻሕፍት

የምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን አፈጻጸም የቤተ ክርስቲያን አሠራርና አስተዳደር የምእመናንና የክህ ናት የኑሮ ሥርዓት... ወዘተ የተደገ ገገባቸው ቅዱሳን አበው እምነት

ጥበብን የዘገቡባቸው መጻሕፍት ናቸው። እነዚህም ስለዓለማት፣ ስለ ሥነ ፍጥረት ስለ ዘመን አቆጣጠር፣ ስለ ቤተሰባዊ ኑሮ፣ የሚያስተምሩ ሲሆኑ ለምሳሌ የሚከተሉት ይጠቀሳሉ። ⇒ አቡሻኸር (ስለ ዘመን አቆጣጠር) ⇒ መጽሐፈ ዘዊ (ሥጋዊና መንፈሳዊ ምክር)

⇒ እንጋረ ፈላስፋ/የፈላስፎች ንግግር/ ⇒ መጽሐፈ ፈላስፋ/የእንስሳቱና የሕይወት የሥነ ፍጥረት ነገር የሚተነትን መጽሐፍ/

⇒ መጽሐፈ ማስያስ ስለ ሥነ ፈለክ (Astronomy)

8. ገድላት

ይህ መጽሐፍ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «በሰው ፊት ለሚመስከርልኝ ሁሉ እኔ ደግሞ በሰማያት ባለው በእባቴ ፊት እመስክርለታለሁ»

(ማቴ.10÷32)፤ «የገደሳችሁ ሁሉ እግዚአብሔርን እንደሚያገለግል የሚመስልበት ጊዜ ይመጣል» (ዮሐ.16÷2) ባለው መሠረት ነቢያት፣ ሐዋርያት፣ ጳጳሮች፣ ሰማዕታት በስሙ የተቀበሉትን መክራ፣ የተጋደሉትን ገድል፣ እግዚአብሔር ያደረገላቸውን ቸርነትና የተሰጣቸውን ቃል ዚዳን የሚያስረዱ ናቸው። ምሳሌ ገድለ ጊዮርጊስ፣ ገድለ ይምርሐን ክርስቶስ፣ ገድለ አቡነ ተክለ ሃይማኖት፣ ገድለ አዳም ና የመሳሰሉት ናቸው።

9. ድርሳናት

የቅዱሳን መሳእክትን ክብር፣ ተልእኮና የተራድላ ዜና፣ ከእግዚአብሔር ዘንድ የተሰጣቸውን ቃል ዚዳን የማገልጡ ናቸው። ይህም በዕብ.1÷14 ላይ «ሁሉ መዳንን ይወርሱ ዘንድ ስላላቸው ለማግኘት የሚላኩ የሚያገለግሉ መናፍቆች ሊይደሉምን?» የሚለውን የሚገልጥ ነው። ይዘቱም በነቢዩ ዳንኤል የትንቢት መጽሐፍ፣ በመጽሐፈ ኢየሱስ እና በራእዩ ዮሐንስ እንደተገለጠው ያለ ነው። ዳን.9÷10-12፣ ኢዩ.5÷14፣ ራእይ.12÷1-12። እንደ ድርሳን በይዘቱ የተነሣ በሦስት ይከፈላል። እነርሱም፦

- ሀ. ስለመልእክ ማንነት፣ ክብርና ተግባር
- ለ. ያደረገው ተአምር
- ሐ. የተደረሰለት መልክዕ

10. ተአምራት

ይህ መጽሐፍ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «በሰሜ ያመነትንም እነዚህ ምልክቶች ይከተላቸዋል። በሰሜ ለጋንንትን ይወጣሉ። በአዲስ ቋንቋ ይናገራሉ። እባቦችን ይይዛሉ። የሚገድልም ነገር ቢጠጡ እይሳቸውም፤ እጃቸውን በድሙቶች ላይ ይቁናሉ እነርሱም ይድናሉ።» (ማር.16÷17) ባለው መሠረት ቅዱሳን በሚያስተምሩት ትምህርት፣ በሚፈጽሙት ምግባር ትሩፋት፣ እውነተኛ ለመሆናቸው እግዚአብሔር በእነርሱ እድሮ የገለጠ ላቸውን ምልክቶች የሚናገሩ ናቸው። ይኸውም በግብረ ሐዋርያት (በሐዋርያት ሥራ) ምዕራፍ3÷6 እና ምዕራፍ 14÷10 ላይ እንደተገለጠው ያለ ነው።(ዕብ.2÷4 ፣ ሥራ.14÷2-3)

ከተለምዶ መጻሕፍት ውስጥ የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ እና የተወዳጅ እናቱ የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም ተአምራት መጻሕፍት በቀዳሚነት ይጠቀሳሉ።

ተአምረ ኢየሱስ፦

ይህ በመዋዕለ ስብከቱ ከልደት

እስከ ዕርገት ጌታችን ያደረጋቸውን ድንቅ ተአምራት የሚዘግብ መጽሐፍ ነው። በሌላ አጠራር «ተረፈ ወንጌል» ይባላል። ወንጌላውያን ያልጻፏቸውን የጌታችንን ተአምራት ይተርካል። ጸሐፊው ሐዋርያው ቅዱስ ያዕቆብ እንደሆነ ይነገራል። ክብር ምስጋና ይግባውና ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ያደረገውን ገቢረ ተአምራት በመጽሐፍ ጽፎ መገለጻቱ አይቻልም። ፍቁረ እግዚአቅዱስ የሐንዕ በወንጌሉ «ኢየሱስም ያደረገው ብዙ ሌላ ነገር ደግሞ አለ። ሁሉ በእያንዳንዱ ቢጻፍ ለተጻፉት መጻሕፍት ሳለም ራሱ ባልበቃቸውም ይመስላል» እንዲል። ዮሐ.21÷25። ይሁን እንጂ ለእኛ እምነትና ትምህርት ይጠቅመን ዘንድ በመጠኑ ተጽፎልናል።

ተአምረ ማርያም፦

ይህ እመቤታችን ከጽንሰቷ እስከ ዕርገቷ እንዲሁም በአዕድ ነፍስ በመንግሥተ ሰማያት ሆና በእማላጅነቷ ያደረገችውን ተአምር የሚከብር ነው። የጻፈው ቅዱስ ደቅስዮስ ነው።

መጻሕፍት በዕድሜ

1. ቅድመ ክርስትና

ከጌታችን ልደት በፊት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በቀዳሚዊ ምኒልክ እማካኝነት ወደ እገራችን ገብቷል።

እነዚህም መጻሕፍት ከመጽሐፈ ሂናክ ጀምሮ ስሎሞን እስከጻፋቸው መጻሕፍት ያሉትን ይካትታል።

2. ጥንተ ክርስትና

ይህ ዘመን ከጌታ ልደት እስከ 9ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ያለው ነው። በዚህ ዘመን የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከጽርዕ/ግሪክ/ ቋንቋ ወደ ግእዝ ቋንቋ ተተርጉመዋል። ለዚህም ሥራ በቀዳማዊነት የሚጠቀሱት አባሳ ሰላማ ከሆኑ ብርሃንና ተሰላላቂ ቅዱሳን ናቸው። በሌላ በኩል የቅዱስ ያሬድ የዜማና የቅዱስ መጻሕፍት የተጻፉት በዚህ ዘመን ነው።

3. መካከለኛው ዘመን

በ112ኛ እስከ 16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን

ይህ ዘመን ወርቃማው የግእዝ ሥነ ጽሑፍ ዘመን ይባላል። በርካታ መጻሕፍት ወደ ግእዝ ቋንቋ ተተርጉመዋል። በርካታ ገድሎች እና ድርሳናት ተጽፈዋል።

ለአብነትም ያኸል የሚከተሉት ይጠቀሳሉ።

ትርጉሞች፦

መጽሐፍ ቅዱስ በድጋሚ፣ ዜና አይዘድ፣ ፍካሬ አ.የሱስ ፣ ተአምረ ማርያም ፣ ስንክሳር ፣ መጽሐፈ ቅዱስ፣ግብረ ሐማማት፣ገድለ ሐዋርያት፣ውዳሴ ማርያም፣ መጽሐፈ

ከዳንገዲለቅሊያገድሰ ጊዮርጊስ።

ጊድሎች-ገድሰ አባ አረጋዊ፣ ገድሰ አባ አንጠሊዎን፣ ገድሰ አባ ፈልጸሰገድሰ አባ አኖሬዎስገድሰ አባ በጽሑፍ ማኅሌልገድሰ ቅዱስ ሳሊበላ ገድሰ ነጸኩቶ ልክብገድሰ መስቀል ክብራገድሰ ተነሰ ሃይማኖት ተስማሚ ትሰብሉት፤ ጸወን ነፍሰ፣ ክ ብ ረ ነገሥት።

ድርሰቶች-

• በአጼ ዘርህ ያሳቀቡ-
መጽሐፈ ብርሃን፣ መጽሐፈ ምዕላድ ፣ መጽሐፈ ባሕርይ፣ ጦሃረ ትበብኢት ፣ ተወቅቦ ምሥጢር፣ አግዚአብሔር ነገህ ፣ መጽሐፈ ክሃዶተ ሰዳሳን፤

• በአባ ጊዮርጊስ ዘጋብጫ፡-
ክብረ ቅዱሳን ፣ ተአምኖ ቅዱሳን፣ መጽሐፈ አርጋኖን፣ ሰዓታት፣ ውዳሴ ማርያም ፣ ውዳሴ መስቀል፣ መጽሐፈ ምሥጢር፣ ሕማ ማተ ማርያም።

4. ከ18ኛው-20ኛው መቶ ክፍለ ዘመን

ይህ ዘመን ዘመነ መላኩንት (ከ1769-1855) እንዲሁም መናፍቃንና ካቶሊኮች ወደ አገራችን የገቡበት ጊዜ ነበር። ብዙ መጻሕፍት አልተጻፉም። ይሁን እንጂ የተወሰኑ መጻሕፍት ተጽፈዋል። ለምሳሌ፣ ጥንታዊ የኢ ትዮድያ ትምህርት፣ መርሐ ልቡና፣ ቅዱስ ጳውሎስ ሰግሪክ ሀገር የተባሉ መጻሕፍት ይጠቀሳሉ።

5. ከ1950 እስካሁን ድረስ ዘመን

ሰተሊዩዩ የከሀይት ትምህርቶች ምላሽ የተሰጠበት፣ የትርጉም /በግእዝ ቋንቋ የነበሩት የትርጉሜ መጻሕፍት ወደ አ ማርኛ የተመለሱበት፣ የእማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ንትመት በብዛት የተሰፋፋበት እና ሌሎች ወጥ ሥራዎች የታዩበት ዘመን ነው። ለምሳሌ፡-

- ♦ «ከኩከሐ ሃይማኖት» -ለፕሮቴስታንት
- ♦ «መድሰተ አሜን» -ለካቶሊክ
- ♦ «መቶ ተለመደና ከተኩላ ዝምድና» -ለካቶሊክ
- ♦ «የቤተ ክርስቲያን ታሪክ በዓ ስም መድረክ»
- ♦ «መጽሐፈ ቅዱስ ትርጓሜ»
- ♦ መጻሕፍተ ሲቃውንት ትርጓሜ/ ፍትሐ ነገሥት፣ ሃይማኖተ አበው...
- ♦ መጽሐፈ መነኪነት መጻሕፍተ

ስሎሞን ወሲራክ ትርጓሜ የትንቢተ ሕዝቅኤል ትርጓሜ ወዘተ

የፊደላት መልክ ከአዳም ሦስተኛ ትውልድ በኾነው በሂኖስ ዘመን ተይዞ ተለይቶ ንደንና ገሲና እየተረዳዱ በሰጡት ውጤት፣ የሰው ልጅ የአግዚአብሔርን ስም መጥራት ከጀመረ በኋላ፣ የኅሊና ዐ ሳብ ሁሉ በመጽሐፍ ይታወቅ ዘንድ ልዑል እግዚአብሔር በሰባተኛው ትውልድ በሂኖስ ዘመን ጽሕፈት ለሰው ልጆች እስተማረ።

ከዚህ ወዲህ የሰው ዘር ሁሉ በቃል ያለ ይረሳል በመጣ፡ ያለ ይመረሳል እያለ ነቀም በንም ሆነ ማንኛውም ሐሳቡን በብራካ፣ በወረቀት ጥፎ አፍፎ በእንጨት በድንጋይ ወይም ልዩ ልዩ በሆኑት የመዓድን ዓይነቶች አንጦ ቀርጦ ያስቀምጥ ጀመረ።

ጽሕፈት በዓለት፣ በሰሌዳ፣ በጡብና በብራካ ላይ ይጻፍ ነበር። (አ.ዮ.19÷24፣ ኢሳ.30÷8 ሕ ዝ.4÷1፣ 2ጢ.ሞ.4÷13)። ለመጻፈያ በብርሶና በቀለም ይጠ ቀም ነበር። (ኤር. 8÷8፣ 3ዮሐ.13 ፣ 2ዮሐ.12)። ጽሑፉም የሰሌዳ ፣ የጥቅልል ወይም የጥራዝ መልክ ይኖረው ነበር። (ኢሳ.8÷1፣ 34÷4፣ 2ጢ.ሞ. 4÷13)።

የብራና መጽሐፍ አዘገጃጀት

ሀ. የብራና አዘገጃጀት

ብራና ማለት የጥጃ የበግ ወይም የፍየል ቆዳ (አንጋሬ) በውኃ ተዘፍዝፎ ወይም በርጥቡ ተወጥሮ፣ ተሳታፊ ፀድቶ የተቀረጸ ወረቀት መስል የጽሕ ፈት ሰሌዳ ነው።

በመጀመሪያ ቆዳው ርጥብ ካልሆነ በውኃ ውስጥ ለተወሰኑ ቀናት ከቆየ በኋላ በቢላዋ ዳር ዳሩ ተሰባቶ በፈረሰ ጋማ ወይም ጭራ ይታሰርና በእንጨት ወይም ስብረት ከመሬት ከፍ ተደርጎ ይወጠራል።

ከዚህ በኋላ በድንጋይ ወይም

በብረት ላይ ይደረግና ውኃ አየተ ጨመረበት በድንጋይ ይፈመማል። ይህ ድንጋይ (የመሬትማረፊ ድንጋይ) ከቅሪት አካል የተሠራ በጣም ሻክራ ድንጋይ ነው። ድንጋዩም በቆዳው ላይ የሚገኙትን ቆሻሻና የሥጋ ቅሪት እየገፈፈ ያነሣል። እንደገና ቆዳው በ ማፈፊያ (ካራ) ደንና ተደርጎ እንዲጣ ራ ይደረጋል። ከዚህ በኋላ ገመድ ተስቦ በፀሐይ ላይ እንዲደርቅ ይደረጋል።

ቆዳው በደንብ ከደረቀ በኋላ ፀጌሩ በመጥረቢያ ይላሣል። ይህ መጥረቢያ ለመያዝ እንዲያመች አሣር ተደርጎ የተሠራ ሣሩ ብራናውን እንዳይቀድ ዳርና ዳሩ ዘንበል የተደረገ ነው። ቆዳው ተሳታፊ ካለቀ በኋላ በድንጋይ ላይ ሆኖ ውኃ እየተጨመረበት በሥጋው በኩል በመፈ መሚያ ድንጋይ ጥሩ ሆኖ ይፀዳል።

ብራናው ከደረቀ በኋላ በሚጻፈው መጽሐፍ መጠን እየተሰካ ይሠመራል። ከተወ ጠረው እንጨት ላይ በጥንቃቄ ተሰይቶ በሴንጢ መስመሩን ጠብቆ ይቆረጣል።

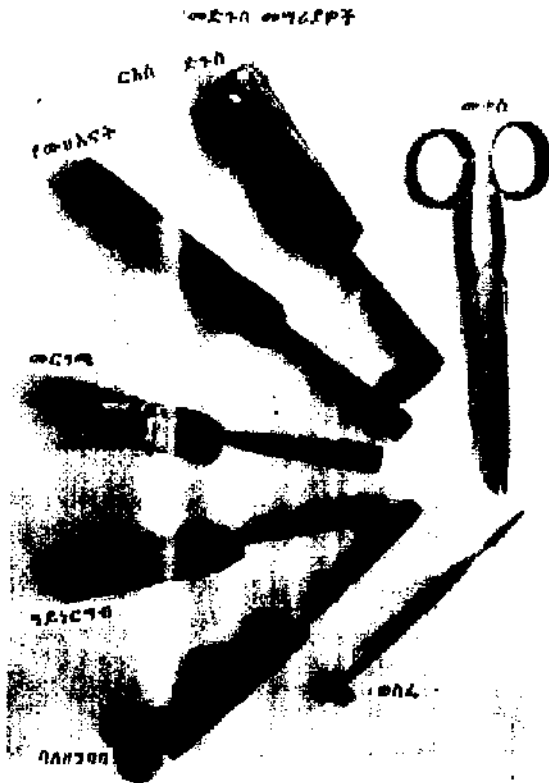
ከዚህ በኋላ በወሰፊ ውግ ይሠራ ሊታል። ውግ ማለት ከእርእሱ እስከ ሀዳጉ ድረት መስመሮች በጣብና ሰፊ እንዳይሆኑ በወሰፊ በብራናው ዳር ላይ የሚደረጉ ምልክቶች ናቸው። በዚህ መልክ የተዘጋጀው ብራና በሰር ይታሰርና ጥራዝ ይሆናል። መሰመሮች ም ሹል ባልሆነ ወሰፊ ያሰመራሉ። ከዚህ በኋላ ብራናው መድመጽ በሚባል ድንጋይ በደንብ እንዲሰሰልስ ከተደረገ በኋላ ለጽሕፈት ሥራው የተዘጋጀ ይሆናል።

የብራና አወጣጥ

ለ. የቀለም ቅመማና አወጣጥ

ጥቁር ቀለም፣ የተለያዩ ቅጠላ ቅጠሎችን፣ የበግ ቀንድ፣ የበራ ሽኩፍ፣ የብራና ፍቅፋቂ አንድ ሳይ ቀሳቅሎ ማክሰል። ከሰሎን ፈጭቶ በንጹሕ ዕቃ ማብካትና ማሸት። ዱቄቱ የሚታሸው የተለያዩ የእህል ዓይነቶች ተቆልተው

ካረፍ በኋላ በውኃ ተዘፍገፍው በሚወጣው ንጥረ ነገር ነው። ቀሰሙ መያያዝና ስልባቦት ማውጣት ሲጀምር መድረሱ ይታወቃል። ከዚህ በኋላ ከግራር ወይም ከሌሎች እንጨቶች መጫ ሰብሰቦ በመቀቀል በውኃው ቀለሙን ማሸት ያስፈልጋል። ይህም ለቀለሙ ወገና ዕድሜ ይሰጠዋል።

ቀይ ቀለም፣ የተለያዩ ዕቃዎችን (የአንጀሪ ፍሬ፣ ቀይ አበባ...) እሸቶ ከሙጫ ጋር በማሸት ስለአንድ ወር ያህል አንጻልም ይደረጋል ወይም ከአንሰሰሳ፣ ቀይ አፈር፣ አንጨፋር ወዘተ ሊዘጋጅ ይችላል።

ሐ. የብርዕ አቀራረጽ

ለብራና ጽሑፍ መጻፈያ የሚያገለግለው ብርዕ ከሸንቦቶ ወይም መቃ ይዘጋጃል። በጣም ጠንካራ መሆን አለበት። ይህም በቀለሙ ቶሎ እንዳይርስ ይጠቅማል። የሚሠራውም ጠ

ንካራው ሸንቦቶ ጭሰ ባለበት ቦታ ሆኖ እንዲደርቅ ከተደረገ በኋላ አንጓው እየተከፈለ በሌጌጢ ይቀረጻል። አቀራረጹም ለጉልህና ለረቂቅ ጽሕፈት እንዲያመች ተደርጎ በተሰያየ መልክ ነው።

መ. የመጻሕፍቱ አደንጉስ

መጀመሪያ ሽፋኑና ቆጻው በሙቅ ያለቀለቅና አንድ ላይ በማጣበቅ በጨርቅ እሸት እሸት ይደረጋል። በማግሥቱ በማ ሰ መ ሪ ያ አየተሰላ ልዩ ልዩ ቅርጽ ባላቸው መድጉሶች በአሳት እ የ ጋ ለ እ ን ዳ ይ ቃ ጠ ል በ ጥ ን ቃ ቀ የተለያዩ ቅርጾች ይወጡለታል።

ሠ. የቀም ጽሕፈት

የቀም ጽሕፈት ከጥንት ጀምሮ የብራና መጻሕፍትን ለመጻፍ ሲገለገልበት የኖረ የአጻጻፍ ስልት ነው። ጽሑፉ የሚያርፍበት የብራና ከፍል ዓምድ ይባላል በሁሉም አ ቅ ጣ ጫ የሚተውት ባዶ ቦታዎች የራሳቸው ስሞች አላቸው።

1. ምስማዝ/ጥራዝ በመጠረዣው በኩል ያለው ባዶ ቦታ
 2. ርዕሰ - በመጽሐፉ አናት ያለው ባዶ ቦታ
 3. ሃሌት - ከጥራዙ ትይዩ ያለው ባዶ ቦታ
 4. ህዳግ - ስለጅ መያዣ የተተው ቦታ ነው።
- እነዚህን ባዶ ቦታዎች ሙተው ጽሑፉ በእጅ እድፍና በእሳት ቶሎ እንዳይጉዳ ይጠቅማሉ።

የዘመኑ ችግራችን ከቅዱሳት መጻሕፍት አንጻር

የግራኝ እስመድን የ15 ዓመታት የወረራ ዘመን ተከትሎ የተከሰተው የካቶሊክ ሚሊዮናውያን ሰብቅና የዘመኑ መሳፍንት የእርስ በእርስ ጦርነት በቤተ ክርስቲያን ሳይ

የፈጠረው ጠባሳ በቀላሉ የሚሸርግ ሰብራቱ እንደ ሞላ የሚጠገን አልሆነም።

በእነዚህ የመዘራ ዘመናት የተነሣ የመጻሕፍት ጽሕፈት፣ ትምህርትና ትርጉም ሥራ እየቀዘቀዘ መጣ። ብዙዎቹ መጻሕፍት በየበረሃው ባሉ ገጻማት፣ በሞሽዎቹና በደሴቶች ውስጥ በሚገኙ አድባራት ብቻ በመገኘታቸው ሊቃውንቱ በቀላሉ ሊደርሱባቸው ስላልቻሉ መጻሕፍትን ለመመልከት ትውልዱ ያለው ፍቅር ቀነሰ።

እነዚያ ትጉኃን አባቶቻችን ከየገገኙ እንዳሳሰባሰቡልን ሁሉ ዛሬ የተጻፈውን የሚመለከት የሚያጠናና የሚተረጎም ጠፋ። የሚያሳትምና የሚያሠራጨው አካል በመድከሙ ከ17ኛው መዝ/ዘ በኋላ የተጻፈ ምን ከእነሱ አብያተ ክርስቲያናት የተተረጎሙ መጻሕፍ እምብዛም አናገኝም። በዚህም የተነሳ፡-

1. ምንም እንኳ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ መጠነኛ ለውጥ እየታየ ቢሆንም አዲሱ ትውልድ ቅዱሳት መጻሕፍትን የማንበብ ፍላጎቱ ደከመ።

2. ቅዱሳን አበው የያዙትን አውቀት ስትውልድ ሳያስተላልፉ በየመቃብር ቤቱ ቀፍ። አንድ አወሮፓዊ ጸሐፊ «ኢትዮጵያ ውስጥ አንድ ሊቅ ሞተ ማለት አንድ ትልቅ ቤተ መጻሕፍት ተቃጠለ ማለት ነው።» ያለው ለዚህ ነው።

አሁን በምንገኝበት በ21ኛው መዝ/ዘ ዋዜማ ቅዱሳት መጻሕፍትን በተመለከተ የሚከተሉት ድክመቶች ይታያሉ።

- ⇒ የቅዱሳት መጻሕፍት ድርሰት መቆም
- ⇒ የቅዱሳት መጻሕፍት የትርጉም ሥራ መቀዝቀዝ
- ⇒ የቅዱሳት መጻሕፍት በሚገባ ተጠብቀው አለመገኘት፣ በሌቦችና ታሪካችንን ለማጥፋት በተነሡ ሰዎች እየተዘረፉ ወደ ዛጻን ሀገር መወሰዳቸው
- ⇒ የቅዱሳት መጻሕፍት ዝርዝር/ቀናና/ተለይቶ በቅድስት ቤተ ክርስቲያን እስመገለጥ።

ምን ይደረግ?

1. አበው ሊቃውንት ብርሃ እንዲያነሡና በአምነት፣ በሥርዓት፣ አለያም ደግሞ በማንበባዊ ኑሮ ረገድ ለሚነሡ ጥያቄዎች፣ የዘመኑ ፍልሰፍና፣ ሳይንስና፣ ቴክኖሎጂ በምእመናን ኑሮ ለሚፈጥሯቸው ችግሮች መፍትሔ ሰጪ መጻሕፍትን በመጻፍ በአካም ርዋቸው ያለውንና ከዚህ ዓለም ሲለዩ የምናጣውን

ተ 3 7-4. ለዓ
 ለ ም፡፥ጠ ሕ ል
 ዐ. ዘ ሃ 3 ደ ደገ
 ሃ 3. ለ ም ሕ ሂ
 ሃ፡፥ ሕ ጠ. ሕ ቡ
 ሃ. ዘ ጠ ሀ ቦ ገ ሃ
 7. ጠ. ሕ ቱ. ሃ ሃ
 ቢ. ለ ም ኑ ሉ
 ጠ 7. ለ ም ዘ ሂ
 ከ ሉ. 1 ሂ ሂ ጠ
 ጠ ሂ ጠ. ለ ም
 ሕ ሂ ሀ. ለ ሕ ቡ
 ሃ ሕ 7. ጠ ሕ ቡ.

907 094 (964)

千石

499

ቀም ሐሰተኛ ጽሑፎችን ወደ ቤተ
ክርስቲያን ለማስገባት ጥረት
ተደርጓል። ስለዚህም፡

3.1. ቤተ ክርስቲያን ትዳሳት መዳሕሮችን በቀዋና በመወሰን ዘ ር ዝ ራ ቶ ው ን በልጅቶ ብትገልጥ፡

32. የቤተ ክርስቲያናችን መጻሕፍት በቤተ ክርስቲያን ሥር ብቻ እንዲተረጎሙ እንዲታተሙና እንዲሰራፍቱ ይህ ክልተኛ ለማተረጎሙትን የሚያሳትሙትንና የሚያራጁትን ሰዎች ሥራ የምትከታተልበት መንገድ ቢመቻች መልካም ነው።

4. ከቅዱሳን መጻሕፍት ብዙዎቹ በቀላሉ ሊደረሱ በማይችሉበት በየበረሃው ባሉ ገጽማት፣ ዋሻዎችና ደሴቶች መገኘታቸው ከጥፋት እንዲጠበቅ የረጸቸው ቢሆንም የሚተዋወቁት ከሰው ጋር ሳይሆን ከወፍና ከእይተ ጋር ነው። ስለዚህም እኒህ ብርቅና ድንቅ ቅርሶችን ያልነበሩና የሌሉ ሆነው እንዳይቀሩ ያልቀንም ገና ገናት ላልተደረገባቸው ብዙ ጭብጦች ምቹ ጉድታን ለመፍጠርና ከሰራፊ ከቃጠሉና ከጉበቃልና ስመከላከል የተጠናከረ ጥበቃ በሚደረግላቸው በሠለጠነ እሠራር

ለቅዱሳን መጻሕፍት የወደፊት ኑሮ ለህገኛና ለቅርብ የሚቆረቆር ዜጋ ሁሉ ለየኩሉን ሊወጣ ይገባል። የወርቅ ቀለበድ የጠፋሳት ሴት ቀለበድን ለማግኘት ማጀቱን አየበረበሮች ፤ መደቡን አየፊንቀለች፤ እቃውን አያሳበጠች ባጡ ፤ቆጡ፤ ማንኩስ ማቶቱ ሳይቀር እንደምትፈልግ ትውልዱም በዝግ ቤት ተደብቆ የተረረውን የአባቶቹን ሥነ ጽሑፍ እያሰበና እየመረመረ ስተከታቱ ትውልድ ማቆየት ይኖርበታል።

ከመጽሐፍ ቅዱስ ጀምሮ
ሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት በየቤቱ
ይገኛሉ። ታዲያ ከልጆች እስከ
ወላጆች ቅዱሳት መጻሕፍትን ለ
ማንበብ በቂ ጊዜ መመደብ ያስጠ
ፈልጋል። ቅዱሳት መጻሕፍት በየጊ
ዜው የሚነበቡ ናቸው እንጂ
እየተሰበሰቡ ወደ መደርደሪያ
የሚወረወሩ እይደሉም። ብዙዎች
ምእመናን ለመጻሕፍቶቻቸው ባእዳን
ናቸው። በመሆኑም ቅዱሳት መጻሕ
ፍትን ወደ ማንበብ እንመለስ። ቀ

የታተመ ፍቅር

«የመግደሉን አገር ሰው ነኝ። ብዙ ኃጢአት የሚያሠራኝ ሰባት አጋንንት በላይ ሰፍረው ያሰቃዩኝ ነበር። ከሰው ቤታች ሆኜ እንደ እብድ ተቆጥረ እግዚአብሔር። በሩቁ የሚሸሸኝ እንጂ ቀርቦ የሚያጋጋረኝ እና እብድ ከእኔ ጋርም የሚበላ የሀገሬ ሰው አልነበረም። ቤተዘመዶቹ ስልትቻቸው ትተውኛል። የትም ውየ ሳድር «ልማዱ ነው።» አያሉ ሙፊስጋቸውን እርግፍ አድርገው ትተውታል። የመግደሉን ነዋሪዎች ገና በሩቅ ሲያዩኝ «ያች ጋኔላም መጣች» አያሉ ከእኔ እየሸሸ ይጠቃቀሱብኛል። አንድ ቀን ነው። መንገድ ስመንገድ እየተቀበዘበዘኩ ስንዝ እንደ ቁራ ስጦታ ከፊት ለፊት ብዙ ሰዎች የሚከተሉት አንድ ሰው ወደ እኔ ሲመጣ ተመለከትኩ። ቆም አልኩና አስተዋልኩት። ፈገግ ብሎ ወደ እኔ ያመራል። ወደ እኔ በፊግራ ባይከፋ፣ ባይፈራኝ፣ ባይጠቃቀስብኝና ባይጠየቁኝ የመጣ የመጀመሪያው ሰው እሱ ብቻ ነው። ደንቆኝ ከቆምኩ በት እልተንቀሳቀስኩም።

«እኛንተ አጋንንት አላቸጋሳሁ ውጠ» አለ ያ ሰው በሚያስገመግም ጽምዕ። አንድ የሆነ ኃይል ነው። መንፈስ። ኃይሉ ውስጡን ዘልቆ ገብቶ ሲበረብረው ሲፈትሸው ይታወቃል። ክራስ ፀጉሬ እስከ እግሬ ጥፍር እናውጃለን። አንድ የሆነ ነገር ከላይ ግፍፍ ብሎ ሲነሣና አእምሮ የልክ የተፋቀ ሲመሰሰኝ ይታወቃል። ያለውትርፍ ፈገግ አልኩ። እንዲያው ሰው የመጣን ሰሜት ተሰማኝ። ቀና ስል ያ ቅድም ወደ እኔ ሲመጣ የነበረው እነዚያን መድኃኒት የሆኑ ቃላት የተናገረው ሰው ፈገግታው እንዳበራ እጁን ወደ እኔ ዘርግቶ ቆመለል። እዚያ አካባቢ የነበረው ሕዝብ ሁሉ ዓይኑ እኔ ላይ ተተክሎአል። ምናልባት ገርግኦቸው ይሆናል። ያ ሰው ከእኔ ጋር በመነጋገሩ ወደ እኔ ስመምጣቱ እንባ እንባ አለኝ። ፈገግታው ተራ አይደለም። የሳቅ ሳይሆን የፍቅር የደግነት። የአባትነት። ወደ እርሱ የሚሰብ የሚጠራ የሚጋብዝ እንጂ።

ምን እንደገፋኝ ሳለውቅ ተንደርድሬ ሃጂ እግሩ ሥር ተደረሁ። እግሮቼን ሳምኩ። እንባይ እየወረደ እግሩ ሳይ እንደተደረሁ ቆየሁ።

«ማርያም ተነሺ ኃጢአትሽ ተወርዋልኻል» አለኝ። እኛም በቀኝ እጄ ቀና አደረገኝ። ከኋላው እጄን ብዙ የሚሆኑ ወንዶች አሉ። ከእነርሱ በኋላም በጣም ብዙ ሲቶች ቆመው ይመለከቱኛል። እኔም ተቀላቀልኩ። ከዚያ በኋላ ከእሱ እልተሰህም። ይኸን ታሪክ ሁሉም ያውቀዋል። የማይረዱልኝ ግን እንድ ታሪክ አለኝ። አንድ ልባዊ ታሪክ። ለጌታዬ ለአያሉስ ክርስቶስ ያለኝ ፍቅር። ከዚያ መፃት ከዚያ

ውርደት ከበታችነት ከአጋንንት መጫወቻነት ላወጣኝ ክርስቶስ ያለኝ ልባዊ ፍቅር። አገር ይሸሸኝና ይንቀኝ ብሎም ይጠሳኝ የነበርኩ ሰው ጌታዬ ከሞሰበት ውየ ካደረበት ለማደርና ቃሉን እንደ እህል ውኃ ለመመገብ ሰው ተብሎ ለመቆጠር ያበቃኝ እርሱ ነውና አስከሞት ድርሱ በነፍሴ ፍቅሩ ተቀርጾበታል። ታዲያ ያች የጭንቅ ቀን መጣች።..... ይኸን ሰትለኝ እንገደኝ ደፋ አድርጋ የእንባ ዘለላዎች በጉንጭድ የከረምት ሳርፍ መውረጃ የመሰለ መሥመር ወርተው ነው። ከዚያም ደፋ አለችና ጉልበቷ ሳይ ተነስቅላለች አለቀሰች። እውነትም ሰእርሱ ልዩ ፍቅር አሳት። ምን ታደርግ? የእግዚአብሔርን ፍቅር የሚያውቀው የተመሰጠ ነው። የመድኃኒትን ጥቅም የሚያውቀው ታም የዳነበት አይደል? ብዕሬን ከብራናዬ እገናኝቼ ቀና ብላ የኔን ልቦና የሚመሰጥ ታሪኳን እንድታወጋኝ ጠበቅኳት። ፀጥ ረጭ ብሏል። በማርቆስ እናት ቤት ውስጥ ጸሎት እየተደረገ ስለሆነ ግቢው ኩሽ የሚል ድምፅ እንካኝ የለውም። ሩፊኖስ የተባልኩት ታሪክ ጸሐፊና መግደላዊት ማርያም ከቤቷ በሰተቀኝ ነው የተቀመጠው። ቀና አለች። ፊቷ ከብዳል። የሰንባዋ መሥመሮች እሁንም አልጠፉም። ዓይ ቀልቷል። በዚያ ቀን እርሱን ሲይዙት እነማርታ ቤት ነበርኩ። ሐዋርያትን ወደ አልግር ቤት ሰፋሲካ መሸጃቸው ስለነበር እኛ ሲቶቹ በማርታ ቤት ምግብ ለጉባኤው እያበሰልን ነበር። ጠዋት ታዲያ ኢየሩሳሌም ትታመላለች። ስንመጣ በአካባቢው ሰው የለም። ወደመሐል ከተማ የሚያመጣውን መንገድ ይዢ ብቅ አልኩ። ሰው መታጠቂያውን ሳይቀር አየግሰ ወደ መሐል ከተማ ይነጉዳል። ይጋፋል። ይርጣል። ይወድቃል። ይነሣል። ይንሸካከላል። ምን ልበል፣ ልቤ በጣም ፈራ። ቶሎ ብሎ ሃሳቤ ወደ ጌታዬ ሄደ። ከጥቂት ቀናት በፊት እንደሚይዙት እንደሚሰቅሉት ነግሮን ነበር። ያን ሳስባው ሁል ጊዜ ልቤ እንዳስቀሰ ነበር። እንድ አሳውንት በስዘራ እየተመረኮዙ ጎንበስ ቀና እያሉ ሲሮጡ እየሁና። «ምንድን ተፈጠረ እባቴ?» አልኳቸው። «አልሰማሽም?» አሉኝ። «ምንን?»

«ያ ወንበዴ እኮ ተያዘ»
«የተ?» አልኩ ልቤ ቀጥ እስኪል ደንግጠኛ።
«ያ ኢየሱስ የሚሉት»
ብቻ.....ብቻ.....ብቻ ነፍሴን አላውቀውም። መንፍቃዊያም የት እንደወደቀ እሳስታውሰውም። እግሬ ምን እንደሚረግጥ ትዝ አይለኝም። ያኔ ያየኝ የኢየሩሳሌም ነዋሪ

«አገረሸባት» ሳይለኝ አልቀረም። ሮጥኩ ወደ አልግር ቤት። አገር ይታሻል። ይታመሳል። የሚሉት። አይሰማኝም ብቻ ሩሣ ብቻ። እሱ ግን አልግር ቤት አልነበረም። ቆም አልኩ። እጆቼ ይንቀጠቀጣሉ እግሮቼ ብርክ ይሟቸዋል። የሰንባዬ ግድብ ተለቋል። «ጌታዬን! ጌታዬን!» እሳለሁ ደጋግሚ።

«የታባቱ ዋጋውን ሰጡት» የሚል ንግግር ሰምቼ ወደቀኝ ዞር ስል አንድ ፈሪሳዊ ኑሮአል።

«የት ወሰዱት?» አለው አጠገቡ የነበረው። ዳደኛው መሰለኝ።

«እቀያፋ ግቢ ነው አሉ።»

ከዚያ በኋላ የተናገሩትን አልሰማኩም። ወደቀያፋ ግቢ። መሬት ቁና ሆናለች። ሕዝብ አንደ ተልባ ይታመሳል። እንደ አይጥ ይተረማመሳል ግቢውን ከቦ።

«በሰው በሰው ደህና አርገዝ»

«ጅራፋን አጥፊህ በለው»

«ስቀሰው አንጠልጥለው»

አንዱ የሚደነፋውን ሌላው አይሰማውም። ብቻ ትርምስ ብቻ።

ነፍሴ እስኪጠፋ ልቤ ልትፈነዳ እስከምትደርስ እየሮጥኩ ትርምሱን ሰንጥቄ ገባሁ። ዱሳው ግፊያው ጥፈው እወሳልቆኝ አጥሩ ሥር ተጠጋዙ።

ያ የሰንባ ጉርፍ ተከፈተ። ተነሳሽላልኩ። ተፈጠፈጥኩ። እኒያ ወጠ ምሽት የሮማ ገራፊዎች እኒያ ግንድ የሚያካክሉ የቀያፋ ዘቦች እየተፈራረቁ ይመርዱበታል። ጅራፍ ሲያልቅ ጅራፍ እየተኩ ጉልበት ሲደክም ሌላ ጉልበተኛ እየቀየሩ መከራውን ያሳዩታል። ወዙ ከግንባሩ ወርዶ ፊቱን አጥለቅቆታል። ከዚያም የተቸፈቸፈው ፊቱ ያመነጨው ደም ከወዙ ጋር ተቀሳቅሎ የግንቦትን ጀንበር አሰመሰሉታል። ደክሞአል። ሌሊቱን ሙሉ ያለሰረፍት ሲተጠቀጥ እንዳደረ እርግጠኛ ነበርኩ። አይጨካኝ የሰው ልጅ! አይ ውለታ ቢሉ የሰው ልጅ። አይ! አላዋቂው የሰው ልጅ.....

በለቅሶ ባሕር ተዋጠች። አብሬያት እያለቀሰኩ እጽፋለሁ። እያሰነባችን ብዕሬም ታነሳለች። ቀለም ሳይሆን ሕይወት። የፍቅር ሕይወት። ምነው እኔም ለጌታዬ ለምልክት አምላክ ደሙን ሳልሰሰልኝ ሥጋውን ለቆረሰልኝ ጌታ የእሷን ግማሽ ፍቅር ቢኖረኝ? የሰው ልጅክ ለጌታው ይኸን ያህል ፍቅር ቢኖረው ኃጢአት ባልወራ ነበር አልኩኝ በልቤ። ሩፊኖስ። ከዚያ በኋላ አለችና ጀመረች እንደገና።

ከዚያች ቦታ መነቃነቅ አልቻልኩም። ግማሹ ይሰድበኛል። ሌላው በጥፈ ያልሰኛል። የቀረው «እንችንም እብሮ መጨመር ነበር» እያለ ይከትብኛል። አንዳንዱ ደግሞ «ውሻ! ጥፈ ከዚህ» ብሎ ያባርረኛል። ግን ግን ወንድሜ ሩፊኖስ! ፍቅር ሁሉን ያስቸልሃል። ሁሉን ያስታግሥሃል። መከራን የማጣፈጫው ጨው ለአምላክህ ያለህ ፍቅር ነው።

እያዳፋ ወደ ጳጳሳ ግቢ ይዘውት ተጓዙ። እየ የዚያን ጊዜ
/ወደ ገጽ 44 ይቀጥላል/

ፊደለ ግእዝ

ምንጊዜም ቢሆን ስቃይን ሥሩ መግለጫው ምንጭና መፍሰሪያ ፊደል መሆኑ የታወቀ ሰብዓን በዚህ ምዕራፍ የጽሑፋችን መሠረት ፊደል ነው።

ፊደል ከአዳም ሦስተኛ ትውልድ በሆነው በሄኖስ ከአግዚአብሔር ስሰው ልጆች የተሰጠ በልሳን ተውጦና ተሰውሮ የነበረው አካሉ በሰማይ ገበታነት ተጥፎ ተቀርጦ የተገለጠ አንድ ነገር ነው። ኩፋሌ 5:18።

ቋንቋ ከአግዚአብሔር ተገኝቶ በመላእክትና በሰው ዘንድ ተጠንቶ መልኩ በሕሊና ሲታወስ፤ ረቂቅ አካሉ በልሳን ሲዳሰስ፤ ከአዳም እስከ ሄኖስ ከቆየ በኋላ በቀለምና በወረቀት ሳይሆን እንደ መላእክት በተፈጥሮው አዋቂ ሲሆን የተፈጠረው ሰው፤ እውቀቱ እየደከመ በሰ ሄኖስ ሲጠቀምበት ስላል ችለ፤ ዓይን በመመልከት እጅ በጽሕፈት ሕሊናውን እየረዳለት ዐሳቡን በጽሑፍ በማሳረፍ ይጠቀም ዘንድ የሰማይ እምሳክ ልዑል አግዚአብሔር የቋንቋን ሁኔታ የፊደልን መልክና ቅርጽ በሰማይ ገበታነት ጥፎና ቀርጦ ለሰው ልጅ አስተማረ።

የዚህም ፊደላት መደበኛ ቁጥራቸው ከእሱድ እስከ ዓርብ በተፈጠሩት ፍጥረታት ልክ 22 ናቸው።

ለዚህም በመጥቀስና በመመሳሰል ምክንያት ተደራሲዎች እራት ፊደላት አሏቸው፤ ተደራሲዎቻቸውም ጋር 26 ይሆናሉ።

ምክንያቱም 22ቱን ሥነ ፍጥረት በ24 ሰዓት በሁለት ክፍላት ዕለት /ሌሊትና መዓልት/ የፈጠረ ልዑል አግዚአብሔር ፍጥረቶቹ የሚጠሩበት የሚነጋገሩበት ብቻ ሳይሆን፤ ቋንቋ ሁሉ በ22 ፊደላት መሠረትነት በአራቱ ድምጽ በጭነትና አዋቂነት ዝግጅቶች የሚገለጥና የሚነገር ስለሆነ ነው።

የፊደላት መልክ በሄኖስ ዘመን ታይቶ ተለይቶ በይገና ሕሊና እየተረዳዱ በሰጡት ውጤት የሰው ልጅ የአግዚአብሔርን ስም መጥራት፤ የፊደላትን መልክ ለይቶ ማወቅና ማጥናት ሲጀምር፤ የሕሊና ዐሳብ ሁሉ በአፍ፤ በመጣፍ የታወቀ ይሆን ዘንድ ልዑል አግዚአብሔር በሰባተኛው ትውልድ በሄኖስ ዘመን ስሰው ልጆች ጽሕፈትን አስተማረ። ዘፍ.4:26።

ከዚህ ወዲህ የሰው ዘር ሁሉ በቃል ያለ ይረሳል በመጣፍ ያለ ይወረሳል እያስ ክፉም በጎም ሆነ ማንኛውንም በሳቡን በብራና በወረቀት ጥፎ እፍፎ በሰ ንጩት በድንጋይ ወይም ልዩ ልዩ በሆኑት የመዓድን ዓይነቶች ዐንጠቅቀው ያበቃምቱ ጀመር።

በዚህ ምክንያት ከጥፋት ሁሉ በፊት ከነበሩት ልዩ ልዩ መጣፎች ከመንፈሳዊው ወገን መጽሐፈ ሄኖስ

በትውልድ ተሳልፎ ደርሶናል። ከዚህም ሌላ ሥጋዊው ወገን በየፈላስፎቹ እጅ የሚገኘው የፍልስፍና መጣፍ ከአዋልዶ ቃሌል ተጋብተው ዓለምን ሲያስቱ ከነበሩ አጋንንት በድንጋይ ላይ ተጥፎና ተቀርጦ ፍሮ ከጥፋት ውኃ በኋላ ከሴም በሁለተኛው ትውልድ በነቃይናን ዘመን የተገኘ ነው።

ሰው በታ ለመመርመር ሲዘዋወር በድንጋይ ላይ ያገኘውን የፍልስፍና ትምህርት በጽሑፍ ገልብጦ ኖሮ አበዘሞት ደብቆ እነሆ በኋላ ስለገለጠው ከዚያ አያይዞ በዓለም በየፈላስፎች እጅ እየዘዋወረ እየቃኘና እያበዛ ከጥቅሙ ይልቅ የጉዳቱን መስመር ሲያስፋፋበት ኖሯል።

አዳም በገነት ሳለ ፍጥረት ሁሉ እንድ ቋንቋ ነበረው። አዳም ሶስ በለሰን ከበላ በኋላ ከገዢነቱ ስለ ተሻረና የሁሉ ገዢ እንድ አግዚአብሔር በመሆኑ ፍጥረት ሁሉ እየራሱ አስተዳደሮ ስለጀመረ ቋንቋውም ነሮውም የተለየ ሆነ።

አባብና ሌዋን በዐሳብ ለመገኘት የቻሉ ቋንቋው እንድ ቢሆን ነው እንጂ የአባብ ትምህርት በዐይን ጥቅሻ በከንፈር ንክሻ ቢሆን ኖሮ በቀን ብዛት ሌዋን እስክታጠናው ድረስ በነገሩ አዳም በደረሰበት ነበር።

አዳም ከገነት ከወጣ በኋላም በሰናዖር ግንብ መፋረስ ሥላሴ እስኪ ሰደዱት ድረስ፤ የሰው ልጅ ቋንቋ እንድ መሆኑ የታወቀ ስለሆነና ከዚያ ወዲህ መለያየቱና መብዛቱ የሳላ በስሆን ብዙ ማተቱ አሰራላጊ አይሆንም።

ግእዝ ከአግዚአብሔር ተገኝቶ ተቀዳሚው ቋንቋ ስመሆኑ የምንሰጣቸው ማሰረጃዎች የሚከተሉት ናቸው።

አንደኛ ፊደሉ ፐፈቱ ቅርጡ ራሱን የቻለ ሆኖ ድምጡንም በሚሰ ጥበት ጊዜ ራሱን በራሱ ያናግራል እንጂ ረዳት የማይሻ ስለሆነና ሌሎችም የዓለም ቋንቋ ፊደሎች ግእዝኛውን ድምጽ በመስጠት የማይመሳሰሉት ስለሆነ ነው። ይኸውም ጂ. ክ. እ. በ. ገ. ደ. አንደማለት በአ ማካይ አፍ አከፋፈት የሚሰጠው ድምፅ ነው።

ሁለተኛ የግእዝ ፊደል በሃያ ሁለት ተመድቦ በሰባት ስልት ሲነገር ልዑል አግዚአብሔር ሃያ ሁለቱን ሥነ ፍጥረት ፈጥሮ በስባቱ ዕለታት ሐሳቡን እንደ ፈጽመ ስለሚያስረዳ ነው።

ሦስተኛ ሃያ ሁለተኛው ፍጥረት አዳም በእራት የሥጋ ጠባቂ የሆነበት የነፍስ ግብረት ግዙፍነት፤ ፍጥነት፤ ሙቀት፤ ቀረት፤ ልባዊነት፤ ነባቢ ነት፤ ሕያውነት፤ በሰባት ነገራት ጸንቶ

ንድሉት ስሌስበት የጸጋ ገዢ የልዑል አግዚአብሔር የክብር ወራሽ መሆኑን ስለሚያስረዳ ነው።

አራተኛ ሃያ ሁለቱን ሥነ ፍጥረት የፈጠረ አግዚአብሔር ሃያ ሁለተኛውን ፍጥረት አዳምን በልጅነት አክብሮ በሰባቱ ሁለታት በጥበብ፤ በማስተዋል፤ በዕውቀት፤ በእውነት፤ በምክር፤ በኃይል፤ አግዚአብሔርን በመፍራት፤ እንደ አስፎጠውና እንደ አበለፀገው ስለሚያስረዳ ነው።

አምስተኛ በባቢሎን የተመሠረተ ቋንቋዎች በየወገኑ የፍጡራንን ስም ተደግፈው ይሄዳሉ።

ማሰረጃ	
ሰም	ቋንቋ
ኤበር	ሶብራይስጥ
ጽርዕ	ጽርዕ
ሮም	ሮማይስጥ
ዐረብ	ዐረብ

ይህንና ይህን የመሳሰሉ ሁሉ በዚህ መልክ የተሰየሙ ሲሆኑ ግእዝ ግን አግዚአ አግዚአብሔር አግዛዝ፤ ሰንጠላት ለጣዖት ከመግዛት ነጻ እውጥቶ ግእዛን የሥጋ የነፍስ ነጻነትን ከሚሰጥ ጌታ ከልዑል አግዚአብሔር ተገኝቶ ለአግዛዝያን ለአዳምና ለልጆቹ የተሰጠ ስለሆነ፤ ግ፤ ጋሚል፤ ግሩም፤ ስ፤ ዓ፤ በባይ፤ ዝ፤ ዛይ ዝኩር አግዚአብሔር ግእዝ ተብሎ በልዑል አግዚአብሔር ስም ይጠራል እንጂ በፍጡራን ስም የሚጠራ አይደለም። ባስ ቋንቋዎቹም አግእዛያን ተብለው በሰሙ ይጠሩበታል እንጂ ቋንቋው በባስ ቋንቋዎቹ ስም አይጠራምና በዚህ ረገድ ግእዝ ቀደምት ቋንቋ ለመሆኑ በቂ ማሰረጃ ይሆናል።

የሰው ልጆች በሰናዖር ሜዳ ግንብ ለመሥራት በጀመሩ ጊዜ ውል የተዋወሉበት የተሰማሙበት ቋንቋ ግእዝ እንደነበር ይተረካል። የጀርመን ሲቃውንትም ግእዝ አዳምና አግዚአብሔር ይነጋገሩበት የነበረ ቋንቋ ነው በማለት የግእዝን ነገር ከኢትዮጵያውያን ይልቅ እውሮፓውያን አክብረውና አሰፍተው መጻፋቸውን እለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ በመጽሐፋቸው ጠቅሰውታል። ከዚህ ቀጥለን የአግዝ ፊደሎች የአግዚአብሔር መጠሪያዎች መሆናቸውን ለማሳየት እንሞክራለን።

ከዚህ በላይ የተዘረዘሩት የግእዝ ፊደላት ሁለት አ፤ በ፤ ሦስት ሀ ሐ ጎ ሁለት ሠ፤ ስ ሁለት ፀ፤ ጸ ይገኙባቸዋል። ምሥጢሩም ጥንታዊት ኢትዮጵያ እ እልፋ፤ ዐ፤ ዐይን የሚጋ ብላ አግዚአብሔር ከፍጡራን በፊት የነበረ፤ ቀዳ ማዊ፤ ጥንት ፍጡራንን አሳልፎ በማይቆጠር ዘመን የሚኖር፤ ደኃራዊ ተፍጻሜት አንደሆነ፤

ሀ፤ ሃሌ ሆይ። ሕ፤ ሐውት ሐመር፤ ጎነገመር ጌር ብላ ልዩ ቅርጽ ያላቸውን ሦስት ፊደላት በአንድ ድምጽ በመናገሩ ቀዳማዊ ደኃራዊ አግዚአብሔር መጠቅለል መቀላቀል በሌለባቸው በሦስት አካላት አብ ወልድ

ቀዳማዊ ፊደል ግእዝ

አ አሌፍ! አልፍ! እብ:
 በ ቤት: ባዕል:
 ገ ጋራል! ገምል!
 ደ ዳሊት! ድ: /ን/ ልት: ድልው:
 ሀ ሄ: ሆይ: ሀወይ:
 ወ ዋው! ዋዊ! ዋሕድ:
 ዘ ዛይ: ዛይን: ዝኩር:
 ሐ ሐት: ሐውት: ሐዋው: ሐይወት:
 ኀ ገርም! ጌር:
 ጠ ጠት: ጠይት: ጠቢብ
 የ የድ: የማን: ቀኝ አጅ:
 ከ ካፍ: ከሃሊ:
 ለ ሳሜድ: ለዊ: ለዐል
 መ ሚም! ማይ: ምዑዝ:
 ነ ኖን: ነሐስ: ነጉሥ
 ሠ ሣምኬት: ሠውት:
 ዐ ሄ: ሀይን: ሀቢይ:
 ፈ ፊ: ፈፍ: ፍቀር:
 ጸ ጸይ: ጸይይ: ጸድቅ!
 ፀ ፀጸ: ፀጸ
 ቀ ቆፍ: ቅዱስ:
 ረ ሪስ: ርእስ:
 ሰ ሳን: ሰቡሐ
 ተ ታው: ታዊ: ትጉህ:
 ጸ ጸይት: ጸት:
 ፕ ፒ: ፒ: ፊ:

አ አሌፍ! አልፍ! እብ:
 በ ቤት: ባዕል:
 ገ ጋራል! ገምል!
 ደ ዳሊት! ድ: /ን/ ልት: ድልው:
 ሀ ሄ: ሆይ: ሀወይ:
 ወ ዋው! ዋዊ! ዋሕድ:
 ዘ ዛይ: ዛይን: ዝኩር:
 ሐ ሐት: ሐውት: ሐዋው: ሐይወት:
 ኀ ገርም! ጌር:
 ጠ ጠት: ጠይት: ጠቢብ
 የ የድ: የማን: ቀኝ አጅ:
 ከ ካፍ: ከሃሊ:
 ለ ሳሜድ: ለዊ: ለዐል
 መ ሚም! ማይ: ምዑዝ:
 ነ ኖን: ነሐስ: ነጉሥ
 ሠ ሣምኬት: ሠውት:
 ዐ ሄ: ሀይን: ሀቢይ:
 ፈ ፊ: ፈፍ: ፍቀር:
 ጸ ጸይ: ጸይይ: ጸድቅ!
 ፀ ፀጸ: ፀጸ
 ቀ ቆፍ: ቅዱስ:
 ረ ሪስ: ርእስ:
 ሰ ሳን: ሰቡሐ
 ተ ታው: ታዊ: ትጉህ:
 ጸ ጸይት: ጸት:
 ፕ ፒ: ፒ: ፊ:

ዲቃሎች				
ገ.....ገ	ገ	ጓ	ጌ	ገ
ኀ.....ኀ	ኀ	ኃ	ኄ	ኀ
ከ.....ከ	ከ	ካ	ኪ	ከ
ቀ.....ቀ	ቀ	ቃ	ቄ	ቀ

ዋሎቹም እነዚህ ናቸው				
ወ	ደ	ለ	ዬ	ሀ
ዎ				

ክፍል ተኛው ፊደል

ሀ ሀ ሀ ሀ ሀ ሀ
 ለ ለ ለ ለ ለ ለ
 ሐ ሐ ሐ ሐ ሐ ሐ
 መ መ መ መ መ መ
 ሠ ሠ ሠ ሠ ሠ ሠ
 ረ ረ ረ ረ ረ ረ
 ሰ ሰ ሰ ሰ ሰ ሰ
 ቀ ቀ ቀ ቀ ቀ ቀ
 በ በ በ በ በ በ
 ተ ተ ተ ተ ተ ተ
 ኀ ኀ ኀ ኀ ኀ ኀ
 ነ ነ ነ ነ ነ ነ
 አ አ አ አ አ አ
 ከ ከ ከ ከ ከ ከ
 ወ ወ ወ ወ ወ ወ
 ዐ ዐ ዐ ዐ ዐ ዐ
 ዘ ዘ ዘ ዘ ዘ ዘ
 የ የ የ የ የ የ
 ደ ደ ደ ደ ደ ደ
 ገ ገ ገ ገ ገ ገ
 ጠ ጠ ጠ ጠ ጠ ጠ
 ጸ ጸ ጸ ጸ ጸ ጸ
 ፀ ፀ ፀ ፀ ፀ ፀ
 ፈ ፈ ፈ ፈ ፈ ፈ
 ፕ ፕ ፕ ፕ ፕ ፕ

መንፈስ ቅዱስ ተብሎ የሚጠራ፡ እንደ አካላት በሦስት የሚያከፈል በአንድ መለኮት የሚታመን የሚመለከት፡ በአንድነቱ ምንታዊ /መንታነት/ በሦስትነቱ ርባ፤ /እርትነት/ የሌለበት፡ በልዩ ሦስትነት አንድ እምላክ እንደሆነሠ፡ ሣምኬት፡ በ፤ ሳን ብላ ልዩ ቅርጽ ያላቸው ሁለት ፈደላት በአንድ መነገራቸው፡ ከተዋሕዶ በፊት እየ ራሳቸው ልዩ አካል ልዩ ባሕርይ የነበራቸው መለኮትና ሰውነት እግዚአብሔር ቃል ሥጋ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ መንታነት ሰሰጠ፤ አንድነት ሰሰጠና፤ እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስ ሁለት አካል ሁለት ባሕርይ ወይም አንድ አካል ሁለት ባሕርይ መሆኑ ቀርቶ ፍጹም አንድ አካል አንድ ባሕርይ እንደሆነ፤ ጸ፤ ጸድቅ፤ ፀ፤ ፀሐይ ብላ ልዩ ቅርጽ ያላቸውን ሁለት ፈደላት በአንድ ድምጽ መናገሯ የቢተ ክርስቲያን ሁለት ጠቶጽ ማለትም ሁለቱ ሕግጋት አራትና

ዲቃሎች				
ገ	ገ	ገ	ጓ	ጌ
ኀ	ኀ	ኀ	ኃ	ኄ
ከ	ከ	ከ	ካ	ኪ
ቀ	ቀ	ቀ	ቃ	ቄ
ገ	ገ	ገ	ጓ	ጌ
ኀ	ኀ	ኀ	ኃ	ኄ
ከ	ከ	ከ	ካ	ኪ
ቀ	ቀ	ቀ	ቃ	ቄ
ገ	ገ	ገ	ጓ	ጌ
ኀ	ኀ	ኀ	ኃ	ኄ
ከ	ከ	ከ	ካ	ኪ
ቀ	ቀ	ቀ	ቃ	ቄ

መንፈስ ከአንድ እምላክ ተገኝተው፤ አንድ ክርስቶስን የሚሰብኩ እንደሆኑ የምታምንና የምታስተምር ስለሆነ ነው።
 እንግዲህ የግእዝ ፊደላትን ታሪካዊ እመጣጥ፤ አጠቃቀምና አገባብ ከተረዳን፤ ፊደላትን ከመፋት ምሥጢራቸውን እንወቅ ቢሉ ነውር የሰውምና ይህን ታላቅ ቋንቋ ለኢትዮጵያ ዕድል አድርጎ የሰጠ እግዚአብሔር ይከበር ይመስገን።

ምንጭ፡- የኢትዮጵያ እምነት በሦስቱ ሕግጋት

የቤተ ክርስቲያን መዓርጋት

መዓርጋት ማለት ስምንት ሹመት፣ መላዩት መጠሪያ ማለት ነው። የቤተ ክርስቲያን መዓርጋት በክህነት አገልግሎት፣ በሥርዓተ ማህልት፣ በአብነት ት/ቤቶች ሥርዓተ ትምህርት፣ በእስተዳደር የአገልግሎት ዘርፎች እንደ የሥራቸው ድርሻ ይለያያል። ለቅዱሳን መካከትም እንደ የክብራቸውና ታሪካቸው ስያሜ መስጠት አለ።

1. የአገልግሎት መዓረጋት

1.1. የክህነት መዓረጋት

ክህን የሚለው ቃል በቁሙ ሲተረጎም ቄስ፣ ጳጳስ፣ የእግዚአብሔር አገልጋይ፣ የሕዝብ መሪ፣ አስተማሪ፣ መንፈሳዊ አባት ማለት ነው። ክህነት የሚለው ደግሞ ተክህነ ከሚለው የወጣ ሲሆን፣ ክህንነት፣ ተክኖ ማለት ማለት መንፈሳዊ ሹመት መቀበልን ያመለክታል። /ዚ.ወ.ክ. 1ጽ 522/።

እግዚአብሔር አምላክ አዳምን ፈጥሮ በልጅነት አክብሮ ነቢይ፣ ክህን፣ ንጉሥ አድርጎ ስለ ሾመው በአራት በመንጌል ሥርዓት እስኪወሰን ድረስ ከአዳም ጀምሮ አስከ መሴ የነበሩ አበው በበረከተ አበው ከእግዚአብሔር እየተሾሙ ትንቢትን፣ ክህነትን፣ መንግሥትን ከቅዱስ መንፈስ እየተቀበሉ በነቢይነታቸው ያለፈውን፣ የሚመጣውን ሲገልጹ ሲያስተምሩ፣ በክህንነታቸው መስዋዕት ሲያቀርቡ ኖረዋል።

መዓርጋት ክህነቱ ምጡቅ፣ ምስጢራዊ ክህነቱ ራቂቅ የሆነው መልክ ጼዴቅ የወልደ እግዚአብሔር ምሳሌ፣ የወንጌል ሥርዓተ ቀርባን መምህርና ሰባኪ ኾኖ በቀራንዮ ዋሻ በንብሰትና በወይን ያስታኩት ነበር። /ዘፍ.14+18-23፣ መዝ.110+4፣ ዕብ.7+1-14/። የእምነት አባት አብርሃም የእንስሳት መስዋዕትን በማቅረብ የክህነት ሥራ ይሠራ ዘንድ መዓረገ ክህነትን እግዚአብሔር የፈቀደለት በረከቱን ከታላቁ ካህን መልክ ጼዴቅ በተቀበለበት ቀን ነው። /ዘፍ.14+21-24፣ 15+1-10/። መሴ እርንንና ልጆቹን ክህነት የሾመበት መሠረቱና መጀመሪያው መልክ

ጼዴቅ አብርሃምን የባረከበት ያ ቡሩ ከ ሰዓት ነው። /ዘጸ.28+1/። በዚህ መሠረት ከነገደ እስራኤል የቤዊ ነገድ ለክህነት ተመርጦ በዘመነ አራት የእግዚአብሔርን ቤት ያገለግሉ ነበር። ለክብሩ እግዚአብሔር ሲባል ያደርጉት የነበረው ልብስም ለየት ያለ በወርቅና በሰማያዊ በሐምራዊም በቀይ ግምጃ የተፈተለ ከተሩ በፍታ በባለሞያ ሠራተኛ የተሠራ ነበር።

ካህናት ብሉይ ለካህናት ሐዲስ አምሳል ናቸው። ካህናት ሐዲስ ከብሉይ ካህናት በላቀ ሁኔታ ምስጢራትን የመቀደስ የማሠርና የመፍታት፣ እንዲሁም ልጅነትን የማስጠት ሥልጣን አላቸው። ይኸም ሥልጣን ከቤታችን ከመድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ተገኝቶ ሲሰጠው የተሰጠ ከሐዋርያትም እስከ ዓለም ፍጻሜ በአንብሮተ ዕድና በንፍሐት ሲተላለፍ የሚኖር ነው። /ማቴ.18+18፣ 20+28፣ ግብ.ሐዋ. 1+15-20፣ 20+28/።

እግዚአብሔር ከጠራው /ከመረጠው/ በቀር ሥልጣን ክህነትን ማንም በገዛ ፈቃዱ ገንዘብ ማድረግ አንደ ማይቸል በቅዱሳት መጽሐፍት ሥርዓት ተወርቷል። /ዕብ.5+4፣ ኤፌ.4+11፣ ዮሐዋ. 20+28፣ ፍት. ነገሥ. አን.7 እና 8/።

1.2. የሥልጣን ክህነት አሠጣጥና ሂሳብ ክህነት

የካህናት የእጁም ሥርዓትን በተመለከተ መሠረቱ መጽሐፍ ቅዱስ ነው። በቅዱስ መጽሐፍ እንደተጻፈው ሥልጣን ክህነት በጸም፣ በጸሎት፣ እጅን በተሾሚው ላይ በመጫን /እንብሮተ እድ/፣ እፍ በማለት/በንፍሐት/ በጳጳሳት አማካኝነት ይሰጣል። /ግብ.ሐዋ.13+2፣ 6+6፣ ዮሐ.20+22፣ ሉቃ.24+50/

የካህናት መዓርጋትና የካህናት አሻሻላቸው በሦስት መዓርጋት ሲሆን አገልግሎታቸውና ክብራቸውም እንደ መዓርጋቸው ይለያያል። መዓርጋቱ ዲቁና፣ ቅስና፣ ኢሊስ ቆጶስነት /ጽሕፈት/ በመባል ይታወቃሉ። ከዚህ ሌላ ርእሰ ሊቃን ጳጳሳት /ፖትርያርክ/፣ ሊቀ ጳጳስ፣ ንፍት ዲያቆን፣ ናቴንሰጢስ፣ በጻዊ ረገት

እየተባሉ ይጠራሉ። ይህም አስተዳደራዊ የሥራ ክፍፍል ነው። ሥልጣን ክህነት እንደ የደረጃው ሥርዓተ ሂሳብ መትና ጸሎት አለው። /ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን 1ጽ 98/።

1.2.1. ፖትርያርክ፡

- ቃሉ ከግሪክ ቋንቋ የተገኘ ሲሆን በትርጉም የመጀመሪያ አባት፣ በርከፋች ማለት ነው። /መጽሐፍ አሚን 1ጽ 58/። ፖትርያርኩ ርእሰ ሊቃን ጳጳሳት ነው። ቅዱስ ሲኖዶስን በሰብሳቢነት ይመራል። ሲሾም ሊቃን ጳጳሳት፣ ጳጳሳት፣ ኤሊስ ቆጶስነት ይገኛሉ። /ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን 1ጽ 98/።

ሊቀ ጳጳስ፡ የጳጳሳትና የኤሊስ ቆጶስነት፣ አለቃ ሲሆን በሥራ ቢያንስ ሦስት ጳጳሳት ይኖራታል። /ዚ.ወ.ክ. 1ጽ 907/። ሊቃን ጳጳሳትና ኤሊስ ቆጶስነትን ይሾማሉ። ስለ ህገ-ደጽልያሉ፣ በጉባኤ የቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ያመለክታሉ፣ ሥልጣን ክህነትን ይሰጣሉ።

1.2.2. ጳጳስ ፡- የኤሊስ ቆጶስነት አለቃ፣ ሿሂ፣ አዛዥ ነው። /ሐዋ. 20+28/

1.2.3. ኤሊስ ቆጶስ፡ በግሪኩ ሄፕቶስፖስ ማለት ጠባቂ፣ መምህር፣ የጳጳስ ፕሎቶ፣ የሊቀ ጳጳስ ሦስተኛ ነው። የሚሾመውም በሚሾምበት አገር ምእመናን ምርጫና በፖትርያርኩ ፈቃድ ነው። በሹመት ጊዜ ሦስት ወይም ሁለት ኤሊስ ቆጶስነት ከፖትርያርኩ ጋር አብረው አንብሮተ ዕድ አድርገው ይሾማሉ። ኤሊስ ቆጶስ በጠባቂ ትሕት፣ ራሱን የሚገዛ ትሰማላቸው፣ በዋቂ መምህር የሚቸል መሆን አለበት። /1ኛ ጢ.ሞ.3+1-7፣ ፍት.ነገሥ. አን.5+92፣ 6+213፣ ዚ.ወ.ክ. 250/። በትግር ጊዜ ካልኾነ በቀር ሕዝባዊ ሊሾም እንደማይገባ የሚያስመስግን ሥራ ያለው መነኩስ እንዲሆን ተደን ግንባል።/ፍት.ነገሥ.አን.5+89/። ኤሊስ ቆጶስ ቀሳውስትን ያባርካል። ከቀሳውስት እስከ በጻዊ ኖገት ያለውን ሹመት ይሾማል። /1ኛ ጢ.ሞ.5+22/

1.3.4. ቄስ፡ በግእዝ 'ቀሲስ' በግሪኩ 'ፕሪስቡቴሮስ' ይባላል።

በትርጉሙም ሽማግሌ፣ ካህን፣ መምህር ማለት ነው። በበጉ ምግባራቸው በሃይማኖታቸው ጽናት በዕውቀታቸው ብልጫ ያላቸው ዲያቆናት በኤሊስ ቆጶስ እግዚአብሔር በአንብሮተ ዕድ ይሾማሉ። ቄስ ሲሾም ቀሳውስት ቆመው ይቀድሱላታል። ሠላሳ ዓመት ያልሞላው ዲያቆን ቅስና መሾም አይችልም። /ፍት.ነገ.አን.6+211/። ከዚህ በተጨማሪ አንዲት ድንግል ሴት ያገባ፤

አብዝቶ የማይጠጣ፤ እጁን ለመ ማታት አንደበቱን ስግዝት የ ማያፈጥን፤ ወንጌል አንብቦ የሚተረጎም፤ መናፍቃንን በትምህርት የሚረታ ሊሆን ይገባል። /ፍት. ነገ. 6+210/። ተሳውስት ከምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን ከሀክትን ብቻ መሾም አይቻሉም እንጂ ለላውን መፈጸም ይችላሉ።

1.2.5. ዲያቆን፡- 'ዲያኮስ' ከሚለው የግሪክ ቃል የተገኘ ሲሆን ረዳት፣ አገልጋይ ማለት ነው። ሲ ወክ. ገጽ 347/። ለኤጲስ ቆጶስና ለቆሱ ይላካል፤ የሚሾመውም በአን ብሮስተ ዕድ ነው። ጭምትና ግብረ ገብነት ያለው ሃይማኖቱን የተረዳ መሆን አለበት። /1/ኛጢሞ.3+8-12/ ። ዲቁና 25 ዓመት ላልጥላው አገልጋይ አይሰጥም፤ ብቁ ገና ከተገኘ ከዚህም ባነሰ ዕድሜ ይሰጣል። /ፍት. ነገሥ.አን.7 ክፍል 2/።

1.2.6. ንፍቅ ዲያቆን፡- አገልግሎቱ ዲያቆናትን መርዳት ነው። በኤጲስ ቆጶስ ሲሾም በቃል 'ንፍቅ ዲያቆን' ይባላል እንጂ አንብሮተ ዕድ አይደረግለትም። /ፍት.ነገሥ.አን.8 ክፍል 2/። ያላገባ፤ ንጽሕናውን የጠበቀና ነገር የማያበዛ መሆን አለበት።

1.2.7. አናጉንስጢስ ትርጉሙ አንባቢ ማለት ነው። በሚያነበበት ወቅት ልብሰ ተክህኖ አይሰብስም፤ በኤጲስ ቆጶስ የሚሾመውም በአንብሮተ ዕድ ላይሆን በቃል ነው። /ፍት.ነገ. አን.8 ክፍል 3/።

1.2.8. ዐጸውተ ነዋሳው፡- የቤተ ክርስቲያንን በር የሚከፍቱና የሚዘገቡ በወንዶች መግቢያ ቆመው የሚጠብቁ ሲሆኑ ሚስት ማግባት ይችላሉ። ሚስቶቻቸው ከሞቱባቸው ሁለተኛ ማግባት ይችላሉ። /ፍት. ነገሥ.አን.8 ክፍል 3/።

1.2.9. መዘምራን፡- በቅኔ ማህሉት የቅዱስ ዳዊትን መዝሙርና የቅዱስ ያሬድን ድርሰት በመዘመር የሚያገለግሉ ናቸው። /ፍት.ነገሥ.አን.8 ክፍል 2 እና 3/። በሚዘምሩበት ጊዜ ልብሰ ተክህኖ አይሰብስም። ሚስት ማግባት ይችላሉ፤ ሚስታቸው ከሞተችባቸው ሁለተኛ ማግባት ይችላሉ። /ፍት.ነገሥ.አን.8 ክፍል 5/።

1.2.10. ዲያቆናዊት፡- ሴት ዲያቆን «ዲያቆናዊት» ትባላለች። በዕ ድሜዋ 60 ዓመት የሞላት ባልቴት ልትሆን ይገባል። በሴቶች ወገን ወደ ኤጲስ ቆጶስ በመላክና፤ ንቡስ ክርስቲያን ሴቶች ሲጠመቁ የከሆኑን አጅ ይዛ ሰውነታቸውን ሚሮን

በመቀባት ትረዳለች። /ፍት.ነገሥ. አን.8 ክፍል 1/። የምትሾመው በቃል እንጂ በአንብሮተ ዕድ አይደለም። አትባርክም፤ በቤተ ክርስቲያን የ ማንበር ጸሎት ጀማሪ ፈጻሚ አትሆንም። ዲያቆን ሳያዛት ምንም ነገር አትሠራም። ሴቶችን በምክር ትረዳለች።

1.3. የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ያላቸው የመዓርግ አለባበስ

በተለያዩ መዓረጋት ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች በአገልግሎት ተግባር ላይ እና በዘወትር ጊዜ የሚለብሷቸው የተለያዩ አልባሳት አሉ። እነዚህ አልባሳት ማንበረ ካህናትን ከምእመኑ እንዲለዩ የሚያደርጉ ሲሆኑ እንደሚከተለው ቀርቦዋል።

1. ፖትርያርክ፡- አሰባስቦ እንደ ጳጳስ ሆኖ ሙሉ ነጭነው፤ በትረ አሮን ይይዛል።

2. ጳጳስ፡- አሰባስቦ እንደ ቄስ ሆኖ ፈረጅያ አስኬማ ያደርጋል። በዘወትር ጊዜ ጥቁር ቀጸላ ርእሰ ይደርባል። በትረ ሙሴ እና በትረ አሮን ይይዛል።

3. ካህን/ቄስ፡- ቀሚስ፤ የተለየ ነባ ሳንቃ ይደርባል። አክሲልም ይደፋል። ሞጣሕት ይለብላል። በዘወትር ጊዜ ጥምጣም ይጠመጥ ማል።

4. ሊቀ ዲያቆን፡- እንደ ዲ ያቆን ሆኖ መስቀል ድግድጋት ያደርጋል።

5. ዲያቆን፡- ነጭ ቀሚስ እና ነባ ሳንቃ ይደርባል። አክሲልም ይደፋል።

ከላይ ከተጠቀሱት በተጨማሪ በክብረ በግላትና በዐበይት በዓላት ጊ ዜ የሚለበሱ የክብር አልባሳት አሉ፤ እስከ የወርቅ ጫማና ባለወርቅ ብር ዘምዘም ድረስ ሊለበስ ይችላል። ሆኖም እንደየአድባራቱ ገዳማቱ ሁኔታ ይለያያል።

1.4 የአብይተ ክርስቲያናት ስያሜ፡- ምንም እንኳን ቤተ ክርስቲያን በሃይማኖት አንዲት ተብላ ብትጠራ ም እንደ ሕዝቡ ብዛት እንደ ሀገሩ ስፋት ለጸሎት ስመሥዋዕት በጠ ቅላላው ለሥርዓተ አምልኮ መፈጸሚያ አንዲሆኑ የተተክሉት ቅዱሳት መካናት በሦስት ታላላቅ ክፍሎች

የአዲስ ንሰም ማርያም ንቡረ እድ ልብሰ ሲመት

ተመድበው ይጠራሉ። እነዚህም፡-

1. ገዳም፡- የገዳሙ ቀርንጠስ ምሳሌ ነው። ጌታ ወደ ገዳሙ ቀርንጠስ መሄዱን ያጠይቃል። የገዳም አስተዳዳሪ የአቡዛ መምህር ይባላል። ማቴ.4:1። በገዳም ውስጥ አርድዕት፤ ሊቀ አርድዕት፤ እገል መጋቢ፤ መጋቢ፤ ጸሐፊ፤ ገብዝ፤ ኦፊ መምህር፤ ዕቃ ቤትና መምህር /አስተዳዳሪ/ ይገኙበታል።

2. ደብር፡- የተራራ ምሳሌ ነው። ደብር የተሟላ አገልግሎት ያለው እና ስብሐተ ነግሠ የሚደርስበት በመሆኑ መዘምር ይኖረዋል።

3. ገጠር፡- ጌታችን በኢየሩ ሳል ከተማና በዙሪያዋ ባሉት ሙንደሮችና ገጠሮች እየተዘዋወረ ለ ማስተማር ምሳሌ ነው። /ት.ኢ.ላ.9:3፤ ማቴ. 4:14 16/። ደብተራ /መዘምር/ መረጋታ እና ገብዝ /የቅዱስ ሥርዓት/ና ንዋዩ ቅድሳቱን የሚቆጣጠር/ አገልጋዮች ለገጠር ቤተ ክርስቲያን ያስፈልጉታል።

1.5. የአገልግሎት ስያሜዎች

እነዚህ መዓረጋት ከከሀክት አገልግሎት በተጨማሪ በተለያዩ የአብነት ት/ቤት እና የአስተዳደራዊ የሞያ ዘርፍ የሚለጡ መዓረጋት ናቸው።

1.5.1 የመዘምር መዓረጋት፡-

1. መዘምር፡- ከመዘመረ ዳዊትና ከቅዱስ ያሬድ እያጣቀሱ ይዘምራሉ፤ ልብሰ ተክህኖ አይሰብስም። ሥፒዓተ

ሲመቱም በአንብሮት ዕድ ሳይሆን በኢሰስ ቆሰው ቡራኬ ብቻ የሚፈጸም ነው።

2. አጋፋሪ- የ ካ ህ ና ት አስተናባሪ

3. መጨኔ- የአጋፋሪ ተወራጅ

4. ጌራ ጌታ- በግራ የሚቆምና በግራ በኩል ያለውን የዜማ ስልትና የ ማገልገቢያ ሥርዓት የሚጠብቅ ነው።

እስከ መምህርነት ድረስ አንድ ዕውቀት ደረጃቸው የሚሰጥ ሹመት አለ። አንዚህም፡-

1. የፊደልና የንባብ መምህር፡- መጋቢ ሀፃናት / መጋቢ ሳዕከን/

2. የምዕራፍና የጸመ ድን መምህር፡- መጋቢ ስብሐት

የሞያ ዘርፍ ቤተ ክርስቲያን ለሚመሩ የደብርና የገዳም እስተዳዳሪዎች የክብር ስም ይሰጣል። ከአንዚህም መካከል የተወሰኑትን እንደሚከተለው አቅርቦናል።

ከዚህ በታች ያለው ለቤተ ክርስቲያን የገዳም፣ የደብር፣ የገጠር እስተዳዳሪዎች የሚሰጠው የመፃርግ

ተ.ቁ	የቤተ ክርስቲያኑ ስም	የመፃርግ ስም	የእስተዳዳሪው የሥራ ደረጃ
1	አክሱም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያን	ንቡረ እድ አፈ ንቡረ እድ	እስተዳዳሪ ም/እስተዳዳሪ
2	አዲስ ዓለም ማርያም ቤተ ክርስቲያን	ንቡረ እድ አፈ ንቡረ እድ	
3	ደብረ ሊባኖስ ገዳም	አጨጌ ጸባቴ	እስተዳዳሪ ም/እስተዳዳሪ
4	ተደባበ ማርያም ቤተ ክርስቲያን	ፓትርያርክ	እስተዳዳሪ
5	መርጦላ ማርያም ቤተ ክርስቲያን	ርዕሰ ርዕሳን	እስተዳዳሪ
6	አትሮኖስ ማርያም ቤተ ክርስቲያን	መክብብ	እስተዳዳሪ
7	ታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ገዳም	ሊቀ ሊቃውንት አፈ. ሊቅ	እስተዳዳሪ ም/እስተዳዳሪ
8	መንበረ ጸባኦት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል	ሊቀ ሥልጣናት	እስተዳዳሪ
9	ቅራንዮ ቤተ ክርስቲያን	መልአክ መልአክ	እስተዳዳሪ
10	ቆራጣ ወለተ ጴጥሮስ ገዳም	ሊቀ ረድእ /አርድኦት/	ም/እስተዳዳሪ

5. ቀኝ ጌታ- በቀኝ የሚቆምና በቀኝ በኩል ያሰውን የዜማ ስልትና የማገልገቢያ ሥርዓት የሚያስጠብቅ ነው።

6. ርአስ ደብር- የደብሩ ራስ፡ ከመሪ ጌታ ቀጥሎ የሚያስተናብር በግራ በኩል የሚቆም ነው።

7. መሪ ጌታ- በመላ ይሳብሃልን ጠብቆ የመዝሙር ዓይነትን የማገልገቢያ ሥነ ሥርዓት የሚያስከብር ነው።

8. ሊቀ መዝሙር- ሊቀ ጠበብት፣ ሊቀ ማእምራን፣ ሙሉ ዕውቀት ያለው የድንገት የአቋቋም፣ የቅኔ ወይም የቅዳሴ የትርጓሜ መምህር የሆነ፡ ከአንዚህ በአዲስ የሠለጠነ።

ከዛይ ከተጠቀሱት መፃሪያት በተጨማሪ በታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ገዳምና በቆማ ፋሲለደስ አፈ. ሊቅ ጸወን ደብር የተባሉ ሹመቶች ይገኛሉ።

1.5.2 በአብነት ት/ቤቶች

በአብነት ት/ቤቶች አንደ ትምህርተ ዓይነትና ፊደል ከመለየት ጀምሮ

3. የድን መምህር፡- መሪ ጌታ /መሪ ራሱ/ /የቤተ ልሔሙ የድን ምስክር የክብር ስም ሊቀ ምሐራን ይባላል/

4. የዝማሬ መዋሥዕትና የአቋቋም መምህር፡- መጋቢ መዝሙር ሐዋዝ /መጋቢ መዝሙር ስብሐት

5. የቅኔ መምህር፡- መጋቢ ምሥጢር

6. የብሉይት መጻሕፍት መምህር፡- መጋቢ ብሉይ

7. የሐዲሳት መጻሕፍት መምህር፡- መጋቢ ሐዲስ

8. የሊቃውንት መጻሕፍት መምህር፡- መጋቢ ማእምራን

9. የመነካት መጻሕፍት መምህር፡- መጋቢ ምክር

1.6. መፃርጋት ይሰጡባቸው

የነበሩ ቦታዎች እና

የመፃሪያት ስያሜ

በተለያዩ ገዳማትና አብያተ ክርስቲያናት ወያሞ እስተዳዳሪዎ

ስያሜ በጎንደር ዘመን (Gondarine period) ወጥቶ በብዙ ከተሞች ያሉ አድባራት የሚጠቀሙበት የመፃርግ ስም ነው።

11. መልአክ ምሕረት

12. መልአክ ማህል

13. መልአክ ፀሐይ

14. » ገነት

15. » ጋይል

16. » ብርሃን

17. መልአክ ሕይወት

18. መልአክ ጽጌ

19. » አርያም

20. » ሰላም

21. ሊቀ ማእምራን

22. ሊቀ ጎሩያን

23. አፈ መምህር

24. ቄስ አሂ

25. አበ ምኒት /የገዳም እስተዳዳሪ

26. እመ ምኒት/የገዳም አናት/

27. መልአክ ጽዮን22. ሊቀ ጎሩያን

ቅዱሳት መካናት

ቅዱሳት መካናት የሚለው ሐረግ ትርጉም የተለየ የተከበሩ ሰፍራዎች /ቦታዎች/ ማለት ነው። ልዩነታቸውና ክብራቸው በላይ ቸውና በውስጣቸው ከሚገለጠው የልዑል እግዚአብሔር ቸርነት፣ ከሚፈጸሙበት ሰማያዊ አገልግሎት፣ የቅዱሳን ጸድቃን ሰማዕታትና መላእክት ተጋድለውና የተራድኦ ዜና የሚመነጭ ነው። / አ.ዘጸ.3፡1-6፣ ኢ.ሳ.5፡15፣ 2ኢዮ. 1፡18፣ ንዐ.11፡1/።

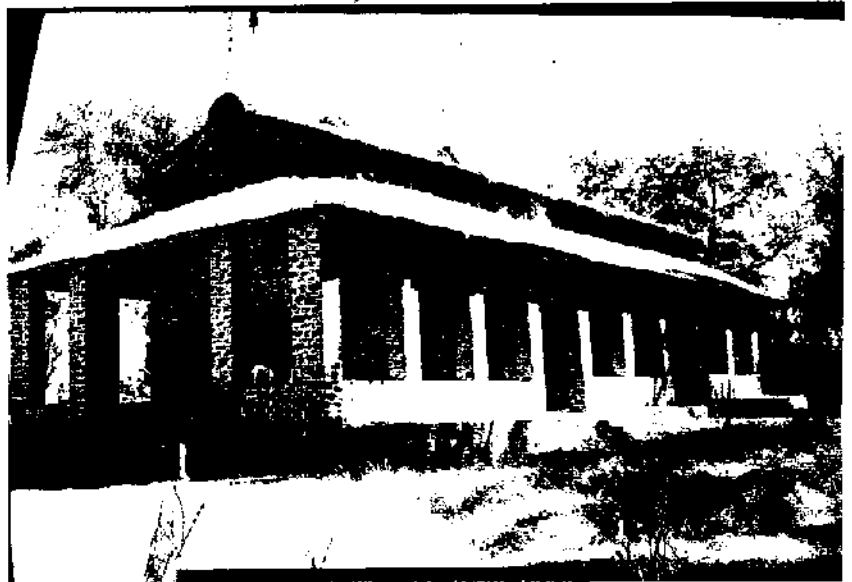
ቅዱሳት መካናትን በሦስት ዓይነት ክፍሉን ልንመለከታቸው እንችላለን።

ሀ. መካነ ታሪክ (Historical Sites)

እነዚህ ቅዱሳት መካናት አባቶቻችን ልዩ ተጋድለው ግብረ ተአምራትና ምሥጢራት የፈጸሙባቸው ቦታዎች ናቸው። ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ከሐዋርያው ፊልጶስ ዘንድ ምቀተክርስትናን የተቀበለበት የጋዛ ምድረ በዳ / በልዩ ስሙ ቤተ ሰሮን ተብሎ የሚጠራ ሲሆን ከኢየሩሳሌም 20 ማይል ርቀት በምትገኘው መንደርና በዚብሮን መካከል ካለው ኮረብታ ሥር የሚመነጭ ወንዝ ነው፤ ቅዱስ ያሌድ «ዋይ ዜማ ዘሰማዕኩ በሰማይ እም እርያም» ብሎ ይዘመነበት /ሥፍራ መራዶ ቃል-አክሱም/ /መራዶ ቃል/፤ እመቤታችን በዘመነ ስድቷ ያረፈጠችበት ቦታዎች /ግብጣይት/ ማርያም፣ ምስሐስ ማርያም፣ ምሐር ኢየሱስ/፣ ግማደ መስቀሉ ማሸን ደብረ ከርቤ እስኪደርስ ያረፈባቸው ቦታዎች /ሰናር፣ ደብረ ብርሃን፣ በደርሄ ማርያም-ሸዋ፣ መናገሻ ማርያም፣ ወጨጫ/፣ የቅዱሳን አባቶቻችን እጽማቸው የፈለሰበትና ያረፈበት ሥፍራ /ደብረ አሰቦ የጸድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖት/ ለአብነት ያህል ይጠቀሳሉ። በአብዛኞቹ መካናት ሕንፃ እብያተ ክርስቲያናት ያልታነፁባቸው ሲሆን በገቢ ለመድረስም ይሁን ለኦሮ አዳጋች ናቸው። ቅዱስ ጳውሎስ «ሁሉን እያጡ መከራን አየተቀበሉ እየተጨነቁ የበግና የፍየል ሌወ ለብለው ዞና፣ ዓለም አልተገባቸውምና በምድረ በዳና በተራራ፣ በሞሻና በምድር ጉድጓድ ተቅበዘበዘ።» /ዕብ.11፡37-38/ የሚላቸው ቅዱሳን እንዲህ ባሉ መካናት ከታጠሉት ከአጋንንትና ከአላውያን የተጋደሉ ናቸው። ነቢዩ ኤልያስ የተቀመጠበት የኮራት ፈፋ፣ የበአል ነቢያትን ሐሰተኛነት ያጋለጠበት የቀርሜሎስ ተራራ /ነገ. 17፡2-7፣ 18፡20-21/ በአስረጅነት ሊታዩ ይችላሉ።

ለ. መካነ መዛግብት (Archives)

እነዚህ ደግሞ በመርኅት፣ በስደትና በሌሎች ተፈጥሯዊና ሰው ሠራሽ ችግሮች ምክንያት አባቶቻችን ንዋያተ ቅድሳትን፣ ቅዱሳት መጻሕፍትንና

ጋንደር ደብረ ብርሃን ሥላሴ ስሜን ንጉደር

የገበታ ሥዕላትን ወዘተ ያስቀመጠባቸው፣ አልፎ አልፎም የተዘረዘሩትን እንደታቀፉ ዐርፈው የተገኙባቸው ሥፍራዎች ናቸው። መልክዓ ምድራዊ ገጽታቸው በአብዛኛው ሞሻ፣ ነው። የቅዱስ ሚካኤል ጽሌ የተገኘበት የቦረዳ ሞሻ፣ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ተጠብቀው የኖሩበት የቀምራን ሞሻ ከአንጨት ጀምሮ ከልዩ ልዩ ማዕድናት በተሠሩ ሣጥኖች ተጠብቀው በጉድጓድ ተቀብረው ከግሩ ከብዙ ዘመን በኋላ በተካሄዱ አርኪዎሎጂያዊ ምርምሮች ንዋያተ ቅድሳቱ የሚገኙባቸው ቦታዎች ጥቂቶች አይደሉም። ይህም ሀገራችንን «የሜዳ ላይ ቤተ መዝክሮች ሀገር» አሰናቷታል።

ሐ. ቤተ መቅደስ

ምእመናን ክርስቶስ በተናጥልና በኅብረት ተሰብስበው ሥርዓተ አምልኮ የሚፈጽሙበት ቤተ አግዚአብሔር፣ ቤተ ክርስቲያን፣ ቤተ ማንበር፣ ማንበረ አግዚአብሔር ነው። በዘመን አበው ለአበው ቀደምት የተሰጠው ሕግና አምነት ሲፈጸም የኖረው ስሙ ራሱ በመረጠው ቦታ ወይም አግዚአብሔር ለእርሱ በተገለጠለት ቦታ ነበር። ጸሎቱንና መሥዋዕቱን በዚያ ያቀርብ ነበር፤ እግዚአብሔርም ራዕይ በማሳየት ድምፁን በማሰማት ይገልጥለት ነበር። በዚህም አባታችን አዳም በደብር ቅዱስ መልክ ጸዴት በቀራንዮ ሞሻ፣ አብርሃም በሞሪያ ተራራ፣ ያዕቆብ በፍኖተ ሎዛ መሥዋዕታቸውን በማቅረብ የመታወቅ ዕድል

የተሰጣቸው ናቸው። / ዘፍ.14፡17-24፣22፡1 19፡28፡10-22/።

በዘመን ሙሴ ለሕገ ልቡና አጋዥ የሆነው ሕገ ኦሪት ሲሰጥ ለሰውም የእምነቱ መግለጫ፣ የመሥዋዕቱ ማቅረቢያ የሚሆነውና ከፈጣሪው ጋር የሚገናኝበት ልዩ ቦታ ተሰጠው። ስሙም ቤተ መቅደስ ተባለ። ይህም ልዑል እግዚአብሔር በፊቱ የጸለይነውን ጸሎት የሚሰማበት፣ ስሙ የሚያደርገበት፣ የቦይኑና የልቡ ማረፊያ የሆነ የጸሎትና የምስጋና ቤት ነው። /ዘጸ. 25፡8፣ ነገሥ.9፡3/።

በዘመን ክርስቶስ ቤተ መቅደስ በቤቴ ክርስቲያን ጸፎች/ግብ.ሐዋ.3፡1፣ ኢ.ፌ.2፡21፣ ራእ.11፡19፣ 2ቆሮ.6፡16፣ 1ቆሮ.3፡16/። አብያተ ክርስቲያናት በአግዚአብሔር እንዲሁም የማይጠፋ ስምና መታሰቢያ በሰጣቸው በቅዱሳኑ ስም የሚታነፁት በዕለተ ሀርብ ጌታ ሲሰቀል ዑራኤል መልአክ በብርሃን ጽዋ ከቡር ደሙን ተቀብሎ በብርሃን መነሳን በረጨባቸው ሥፍራዎች ዙሉ ነው። በዚያ ጊዜ የመድኃኔዓለም ክቡር ደም በነጠበት ቦታ ዙሉ ቤተ ክርስቲያን እንደሚታነጽበት ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ያስረዳሉ። /ነገ. ሐዋ.20፡28፣ 1ቆሮ.6፡19/።

የቅዱሳት መካናት ጥቅም

1.መንፈሳዊ፡- ቅዱሳት መካናት ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን የሚፈጸሙባቸው ፀጋ እግዚአብሔር

የሚታይልባቸው የመማርያ፣ የማመስገናና የመማጠኛ ቦታ /ምስሃል ወምስጋደ/ በመሆናቸው የነፍስንና የሥጋን በረከት የሚያስገኝ መንፈሳዊ ጥቅም አላቸው። ጥምቀቱ ክርስትናው ቅዱስ ቁርባን /ቅዱስ ወ/፣ ተንዲሉ፣ ማጎሊቱ፣ ቃለ እግዚአብሔር፣ ጠበሉ፣ ዕመቱ...ወዘተ መንፈሳዊ ጥቅም ከሚገኝባቸው አገልግሎቶች እና የድህነት ምክንያቶች ጥቂቶቹ ናቸው።

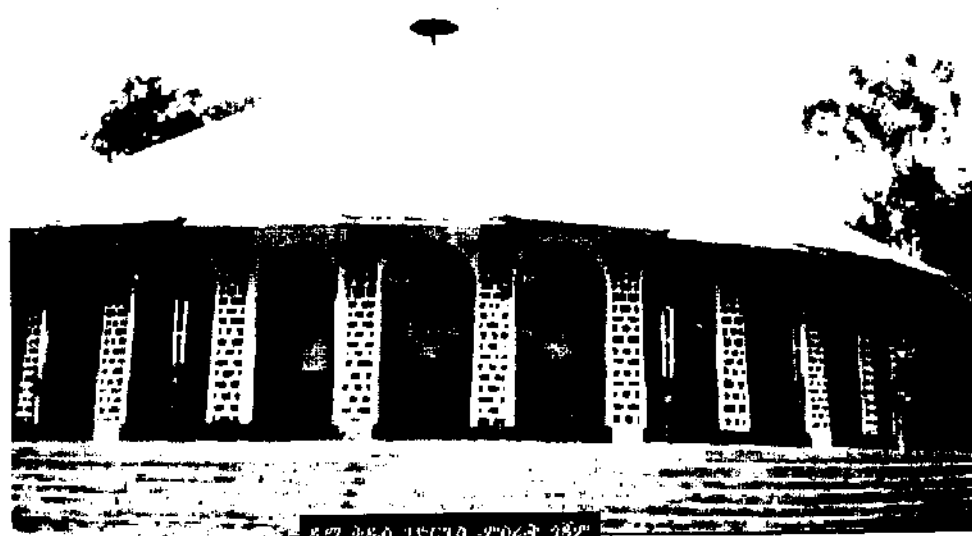
2. ታሪካዊ፡- የቅዱሳን አበው ዜና ሕይወትና የተጋደሉ ሥራዎች በየጊዜው የነበሩ ሥርዓተ መንግሥታት አሉታዊና አዎንታዊ ተጽዕኖዎች የመንፈሳዊ አገልግሎትና ሥልጣኔ ውጤቶች በአጠቃላይ የክርስትናው ዘመን ሰማያዊና ምድራዊ የጥበብ ትሩፋቶች የሚጠነባቸው ተጨባጭ ምስክሮች ናቸው። ቅዱሳት መካከል፡-

3. አከኖሚያዊ፡- ይህን አስመልክቶ ቅዱሳት መካከል በጭስ አልባው ኢንዱስትሪ ማለትም በተራ ዝሙ መስክ ያላቸው ሚና ጉልቶ ሲጠቀስ ይቻላል። ከቴሌቪዥን ገቢዎች ከ85 በመቶ የሚያንስው የገቢ ምንጭ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ቅርሶችዋ ናቸው። በአርማታ ባለቤትዋ የገኘችው ቤተ ክርስቲያን በዚህ ረገድ የሚገባትን ያህል ጥቅም አስማማችሁ አሙን ነው።

4. ባሕሳዊ፡- ቅዱሳት መካከል የመንፈሳዊ ሕይወት ማዕከል እንደ መሆናቸው ሃይማኖታዊ መሠረት ያለው ክርስቲያናዊው ትውፊት ተጠብቆ የሚኖርባቸው ናቸው። የበዓላት አከባቢና፣ የአልባበስ፣ የአመጋገብ የገዘን ሥነ ሥርዓት ወዘተ እንደ ምሳሌ ሲጠቀስ ይቻላል።

5. ማግበራዊ፡- ቅዱሳት መካከል አረጋውያንን ይጠራሉ። እንሰ ሙታንን ያሳድጋል። የራስ አገዝ ልማት እንቅስቃሴ ያደርጋል። ምሥጢራቱ ቤተ ክርስቲያንን ሲገባታት በመንፈሳዊ አገልግሎት ሲተጉ ያራፉ ምእመናንና ነፃነት ዘመት ሲለዩ መካነ መቃብር ይሆናሉ። ሰንበቴው፣ ተገዢ፣ ዝቅድሞ ማግበሩን ጨምሮ ዘገራዊና ቤተሰባዊ ችግሮችን ለመፍታት በማካሄዱ ገብአያትም እርስ በእርስ የሚተዋወቁባቸው ፍቅር አንድነት የሚመሠረትባቸው መድረኮች ናቸው።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እጅግ ዘርካት የሆኑ የቅዱሳት መካከል ባለቤት ናት። የእነዚህም ቅዱሳት መካከል የአሁራራቸው ጥበብ አስደናቂ ከመሆኑ የተነሣ ከአንድ ወጥ

ዲሞ ቅዱስ ጊዮርጊስ ምስራቅ ጎም

የተፈለፈሉ ውቅር አብያተ ክርስቲያናት በዋሻ ውስጥ የተሠሩ ሃለሙ ይሉ የሚያደንቃቸው ታሪካቸው ሲነሳ የመንፈሳዊ ሕይወት ምንነትን በተግባር የሚያሳዩ ናቸው። የአብነት ትዕዛዞችም ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን፣ እምነት፣ ሥርዓትና ትውፊት ተጠብቀው እንዲቆዩና እንዲተላለፍ ያደረጉ ናቸው። ለኢትዮጵያ የሥነ ጽሑፍ፣ ሥነ ሥዕል... በአጠቃላይ ለከፊ ጥበብ ዕድገት መሠረት የባለፈ እንዲሁም ብዙ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትና ቅዱሳን የፈለቁባቸው ቦታዎች ናቸው።

ላይ መሆኑና መታነሱ ከመጽሐፍ ቅዱሳዊ ይዘቱ ስለሆነ እንደ ደብረ ጳውጋን ዝቅዳ፣ እንጠጥ ገዳም፣ አቡነ ጴጥሌዳኑን ለአብነት ያህል ማየት ይቻላል። በሌላ በኩል ቤተ ክርስቲያን በተራ ራሳይ ብቻ የተወሰነች አይደለችም። በሃላም ደረጃ ዝቅተኛ ከተባሉ ሥፍራ ም ይታያል። ለምሳሌ የአቡነ ዜና ማርቆስ፣ የአቡነ ዐበተ ማርያም፣ የአቡነ መልክ ጸጌት፣ ቦሪና ዋሻ ማርያም፣ አጤ ዋሻ ማርያም ገዳማት

2.2. የህንፃ ቤተ ክርስቲያን ዓይነቶች

2. ሕንፃ ቤተ ክርስቲያን

2.1. አብያተ ክርስቲያናት የሚታነቡባቸው ቦታዎች

ቤተ ክርስቲያን በጥንት ጊዜ ይታነብ የነበረው ከአካባቢው ከፍ ያለ ሥፍራ ትፈልጋል ነው። ይህ ደግሞ ከሕገ ልቦና እና በብሉይ ዘመን ከነበረው ሥርዓት አምላክ ጋር ተያይዞ የመጣ ነው። የሰው ልጅ ቤተ ምክራብ/ቤተ መቅደስ/ ከመትከላቸው በፊት መስዋዕት ደስዋ የነበረው በተራራ ላይ ነበር። ዘፍ. 22+23፡ ሙሴ በምድያም በገር በከሬብ ተራራ እግዚአብሔር ተገልጦ ስታል። ዘፍ. 3+1 እንዲሁም ጽዮኑን ከእግዚአብሔር እጅ የተቀበለው ከተራራ ላይ ነው። ዘፍ. 19፡16-25። ይህ በብሉይ ዘመን ብቻ ያበቃ አልነበረም እግዚአብሔር በተራራ ላይ የመገለጡን ሂደት በሐዲስ ኪዳንም በተለያዩ ቦታዎች አረጋጠ ግጦልናል በማዕናት ይኸውም፡- በደብረ ታዕር ሰንበጆቹና ለሐዋርያቱ በደገቴ 17+23 በደብረ ዘይት ጌታ ከቅዱሳን ሐዋርያት ተለይቶ በዚህ ተራራ ፀሎት ያደርስ ነበር። ዛሬም ይህ ይዞታና ህንፃ በብዛት በተራራ

በእኛ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሥርዓት መሰረት ምስት /ዓይነት/ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን አሉ።

2.2.1. ለቀልማ- ውስጠኛ ክፍል በሦስት የተከፈለ ነው። ሦስቱም ክፍሎች የየራሳቸው ተግባር አላቸው ለምሳሌ በዘገራችን ከታነቡት በአዲሱ ክፍል ዘመን መንግስት የታነበው የጉንደር ደብረ ብርሃን ሥላሴ /በሰሜን ጎንደር/ ይገኛል። አጠቃላይ ሚኒስቴር ደጋ እስጢፋኖስ ይህ ዓይነት ህንፃ በአብዛኛው አንድ ጉልላት ብቻ ነው የሚኖረው።

2.2.2. ክብ ቤተ ክርስቲያን /ቤተ ንጉሥ/ የዚህ ዓይነት የህንፃ ቤተ ክርስቲያን አስራራ የተወረሰው /የመጣው/ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በፊደላቸው ያነበውን ህንፃ ቅርፅ የያዘ ነው። በዘገራችን ከፍተኛውን አህዝ የያዘው የህንፃ አይነት ይህ ነው። የውስጠኛው ክፍል በግድግዳ ከሦስት ይከፈላል። ይኸውም ቅኔ ማህለት፣ ቅድስት እና ቅድስት ቅዱሳን /መቅደስ/ ናቸው በእዚህ የህንፃ ዓይነት ጉልላቱ የሚኖረው ከመቅደሱ አናት ላይ ነው። በጉልላቱም ላይ የሰጉን

አንቀሳላ ቀጥራቸው 3፣ 5፣ ወይም 7 ሆነው በመሰቀሉ ሳይ ተሰክተው ይቀመጣሉ። በምሳሌነት ቁጥሩ 12 ወይም 24 ሊሆን ይችላል። የሰጡን እንቁሳላ የተመረጠበት ምክንያት ሰጡን ከእንቁሳላ ወንድም ሆነ ሴቷ እንቁሳላን ያለግባረጥ ትኩር ብለው በማየት ነው ልጅ የሚፈለፍሉት ለአፍታ አንኳ አይኖቸውን ዞር ካደረጉ ይበላሻል። ምዕመናን መ የቤተ ክርስቲያን ራስ ወደሆነው ክርስቶስ ተመልክተው ፀሎታቸው ይሰምር ዘንድ ነው። የውስጣቸው ከፍሎች አገልግሎት እንደ ቅደም ተከተላቸው።

ሀ. ቅኔ ማህሌት፡- መዘምራት ሰብሐ ትተ አግዚአብሔር የሚያደርሱበት ነው።

ለ. ቅድስት፡- ከቅኔ ማህሌቱ ቀጥሎ የሚገኝ ሲሆን አገልግሎቱ ፅንሐአን ክርስቲያኖች ለሥጋ ወደመ ራሳቸውን ያዘጋጁ ቆመው የሚያስቀድሱበት ሥፍራ ነው። ንዑሳን ክርስቲያኖች ወደዚህ ከፍል እንዲቆዩ አይደረግም።

ሐ. ቅድስተ ቅዱሳን /መቅደስ/፡- ሲሞላው ከብሉይ ኪዳን የመጣ ሲሆን በዚህ ከፍል ሥጋ ወደመ የሚፈተትበት፣ መንበረ ታቦቱ የሚቀመጥበትና ሌሎች ንዋዩ ቅዱሳት የሚገኙበት ቦታ ነው።

የክብ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን ጥቅም፡-

1. ምስጢር መብቂ ነው፡- ንዑስ ክርስቲያኖች አይኖቸው በቀጥታ ወደ መቅደስ ዘልቆ እንዳያዩ በሩ ያግዳቸዋል።

ሁሉም በየቦታቸው እንደየግፅ ረጋቸው እንደሰተናገሩ ይጋብዛል ወንዳች በወንዳች፣ ሴቶች በሴቶች፣ ካህኑ ከምዕመን/ፅንሐ በንዑስ ክርስቲያን/ የተለየ መቆሚያ ሥፍራን ታሳያለች።

2. የግንኙነታችን መታወቂያ ነው። የዚህ ህንፃ አሰራር ባለቤት የሆነችው አ/አ/ተ/ቤ/ክ ብቻ ናት። ይህ ክብ ቅርፅን በኑሮአችንም በእስት ተዕለት ግዕድ አቀማመጣችን ክብ ቅርፅ ይዞ መቀመጥን እንመርጣለን። በብዙ መልኩ በክብ ቅርፅ ውስን እንታያለን የዚህ ተፅዕኖም ነው የውስጣችንን ግንኙነት በእምነታችን አደባባይ የገለጸንው።

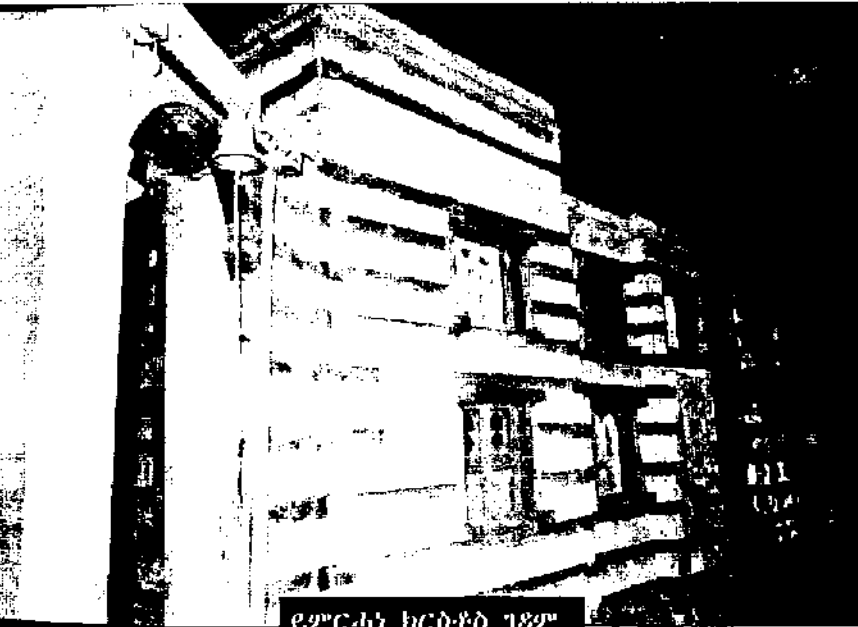
2.2.3. **ፍልፍል**፡ ከዋሻ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን ጋር ይመሳሰላሉ። እነዚህ የሚታነፁት ከአንድ ወጥ ከሆነ ቋጥኝ ነው። በሀገራችን ከ300 በላይ የሚሆኑ ፍልፍል ህንፃ ቤተ ክርስቲያናት አሉ። ከእነዚህም ውስጥ በትግራይ ከ121 በላይ ከድንጋይ ተፈልፍለው የታነፁ ሲሆኑ በ4ኛው መቶ ከፍለ ዘመን ተፈልፍሎ የታነፀው የአብርሃና የአፅባሃ ውቅር ቤተ ክርስቲያን ነው። ይህ ጥበብ በዚያን

ዘመን የቆመ ሳይዘኑ በ11ኛው መ/ዘ/ዘ በወሎ ሳሰታ ሮሃ ቅዱስ ሳሊ በላ ከፈለፈላቸው አንድ ወጥ የሆነ ቋጥኝ ግንቡ እኛ ኢትዮጵያውያንን ብቻ ሳይሆን የውጪ ዜጎችም እፁብ ድንቅ የሚያሰኝ ነገር ነው። ይህ ባጠ ቃላይ የሚያንፀባርቀው ያለምንመ ማዛይንርና ቀያሽ መሃንዲስ መታነፁ በዚያን ዘመን የነበረውን የቅዱሳን ተጋድሎ አረፍተ ዘመን ሳይገታው እነሆ ዛሬም አሁን ባለንበት ዘመን አባቶቻችን ይህንኑ ፈለግ ተከትለው በመንፈስ ቅዱስ ተመርተው በሰሜን ሸዋ በደብረ ዝርሃን በ1992 ዓ.ም በአባ ንብረ ንብረዚዳን ከአንድ ወጥ አስት ይህንኑ አይነት ህንፃ አንፀው አበርክተዋል።

ፍልፍል ህንፃ ቤተ ክርስቲያን ከሌሎች ለየት የሚያደርገው፡-

- ወሰላቸው፣ ግድግዳቸውና አምዳቸው ጌለት ነው።
- በቤተ መቅደሱ ሳይ ጉልላት የሳቸውም መስቀል ግን አላቸው
- አንድ ወጥ የሆነ ቅርፅ የሳቸውም
- በአብዛኛው ከዳናቸው አለት ነው
- በራቸውና መስኮታቸው ከአስት ወይም ከእንጨት ይሰራል።

2.2.4 **ዋሻ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን** ፡- ይህ ህንፃ አሰራር

ደምርሳነ ክርስቶስ ገጽም

ከዘመን ሰማሳታት ወዲህ የተሰመደ ነው። የአበው አጋድሎ ውጤት የሚያበብባቸው፣ ጥበባቸው የተገለጠ ባቸው /ጥበባቸው ያሳዩበት/ አስቸጋሪ የሆነውን የቋጥኝ አካል ያለምንም ዘመናዊ መሳሪያ የገንባቸው ታላላቅ ተራራዎችን ተገን በማድረግ የሚሰሩ አብያተ መቅደሶች ናቸው። የመናንያንም በአት ነች። ለምሳሌ

ደብር እስቦ ዋሻ
ይዘቱ፡- በራቸው አንድ ነው
- ጉልላት የሳቸውም
- ቅኔ ማህሌቱ፣ መቅደሱና ቅድስቱ የሚለዩት በአብዛኛዎቹ በመንጠላልት ነው
- የመቅደሱም ዘር አንድ ነው።
ምሳሌ፡- እዳዲ ማርያም

2.2.5 **መስቀል ግር**

ይህ አይነቱ አሰራር መሰረቱ በመስቀል ቅርፅ ይሆንና እግረ መስቀሉ አቅጣጫው በስተምዕራብ ይሆናል። የዚህ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን አሰራር ስልት ወደ ሃገራችን የገባው በአፄ ኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት ነው። ምክንያቱም ከዚያ በፊት የነበሩ ህንፃ ቤተ ክርስቲያናት የዚህ አይነት ይዘትም ሆነ ቅርፅ የሳቸውም።

የዚህ ህንፃ ቤተ ክርስቲያን አሠራር በሀገራችን ካሉት የህንፃ ቤተ ክርስቲያን በብዙ ይለያል።

- የቅድስቱ መፍርና አለመፍር በአብዛኛው የዚህ አይነት ቅርፅ ያሳቸው ህንፃ ቤተ ክርስቲያናት አይታይባቸውም።
- በአብዛኛው የወንዳችና የሴቶች መግቢያ በር አንድ ነው። በጊዜ ቅዳሴውም ወንዶች ከሴቶች የሚከለሉበት የሳቸውም በዝብረት ግራ ና ቀኝ በመቆም ነው ፀሎት የሚያደርሱት

• የቤተ መቅደሱን ሚስጢር በቀላሉ ከውጭ ያለ ማንኛውም ሰው እንደመለከተው ይጋብዛል

የተቀረፀ ምስሎች፡-

በተመሳሳይ ውጤታ ከካቴድራል ህንፃ አሰራር ጋር ወደ ሃገራችን አብሮ የገባና አየታየ ያለ ነገር ቢኖር የተቀረፁ ምስሎች ናቸው። እነዝህ

መስሎች የሳቲናች ባዘል እንጂ የምስራቅ አብያተ ክርስቲያናት አይደሉም። ዘቢተ ክርስቲያናችን ሥርዓት ሥዕል እንጂ የተቀረጸ ምስል ወይም ሐውልት የለም። ሐውልት

በእመሥኔት ነው። መነኮሳቱ በአንድነት የሚመገቡት ንፍሮ ቀቅለው ዳቤ ጋግረው ነው።

A. የሕግ ገዳም፡- ከሪታቸውና

ውቅሮ ቅዱስ ሚካኤል ንምባ ትግራይ

በቤተ ክርስቲያን የሚፈቀድ ቢሆን ኖሮ ተዘቡ የነበራቸው እነ ቅዱስ ሳሊ በላ ብዙ ሐውልት ወይም ምስል በሠሩ ነበር። በቅርብ ጊዜ ወዲህ በታላላቅ አድባራትና ገዳማት ሳይቀር የጌታችን የእመቤታችን የቅዱሳን መላእክትና የቅዱሳን ሰዎችን የአደባራትና ገዳማት ሳይር የጌታችን የእመቤታችን የቅዱሳን መላእክትና የቅዱሳን ሰዎችን የተ

«የተቀረጸ ምስል ወይም ሐውልት አቋሙ፤ የሚል ሕግ በቤተ ክርስቲያን የለም። የቤተ ክርስቲያን ባህልም አይደለም። ይህ ዓይነቱ ተግባር ከአምልኮ ጣዖት አይለይም

3. የቤተ ክርስቲያን አስተዳደራዊ ሥርዓት፡-

3.1. የገዳም ሥርዓት ፡- ገዳም ማለት ምድረ በጽ ማለት ነው። ገዳም የሚባለው ስያሜ የሚሰጠው ቤተ ክርስቲያን መነኮሳት ብቻ የሚኖሩበት ሁሉም በፀሎት፣ በማህሌት፣ በመንፈሳዊ እገልግሎት ከሀብረት የማይነጣጠሉበት ዘመቀነን፣ በድርጉ ተወስኖ በመነኮሳት ብቻ የሚተዳደር ቦታ ነው። የገዳም ሥርዓት ሁለት ዓይነት ነው።

ሀ. የንፍሮ ገዳም፡- በመነኮሳት አንድነት (Cenabitic) የሚተዳደር ነው። የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር የሚመራው የወንዶች ከሆነ በእምነት፣ የሴቶች ገዳም ከሆነ

አስተዳደራቸው የአድባራት ሆነው ሳለ /በውሳኔና በትዕዛዝ ብቻ ገዳማት የሚባሉ አሉ። እነዚህ ገዳማት የርስት ከሪታቸውና አስተዳደራቸው እንደ አድባራት ነው። ከአድባራት የሚለዩት ቆሞላት ስለሚያስተዳድሩ ናቸው ነው።

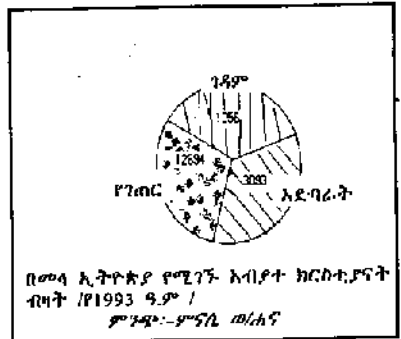
3.2. የደብር ሥራት፡- ደብር ማለት ቀጥተኛ ትርጉሙን ስንመለከት ተራራ ማለት ሲሆን ይዘም ደብረ ሲና፣ ደብረ ታቦር በሚለው ቃል የትርጓሜ ያዘቱን የሲና ተራራ ብለን እንረዳለን። በሌላ ደብር ማለት ታላቅ፣ ወቢያ በማለት ሲተረጎም ምስጢሩ ያስከዳል። ይህ ደብር ተብለው የሚሰየሙት አብያተ ክርስቲያናት ባላቸው የአገልጋዩ ካህናት ብዛት ቦታው ዘወትር ስብሃተ እግዚአብሔር የማይለይበት ታላቅ የረድኤተ እግዚአብሔር መገለጫ በመሆኑ ታላቅ ቦታ ተብሎ ይጠራል። የደብረ ሥራት ብዙውን ጊዜ በከተማና በታሪክ ቦታዎች የታሪክ ቦታዎችም ባይሆኑ በዘመኑ ባሉ ባለስልጣናት ትዕዛዝ ደብር እየተባሉ የሚተኩሉ አብያተ ክርስቲያናት አሉ። የእነዚህ አድባራት አስተዳደር በርስትና በጉልተ ነበር።

3.3. የገጠር ቤተ ክርስቲያን ሥራት፡- የገጠር ቤተ ክርስቲያን ርስት ጉልት የለውም። ገበሬው በሃይማኖት ሰሜት ቤተ ክርስቲያንን ያስራል። ለቤተ ክርስቲያኑ መተዳደሪያ የሚሆን የተወሰነ የእረሻ ቦታ የመጠ ይባል። ይህም «ሪም» ይባላል።

ካህናቱ የሚተዳደሩት በእርሻና በመከር ወራት ከገበሬው በሚሰበሰበው የእህል አስተዋል ነው። እንደ ገበዝና እንደ አለቃ ሆነው የሚያስተዳድሩት ገበሬው በዓመት ዓመት መስከረም እንድ ቀን ምርጫ እያደረገ በመፈራረት ነው። የቤተ መቅደሱን ሁኔታ የሚከታተል ግን ውስጠ ገበዝ የማባል ሹመት አላቸው፤ ከካህናቱ እንዲ ተመርጦ ለዓመቱ ይሾም ነበር።

• የአራት መስዋዕት ይስዋላቸው የነበሩ ገዳማት እነዚህ ቤተ ክርስቲያናት የተመሰረቱት ከክርስቶስ ልደት በፊት ሲሆን በጊዜው በሥርዓተ አራት መስዋዕት ይቀርብባቸው ነበሩ። ከእነዚህም ውስጠ አክሱም ጽዮን፣ ተድባባ ማርያም፣ ብርብር ማርያም፣ ሰማርያምና ጣና ቂርቆስ ይገኙባቸዋል።

• ታላላቅ ገዳማት በሀገራችን በኢትዮጵያ ውስጥ ቀጥራቸው በርካታ የሆኑ ጥንታውያንና ታላላቅ አድባራት ይገኛሉ። ከእነዚህም ጥንታዊያንና ታላላቅ ገዳማት መካከል ለመጥቀስ ያህል ደብረ ዳሞ እቡነ አረጋዊ፣ ደብረ ሲባኖስ፣ /እቡነ ተክለሃይማኖት/ ማገበረ ሥላሴ /ዋልደዛ/፣ ጉንዳጉንዲ መርያም፣ ሐይቅ እስጢፋኖስ፣ እና ሌሎችም ይገኙበታል።

• ታላላቅ አድባራት፡- በሀገራችን በኢትዮጵያ ውስጥ ቀጥራቸው ከገዳማት ያልቅ የሚበዛ ታላላቅና ጥንታውያን አድባራት ይገኛሉ። ከእነዚህም አድባራት መካከል እነሱም ጽዮን፣ እዲስ ዓለም ማርያም፣ ተድባባ ማርያም፣ ሰማርያም፣ ብርብር ማርያም፣ እንጣጦ ማርያም፣ ደብረ ብርሃን ሥላሴ የመሳሰሉት ይገኙበታል።

4. ቤተ ጉባዔያት ፡- ቤተ ጉባዔያት ለመንፈሳዊ ተልዕኮ የሚፋጠኑ የቤተ ክርስቲያን አገልግሎትን የሚያከናውኑ ምዕመናን በወንጌል ትምህርት ከትኩተው የሚፈሩባቸው መካናት ናቸው። የትምህርት አስጣጥ

ዘዴዎቻቸውም ጥንታዊና በቃል ትምህርት ላይ የተመረከዘ ነው። በአንዝሁ ትቢቶች በመጠቀም የኢ ትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንቶቿ ን በተለያዩ የዕውቀት መስክ በተለያዩ ቦታዎች አስተምራ ትመርቃለች። የሚሰጡት ትምህርቶች የተለያዩ ቢ ሆኑም በአራት ክፍላን ልናያቸው

የምዕራፍና የድን መምህር ——— «መጋቢ ሰብሀት»
• የዝማሬ መዋሥዕትና የአቋቋም መምህር—«መጋቢ መዝሙር ሐ ዋዝ» ወይም «መጋቢ ሐዋዝ ሰብሀት»
• የድን መምህር ——— «መሪኒታ» ወይም «መሪሐ»
• የቅዳሴ መምህር ——— «መጋቢ

ንም ያጠናቀቀ መምህር «የአራት ጉባኤ መምህር» ወይም «አገሌ አራት አይና» እየተባለ ይጠራል።

1. ምጽሐፍተ ብሉይት፡— ይህ ክፍል ከአራት ዘፍጥረት እስከ ትንቢተ ሚልክያስ ያሉትን የሚያጠቃልል ነው። የመምህሩ ሥም «መጋቢ ብሉይ» ይባላል።

2. መጽሐፍተ ህዲስ ፡— እነዚህ ደግሞ የሐዲስ ኪዳንን መጽሐፍት በሙሉ የሚያስሰ ሲሆን አራቱ ወንጌልን ጨምሮ እስከ ዮሐንስ ራዕይ ያሉትን ሁሉ ይመለከታል። የመምህሩ ስም «መጋቢ ህዲስ» ይባላል።

3. መጽሐፍተ ሊቃውንት፡— ከሊቃውንት አባቶቻችን የተደረሱ ወጽሐፍትን ያጠቃልላል። የመምህሩ ሥም «መጋቢ ማዕምራኑ» በመባል ይታወቃል።

4. መጽሐፍተ መነኮሳት፡— የመነኮሳትን ታሪክ የሚያሰራጽ ሲሆን የመምህሩ ሠራ «መጋቢ ምክር» ይባላል።

— ማስመስከሪያዎቹ የሚገኙበት ቦታ የሚከተሉት ይገኙበታል፡—

- ዲማ ጊደርጊስ /ጉጃም/
- ቦሩ ስላሴ /ጉንደር/
- ሞዛ ጊደርጊስ /ጉጃም/
- ጉንደር መድኃኔዓለም /ጉንደር/
- ደ/ሊባኖስ /ሰሜን ሸዋ/
- በዕታ ሰማርያም /አዲስ አበባ/

— የአብነት ትምህርትን ወንዶች ብቻ ሳይሆኑ ሴቶችም ይማሩበታል። ምንም እንኳ ቁጥራቸው እነሱተኛው ዛሬ በህይወት ዘይኖሩም የሴት መምህር አማሆይ ገላነሽን መጥቀስ ይቻላል። ዛሬም በህይወት የሴት መምህራን አሉን ስምሳሌ በአዲስ አበባ በባህታ ት/ቤት በዲፕሎማ የተመረቁትን አማሆይ ክርስቶስ ሰምራን ማንሳት ይቻላል።

— የአብነት ት/ቤቶች በአሁኑ ጊዜ በአደገኛ ሁኔታ ላይ ይገኛሉ። መምህሩ በሚያገኘው እጅግ እነሱተኛ ድግሳ ወደ ትልልቅ ከተሞች በተሰይወደ አዲስ አበባ በመጉረፈ ት/ቤቶቹን እንድፈቱ እድርጓቸዋል። ተማሪዎቹም መምህራናቸውን ተከትለው ይሄዳሉ። እልያም በቀጥታ ወደ ልምና ይሰማራሉ። የእዚህ ምክንያት በአካባቢው የሚደርሰው ረባሳት አልባሳት ማጣትን መጠለያ አለመኖር፤ ወይም በእደጋ ምክንያት መፍረስ፤ በበሽታ መጠቃት..... የመሳሰሉት ይጠቀሳሉ።

5. ተአምራት የሚፈፀሙባቸው ቦታዎች

5.1. የጠበል ቦታዎች፡— ጠበል በቤተ ክርስቲያናችን ትጥሮችና

ሳልባ - ቤተ መድኃኔዓለም

አንቀላለን።

1. ንባብ ቤት፡— ከሁለት እስከ ሦስት ዓመት ይፈጃል።

• ያሚያጠቃልለውም መቁጠር፤ ማጋዘ፤ የቁጥር ትምህርት፤ ፈደል ሐዋሪያ፤ ገበታ ሐዋሪያ፤ የጽሕፈት ትምህርት፤ መሠረተ ትምህርት ሃይማኖት፤ የቃል ጸሎት ትምህርት

• የእነዚህ ክፍል ትምህርት መምህር «መጋቢ ሕፃናት» ወይም «መጋቢ ለሰ ነፃ»

2. ዜማ ቤት፡— ይሄኛው ቅዳሴን ጨምሮ የተለያዩ የቅዳሴ ያፊድ የዜማ ትምህርቶችን የያዘ ክፍል ሲሆን የሚፈጅው ጊዜ እንደትምህርቱ ይሰያያል። የዜማ ቃል ት/ቤት በሚሰው ውስጥ «ከውዳሴ ማርያም» ዜማ እስከ ምዕራፍ ድረስ ያሉትን በሁለት ዓመት ማጠናቀቅ ይቻላል።

• የሚያጠቃልለው ምዕራፍ፤ ድጓ፤ ጸመ ድጓ፤ ዝማሬ መዋሥዕት፤ አቋቋም፤ ቅዳሴ፤

• የዜማ ት/ቤት ዓይነቶች በአምስት ሊክፈሉ ይቻላሉ። እነርሱም፡—

1. የቤተልሔም ድን ዜማ /ደቡብ ጉንደር ጋይንተ/
2. የቆሜ ዜማ / ቆሜ ራሲሰደስ/
3. የአሜብር ዜማ / ጉጃም አሜብር ኪዳንምህርት/ የአሜብር ድን ምስክር/
4. የወንጨሬ ዜማ / ወንጨሬ ጉዮርጊስ/
5. የተራሊት ዜማ / መርሀቢ-ቴ ሰሜን ሸል/ ላይ ቤት /በኩረ ማርያም ደብር/

• የዜማ መምህራት ስም

ነፍያን»

• ማስመስከሪያዎቹ የሚገኙበት ቦታ፡—

ዝማሬ መዋሥዕት ——— ዙር እባ አረጋጋይ /ደቡብ ጉንደር/ አቋቋም ——— ሰንኳ ጊዮርጊስ /ምዕራብ ጉጃም/ ጉንደር በዕታ/

ድጓ ——— ጉንደር /የላይሲትና የታች ቤት/

ደ/ታቦር አያሱስ ቅዳሴ ——— ደ/አባይ ሳሙኤል ሰለልኩሳ /ወሰ/

3. ቅኔ፡— መምህራኔ «መጋቢ ምስጢር» ተብለው ይታወቃሉ

— የቅኔ ቤትን በየክፍሉና በየደረጃው ማጥናት ይቻላል። እነሱም፡—

- የግሥና ነባር ጥናት
- የቅኔ መንገድ
- የቅኔ አይነት
- የቅኔ አገባብ
- የቅኔ ቤት

— በእነዚህ ት/ቤቶች በርካታ መምህራን ተምረው ምስክር የሚሰጡ መሆኑ ይታወቃል። ዋና ዋናዎቹም ማስመስከሪያዎች የሚከተሉት ይገኙበታል።

- ዋድላ /ሰሜን ወሎ/
- ጉንጅ /ደ/ላሉ አማኑኤል/
- ዋሽራ /ጉጃም/

4. መጽሐፍ ቤት፡— ይህ ቤት አራት ክፍሎች ያሉት ሲሆን አራተ

ለበካዎች የፀጋውና የልዝበናው ምንጭ ሆኖ በፍጹም እምነትና በነፃነት ሕይወት ለቀረቡት ምዕመናን ደገኛ ተሳምራትን በመፈጸም ሳይ ከሚገኙት የፈውስ ምክንያቶች አንዱ ነው። በሀገራችን ብዙ ጓደኛት ጠበ ሎች አሉ። ከእነዚህም ሞቃት፣ መራራና ብዙ ጊዜ የተለመደው ቀዝ ቃዛ ጠበልናቸው። እነዚህም በተፈጥሮ እንጂ የሰው እጅ ተጨምሮ በት እንዲመራ ወይም አንዲሞቁ ተደርገው አይደሉም።

በገዳማትና በአድባራት አፀድና ስበካ የሚፈልቅ ጠበል፡- ክልዩ ልዩ ገዳማትና አድባራት ቅጥር ጊቢና አጥቢያ ልዑል እግዚአብሔር የሚይጠፋ ስምና የዘላለም መታሰቢያ በስጣቸው ቅዱሳን፣ ዓድቃንና ስማዕታት ስም አንዲሁም ብራሱ የባህሪ ይና የተዋሀዱ ሥሞች የሚፈልቅ እግዚአብሔር ያደረበት ልዩ ልዩ የበረከትና የፊውስ ተአምራት የሚፈጸምበት ቅዱስ ውኃ ነው። የአቡነ ሐራድንግል፣ የደብረ ሲባኖስ፣ የሸንዘራ ዮሐንስ፣ የላብቃ ኢየሱስ፣ የሚቀጥ አማኤል፣ የርዕስ አድባራት እነዚህ መንበረ ፀሐይ ማርያምና የእንጦጦ ኪዳነ ምህረት ጠበላት እንደምሳሌ ሊጠቀሱ ይችላሉ።

ከዚህ ሌላ ሰፊውስ የምንጠቀመው ዕመት ነው። ይህም አፈርን፣ ጭቃን፣ የመስዋዕት እጣን የተሰዋበት ከሰልና አመድ ያጠቃልላል። በአጠቃላይ በእምነት የሚሠራ እንጂ ሳይደለም። የዚህ መሰረታዊ መንፃም / 2ኛ ነገ. 5÷17-19፣ ዮሐ. 9÷6-7/ እንዲሁም /ዮሐ. 5÷15-16፣ ዮሐ. 19÷11-12/ ያሉት በእምነት የተሰሩትንና አጥጋቢ ውጤት ያስገኙትን አርአያ በማድረግ ነው።

5.2. ተአምራዊ ቦታዎች፡- ተአምራዊ ተአማራት የሚፈፀሟቸው / ገዳማትና አድባራት ስንል አንዱ አድባር ከሌላው አድባር ወይም ገዳም የተለየ ነው ለማለት ሳይሆን እግዚአብሔር ለዓድቃንና ለቅዱሳን አባቶቻችን የገባቸውና የሰጣቸው ቃል ኪዳን የተለየ በመሆኑ ከአንዱ ገዳም ወይም አድባር አንዱ የተለየ ተአምር አለው ለማለት ነው። በዚህ መሠረት በአገራችን በኢትዮጵያ በጣም በበርካታ አድባራትና ገዳማት በጣም አስደናቂ የሆኑ ተአምራት ይገኛሉ። ከብዙ በጥቂቱ ለመጥቀስ ይህል፡-

ሀ. የአቡነ እርኅ ቤተመቅደስ በወሎ ክፍለ ሀገር በመቄት ወረዳ የሚገኝና ከጠርብ ደንጊያ የተሠራ ነው። ይህ ቤተመቅደስ ድርገት ከሚወረድበት ከመቅደሱ ፊት ለፊት ከቅድስቱ ጳጳሳዊ የለውም ባዶ ነው። በፀሐይ ጊዜ ጥላ ይይዛል። በዝናብ ጊዜ ግን የዝናብ ጠብታ አያስገባም /ዝናብ ሲ

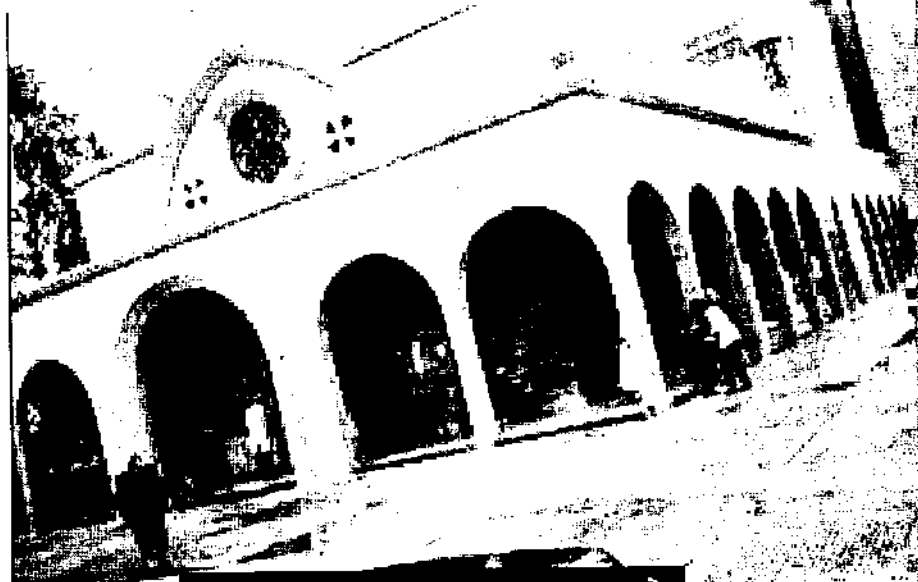
ዘንብ ይታያል-የዝናብ ጠብታው ግን ወደ ውስጥ አይገባም።/

ለ. ብርብር ማርያም በደቡብ ኢትዮጵያ በሰሜን አዋ ዞን በጋሞ ወረዳ ውስጥ ትገኛለች። በአራት ቤተመቅደሳት የተተከለችውና ከጌታችን ከመድኃኒታችን ልደት በፊት 400 ዓመት አካባቢ ነው። በነዚህ ዘመናት ውስጥ መስዋዕት አራት አየተሰዋበት ትምህርተ ብስዶ የተሰጠባት ዋነኛ የደቡብ ኢትዮጵያ የሃይማኖት ማዕከል ሆና እስከ 14ኛው መባቢዘመን ቆይታለች በ14ኛው መባቢዘመን «ኩዶ ከንና» የተባለ ፀረ ሃይማኖት

ትዮጵያውያን ምእመናን በባሕር ማዶ በተለይም በቅድስት ኢየሩሳሌም ሥርዓተ እምልኮአቸውን ይፈጽሙ እንደ ነበር ቅዱስ መጽሐፍ ያስጠረጸናል።

• ኢትዮጵያውያን ነገሥታት ከመካከለኛው ምሥራቅ ሀገሮች ጋር ከነበራቸው የንግድና የጦር ቃል ኪዳን ግንኙነት ባሻገር /2ዘ.5. 21÷16፣ 14÷9 15 2ኛ. 19÷9፣ 5ኛ. 3÷8-10፣ ት.ኢ. 46÷1-10፣

ኢዮ. 28÷19/ ከእሥራኤል ጋር

ሐምራ ቅዱስ ገብርኤል ካቴድራል - ቤናት

ተነስቶ ሊያቃጥላት ቢል አልቃጠል ብሎ አስቸገራቸው በዚህም ተአምር አጅግ ስስተበሳጪ ክዳን ሲያፈርስ ተነሣ ነገር ግን አራሱን ከነጋሻ ጃግሬው መብረቅ ከሰማይ ወርዶ ገደላቸው።

ሐ. ጉንጸገንዲ ማርያም፡- በምሥራቅ ትግራይ ከዕደጋ ሐሙስ ከተማ ምሥራቃዊ አቅጣጫ 23 ኪ.ሜ. ልርቀት ሳይ በረሃ ውስጥ የሚገኝ ገዳም ነው። ገዳሙ የተገደመው በ14ኛው መባቢዘመን ሲሆን የቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን የታነፀው በ15ኛው መባቢዘመን መሆኑ ይነገራል። በመቅደሱ ውስጥ የአሳተ ኅመራ ፍም የሚገኝ ሲሆን መንኮሳቱ ለማዕጠንት እሳት የሚጭሩት ከዚህ አሳት ጥፋራ ነው።

ቅዱሳት መካናት በውጭ ሀገር፡-

• ሀገራችን ኢትዮጵያ በእምልካተ እግዚአብሔር ጸንታ በኖረችባቸው በሦስቱ ሕጋት /በሕገ ልዑ፣ በሕገ አራትና በሕገ መንጌል/ ዘመን አ

በነበራቸው የጠበቀ የእምነት አንድነት ይታወቃሉ። /አጥ. 9÷7፣ ሰር. 2÷12፣ መዝ. 67÷31፣ 86÷4/።

• ጌታችን በወንጌል የእምነት ምስክር አድርጎ የጠቀሳት የደቡብ ንግሥት /ንግሥተ ሰባ/ የነጉሥ ሰሎሞን ጥበብ ትፈትን ዘንድ 900 ዓመት ከክርስቲያን ወደዚያው አቅንታ ከነበረች በኋላ በጋሃ ምድር ሰፈርስት ተቀብላለች። /ነገሥ. 10÷1-13፣ ሐዋ. 8÷26/። ይኸውም ደር ሁልጣን /ደብረ ሥልጣን/ ይባላል። ትርጉሙም የነጉሥ ገዳም ማለት ነው። ሥፍራውም መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከተሰቀለበት ከቀራንዮ ጋር ተያይዞ ይገኛል። በዚህ የታሪክ ይዞታ የአርባዕቱ እንስሳና የቅዱስ ሚካኤል ቤተ መቅደሶች ይገኛሉ።

• አጤ ዮሐንስ አራተኛ ጀምረው ዳግማዊ አጤ ማኒልክ የፈጸሟት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አቅዋም የምታንጸባርቅ ደብረ ገነት ኪዳነ ምዕራባት ቤተ ክርስቲያን ከደር ሁልጣን ወጣ ብላ ትገኛለች።

• በኢየሩሳሌም ምሥራቅ በባታንያ፣ በዓልአዛር መንደር አቅራቢያ አሠራ ሁለት ሺህ ካሬ ሜትር ስፋት

ያለው ቦታ ይገኛል። በጽድቅ በአቡነ ተክለ ሃይማኖት ስም መለስ ተኞ ቤተ ክርስቲያን ይገኛል። በአሥራኤል ሀገር ለሚኖሩ ኢትዮጵያውያንም የመታብር ሥፍራ የተዘጋ ጀውም በዚህ ነው።

• ይህንኑ አቅጣጫ ሳንለቅ፣ በኢያሪክ ከተማና በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ በኢትዮጵያ ቦታዎች ይገኛሉ። ስፋታቸው ከፍተኛ ጋሻ በማያንሰው በዚህ ሥፍራ ላይ በቅድስት ሥላሴ ስም ቤተ ክርስቲያን ተሠርቶበታል። በ1967 ዓ.ም በበረሶችና በአሰራሪዎች መካከል በተደረገው የስድስቱ ቀን ጦርነት ቤተ ክርስቲያኑ በፈንጂ ከመመታቱም በላይ፣ አካባቢው የጦር ክልል ሆኖታል። ቦታው ስፋት ያለው እንደመሆኑ መነኮሳቱ በፍራፍሬ ይጠቀሙበት ነበር። ትቦቱና መነኮሳቱ ወደ ኢያሪክ ተዛውረው በኢያሪክ በመጠነኛ የጸሎት ቤት፣ ታቦቱ ገብቶ መንፈሳዊ አገልግሎት ቀጥሎ ዋል። በአጠቃላይ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በማሰብ ምድር በኢየሩሳሌም በስድስት የተለያዩ ሥፍራዎች ቦታ ያላት ሲሆን በአራቱ መንፈሳዊ አገልግሎት የሚሰጥባቸው አራት አብያተ ክርስቲያናት አልዋት።

በውጭ ሀገር፡-
1. በአፍሪካ፡- ሱዳን- ካርቱም፣ ጅቡቲ-ጅቡቲ፣ ኪንያ-ናይሮቢ፣ ደቡብ

አፍሪካ-ፖርት አልሳቢ፣ ጆሃንስበርግ፤

2. በአውሮፓ፡- ጣሊያን- ሮምና -ሚላን፣ እንግሊዝ- ሰንደን፣ ግሪክ- አቴን፣ ጀርመን-ኮሎን፣ ሙኒክ፣ ፍራንክፈርት፣ በርሊን፣ አስትራ-ቬንዮና፣ በዊዘርላንድ- ጄኔቫ፤

3. በአውስትራሊያ፡- አውስትራሊያ- ቤሪበን፤

4. በመካከለኛው ምሥራቅ፡- አስራኤል- ኢየሩሳሌም-ቤተልሔም-ኢያሪክ፣ የመን-ሰንአ፣ በአረብ ኤሚሬት-ዱባይ፤

5. በካሪቢያንና በላቲን አሜሪካ፡- ጃማይካ፣ ትሪንዳድ ቶቤጎ፣ ባርቤዶስ፣ ጉያና፣ ቤርመዳ፤

6. የተባበረው አሜሪካ፡- ኒውዮርክ፣ ዋሽንግተን-ባተለያዩ ከተሞች

7. በካናዳ፡- ቶሮንቶ፣ ለንደን አንታሪዮ

ከላይ በተጠቀሱት ከፍተኛ ዓለም ከሃርባ በላይ የሚሆኑ አብያተ ክርስቲያናት የሚገኙ ሲሆን አብዛኛዎቹ የየራሳቸው ሕንፃ ቤተ ክርስቲያን አላቸው።

-ንጉሱ ሰለሞን ለንግስተ ላባ ባበረከተላት ቦታ ላይ በአብርሃ ወአጽብህ ዘመን የተሰራው ደር ሱልጣን በመባል የሚታወቀው ገዳም

በውጭ ሀገር ካሏት አብያተ ክርስቲያናት ቀዳሚነቱን የያዘ ሲሆን በአሁኑ ወቅት ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን ጋር ውሳኔ ያላገኘ ክርክር ላይ ይገኛል፤ ነገር ግን በአሁኑ ወቅት በአኖ ይዞታነት ያለ ነው። በዚች ቅድስት ሀገር ሌሎች 6 ግዛቶች አሉ።

በእነ አፃ ካሊብ ባሉበት ዘመን በየመን ሀገር በናግራን ደሴቶች ላይ ይዞታ እንደነበራትና በአሁኑ ወቅት ፍርስራሾች እንዳለ ይነገራል። በየመን ሰንአ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን በዓመታውያን በዐላት በቦታው አየተገኙ ታሪካዊውን ቦታ በማስታወስ በዐሉን ያከብራሉ። በሰማሊያ በሞቃዲሾ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት እንደነበሩ ታሪክ ያስታውሳል። ሞቃዲሾ ስሟንም ያገኘው በእነዚህ ቤተ መቅደሶች አማካኝነት እንደሆነ ነፃ መቅደሶቹ ቤተ መድኃኒዓለምና ቤተ ማርያም የሚባሉ ነበሩ፤ በዚህም ሁለት መቅደሶች የተነሳ መቃደሶ ከሚለው የግዕዝ ቃል ተወስዶ ሞቃዲሾ እንደተባለ ይነገራል።

በአሜሪካ በመጀመሪያ የተተከለው ቤተ ክርስቲያን በ1944 ዓ.ም ሲሆን በአሁኑ ጊዜ ከሌሎች ሀገራት ይልቅ በዛ ያሉ አብያተ ክርስቲያናት ይገኛሉ።

ቀ

የአብነት ትምህርት ቤቶች

የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ካበረከተቻቸው በጠቃሚ አንዱ ሕዝቡ የራሱ የፈደል ባለቤት እንዲሆን ማድረግ ነው። ዛሬ በዓለማችን የራሳቸው ፈደል ካላቸው ጥቂት ሀገሮች ውስጥ ኢትዮጵያ ብቸኛዋ የአፍሪካዊት ሀገር ናት። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ደግሞ በእነዚህ ፈደሎችና ቁጥሮች የመጀመሪያ ተጠቃሚዎች የቆሉ /የአብነት/ ትምህርት ቤቶች ናቸው።

የዘመናዊ ትምህርት ወደ ሀገራችን ከመግባቱ በፊት በቀደምትነት እና ለዘመናዊ ትምህርት መስፋፋት መሠረትነት ያላቸው የአብነት ትምህርት ቤቶች ናቸው።

የአብነት ትምህርት ቤቶቻችን የሚገኙት በየገዳማቱ እና አድባራቱ ነው። እነኝህ ገዳማት እና አድባራት ደግሞ የኑሮ መሠረታቸውን በግብርናና በዚያ ዙሪያ መሥርተው ይኖሩ የነበሩ ናቸው። ምክንያቱም

ነገሥታቱና መኪንንቱ ለየገዳማቱ እና አድባራቱ ሰፊ የእርሻ መሬት ሰጥተው በዚያ አንዲተዳደሩ በነድል ወይም በታ የሚሰጧቸው ሰለነበሩ ነገሥታቱ የሐሳብ ድጋፍ፣ ጸሎት፣ ምክር... ሲፈልጉ ሄደው

የአብነት ተመማሪዎች በቦቤ ቁዱስ ሚካኤል

ያደርጓቸው ነበርና። በዚያ ያሉ አባቶችን ይገናኙ ገዳማት እና አድባራት በነገሥታቱ ነበር። ሕዝቡም ፈሪሃ እግዚአብሔር

ገዳም ስስቁጥሰ የቀኔ ቤተ ገባእና ተማሪዎች ምሥራቅ ሸዋ

ያለው ለገዳማቱ ለአድባራቱ ለቀሌ ተማሪው የሚያስብ ነበር።

ዛግ ግን የአብነት ትምህርት ቤቶች አስታዋሽ አጥተው ለመዘጋት የተቃረቡበት ጊዜ ነው። እንደ መጽሐፍ ቤት ያሉ ትምህርት ቤቶች በጣት የሚቆጠሩ ገዳማት ውስጥ ከመገኘታቸውም በተጨማሪ የሚማርባቸው ተማሪዎችም እያጡ እና እየተዘኑ የመጡ ተቋሞች ናቸው። በአንጻራዊ ዙኔታ ስናያቸው ከሌሎች ትምህርቶች አሁን ብዙ ተማሪዎች እየተማሯቸው ያሉት ቅኔ፣ ዜማ፣ አቋቋም እና ቅዳሴ የመሳሰሉት ግብአያት ናቸው። ምንም እንኳን ከመዘጋት ቢደረግም እሁን ባለብት ሁኔታ ከቀጠሉ ነገ የመገኘታቸው ነገር አጠራጣሪ ይሆናል።

የጥናቱ ዓላማ፣ በአሁኑ ወቅት እየተጸከሙ የመጡት የአብነት ትምህርት ቤቶች የድካም ምክንያታቸው ምን እንደሆነ በማጥናት ጠቃሚ የመፍትሔዎች ሐሳቦችን ለመስንዘር ሲሆን ከዚህ በተጨማሪ ሌሎች ጥናቶች መነሻ እንዲሆን እና በርዕሰ ጉዳዩ ዙሪያ ላለው ችግር ተግባራዊ የሆነ መፍትሔን ለመፈለግ ነው።

በዚህ ጥናት ውስጥ ለአብነት ትምህርት ቤቶች መጻከም ምክንያት የሆኑትን ከብዙ በጥቂቱ ለማየት ተሞክሯል። እነሱም፡-

1. ገዳማትና አድባራት በ1967ዓ.ም በወጣው የመሬት

ሳራሹ አዋጅ መተግበሪያቸው የሆነው መሬት ስለተወረሰና በ1968ዓ.ም በወጣው የከተማ ቦታ እና ትርፍ ቤቶች አዋጅ በከተማ የነበራቸው የኪራይ ቤቶች በመወረሳቸው ያለምንም መተግበሪያ መቅረት

2. በስሜኑ የአገራችን ክፍል በተደጋጋሚ የሚከሰተው ድርቅ በገዳማቱና በአድባራቱ ህልውና ላይ ያስከተለው አሉታዊ ተጽእኖ

3. ለአብነት መምህራንና ተማሪዎች የሚደረገው ድጋፍ እና ክብካቤ በጣም እናሳ መሆን

4. የዘመናዊ ትምህርት ቤቶች መስፋፋት

5. የአብነት ትምህርት ቤቶች ብዙ ጊዜ ክሁለት ርምጃ የማይበልጡ ትንንሽ ጉጆ ቤቶች ስለሆኑ ለተሳሳፊ በሽታዎች መጋለጣቸው

6. የመማሪያ መጽሐፍት እና የጽሕፈት መሣሪያዎች ችግር

ከላይ የተጠቀሱት እና ሌሎች ማኅበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ችግሮች ገዳማትን ለመፍታትና የተማሪዎችን ቁጥር ለመቀነስ ምክንያቶች ናቸው።

የአብነት ትምህርት ቤቶች ያለባቸውን ችግሮች ሲያቃልሉ ይችላሉ ተብለው የሚታሰቡ መፍትሔ ሐሳቦች፡-

ሀ. የአብነት ትምህርት ቤቶች የራሳቸው ማደሪያ፣ መመገቢያ፣ ቤተ መጽሐፍት ኖሯቸው የሚያስተምሩ ቢሆኑ እነኚህ

የአብነት ትምህርት ቤቶች ያሉባቸው ገዳማት እና አድባራት የራሳቸው የልማት እንቅስቃሴ ኖሯቸው ራሳቸውን ቢችሉ

ለ. የአብነት ትምህርት ቤቶች ሥርዓተ ትምህርት ቢዘግጁላቸው

ሐ. ገዳማት እና አድባራት ማለክላዊ የሆነ የደሞዝ አከፋፈል ቢኖራቸው

መ. በዘመናዊ ትምህርት ተማሪዎች እና በአብነት ተማሪዎች መካከል ያለውን ክፍተት መድፈን

ይኸውም፡-

⇒ የአብነት ትምህርት በከፍተኛ ትምህርት ተቋም ከሚሰጡ ኮርሶች ጌን ለጌን ቢሰጥ

⇒ የሰንበት ትምህርት ቤቶች መርሐ ግብር ተዘጋጅቶ ቢሰጣቸው

⇒ የሠራተኛ ጉባኤያት የአብነት ትምህርት የሚያገኙበት መንገድ ቢመቻች

⇒ «በዌብ ሳይት» ወይም በመረጃ መረብ የአብነት ትምህርት የሚሰጥበት መንገድ ቢመቻች

⇒ የአብነት ትምህርትን በሰፊው ለማዳረስ፣ በመጻሕፍት፣ በቪዲዮ በቴፕ ካሊቶች ማስተማር

በአጠቃላይ የአብነት ትምህርት ስተወሰኑ ወገኖች ብቻ ሳይሆን ሁሉም የትም መማር የሚችልበት ዙኔታ ለተማሪዎቹና ለመምህራን ቢመቻች ነገም እንደ ትላንቱ ተተኪ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት አባቶችን ለማፍራት የማይቻልበት ምክንያት ሊኖር ከቶ አይችልም።ፋ

ንዋያተ ቅድሳት

ንዋይ ማለት ገንዘብ ማለት ነው። ቅዱስ ማለት ደግሞ የተለየ የተከበረ የተመረጠ ማለት ነው። በአጠቃላይ ንዋያተ ቅድሳት፡ ማለት ስቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሚውሉ የተቀደሱ የተለዩ ንዋያት ማለት ነው። በብሉይ ኪዳን በመገናኛው ደኃኒን የምስክሩ ታቦትና በዚያው የሚገኙት ንዋያት ሁሉ በተቀደሱ ቅብዑ ቅዱስ ተቀብተው በቅድስተ ቅዱሳን ወስጥ ተጠብቀው ነበር። ዘጸ.30÷22-29

ንዋያተ ቅድሳት የአርቶ ዶክላዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መሰያ መታወቂያ የክብር ፈርጥ የሆኑ ሲያዩሉቸው የሚናገሩ እውነተኛ ታሪክና የአግቢአብሔርን ጸጋ የሚሰጡ ናቸው።

ንዋያተ ቅድሳት አበው ጠላት ሲመጣ ዘዋሻ ችግር ሲኖር በስደት ጠብቀው ካቆዩልን ቁሳውያን ትውፊት መክከል የሚገኙ ናቸው።

በመቀጠል ንዋያተ ቅድሳትን በዓይነታቸው፡ በምሳሌነታቸውና በመንፈሳዊ አገልግሎታቸው በአምስት ዋና ዋና ክፍሎች በመክፈል አጠር ባለ መልኩ አንመለከታለን።

1. አልባሳት

የልዑካን ልብስ/ልብስ ተክሠና፡- በቅዱስ ጊዜ ልብሱን (ቀዳስያን) የሚለብሱት ልብስ ልብስ ተክሠኖ ይባላል። ይህ ልብስ ነጭ እንዲሆን ታዟል። ፍት.ነገ.አን.12÷479 ከተለበሰ

በኋላ ቅዱስ ሳይጠናቀቅ ማውለቅ አይገባም። በአጠቃላይ የሚተደሰባቸው አልባሳት ከቤተ ክርስቲያን ልቃ ቤት ሊቀመጡና በንጹህና ሊጠበቁ ይገባል። ከዚህ ውጭ በሌላ ስታ አንዲቀመጡ አልተፈቀደም። ሕዝ.44÷19።

1. ቀሚስ፡- መጀመሪያ የሚለበስ ልብስ ማለት ነው። ይህም ዘጥንት

ዘመን አብይላስ ቀሚስ የሚባል ነበር። አቡነ ግን ከግንኛውም ጌጥነት ካለው ጨርቅ የሚሠራ ነው። ካህናት የሚለብሱት ልብስ አስከ ተረከባቸው ድረስ የሚደርስ መሆኑን አስበት። ስለዚህም ካህኑ ልብስ ተክሠኖ ከመልበሱ በፊት ልኩ የሆነውን መርጦ ይለብሳል። ከለበሰ በኋላ ረዘመ ብሎ አጭር አጠረ ብሎ ረጅም ስመፈለግ ማውለቅ አይገባውም። ቀሚሱ ከረዘመበት ማሳጠሪያ /ዝናር/ ልክ ከሆነው ደግሞ ሰውነቱን ማጠንከር የሚሆንና በቅዱስ ጊዜ ተሕዋስያንን እየጠለፈ ከጸሐፊ ከጽዋ እንዲያገባ መታጠቂያ ዝናር አለው።/ ፍት.ነገ.አን.12። ከዚህም ላይ ካለ ይደርሱበታል።

2. ካባ ሳንቃ ፡- መደረቢያ ልብስ ማለት ነው። ከካባው ጋር ለምድ አብሮ ተሰፋቶ ስለሚገኝና የለምዱ አግር በየቦታው አንደ ሳንቃ እየሆነ ስለሚወርድ ካባ ሳንቃ ተብሏል። ይህም ልዩ ልዩ ቀለማት ካለው ጨርቅ የሚሠራ ነው። ወርቅና ሐር አብሮ ተፈትሎ ከተሠራ ወርቀ ዘዋ ይባላል። ካህናት የሚለብሱት ካባ ሳንቃ አምስት መንደል /መርገፍ/ አለው። አምስቱ መንደል የካህኑ እምነትና አገልግሎት በአምስቱ አዕማደ ምሥጢራት ላይ የተመሠረተ መሆኑን ያመለክታል።

1.2. ጥንግ ድርብ ፡- ካህናት ከጠገባቸው በላይ በመታጠቅ ሽማግሌን በቀሽመሪ አስረው ወደኋላ ተርፎ ለነበረው ቀሽመሪውን ወደ ፊት አትርፈው ወደ ቀኝና ወደ ግራ ተርፎ ለነበረው ገመድ ማስተሳሰሪያ በሁለት ወገን ሽማግሌን አትርፈው አንዱን ወገን ከመቋሚያ ጋር ያያይዙታል። የዚህም ምሳሌ ጌታችን መስቀሉን ተሸጥሞ ሲሄድ አይዞድ ወገኑን በገመድ አስረው እንዳንገባቱት የሚያመለክት ነው።

1.3. ፈረጅያ፡- ጳጳሳት የሚለብሱት እጅ ሰፊ ቀሚስ ነው። እጅ ሰፊ መሆኑ ብዙ መክሊት እንደተሰጣቸው የሚያመለክት ነው።

1.4. መሳናጸፊያ፡- ትልቅ ጋቢ መሳይ ብሉክ ከብርና ከወርቅ ከሌላም የሚሠራ ሲሆን ታቦተ ሕጉ የሚለብሱት ለአክብሮት ሥጋ ወደመም በቅዱስ ጊዜ ታቦቱ የሚገናጸፈው ነው።

1.5. ቀጻላ፡- ለታቦት ከብር ከመሳና ጸፊያ በላይ የሚደረብ ባለዘርድ ልብስ ነው።

1.6. ሞግሕት፡- በአንገት ተጠፊ ቆራት ለፊት የሚወርድ ልብስ ነው። የዚህም ጨርቅ ካባው ከሚሠራ በት ዓይነት የሚሠራ ሲሆን ከቀሚስና ከካባ በላይ የሚደረብ ነው። የፍናተ ቅዱሳን ምልክት ነው። ከፊትህ ረዥም መንገድ ይጠብቅሃል ማለት ነው።

1.7. የመነኮሳት መታጠቂያ ፡- ንጽሕናን ድንግልናን የሚያመለክት ነው። ጌታ ይታጠቀው የነበረው መክፈ ዘለምዱ ምሳሌ ነው።

1.8. ሰበን/ዘፍታ/ ፡- ጥምጥም፣ መጠምጠሚያ ማለት ነው። ሕዝ.44፡18፤ ዘኢ.3፡5። ሐዋርያው ቅዱስ ቶማስ ከነገረ ሰብከቱ ከሕንድ ወደ ኢየሩሳሌም በደመና ሲመጣ እመቤታችን ስታርግ በግዮቱ ለሐዋርያት ምስክር ይሆን ዘንድ ሰበን /መግነዚን/ ሰጥታዋለች። ለሐዋርያትም ይህንን ምልክት ካላያቸው ብኋላ ሰበን ሰበረከት አሥራ ሁለት ዞታ ተከፋፋ ሰውታል። ዛሬም በቤተ ክርስቲያን ጳጳሳትና ካህናት ይህንን አብነት በማድረግ ሰበን በእጃቸው ይይዛሉ።

1.9. አክሊል፡ የራስ ልብስ ቀጻላ መሸፈኛ ጌጥነት ያለው ነው። ዘሌ.8÷9፤ ማር.15÷1፤ ዘኢ.6÷11። የቅዱስ ተራቸው በደረሰ ጊዜ ከሁሉም ዲያቆኑም አክሊል ደፍተው ይቀድሳሉ። አክሊል ቅዱስ ጳውሎስ «ሃይማኖቴን ጠብቆአለሁ፤ መልካሙን ገድል ተጋድያለሁ፤ የድል አክሊልም ይጠብቀኛል።» /2ኛጢሞ.4፡7-8/ እንዳለ የክርስቲያን ፍጻሜው የድል አክሊል መሆኑን የሚያመለክት ነው። ይህም የድል አክሊል የሥጋዊ ያይደለ የመንፈሳዊ ተጋድሎ ውጤት መሆኑንም ለማሳየት ከላይ መስቀል አለው።

ዲያቆናት የረዥም ጊዜ የሃይማኖት ተጋድሎ እንደሚጠብቃቸው ሲያመለክት በፊተና ጸንቶ የሚያሸንፋም የብርሃን አክሊል አንደሚቀጽጅ ስለሚያጠይቅ አክሊል ያደርጋል።

1.10. ቆብ ፡- በዕብራይስጥ ቆባስ /ከባዕ/ በሰርስት፡ ቀበና በጽርዕ ቀበት ይባላል። በቤተ ክርስቲያን ሲገለገሉበት የቆየው ቀጻላ ብቻ ተቁናጽፎ መጸለይ ነበር። ዘጸ.28÷40፤ 1ኛነገ.21÷28። በአሁኑ ዘመን ግን የተለየ ቆብ እየተሰፋ መነኮሴም ቢሆን በሕግ ያለም ቢሆን ያን ደፍቶ ይቀድሳል። ቆብ የአክሊል ሰን ምሳሌ ነው።

ለባሕሪ፡ አስኬማ የፀርሶ ታል ሲ

ሆን ልብህን መልክን ቅርጽ ገጽ ማለት ነው። በቀሙ ልብህ መነከሻ ከቅናት ከቆብ በኋላ በመጨረሻ የሚሰበበ የፍጻሜ ምንክሰና ምልክት ነው። ይኸውም ከነት ከአንቅልባ አንደ አንበያቸው ሆኖ የሚሠራ አሥራ ሁለት ትእምርተ መብቀል ያለበት ነው። አሰቢማ ጌታን በሰለተ አርብ አይሁድ በሰቀሉት ጊዜ «የአይሁድ ንጉሥ ነኝ ይኸው ነገድንዝ ብሰሃል» ብለው እሾሁን ጌንጌንው በራሱ ሳይ የመድፋታቸው ምሳሌ ነው።

መጋረጃ፡- ግርዶሽ፣ ጥላ፣ ከለሳ ልብህ ኪዳን፣ ልባጥ፣ ሽፋን ማለት ነው። ዘጸ.26+31-37፣ ሰብ.6+19። መጋረጃ ለቤተ ክርስቲያን ከፍተኛ አገልግሎት አለው። የቤተ ክርስቲያን የውበጥ ክፍሎች የሆኑት/ ቅኔ ማሳሌት፣ ቅድስት፣ መቅደስ/ የሚለዩት በመጋረጃ ነው። የመቅደሱ በርቶም እያንዳንዳቸው መጋረጃ አላቸው።

የቤተክርስቲያን መጋረጃ ለሁለት የተከፈለ መሆኑ ጌታ በተሰቀለ ጊዜ የቤተ መቅደስ መጋረጃ ለሁለት የመከፈሉ የመቀደዱ/ ምሳሌ ነው።

ምንጣፍ ፡- በቤተክርስቲያን ያ ማሩና የለሰለሱ ምንጣፎች ይነጠፋሉ። ይህም እግዚአብሔር አሥራ ኤሳውያንን እሾህ እንዳይወጋቸው እንቅፋት እንዳይመታቸው በብርሃን ዓምድ የመምራቱን ምሥጢር የሚያሰታውን ነው። ነገር ግን የመስቀል ንድፍና ቅዳሳት ሥዕላት ያለባቸውን ምንጣፋት በቤተ ክርስቲያን ወለል ሳይ ማንጠፍና መርገጥ እጅግ ታላቅ በሕተት ነው።

ማክበርያ፡- ታቦት የሚያከብር የሚይዝ/ ካህን በራሱ ሳይ የሚያደርገው ነው።

2. የቅዳሴና የጸሎት መገልገያ ንዋያት ቅድሳት

ደወል፡- በትልቅነቱ ከቃዮል የተለየ ነው። ደወል ስመንፈሳዊ አገልግሎት መዋል የጀመረው በኖላ ዘመን ነው። ኖላ በመርከብ ውስጥ በቆየበት ጊዜ በነግሠ በቀትርና በበርካ ደወል ይደውል ነበር። በእነዚህ ወቅት ደወል በቅጽራ ቤተ ክርስቲያን ሕንፃ እየተሠራለት ይታያል።

በሥርዓተ ቅዳሴ ጊዜ የሚደወሉ ደወሎች

1.የተጋብኦ ደወል፡- የትንቢተ ነብያት ምሳሌ

2.የግብር ደወል፡- የስብከተ ዮሐንስ

ምሳሌ

3.የወንጌል ደወል፡- የሐዋርያትና የአርድእት ምሳሌ

4.የእግዚአታ ደወል፡- የእመቤታችንና የወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ ምሳሌ

5.የድርገት ደወል፡- የዮሴፍና የጌቆዲሞስ ልቅሶ ምሳሌ

በተጋብኦ ጊዜ የሚደወለው ደወል ምእመናንን ወደ ቤተ ክርስቲያን ካህናትን ለአገልግሎት የሚሰበሰብ ሲሆን ይኸውም አምስት ጊዜ ይደወላል። የአምስቱ አዕማድ ምሥጢር ምሳሌ ነው።

ፍሬ ቅዳሴ ከመገባቱ በፊት ዲያቆን ገሉ ንሁስ ከርስቲያን ሲል ሦስት ጊዜ ይደወላል። የሥላሴ የሦስትነታቸው ምሳሌ ነው።

በድርገት ወቅት ሰባት ጊዜ ይደወላል። የሰባቱ ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን ምሳሌ ነው። በአጠቃላይ ደወል በቅዳሳንና በነብያት ትንቢት ይመሰላል፤ ስለ ወልደ እግዚአብሔር ወደ ዓለም መምጣቱና መከራ ተቀብሎ ዓለምን እንደሚያድን ተንብየዋልና። ኢሳ.7+14፣ ኢሳ.9+6-7

ቃዮል፡- ከደወል ያነበና በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ካህናት ለአገልግሎት የሚጠቀሙበት ነው። የቃዮል ደምጹ የወንጌላዊው ዮሐንስ ስብከትና በዕለተ ግርብ በእግረ መብቀሉ ሆኖ ያለቀሰው ምሳሌ ነው። በሥርዓተ ቅዳሴ ጊዜ ከደወል ጋር በአንድነት ይጠቀሙበታል።

1.ከቤተ ልሔም ወደ ቤተ መቅደስ እየተመታ መገባቱ ሰው አምላክ ሆነ፤ አምላክ ሰው ሆነ የሚሰው ዜና ብሥራት ምሳሌ ነው። ዮሐ.1+14።

-ሥጋውን ደሙን ለመቀበል ያልበቃችሁ ጸሎተ ቅዳሴውን ለመክፈል የመጣችሁ ግብ ሲል ነው።

-ንስሐ ወተጠመቁ እስመ ቀርበት መንግሥተ ሰማያት ተብሎ ለመሰበኩ ምሳሌ ነው። ማተ.4+17።

2.ገሉ ሲል የሚመታው ቃዮል ሥጋውን ደሙን ለመቀበል ያልበቃችሁ ወደ ክርስቲያን ለመመለስ ትምህርቱን ያሳጠናቃችሁ ውጤት ማለት ነው።

3.በእግዚአታ ጊዜ የሚመታው ቃዮል ጌታ ሆይ፤ በደል ሳይኖርብህ ሰሰው ብለህ አሥራ ሦስቱን ሕማማተ መስቀልን ተቀበልህ፤ ሞትህ እያሉ ያለቀሱት ልቅሶ ምሳሌ ነው።

ጽንሐሕ፡- የሶስት ማጠኛ፣ ማጨሻ ነው። ይኸውም ከወርቅ ከብረት ይሠራል። ከታች እንደ አከርማ ሙዳይ ያለ ቅርጽን ይዞ በአራት ሐብል / ዘለቦት/ እንደ ሽንብቆ ክፍት ከሆነው እጅታ ጋር ይያያዛል።

በውስጡ ፍሕም/እሳት/ ሲሆን በውጪው ባሉት ሦስት የተለያዩ ሰንሰለት /ገመዶች/ ላይ በምንት ሻኹ ራዎች አሉ። በአጠቃላይ ሻኹራዎቹ ብዛታቸው ሃያ አራት ነው። ራእይ.8÷3፣ ዘጌ.4÷11።

-ማዕጠንት /የፍሕሙ ማበቀመጫ ሙዳይ መስል ዕቃ/ የእመቤታችን ምሳሌ ነው።

-ፍሕሙ /እሳቱ/ የመለኮት ምሳሌ ነው።

-ሦስቱ ገመዶች የሥላሴ ሦስትነት ምሳሌ ሲሆን በአንድ ሰገናች ደግሞ የአንድነታቸው ምሳሌ ነው። በገመዶች /ሰንሰለት/ ላይ ያሉት ሃያ አራቱ ሻኹራዎች የሃያ አራቱ ካህናተ ሰማይ ምሳሌ ነው።

-የጽንሐው ክዳን የእመቤታችን የድንግልናዋ ምሳሌ ነው

-የጽንሐው ድምጥ የስብሐተ መላእክት ምሳሌ ነው።

መቀ. ረር / መቀ. ረረት / ሰን / ኩስኩሳት፡- ማቀረርያ፣ ማብረጃ፣ ማቀዝቀዣ /ማንቆርቆሪያ/ ማለት ነው። /ፍ.ነ.ገ.13/። የተቀደሰ የቅባት ዘይት ይቀባ ነበር። ዘጸ.30÷17-29፣ ዘጸ.40፡30-32። በሐዲስ ኪዳን ደግሞ ከመዳብ ከነሐስ ከብርና ከመሳሰሉት ይሠራል።

ካህኑ በቅዳሴ ጊዜ እጁን ሲታጠብ ለማይ ማንቆርቆሪያ ለቅዳሴ ጠበል መያዣ ያገለግላል። ጌታችንን እይሁድ ሊሰቅሉት አሳልፈው በሰጡት ጊዜ «እኔ ከደሙ ንጹሕ ነኝ ብሎ» ማቴ.27÷27 እሳጠቦ የታጠበበትን የሚያመለክት ምሳሌ ነው።

ብርት/መታጠቢያ ሳህን፡- ከነሐስና ከሌሎች ብረቶች ይሠራል። በቅዳሴ ጊዜ ካህኑ እጁን ሲታጠብ እንደ መታጠቢያ ሳህን ሆኖ እጁን ለ ማንፃሳት የሚያገለግል ነው። በሰሙን ሕማማት የጸሎተ ሐሙስ ዕለት ከቅዳሴው ቀደም ብሎ ካህኑ ውኃውን በብርት እድርን ዘጌታ አምሳል የምእመናንን እግር ያጥብበታል። ሥርዓቱም ሕጽበተ እግር ይባላል።

ሙዳይ፡- በቁሙ መኖሪያ መጨመሪያ መክተቻ ማለት ነው። በንዋያት ቅድሳት ውስጥ ሙዳይ የምንለው የሰጣን ማበቀመጫን / ማቅረቢያን/ ነው። በዚህ ሙዳይ ውስጥ ካህኑ ቅዳሴ ከመግባቱ በፊት አምስት ቆቀር ሰጣን መርጦ ያኖራል።

-ሙዳይ የእመቤታችን ምሳሌ ነው።

-በሙዳይ ውስጥ የሚተመጠው ዕጣንም የጌታችን ምሳሌ ነው።

-አምስት ቆቀር ሰጣን ቆጥሮ ማስቀመጡም የቆርባን አቤል፣ የመሥዋዕተ ኖሳ፣ጌሩተ አብርሃም፣ መብዓ ይሰሐቅ የተለዩት ሙሴን

ወለርንና የክህነተ መልክ እዴት ምሳሌ ነው።

መቅረዝ /ወርቅ/፡- ማብሪያ፣ የመብራት ስቃ፣ የቀንዲል የሻማ ማጥፊያ የሚቆም ወይም የሚሰቀል የሚንጠለጠል ባለብዙ አጽቅ ማለት ነው። ዘክ.4+2፤ ሲራ.26+17። በብሉይ ኪዳን ሙሴ እንዲሠራቸው ከታዘ ዛቸው ንዋያተ ቅድሳት አንዱ ነበር። ይህ ተቅዋሙ ወርቅ የሚባለው በዘይት ሲሆን ከታች እንዳይፈነገል አንድ ጽዋ እግር አለው። ከመሐል ላይ እንደ መሸቢያ ተቃትቶ ይተዋል። ከዚያ በላይ በሦስት መሸቢያ ሰባት አጽቅ 'ይወጣለታል'፤ ሦስቱ በግራ ሦስቱን በቀኝ በመካከለኛው ሥራዋጽ አድርገው ሰባት ሰባት መንበረ ፈትል ይበጅላታል። በመካከለኛው የተቀዳው ዘይት በሰድስቱ ሁሉ እንዲሞላ ተደርጎ ስዚህ ማልኛ መኮስተሪያ ወለባ ይበጅላታል። ዘጸ.25+31-40፤ ዘጸ.37+24፤ ዘግሩ.8+4

-ተቅዋም የአመቤታችን ምሳሌ ነው።

-ቅርንጫፎች ሰባት መሆናቸው የፍጹምነት ምሳሌ ነው። ሰባት በራሱ ውያን ፍጹም ነው። ምሳ.24+16።

-ሦስት መሸቢያ ከላይ መውጣቱ በሦስቱ ዘመናት /ዘመን መሳፍንት ዘመን ነገሥት ዘመን ካህናት/ የተጻፉ መጻሕፍትን

-መካከለኛይቱ የወንጌል ምሳሌ

-እፅፁቅ የሐዋርያት የመምህራን ምሳሌ ነው። አፅፁቅ ብርሃንን እንዲያሳይ የመጻሕፍትን ምሥጢር የሚገልጡ መምህራን ናቸውና ነው።

-አሳቱ የመለኮት ፈትሱ አምሳካችን የነሳው ሥጋ፣ ዘይቱ የመንፈስ ቅዱስ ምሳሌነት አላቸው።

አትሮንስ፡- የንጉሥ ዙፋን የጻጸበ ወንበር፣ ታላቅ ምጡቅ የሰባኪ የአንባቢ ሥፍራ፣ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚሠራ አባቶች መዋሰላቸውን ሲያደርሱት ዝማሬውን ሲዘምሩ፣ ጸሎተ ቅዳሴውን ሲመሩ መጻሕፍትን በአትሮንስ አኑረው ነው። አትሮንስ እጅግመሩ ጥንት በብሉይ ኪዳን ዘመን በደብተራ አራትና በታላቁ ቤተ መቅደስ ጊዜ ነው። አትሮንስ መንበረ መጻሕፍትም በመሰል ይታወቃል።

-አትሮንስ የአመቤታችን ማንበን ምሳሌ ነው

-መጽሐፍ የጌታ ምሳሌ ነው። በቤተ ክርስቲያን የተለያየ መጠን ያላቸው አትሮንሶች ይገኛሉ።

ማኅፈድ /ማኅፈዳት/፡- ማኅፈድ መጠቅለያ ማለት ነው። ማኅፈድ አምስት የሚሆኑ የልብስ እራሪዎች ናቸው። ብዙውን ጊዜ በጥቁር ጨርቅ የሚሠሩ ናቸው። አንደኛው በጸሐሉ ሥር የሚነጠፍ ሲሆን ሁለተኛውም

ደግሞ ከጸሐሉ ላይ ይነጠፋል ሦስተኛው ሥጋው ይጠቀሳልበታል እራተኛው የጽዋ ልብስ ይሆናል። አምስተኛው ለዓውዱ ልብስ የሚሆን ነው።

-ማኅፈድ ክርስቶስ በጎል/በበረት/ ሲወለድ የሴፍ ግር አጭዶ ቅጠል ቆርጦ ያነጠፈለት እናቱ ወላጁት አምላክ የጠቀሰለችበት ልብስ /ጨርቅ/ ምሳሌ ነው።

-ማኅፈድ ጌታችን በሞተ ጊዜ የሴፍና ኒቆዲሞስ የገንዘብት ድርብ በፍታ /መግንዝ/ ምሳሌ ነው።

-በዓውዱ ላይ የሚነጠፈው ማኅፈድ የእመቤታችን የድንግልናዋ የንጽሕ ናዋ ምሳሌ ነው።

ጽዋሶ፡- የጌታችን ክቡር ደሙ የሚከብርበት ነው። በሐላት ዓርብ ጌታችን ተሰቅሎ ደሙን ባፈሰሰ ጊዜ መላክኩት በብርሃን ጽዋሶ ደሙን ተቀብለውታል።

ጽዋሶ የጌታችን ጌን ምሳሌ ነው። ጎንን በወጉት ጊዜ ደሙ እንደፈሰሰ የጦሩ ምሳሌ በሆነ ፅርፈ መስቀል ወደ ጽዋው በጠለቁ ጊዜ ደሙን ይዘው ይወጣሉና ነው።

-አንድም የእመቤታችን ምሳሌ ነው፤ ደመ መሲዘን ይዟልና

ጸሐል፡- ሀብቱ ተሰውጦ ወደ ሥጋ አምላክነት የሚለወጥበት ምሥጢር ነው። ከወርቅ፣ ከብርት፣ ከብር ሊሠራ ይችላል። ጸሐል የማሕ ዐን ማርያም፣ የቤተሐሌም ዋኝ፣ የጌታ መቃብር፣ የተወለደበት ግርግም ምሳሌ ነው።

እርፈ መስቀል፡- ጨለፈ፣ ቀዳጅ ጠለቀ ካለው የግእዝ ቃል የተገኘ ነው ሲሆን። ክርስቶስ በመስቀል ላይ ያፈሰሰው ደም ለምእመናን ስለሚሰጥበት እርፈ መስቀል ተባለ። አንድ ማንኪያ ዓይነት የሆነ ቅዱስ ንዋይ ነው። በደሙ መቀበያ በኩል ጎድጎድ ያለ ቅርጽ ያለው ከወደ ታች መስቀል ቅርጽ ያለበት ነው። ኢሳይያስ ከለግሑ የነጸበት ፍሕም መያዣ ጉጠት ምሳሌ ነው። ኢሳ.6+6።

መሰበ ወርቅ፡- በቅዱሴ መጀመሪያ ኅብስተ መላክቱን ይዘበት ዲያቆኑ ከቤተ ሐሌም ወደ ቤተ መቅደስ ከኮህናት ጋር የሚገባበት ነው። ይህ ናህ ነዐርግ ኢየሩሳሌም እንዳለ ከገሊላ ወደ ኢየሩሳሌም ኅብስተ ሕይወት ክርስቶስ ለመሔዱ ምሳሌ ነው። መሰበ ወርቅ «አንቲ ውእቱ መሰበ ወርቅ» የተባለች መና ክርስቶስ የተገኘበት የድንግል ማርያም ምሳሌ ነው።

መነሳንስ/ጭራ፡- ከጸሐል ከጽዋው ተ ሕ

ዋስያን እንዳይገቡ መከላከያ ነው። እንድም የሥርዐት ቅዳሴ መመርያ ነው።

ዐውድ፡- ዐውድ ማለት አደባባይ ማለት ነው። በድርገት ጊዜ ጸሐሉ የሚቀመጥበት ሰፋ ያለ ቅልቅ ሳህን ነው። ቅዱስ ሥጋው እንደነጥብ መጠ በቂያ እንዲሆን ሰፋ ብሎ እንዲታይ የተደረገ ነው። የሚሠራውም ከብረት፣ ከነሐስ፣ ከእንጨት ሲሆን ይችላል። ዐውድ፣ የአይሁድ መያሐ አይሁድ ነገረ ሽንገ ያደረገበት አደባባይ ምሳሌ ነው።

አንበር፡- በዐውዱ ላይ የሚደፋ አራት መዓዘን ሦስት አግር ያለው ከብረት ከእንጨት የሚሠራ ነው። ይህም ሥጋው መጥፋጸፊያውን እንዳይነካው ከፍ አድርጎ የሚይዝ ነው። የማኅተመ መቃብር ምሳሌ ነው። አንድም ሦስት አግር መሆኑ የሥላሴ ምሳሌ ነው።

ጃንጥላ፡- በቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ታቦተ ሕት በዐውድ ምህረት ሲወጣ ወርቃማ ቀለም እለያም እንደ ዘረዶ የነጣ ጃንጥላ ይዘረጋል። ይህ ውም ከጨርቅ ከሐር ከመሳሰለው ይሠራል። ከቤተ መቅደስ ወደ ቤተ ሐሌም መሰበ ወርቅ ያዘው ሲ ወርዱ፣ በቅዱሴ ጊዜ መስቀሉን ይዘው ለማዕጠንት ሲወጡ፣ ወንጌል ሲነበብ ወዘተ ለከብራቸው ጃንጥላ ይዘረጋል። የጃንጥላ ዘንጉ ከብረት ከብር ከመሳሰሉት ሊሠራ ይችላል።

ሕዝበ እሥራኤል 40 ዓመት ሙሉ ሲጓዙ የሐይ ግለት እንዳያቃጥላቸው የእግዚአብሔር መልዕክ በደመና ይጋርድላቸው አንደነበር ዛሬም እኛ ወደ መንግሥተ ሰማያት በምናደርገው ጉዞ የእግዚ አብሔር ጥበቃ እንደማይለየን ያሳያል። ሌላው ሊቀ ነብያት ሙሴ ታቦተ ሕጉን /ትእዛዝ አራትን/ ሲ ቀበል በደብረ ሲና የጋረደው ደመና ምሳሌ ነው።

ድብብ፡- ትልቅ ጥላ ነው። አገልግሎቱም በክብረ በዓል ታቦተ ሕት ሲወጣ ከፊት ሆኖ የሚሄድ ነው። አሠራሩም ጨርቁ በትልቁ ይሰፍና ባለንጨት እንደ ምሰሶ ይቆማል። በነሐስና እና በብር በመሳሰሉት እንዲያብረቀርቅ ይለጠ በማል።

በደብተራ አራት ታቦት ሲወጣ እግዚአብሔር በነሙሴ ተሰውሮ ይገለጥበት በነበረው ዓምዶ ደመና ትመሰላለች። በደመናው መካከልም ከብና ልዩ ብርሃን /ሸኬና/ ወጥታ በታቦቱ ላይ ትረብ ነበር። ድብብ የዚ ች ብርሃን ምሳሌ ነው። ያኔ በታቦቱ ላይ ይገለጥ የነበረ ብርሃን ዛሬም

እንደተለየ ያመለክታል። 157.8÷37
ዘጸ.33÷10 ዘጸ.24÷3-6፣ ዘጸ.19÷9።

ጠበል መጠጫ፡- ከጸሎት ቅዳሴ በኋላ ለጠበል ማይያ የሚያገለግል ነው።

ቀርጾ በሚገለጽ ጠበል

ቅዱስ መስቀል

መስቀል የጌታችን የመድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዘላለኝ ነው። ጌታችን ክብር ደሙን አፋሽሶ ቅዱስ ሥጋውን ቆርሶ ለሃላም የሰጠበት ነው። ሉቃ.22÷14-23። መስቀል ከተለያዩ ነገሮች የሚሰራ ሲሆን አንዳንዶቹ ምሳሌዎች በራሱ ለመስጠት ንዋያት ቅዱሳትን ለመባረጥ ኃይል አጋንንትን ለማራቅ ነው። መስቀል ሳይተክሳትና ውሃ ሳያጠጣት የለመለ መች ያበበችና ያፈራች የአሮን በትር ምሳሌ ነው። ዘኁ.17:5-8፤ ዕብ.9÷4።

መስቀል የሚሠራባቸው ቁሶች ከምሳሌያቸው ጋር የሚከተሉት ናቸው፡-

- የእንጨት መስቀል፡- ጌታችን በሐውልት መስቀል የመሰቀሉ ምሳሌ ነው
- የወርቅ መስቀል፡- የባሕርይ ንጉሥ የመሆኑ ምሳሌ
- የብር መስቀል፡- በአስቆሮቱ ይሁዳ ተሳልፎ በሠላሳ ብር የመሸጡ ምሳሌ፡-
- የነሐስ መስቀል፡- የብሩህነቱ ምሳሌ
- የመዳዝ መስቀል፡- የአማናዊ ደሙ ምሳሌ
- የንሐስ መስቀል፡- የመዳዝ መስቀል፡- ንጹሕ ሆኖ የሰበሰው የአማናዊ ደሙ ምሳሌ ነው።
- የብረት መስቀል፡- በብረት የመታገኘው ምሳሌ ነው።

የመስቀል ዓይነቶች

1. ሐዘ መስቀል፡- ጌታ የተሰቀለበት ነው።
2. የመጽር መስቀል፡- በቅዳሴ ጊዜ ሰራዊት ያደቃውን የሚያዘው ነው
3. የአጅ መስቀል፡- ሊቃነ ጳጳሳት፣ ኤጲስ ቆጶሳትና ካህናት የሚያዙት ምእመናንን የሚባርኩበት ነው።
4. የአንገት መስቀል፡- ምእመናንን በማተባቸው እሰረው በአንገታቸው በማድረግ ለጌታቸው ያላቸውን ፍቅር የሚገልጡበት ነው።

እነዚህ ከላይ የተገለጡት የመስቀል ዓይነቶች በቅርጻቸው የተለያዩ ምሥጢር ሲኖራቸው የተለያዩ ስምዒት አላቸው። ለምሳሌ፡-

1. ቀርጾ በግዕ መስቀል
2. አርፍ ብርት መስቀል
3. ቀራንዮ ሐዋርያ

ቀርጾ በግዕ መስቀል

- መስቀል
4. ልሳነ ክለሳት መስቀል
 5. ትእምርተ ንትፈት መስቀል
 6. ሐዘ ሥርናይ መስቀል
 7. ሐረግ ወይን መስቀል
 8. ሐዘ ሳቤቅ መስቀል
 9. ጸገ ደንገላ መስቀል
 10. ዓመደ ዓለም መስቀል
 11. ትእምርተ ከዋክብት መስቀል
 12. አሳተ ገቡእ መስቀል
 13. ሰንገረኛ መስቀል

ለመሥዋትነት የሚቀርበው ንዋያት ቅድሳት

ዕጣን፡- በበረሃ የሚበቅል ከዕጣን እንጨት የሚለቀም ሙጫ የሸቴ ቅመም ለቤተ መቅደስ መሥዋዕት የሚሆን የሚጠሰ የሚቃጠል ማለት ነው። 1ዜና 9÷30፤ ሉቃ 1÷10፤ ዘሌ.30÷35-38።

-ዕጣን የቅዱሳን ሕይወት ምሳሌ ነው። «ዕጣን ተሠውቶ አካባቢውን በመልካም መጻዛ እንደሚያውደው ቅዱሳንም ስለ ሃይማኖታቸው ተሰውተው ዓለምን በወንጌል መጻዛ አውደዋልና ነው። ማቴ 10÷39

-አሳቱ የልዑል እግዚአብሔር ምሳሌ ነው

-የዕጣኑ ማረግ የጸሎታችን ማረግ ምሳሌ ነው።

-የዕጣኑ ደመና /ሲስዋ የሚፈጠረው/ የእግዚአብሔር ከአኛ ጋር መኖር ምሳሌ ነው። ዘፀ 24÷15፤ ማቴ 3÷17፤ 17÷5።

አንድም የዕጣኑ ደመና የጌታን ጸግም ምጽዕት የሚያሳይ ነው። ማቴ.24÷30።

አንድም የዕጣኑ ደመና በእግዚአብሔር አደባባይ መሆናችንን የሚገልጥና ጌታ የተገለጠበትን ደመና የሚያስታውስ ነው። መዝ.96÷2፤ ዘሌ.16÷2፤ ዘሌ.13÷12፤ ዘኁ.9÷12፤ ዘኁ.10÷34

ዘቢብ፡- በዐረብኛ «ዘቢይብ» ይባላል። በቀመ- የወይን ቋንጣ፣ በሰሎ የደረቀ ማለት ነው። ዘኁ.6÷3፤ 157.25÷18፤ 252.16÷1። ዘቢብ ለደሙ ማዘጋጃ የሚሆን የወይን ፍሬ ነው።

ስንዴ፡- የጸድቃን ምሳሌ ሲሆን በሐላት ዓርብ የተቆረሰው ቅዱስ ሥጋው የሚዘጋጅበት ነው።

ማጎቶት/መብራት፡ ጥፋት ማለት፡-

4.ና፤ መብራት፣ የሰም ዘይት ማለት ነው። ዮሐ.5÷35። በቤተ ክርስቲያን አዘውትሮ የሚበራው መብራት ጥፋ ወይም ሻማ ነው። በቤተ ክርስቲያን ብዙ መብራት አንዳበራ በቅዱሳት መጻሕፍት ታዟል። በተለይ መልዕክታተ ጳውሎስ፣ መልዕክታተ ሐዋርያት፣ ግብረ ሐዋርያት ሲነበቡ ቤተ ክርስቲያኑ በጣም የበራ ይሆናል። ይልቁ ንም ወንጌል ሲነበብ አጅግ በጣም መብራት ማብዛት ይገባል። /ፍት.ነገ.አን.1/። ይህም የመጣው በጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን በዘመነ ሐዋርያት ከነበረው የመብራት ማብራት ሥርዓት ነው። ስለዚህ አኛም ትውፊትን የወረሰው ከሐዋርያት ነው። ሐዋ.20÷8።

-መብራት የክርስቶስ ምሳሌ ነው። ክርስቶስ ሞቶ ለአኛ ሕይወት ሆልና ነው። ኢሳ. 53÷5

-መብራት የቅዱሳን መሳእክትና የቅዱሳን ሰዎች ምሳሌ ነው። ቅዱሳን መሳእክት የብርሃን መሳእክት ናቸውና ነው። 2ቆሮ.11÷9። ቅዱሳን ሰዎች የሚነጹና የሚያበሩ መብራቶች ናቸውና። ዮሐ.5÷3።

-ብርሃኑ ክርስቶስ ለአኛ የሰጠን ሕይወት ምሳሌ ነው። ዮሐ.8÷12 መብራት ባበራን ቀጥርም በመጨረሻው ቀን በቀኙ ለመቆም ምን ያህል እንደተዘጋጀን የምናስብበት ነው። ሉቃ.12÷35፤ ማቴ.25÷1-2። ቀ

ለንጌላ መስቀል

ቅዱሳት ሥዕላት

1. የቅዱሳት ሥዕላት ትርጉም

በኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርተ ሃይማኖት እና ትውፊት ሥዕል ማለት በአብያተ ክርስቲያናት ግድግዳ፣ በሽራ፣ በብራና፣ በወረቀት እና በመስቀሎች ላይ በቀስም ወይም በጭረት፣ ባለ ሁለት ጎን (two dimensional) ሆኖ የሚሠሩ የልዑል እግዚአብሔርን፣ የእመቤታችንን፣ የቅዱሳን መላእክትን እና ጸድቃንን ማንነት የሚገልጥ መንፈሳዊ ጥበብ ነው። ሥጋዊውን ዓለም ከሚያንጸባርቁ መንፈሳዊ መልእክት ከሌላቸው ሌሎች ሥዕላት ፈጽመው ስለሚለዩ ቅዱሳን ሥዕላት ይባላሉ።

2 የቅዱሳት ሥዕላት አመጣጥ

የሁሉ አስገኝ የሆነው አምላካችን እግዚአብሔር አስቀድሞ ስንዚዩ ሙሴ ሥዕል ኪሩብን በሥርዮት መክደኛው ታቦት ላይ እንዲያዘጋጅ አዝዞታል። «በዚያም ከአንተ ጋር እገናኛለሁ፡ የእስራኤልንም ልጆች ታዝዝ ዘንድ የምሰጥህን ነገር ሁሉ በምስክሩ ታቦት ላይ ባለው በሁለት ኪሩቤል መካከል በሥርዮት መክደኛውም ላይ ሆኜ እነጋግርሃለሁ» ሲል እንደተናገረ። ዘጸ. 25+21-22።

እግዚአብሔርም የተናገረውን የማያስቀር ነውና ሊቀ ነቢያት ሙሴን በሥዕል ኪሩብ መካከል ሆኖ ድምፁን አሰምቶታል። ይህም «ሙሴም ወደ መገናኛው ድንኳን እርሱን ለመጎጋገር በገባ ጊዜ በምስክሩ ታቦት ላይ ካለው ከሥርዮት መክደኛ በላይ ከኪሩቤልም መካከል ድምፁ ሲናገረው ይሰማ ነበር፡ እርሱም ይናገረው ይሰማ ነበር » ተብሎ ተጽፏል። ዘገ. 7+89።

ከዚህም የምንረዳው እንዲህ እግዚአብሔር ንጉሥ በዙፋኑ ላይ እንደሚቀመጥ በላይ ላይ እየተገለጠ ድምፁን በኪሩብ መካከል የሚያስማንበት ሥዕል ቅዱሱና ክቡር መሆኑን ነው። ከዚህም በተጨማሪ በሥዕል ፊት ቆሞ መጸስዩ እንደሚገባም ያስተምረናል። እግዚአብሔር ለመገስጫነት መርወታልና።

እግዚአብሔር በአሥሩ የቤተ መቅደሱ መጋረጃዎች ላይ ሥዕል ኪሩብን እንዲሥል ለሙሴ የሰጠው ትእዛዝ የቅዱሳት ሥዕላትን አስፈላጊነት የበለጠ ያሳያል። «ደግሞም ከተፈተሰ ከጥሩ በፍታ፣ ከሰማያዊ ከሐ

ምራዊም ከቀይም ግምጃ የተሠሩ ሥርዮት መጋረጃች ያሉበትን ማደሪያ ሥራ፣ ብልህ ሠራተኛ እንደሚሠራ ኪሩቤል በእነርሱ ላይ ይሁኑ እንዲል።» ዘጸ. 26+1።

በዚህ ዓይነት እግዚአብሔር ለሙሴ በሰጠው ትእዛዝ መሠረት ቅዱሳት ሥዕላት ለሥርዮት እምልኮ መፈጸሚያ የሚውሉ ሆኑዋል። እግዚአብሔር በሰጠው እና በዘዘው መመራትና መጠቀም ለመንፈሳዊያን ገይማኖታዊ ግዴታቸው ነው። የአምላካችን ትእዛዝ የምትጠብቀው እናታችን እርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በጥንቃቄ ጠብቃ አቆይታልናለች።

ኋላም ጠቢቡ ሰሎሞን በእግዚአብሔር ፈቃድ ታላቁን ቤተ መቅደስ በሠራ ጊዜ ሥዕል ኪሩብን አሠርቶ በቅድስተ ቅዱሳኑ ውስጥ አስቀምጧል። በቤተ መቅደሱም ግንብ

ዙሪያ በውስጥም በውጭም በበሮችም ላይ የኪሩቤልና የዘንባባ ዛፍ የፈነዳ አበባም ሥዕሎችን ሠርቷል። 1ኃገ.7+23-36። ጠቢቡ ይህንን የፈጸመው እግዚአብሔር ለሙሴ የሰጠውን ትእዛዝ አብነት አድርጎ ነው። እነዚህ ሥዕላት የተሣሉበትን ቤተ መቅደሱንና በውስጡ ያለውን ሁሉ ወዶና ፈቅዶ እግዚአብሔር ተቀብሎታል። 2ኛዜና.7+11-12።

በዚህም መሠረት ቅዱስ ዮሐንስ ወልደ ነጎድጓድ ለጢባርዮስ ቄሃር የገታችንን ሥነ ስቅለት ሥዕል አዘጋጅቶ ሰጥቶታል። ከእኩምና ጥያቄው በተጓዳኝ የሥዕል ጠቢብ የነበረው ቅዱስ ሉቃስም ምስሉ ፍቁር ወልዳን/ክእመቤታችን ከልጇ ከወዳጇ ጋር ና የተሣለውን ሥዕል / በመሣል ለትውልድ አቆይቶልናል።

ቅዱሳት ሥዕላት በዚህ ዓይነት ሁኔታ ሰውና እግዚአብሔር

የሚገኙት ሰዎች መሣሪያዎች ሆኑው ከቆዩ በኋላ በሐዲስ ዚዳን የበለጠ አገልግሎት እየሰጡ ይገኛሉ። በመጀመሪያው ምእተ ዓመት አካባቢ ይኖሩ የነበሩ ክርስቲያኖች በግፍ እይተሰደዱ ነፃነት አጥተው በዋሻ በበረሃ ይንከራተቱ እንደነበር ከበተ

ክርስቲያን ታሪክ እንግራለን። በተለይም በዚያ የመዘራ ዘመን ክርስቲያኖች ትምህርተ ክርስትናን ይማሩ የነበረው ዋሻ እየፈለፈሱ በድብቅ በግበበ ምድር /በካታካምብ/ ነበረ። በዚያም የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ የሚገልጡ ሥዕላት ይገኛሉ። ለምሳሌ በዋሻው ፊት ለፊት /በእፊ ጽዮን/ እረኛ በጉን እንደ ተሸከመ ለድርገው ይሥላሉ። ይህም ጌታችን ያመነበትን ሁሉ «መልካም እረኛ እኔ ነኝ። መልካም እረኛ ነፍሱን ስለበገኛ ያኖራል።» ብሎ እንደተናገረው እንደሚጠበቃቸው ያስረዳል። ዮሐ. 10፡11።

በሥራተ ንብርኤል፡ ልደተ ክርስቶስ በቤተ ልሔም፤ የሰብአ ሰገል ሰግደትና አምኃ፤ የቃና ዘገለሳ ሠርግ፤ ሳምራዊቷ ሴት ማድጋዋን ተሸከማ፤ ጌታችን ሞትን ድል አድርጎ ሲነሣ ወዘተ የመሳሰሉትን በሥዕል በመግለጥ ለማስተማሪያነትም ይጠቀሙባቸው ነበር። ከዚህም የምንረዳው ቅዱሳት ሥዕላት በራሳቸው ወንጌል መሆናቸውን ነው።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ የገላትያን ሰዎች «የማታስተውሉ የገላትያ ሰዎች ሆይ በዓይናችሁ ፊት ኢየሱስ ክርስቶስ እንደተሰቀለ ሆኖ ተሥሎ ነበር።» ብሏቸዋል። ገላ.3፡1። አንግጺህ የሰው ልጅ እንዲህ በንሊ ናው የተሳለውን በወረቀት በጨርቅ፤ በግድግዳ በብራና.....ወዘተ ይግለጻል።

በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን

አካባቢ በክርስቲያኖች ዘንድ ሥዕላትን በተመለከተ ሁለት ንድፍነት ሐሳብ ተነሥቶ ነበረ። አንደኛው ወገን ቀድሞ ሲያያዝ የመጣውን መሠረት ሳይሰት «ሥዕላት ለሥርዓተ አምልኮ የሚውሉ ናቸው» ሲል ሌላኛው ወገን ደግሞ የአምልኮ ጣዖትን ባሕል በመቀስቀስ «ሥዕሎች አማልክት ናቸው» እሰክ ማለት ደርሰው ነበር። በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የተነሣው ማርቲን ሉተር የቅዱሳት ሥዕላትን አገልግሎት በመካዱ ተከታዮቹ በብዙዎቹ የአውሮፓ ሀገሮች ሥዕላትን እስከ ማሳደድ ደርሰዋል። የምሥራቅ አርቶዶክስ ተዋሕዶ አብያተ ክርስቲያናት ግን ከቀድሞት ሐዋርያት በቀጥታ የተቀበሉትን ትውፊት በመጠበቅ እስከ ዛሬ ድረስ ቅዱሳት ሥዕላትን ለትምህርትና ለሥርዓተ አምልኮ ይጠቀሙባቸዋል። ቅዱሳት ሥዕላቱም ብዙ ገቢረ ጥሕምራት ይፈጽማሉ።

3. የቅዱሳት ሥዕላት ጥቅም

የቅዱሳት ሥዕላትን ጥቅም በሁለት ክፍሉን ልናየው እንችላለን። እነርሱም ለሥርዓተ አምልኮ እና ለትምህርት የሚሉ ናቸው።

ሀ. ለሥርዓተ አምልኮ
እግዚአብሔር በዘመነ እረት በቅድስት ቅዱሳን በሥርዓት መክደኛው ታዘት ሳይ በተግባራት ሥዕል ከሩብ መካከል ሆኖ ይገለጥ እንደ ነበረ ሁሉ እና በቤተ መቅደሱ ግድግዳዎች በሮችና መጋረጆች ሳይ ሥዕላት እየተሳሉ ሕዝብ እግዚአብሔር ሥርዓተ አምልኮታቸውን በፈታቸው በመስገድ ይፈጽሙ እንደ ነበረ ሁሉ አሁንም ሰውንና እግዚአብሔርን የሚያግኙ መንፈሳዊ ሀብቶች ናቸው።

በሥዕል ፊት ቆሞ መጸለይ፤ መስገድ ሥዕሉን አምሳክ ማድረግ ማለት እይደለም። ነገር ግን የሥዕሉን ባለቤት በሥዕሉ ፊት ሆኖ በመማገን በረከቱን ረድኤቱን ለማግኘት የሚፈጸም ሥርዓት ነው። ሥዕሉ ለባለቤቱ መታሰቢያ ነው። የጸድቅ መታሰቢያ ደግሞ ለበረከት ነው ሲል መጽሐፍ ይናገራል። ምሳ.10፡7። የሥዕሉ ባለቤት አቅርቦ ያሳዩናል፤ ገድላን፤ ተአምራተን፤ ቃል ዚዳንን ያስታውሰናል፤ በመንፈስም ድልድይ ሆኖ ከሥዕሉ ባለቤት ያገናኘናል።

እግዚአብሔር ለሊቀ ነበያት ሙሴ አሥርቱን ትእዛዛት ሲሰጥ አንደኛው «በላይ በሰማይ ካለው በታችም በምድር ካለው ከምድርም በታች በውኃ ካለው ነገር የማናቸውንም ምሳሌ ለአንተ አታድርግ። አትስገድሳቸውም፤ አታምልካቸውምም» የሚልነው። ዘጸ.20፡4። እግዚአብሔር ይህንን

ትእዛዝ የሰጠው የሰው ልጆች በሰማይ የፀሐይን የጨረቃን የዘዋወብትን በምድርም የዛፎችን፤ የተራሮችን፤ የወንዞችን፤ የሰዎችን፤ የእንስሳትን ወዘተ ምስል እየቀረጹ አማልክቶቻችን እነዚህ ናቸው፤ የፈጠሩን እነርሱ ናቸው እያሉ እንዲያስግዱ ሲል ነው። ራሱ ድንጋይ አላዘዘ እንጨት ጠርቦ የፈጠረውን የጠፈጠፈውን መልሶ አምላኬ ነው ማለት የሞኝ ሥራ ነውና፤ ይዘም የእሕዛብ ጠባያቸው ስለሆነ ልጆቹ ወዳልሆነ አቅጣጫ እንዳይገዙ የመራበት አምላካዊ ትእዛዝ መሆኑን እናምናለን።

ነገር ግን አንዳንድ ሰዎች በተክርስቲያንን በዚህ ድርጊቷ ለመቃወም ይቃጣሉ። የሳይኛውን ትእዛዝ ለሙሴ የሰጠ እግዚአብሔር በቤተ መቅደስ በተለያዩ ሰዎች ሥዕላት እንዲሥል ሙሴን ያዘዘው ይህ እርሱ ነው። ቤተ ክርስቲያን ደግሞ የእግዚአብሔር ናት። ስለዚህም ቅዱሳት ሥዕላት በእግዚአብሔር ትእዛዝ የተሰጣት መሆናቸውን ታስተምራለች። ለሥዕሉ ባለቤት የሚሰጠውን ዘብር በሥዕሉ ፊት እንፈጽማለን። «ለፍጥረታዊው ሰው የእግዚአብሔር መንፈስ ነገር ሞኝነት ነውና አይቀበለውም፤ በመንፈስም የሚመረመር ስለሆነ ለያውቀው አይችልም።» ሲል ሐዋርያው እንደተናገረው በቅዱሳት ሥዕላት ፊት ሥርዓተ አምልኮት መፈጸምን የሚቃወም ሁሉ የተባላው ከእግዚአብሔር ጋር እንጂ ከግንም ጋር እንዳልሆነ ሲረዳ ይገባዋል። 1ቆሮ.2፡14።

እግዚአብሔርና ቅዱሳን በረከታቸው በተለያዩ ነገር አድሮ ተአምራት ይሠራሉ።

• የጌታችን ልብሱ አሥራ ሁለት ንመት ሙሉ ደም ይፈሰሳት

የነበረችውን ቤት ፈውሷታል። ማር.5:25-34።

• የሙሴ በትር ብዙ ተአምራትን አድርጋለች። ዘጸ. 4:12።

• ኤልያስ በመጎናጸፊያው የዮርዳኖስን ወንዝ ከሁለት ከፍሎ ተሻግሯል። 2ኛ ነገ.2:8።

• የቅዱስ ሊዮን ጥላ አጋንንትን አውጥቷል በሽተኞችን ፈውሷል። ሥራ. 5:15-17።

• የቅዱስ ጳውሎስ ልብስ አጋንንትን አውጥቷል በሽተኞችን ፈውሷል። ሥራ. 19:12።

ቅዱሳን የነፍሳቸው ቅድስና ለሥጋቸው የሥጋቸው ቅድስና ደግሞ ለልብሳቸው ለጥላቸው ለምርኩዛቸው ተርፎ ድንቅ ድንቅ ተአምራትን እድርገዋል። በዘ.ሁ. ዓይነት ቅድስናቸው ለሥላሳቸውም ጭምር የተትረፈረፈ በመሆኑ በቅዱሳት ሥሶ ሎቻቸው አድረው ተአምራትን ያደርጋሉ። ለምሳሌ ነቢዩ ኤልያስ በአሳት ሠረገላ ካረገ በኋላ ደቀ መዝሙሩ ኤልሳቦ በመምህሩ በኤልያስ መጎናጸፊያ ተአምራት ተደርጎአታል። 2ኛነገ.2:14። ከዚህ የምንረዳው ቅዱሳን በአጼዩ ሥጋ ባይኖሩም የእነርሱ በሆነው ሁሉ ለምሳሌ በአጽ ማቸው በሥላሳቸው በልብሳቸው በገድሳቸው አማካይነት ለአኛ ተአምራት እንደሚደረግልን ነው።

በሰዚህ በቅዱሳን ሥላሳት ፊት ቆመን እንጸልያለን። ለሥላሁ ባለቤት ያለን ክብር በመሰገድ ጭምር እንገልጻለን። ቅዱሳት ሥላሳትን የምንሰመውና የምንሰላመው በፊታቸው የምንሰማዎትም ሰላሳን ፍቅርና አክብሮት ነው። በሥላሁ ፊት ስንስግድ በእርግጥ ለሥላሁ ባለቤት እንደሰገድን አደርገን እናምናለን። ሙሴና እርን ወደ ደብተራ አሪት ገብተው በታቦቱና በሥላሁ ኪሩብ ፊት እየሰገዱ ከእግዚአብሔር ትእዛዝ ይቀበሉ ነበርና። ዘጸ.16:45፣ 26:6።

እግዚአብሔር በትእዛዙ «አትስገድሳቸው» ያለው ለአሕዛብ ጣዖታት ምስሎች አንጂ ለቅዱሳት ሥላሳት እይደለም። ይህም ይታወቅ ዘንድ እስራኤላውያን ለአሕዛብ ጣዖታት በሰገዱበት ጊዜ እግዚአብሔር ቀጥቷቸዋል። መሳ.6:11-14፣ 2ኛነገ.17:7-18፣ 21:11-12። በሥላሁ ኪሩብ ፊት በሚሰግዱበት ጊዜ ግን አንድም ቀን አልተቆየም።

ሊቀ ጳጳስ አባ ዮሐንስ ቅድስት ለፎምያ በቅዱስ ሚካኤል ተራዳኢነት ከዲያብሎስ መጽን በተናገረበት ድርሳኑ እንዲህ ብሏል፡- «የተወደዳችሁ ገድፍሞች ሆይ የእግዚአብሔርን ጸጋና ቸርነት እናስ ተውል፤ በተቀደሱት ሥላሳት ፊትም መጸለይን ለእግዚአብሔር ሰግደትን ምስጋናን ማቅረብ ቸል አንበል። በእነርሱ ላይ የሚገለጠውን የእግዚአብሔርን ሥራ እንጠራጠር፤ በማንበት ሥራያው

ላይ ረበው ከነበሩት ኪሩቤል መካከል እግዚአብሔር ለሙሴና ለእርን ይገለጥ ነበርና፤ ከአጃቸው ከቃላቸው መሥዋዕትን ምስጋናን ጸሎትን ይቀበል ነበርና የሕዝቡንም ኃጢአት ያስተሠርይ ነበርና ይህም ረቂቅ ድንቅ ለሆነው ምሥጢር ምልክት ነው።» ድርሳኑ ሚካኤል ዘሰኔ

ለ. ለትምህርት
ቅዱሳት ሥላሳት ሲግሉ የሥሶ ሉን ባለቤት ሀቢይ ገድልና ተአምራት በሚያሳግ መልኩ ነው። ስለሆነም ማንኛውም ምእመን የሥላሁን ባለቤት መንፈሳዊ ተጋድሎ በቀላሉ እንዲረዳ ያደርገዋል።

ለምሳሌ ሊቀ ሰማዕታት ቅዱስ ጊዮርጊስ ሲሳል በሥላሁ ላይ የሚታዩት ሁሉ ገድሉን የሚያስታውሱ ናቸው። በሥላሁ ላይ ሰማዕቱ በላይኛው ጫፍ ላይ መስቀል ያለበት ጦር ይዞ በፈረስ ላይ ተቀምጦ ደራሳንን ሲወጋው ይታያል። እዚያው ላይ ቤሩታዊት በታሠረችበት ዛፍ ላይ ሆና ትሳሳለች። ገዢው የሚታየው ግን ዋናው የሥላሁ ባለቤት ቅዱስ ጊዮርጊስ ነው። ይህንን የተመለከተ ሁሉ ቅዱስ ጊዮርጊስ ያደረገውን ገድል በቀላሉ ሊረዳ ይችላል። የሥሶ ሉ ባለቤት እንዲታወቅም በሥላሁ ላይ አጭር የጽሑፍ መግለጫ ይቀመጣል። «ዘከረ ጸለዎ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ... » እንዲል።

4. የቅዱሳት ሥላሳት አሣሣል በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን

የኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የራሷ ፊደል፣ ሥነ ጽሑፍ፣ ዘማ፣ ኪነ ሕንጻ ወዘተ አንዳሷት ሁሉ የራሷ የሆነ ሥነ ሥላሁ ያላት ስንዱ እመቤት ናት። በመሆኑም ቅዱሳት ሥላሳት አንዴት እንደሚሣሉ ወይም መለያ ባሕሪያቸውን ዘመጡ እናያለን።

ሀ. ትምህርተ ሃይማኖትን የጠበቀ

ከቅዱሳት ሥላሳት ጥቅም አንዱ ትምህርት ለማንበብና እንደመሆኑ እውነተኛው የቤተ ክርስቲያን ትምህርተ ሃይማኖት በማያጠራጥር ሁኔታ መግለጥ አለባቸው። ምሥጢረ ሥላሴን፣ ምሥጢረ ሥጋዊን፣ ምሥጢረ ጥምቀትን ነገረ ማርያምን፣ ክብረ ቅዱሳንን ወዘተ የሚያስረዱ ናቸው።

ለምሳሌ አጋሪዝተ ዓለም ሥላሴ በመለኮት አንድ በአካል ሦስት መሆናቸው በሥላሁ ይገለጻል። አንድ ነታቸውን ለመግለጥ በአንድ መንበር

እንደተቀመጡ፤ ሦስትነታቸውን ለመግለጥ ሦስቱም ዓለምን በቀኝ እጃቸው እንደያዙ፤ የሦስቱም ፊት ወደ አንድ አቅጣጫ እየተመለከቱ አካላዊ ገጽታቸው በተመጣጠነ ቦኔታ ይሣላል። ብሉይ መዋዕል፤ ታቸውን ለማስረዳት በአምሳሌ አረጋዊ ይገለጻል።

የምስለ ፍቁር ወልደ ሥላሴ ሲግላ እመቤታችን ከጌታ ቀኝ፣ ጌታም በግራዋ ታቅፋው ነው። ደኸ ም «ወትቀውም ንግሥት በየማንክ፣ ንግሥተቱ በቀኝህ ትቆማለች» ብሎ ነቢዩ እግዚአብሔር ጻዊት የተናገረውን ያጠይቃል። መዘ.44:9።

ጌታችን ሞትን ድል አድርጎ መነሣቱ ሲግላ መግነዝ ፍቴልኝ መታብር ከፈተልኝ ሳይል በሥልጣኑ የተነሣ መሆኑን ለማጠየቅ የተዘጋ መታብር ይታያል። በትግሣኤው ብርሃን ዓለምን የተቀደሰ ነውና ብርሃን ሌላውን ሲገልጥ የሚያሳይ ተደርጎ ይሣላል። ከእንግዲህ ሰላም ሆነ የሚለውን ብሥራት ለማስረዳት ጌታችን ነጭ ለብሶ በትረ መስቀል አንደዩዘ ይታያል።

የቅዱሳን ጸድቃን፣ የመላእክት፣ የሰማዕታት እና የመምህራን ሥላሳት የየራሳቸው መለያ አላቸው። ጸድቃን ብዙውን ጊዜ የሚሣሉት ሲጸልዩ ወይም ከአጋንንት ጋር ሲጋደሉ/ በቀ ራ ተመስሎ ሰደጣን ወደ አቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስ እንደመጣ/ ወይም መስቀልና መጽሐፍ ይዘው ወይም የደረሱበትን ደረጃ ለማጠየቅ ወደ ክንፍ አውጥተው ወይም ሲደርጉ ወዘተ ይሣላሉ። ሰማዕታት ደግሞ አብዛኛውን ጊዜ በፈረስ ላይ ሆነው ይሣላሉ። ለምሳሌ ቅዱስ ጊዮርጊስ፣ ቅዱስ ጊጋር፣ ቅዱስ መርቆሊምስ፣ ቅዱስ ፋሲለደስ፣ ቅዱስ ሚናስ ይህም ቅዱስ ዮሐንስ በራጂዩ «ሰማይም ተከፍቶ ዐየቱ። አነሆም አምባ ላይ ፈረሰ፣ የተቀመጠበትም

የትመናና እውነተኛ ይባላል። በጽድቅም ይፈር ዳል። ዓይኖቹም እንደ እሳት ነበላባል ናቸው። ስሙም የእግዚአብሔር ቃል ተብሏል። በስማይም ያሉ ጭፍራሞች ነጭና ጥፋ ቀጭን የተልባ እግር ለብሰው በአምባላቶች ፈረሰች ላይ ተቀምጠው ይከተሉት ነበር። » ተብሎ የተጠቀሰውን ያስረዳል። ራእይ 19:11-16።

መምህራንና ሲቃውንት ከሆኑ ደግሞ ከባ ለብሰው ወንጌል ይዘው ይሣላሉ። ይህም ግብራቸውን ማሳየት ነው። በዚህ ዓለም ዘረው ወንጌልን አስተምረዋል መናፍቃንን ረትተዋልና ወንጌልን አስይዞ መሣል የተለመደ ነው። ቅዱሳን መላእክት ደግሞ ከሠሩት ሥራ በቢይ የሆነውን በማሳየት ይሣላሉ። ለምሳሌ፡- ቅዱስ ሚካኤል ዲያብሎስን ድል ስያደርገው፤ አፎካምያን ከፈዲያብሎስ ሲያድናት፤ አስራኤልን ከግብጽ አየመራ ሲያወጣቸው ይሣላል። ቅዱስ ገብርኤል ደግሞ እመቤታችንን ለየሥራት እርሱ ዝቅ ብሎ እጅ ሲነሣት እርሷ ደግሞ በፍ ብላ፤ ሠለሥቱ ደቀቅን ከእቶን እሳት ሲያወጣቸው፤ ቅዱስ ቂርቆስን እና ቅድስት አየሉጣንም ሲያፈድናቸው ዘሚያሣይ ሁኔታ ይሣላል።

ቅዱስ ፀራኤል ለፀዝራ ሱቱኤል ጽዋዕ ልዘና ሲያጠጣው፤ ቅዱስ ፋኑኤል ለእመቤታችን በቤተ መቅደስ ገብስት ስማያዊ ሊመግባት ጽዋዕ ስማያዊ ሊያጠጣት ሲመጣ፤ ቅዱስ ፋኑኤል ወለተ ራኑኤልን ሲያድናት ወዘተ ይሣላሉ።

በእትየጽያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቅዱሳት ሥዕላት የሥዕሉን ባለቤት ማንነት ወይም ተጋድሎት በረድኤት እግዚአብሔር የፈጸመውን የጽድቅ ሥራ በሚገባ ከማሳየት አንፃር ይሣላሉ። የልባሌ እግዚአብሔር ከሆነም ደግሞ አንድነቱንና ሃሰትነቱን ፤ የሰውን ልጅ ስማዳን ከቤተ ልሔም እስከ ቀ

ራንዮ ያደረገውን ጉዞ ጳጳም ሞትን ድል አድርጎ በገዛ ሥልጣኑ መነሣቱን ቀጥሎም ወደ የማን አብ በከበበ ትስብሊት በይባቤ መላእክት ማረጉን የሚገልጡ ሥዕላት ይሣላሉ።

ሆኖም ግን በሀገራችን የአኛ ያልሆኑ የቅዱሳንን ማንነት በሚገባ የማይገልጡ ይልቁንም ለትችት የተመቹ ሥዕላት ተሠራጭተዋል። ለምሳሌ በልማድ የቅዱስ ጊዮርጊስ ሥዕላት ተብለው የሚታወቁ ሁለት ሥዕሎች አሉ። ሁለቱም ሥዕሎች የሚያመለክቱት አንድ ወታደር በፈረስ ላይ ሆኖ በጦር ደራጎችን ሲወጋ ነው። የወታደር ልብስ ለብሶ በራሱ ላይ የራስ ቁር በደረቱ ላይ የደረሰ ጥርሶት የአግሩ እና የእጁ ጠንቃቻዎች አየታዩ በጉልበቱ እንዳቸነፈ የሚመስል ሥዕል አለ። በተወሰነም የቅዱስ ሚካኤል ሥዕል ለየተባለ የሚጠራውም ይህንኑ ገጽታ የሚያገፀባርቅ ነው። ከጉልበቱ በታችና የእጆቹ ጠንቃቻዎች ተግተርትረው ይታዩበታል። በመሠረቱ ቅዱሳን መላእክት በተጋለጠ ሰውነት መሣል የለባቸውም። በገጹ ስብእ ሊቃነ መላእክት ከሆኑ ልብስ ተከህኖ ለብሰው ወደ ሰይፋቸውን ይዘው አለበለዚያም በትረ መስቀል ይዘው ይሣላሉ። ሠራዊተ መላእክት ከሆኑ ከአንገት በላይ በገጹ ስብእ በኩን ፋቸው ጋራ ሰይፍ ይዘው አለበለዚያም ክንፋቸውን ዘርግተው ያለ ሰይፍ ይሣላሉ። ለርባእቱ እንስሳ ከሆኑ ደግሞ በገጹ ስብእ፤ ገጽ ን/ሥር፤ ገጽ አንበሳና ገጽ ላህም በስድስት ክንፎች ይሣላሉ። ራእይ 4:7-8።

ቅዱሳን በጉልበታቸው ወይም በገዛ ኃይላቸው ላይሆን በረድኤት እግዚአብሔር ዓለምንና ስይግንን የረቱ በርካታ ተአምራትና ገድል የፈጸሙ ከሰው አቅም በላይ የሆነ መከራ የተቀበሉ እንደመሆናቸው ጠንቃቸው አየታዩ የሚሣልበት ሁኔታ አያስከድም። ቅዱስ ዳዊት ጎልድንን ለዋጋ ሲሄድ ሳልል የሰጠውን የብረት ልብስ አውልቆ ረድኤተ እግዚአብሔርን ለብሶ ነው። ድል ያደረገውም በእርሱ ጉልበት ላይሆን በእግዚአብሔር ኃይል ነው። ስለዚህ በዚህ ተጋድሎ ውስጥ የሚታየው የእግዚአብሔር ጋሻነት መከታተል አለጃታነት ወይም ኃያልነት እንጂ የዳዊት ጠንቃ አይደለም። 1ኛሳሙ.17:35-49። አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በዚህ ዓይነት ቅዱሳት ሥዕላትን ታዘጋጃለች። ስለሆነም ቅዱስ ጊዮርጊስም ሆነ ቅዱስ ሚካኤል ሲሣሉ ጥንቃቄ ሊደረግ ይገባል።

ቅዱስ ጊዮርጊስ ሲሣል በላይኛው ጫፍ መስቀል በታችኛው ጫፍ ደግሞ ጦር ያለው በትረ መስቀል ይዞ ደራጎችን ሲወጋው በማሳየት ነው። ይህም በመስቀሉ ኃይል ጠላቱ ን ድል የነሣ

መሆኑን ያጠይቃል። 1ቆሮ.8:18። ቅዱስ ሚካኤልም ሲሣል በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ /ይህም ሊቀ መላእክትነቱን ያመለክታል/ ወይም ቆሞ በእጁ ሰይፍ አለበለዚያም በትረ መስቀል ይዞ ዳያብሎስን በገንጎም እሳት ሊቀጣው ሠራዊተ መላእክት አጅበውት ይሣላል። መላ ሰውነቱ በልብስ ተከህኖ ይሸፈናል።

ከዚህም በላይ አንዳንድ ሥዕሎች እመቤታችንን ቀስበት አድርጋ ይሣላሉ። ይህ የመናፍቃንን ሐሳብ የሚያገፀባርቅ እንጂ መጽሐፍ ቅዱሳዊም ሆነ ትውፊታዊ ገጽታ /ትርጉም/ የለውም። በእነርሱ እመለካከት እመቤታችን የየሴፍ አጮኛ የሚለውን በዓለመ በብላ እንደሚደረገው /ይቅር ይበላቸው/ ሲጋብቻ እንደታወቁ ለማስመሰል ነው። ይህም ከአርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያናችን ትምህርተ ሃይማኖት ጋር ይጋጫል። እመቤታችን ቅድመ ፀኒሳ፤ ጊዜ ፀኒሳ ድጎረ፤ ፀኒሳ በሐሳብም በገብርም ዘላለማዊት ድንግል ናተና።

ለ. አቋም

በትውፊታዊው እሣሣል ቅዱሳት ሥዕላት አቋማቸው የተወሰነ ነው። ሥዕስ እግዚእ / የመድኃኔዓለም/ ከሆነ አክሊለ ሶክ እንደ ዶፋ ቀይ ግምጃ ለብሶ አንገቱን ወደ ቀኝ አዘንብሎ ይሣላል። ሥነ ስቅለትም ከሆነ ጌታችን ቀይ ግምጃ አገልጭጥ አንገቱን ወደ ቀኝ አዘንብሎ አክሊለ ሶክ እንደ ዶፋ በቀኝ እመቤታችን በግራው ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌላዊ ሆነው፤ በአግራ መስቀሉ አጽመ አጸም እንዲታይ ተደርጎ ይሣላል።

ምስለ ፍቁር ወልዳ ከሆነ ደግሞ እመቤታችን ጌታን ታቅፋ ከተሣሰ በኋላ በግራ በቀኝ ቅዱስ ገብርኤልና ቅዱስ ሚካኤል ይሣላሉ። ሊቀ መላእክት ቅዱስ ሚካኤል የመላእክት ሁሉ አለቃቸው ነውና ሰይፍ ይዞ ከእመቤታችን በስተቀኝ ይታያል። የጌታችንን በጦር መወጋት ለማጠየቅ ጦር ይዞም የሚታይበት ጊዜ አለ። ቅዱስ ገብርኤልም በፋንታው አብሣራ ትስብሊት ነውና አበባ ይዞ፤ የጌታችንን መከራ መስቀል ሲያጠይቅ ደግሞ መስቀል ይዞ ከእመቤታችን በስተግራ ይሣላል። ነገር ግን የሥዕሉ ባለቤት እመቤታችን ናትና እርሷ ገዝፋ በትታይ መላእክቱ ግን አንሰው ይታያሉ።

ይህም በሌሎች ቅዱሳት ሥዕላት ላይ የተለመደ ነው። ለምሳሌ ቅዱስ ጊዮርጊስ ደራጎችን ከላይ ከጫፍ መስቀል ባለው ጦር በፈረሰ ላይ ሆኖ ሲወጋው ሲሣል ቤታዊት ደግሞ አነሰ ብላ እዚያው ላይ ትሣላለች። ይህም የሥዕሉ ባለቤትን አገዝፎ ከማሳየት አንፃር የተደረገ እንጂ የቅርብና የርቀት መጠንን ስ

ማንበባሪቅ አይደለም።

እንዲያውም በዚህ በኩል የተለየ አካሄድ እንዳለ ለመረዳት ይቻላል። ዘንድ የሠለሱቱ ምዕትን ሥዕል ማየት ግልጽ ያደርገዋል። 318ቱ ሊቃውንት በጉባኤ ኒቅያ በተሰበሰቡ ጊዜ እርዮሱን አውግዘዋል። የሠለሱቱ ምዕት ሥዕል ሲሣል ከፊትም ያለው ከጳጳም ያለው እኩል መጠን እንዲኖራቸው ሆኖ እንጂ ከፊት ያለው እይገዛፍም ከጳጳም ያለው እያንበም።

ይህም በሃይማኖት እንድ በመሳሪግ እኩል መሆናቸውን ያሳያል። ለሥዕሉ ያላቸው ባለቤትነትም እኩል ነው።

በእንጻፍ ደግሞ እዚያው እንዲሁ ሥዕል ላይ ርእሰ መናፍቃን እርዮሱ በጣም ትንሽ ሆኖ ጅራት አውጥቶ በግማሽ ፊት በእንድ ዐይን በላዩ ላይ ዲያብሉስ ተሳፍሮበት ይሣላል።

ሲቃን መላእክት ሲሣሉ አለቅንታቸው ይታወቅ ዘንድ ሰይፍ ይይዛሉ። በመላው ቀመት ልብሰ ተከሆኖ እንደ ለበሱ ሆነው ይሣላሉ። ይህም ጸሎት የሚያሳርጉ፣ ዕጣን በ ማጠን፣ በፈጣሪያቸው ፊት ሰለ ሰው ልጆች ምሕረት የሚለምኑ ናቸውና የከህነት ሥራ የሚሠሩ መሆናቸውን ለማጠየቅ ነው። ሠራዊተ መላእክት የሆኑ እንደሆነ ከእንገት በላይ በግ ራሱ በቀኝ በተዘረጉ ከንጅቻቸው ቁጥ ራቸው በዝቶ ይሣላሉ። ይህም እልፍ እእሳፋት ወትእልፊተ እእሳፋት መሆናቸውን ለማስረዳት ነው።

ቅዱሳን ጳጳሪቃን ከሆኑም ደግሞ ከፈጸሙት ገድል ሀቢይ የሆነውን በሚያንፀባርቅ ሁኔታ ይሣላሉ። ለምሳሌ አቡነ ተክለ ሃይማኖት በቀዋሙ ጸሎት ብዛት እግራቸው መቀረጡን ለማሳየት በእንድ እግራ ቸው ቆመው ሲጸልዩ ይሣላሉ። ከፊት ከጳላ ከግራ ከቀኝ ጦር ሰከተው ደክመኝ ብለው እንዲያርፉ ጦሩ እንዲወጋቸው ብለው ያደረጉትን ጽኑ ተጋድሎ ለማሳየት በግራና በቀኝ በኩል የጦር ምልክቶች ይታያሉ። የተቆረጠው እግራቸውም እዚያው ይታያል። በገድል በዛት እግዚአብሔር የሰጣቸው ስድስት ከንፍ በሚታይ ሁኔታ ይሣላል። ሐ ዋርያ መሆናቸውን ለመግለጥ ደግሞ በእንድ እጃቸው መስቀል በሌላኛው

ደግሞ መጽሐፍ ይይዛሉ።

ሐ. መልክዕ

የቤተ ክርስቲያን ቅዱሳት ሥዕ ላት የፊታቸው ቅርጽ ሰፊና ክብ ነው። ውክልና እንጂ እውነተኛ መልካቸው እንዲህ ነው ለማለት አይሣሉም። ስለሆነም ጣይም፣ ጥቀር፣ ነጭ፣ ረዥም፣ እጭር፣ ወፍራም፣ ቀጭን ወዘተ በሚለው ላይ አይተኩርም። ቅዱሳን የሚከበሩት በነፍሳቸው ባገኙት ክብር እንጂ በሥጋቸው ግዝፈትና ርቀት አይደሉምና። በሥዕሉ ባለቤት እናት ዙሪያ እክሊለ ብርሃን በክብ ቅርጽ ይደረግላቸዋል። ይህ ግን እንዳንድ ጊ ዜ ሠራዊተ መላእክት በብዛት ሲሣሉ ላይደረግ ይችላል።

በቅዱሳት ሥዕላት መልክ ላይ ሌላ የምናየው የዐይን እሣላን ይሆናል። የሥዕሉ ባለቤት ማንም ይሆን ማን ሀ ይኑ ከሥዕሉ መጠን ጋር ስናየው በገዝፈ ሁኔታ ይሣላል። የሚያየውም ወደ እንድ እቅጣጫ ብቻ ነው። ይኸ ም ርትዕት ሃይማኖትን ያለ ጥርጥር የተቀበሉና ያቀበሉ መሆናቸውን ሰ ማጠየቅ ሲሆን የሀይናቸው መጉሳት ከፋውን ከደግ ጨለማውን ከብርሃን ለይተው በተቀደሰ ጎዳና በፍጹም አስተዋይ ልቡና የተጓዙ መሆናቸውን ያመለክታል። የላላች፣ የቀናች፣ የተረዳች ሃይማኖትን ጠብቀው ያስጠ በቁ በክብር ወደ ዘላለም ርሰት የተጓዙ በመሆናቸው ሀይናቸው ጎሳ ይላል። «ዓይን የሰውነት መብራት ናት» እንዲል። ማቴ. 6:22።

በተቃራኒው ደግሞ መናፍቃን ወይም ከሃይያን ሲሣሉ በግማሽ ፊት በእንድ ዐይን ብቻ መጠናቸው አንሰ ነው። ይህም ሕጻኑን በሃይማኖት /እምነት ጎደሎ/ መሆናቸውን ለመግለጥ ነው። ዲያብሉስ ሲሣል ደግሞ በሚያስቀይም መልክ ቀይም፣ ነጭም፣ ጥቀርም ሳይሆን በተደበላለቀ ቀለም ይሣላል። ሀይኑ የፈጠጠ ጥርሱ የገጠጠ ቀንድ ያለው ጅራት ያወጣ ሆኖ ይሳላል። ይህም እኩይ ምግባሩን ለመግለጥ ነው።

መ. ቀለም

በቤተ ክርስቲያናችን ቅዱሳት ሥዕላት ላይ በእብዛኛው የሚታዩት ቀለማት ለማየጥ፣ ቀይና፣ ነጭ ሲሆኑ ሌሎችም ዓይነት ቀለማት እገልግሎት ላይ ይውላሉ። ለማያዊ ቀለም ሰ ማያዊውን ሕይወት ገንዘብ በማድረግ በፈቃደ ነፍሰ መመራትን ያመለክታል። ቀይ ደግሞ የሰማዕ ትነት፣ የነሃ እውጪነት የመሥዋዕ ትነት ምልክት ነው። ኢዩ.2+18። ነጭ ቀለምም ድል እድራጊነትን፣ ንጽሕናንና ፍጹምነትን ይገልጻል። ማቴ.28+31 ሥራ.1+10፣ ራእይ 6+11። ከእነዚህ በተጨማሪ ቢጫ

ቀለም እብዛኛውን ጊዜ እክሊለ ብርሃንን ለመሳል ይጠቅማል።

በጌታችን ሥነ ሰቅለት ሥዕል ላይ ጌታችን ቀይ ግልድም ለብሶ ይታያል። የክፈለውን ቤዛት /መሥዋዕትነት/ ያመለክታል። በደሙ የዋጀን እርሱ መሆኑን ያጠይቃል። እመቤታችን በምስለ ፍቀር ወልዳ ላይ ከላይ ሰማያዊ ክውሰጥ ቀይ ልብሰ ለብሰ ትሣላለች። ከላይ ሰ ማያዊ መልበሷ እመቤታችን ንጽሐ ሥጋን ከንጽሐ ነፍስ የተሸለመች እንደ ሰማያውያን መላእክት በፍጹም ቅድስና የተገኘች የመላእክት እንታቸው። ሰማይና ምድር የ ማይወሰኑትን በማገፀ የተሸከመች ዳግሚት አርያም /ሰማይ/ መሆን ለመግለጥ ነው። በዚህም ሰማያዊው ቀለም ልብሰ ማርያም እየተባለ ያጠ ራል። ከውስጥ ቀይ መልበሷ እመቤታችን እዝላ የተሰደደች እንድ ልጇ በማንም ላይ ያልተፈጸመ የማፍ

ግፍ ሲፈጸምበት እስከ ቀራንዩ ድረስ እጅግ በጣም ብዙ ስቃይ የተቀበለች መሆን መግለጥ ነው። እረጋዊው ሰምያን «በነፍሰሽ ሰይፍ ያልፋል» እንዳላት። ሉቃ.2+35። የተቀበለችው መክራ ብዙ ነውና እሞሙ ለሰማዕ ታት /የሰማዕታት/ እናታቸው/ ትባላለች።

5. ቅዱሳት ሥዕላት የት ይቀመጣሉ?

ቅዱሳት ሥዕላት በተቻለ መጠን በተከበረ ቦታ በልዩ ሁኔታ መቀመጥ አለባቸው። እግዚአብሔር የኪሩቤልን ሥዕል በታቦቱ እና በቤተ መቅደሱ መጋረጃዎች ላይ እንዲሆን ያደረገው ቅዱሳት ሥዕላት የከበሩ ስለሆኑ ነው። ስለዚህ እግዚአብሔር በመራን

መሠረት ለቅዱሳት ሥዕላት ተንቃቄ ማድረግ ይገባል።

ቅዱሳት ሥዕላት በቤተ መቅደስ ግድግዳዎች፣ ጣሪያዎች፣ በሮችም ላይ ይቀመጣሉ ወይም በዚያው ላይ ይሣሉ። ከነጋጩት በተሠሩ ተንቀሳቃሽ ገበታዎች ላይ፣ እንዲሁም በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ ይሣሉ። ከዚህም በላይ በምእመናን ቤት በተከበረ ዜታ ይቀመጣሉ።

II. በቤተ መቅደስ፡-

በአብያተ ክርስቲያናት ግድግዳዎች፣ በሮችና ጣሪያዎች ላይ ምእመናን ሊያዩአቸው በሚችሉበት ሁኔታ ቅዱሳት ሥዕላት ተሥለው ይቀመጣሉ። ሕፃን ቤተ ክርስቲያን ሦስት ክፍሎች ማለትም ቅዱሳት መቅደስ ተብለው የሚጠሩ ክፍሎች አሉት። ይልቁንም በቅድስቱና በመቅደሱ እንዲሁም በቅዱሳን ማገልቱና በቅድስቱ መካከል ባሉት ግድግዳዎች ላይ ከላይ እስከ ታች የተለያዩ ቅዱሳት ሥዕላት ይኖራሉ። እነዚህ ህፃን በየግዕዝናቱ ክፍሉን

ፈርዖንን ከነሠራዊቱ እንዳስጠመውና ቅዱስ ሩፋኤል ዓሣ አንበሪውን እንደ ወጋ ይሣልበታል።

3. በሰሜን፡-

ሰማዕታት የሚሣሉበት አቅጣጫ ነው። የተለያዩ ቅዱሳን ሰማዕታት እና አዋሙ ለሰማዕታት ቅድስት ደንግል ማርያም ከልጇ ጋር ለምስል ፋብር ወልዳ፣ እንዲሁም ከምህዋሩ በላይ ከሆነ ደግሞ ጌታችን ብርሃን መንግሥቱን በደብረ ታቦር ሲገልጥ የሚያሳይ ሥዕል ይቀመጣል።

4. በደቡብ፡-

ነገደ ማርያም የሚሣልበት አቅጣጫ ሲሆን ከልደቷ እስከ ዕርገቷ ያለውን ታሪክ የሚያሳይ ነው። በተጨማሪም ነገረ ምጽአትን የሚገልጡ ሥዕላት ይሣሉ። ከምህዋሩ በላይ ደግሞ በደብረ ምጥ ማቅ እመቤታችን ያደረገችውን ተአምር የሚያሳይ ሥዕል ይቀመጣል።

A. በገበታ፡-

አበው መንገድ ሲሄዱ ባሉበት ሆነው ፈጣሪያቸውን በጸሎት ለማመስገን እና ለመማጽን ሲሉ በእንጨት ገበታ ላይ የተሣሉ ሥዕላትን እንደ መጽሐፍ የሚታጠፉ የሚዘረጉ አድርጎ በማዘጋጀት በአንገታቸው እንግተው ለመሄድ በሚመቻቸው መልክ ያሳያቸው ነበር። ዛሬ ዛሬ እምብዛም ሲደረግ ባይታይም ይኸ የአበው ትውፊት ነው።

ሐ. በመጽሐፍ፡-

ለሰ ትምዘርተ ሃይማኖት በሚተነትኑ ቅዱሳት መጻሕፍት ላይ ከተጻፈው ትምህርት ጋር አብሮ በሚሄድ መልክ ቅዱሳት ይሣሉ።

በተጨማሪም በተአምር፣ በገድል፣ በድርሳን፣ በጸሎት መጻሕፍትም ላይ ይሣሉ።

መ. በመኖሪያ ቤት፡-

በምእመናን ቤት ለጸሎት ተብሎ በተለየ ስፍራ ቅዱሳት ሥዕላት መጋረጃ ተጋር ይላቸው ይቀመጣሉ። ይሁንና ቅዱሳት ሥዕላት ሥርዓተ አምልኮ ለመፈጸም እንጂ ለጌጥ ተብለው የሚሰሩ አለመሆናቸው ሊታወቅ ይገባል።

በቅድስት ቤተ ክርስቲያናትን ትውፊት ቅዱሳት ሥዕላት የሚሣሉት በዕውቀት ወይም በጥበብ በመራቀቅ ሳይሆን ህጻኑ ያን አበው እግዚአብሔር ርን ግስጥልን ብለው ሰብሎ ገብተው በጸም በጸሎት ተወሰነው የመኑት ፈጣሪያቸው የገለጠላቸውን በጥንቃቄ በማስቀመጥ ነው። ስለዚህም ቅዱሳት ሥዕሎቻችን የእግዚአብሔር በጠቃሚነት እንጂ የሰው የዕውቀት ደረጃ መለኪያዎች አይደሉም።

በመሆኑም አርቶዶክስውያን ሁሉምን ዓይነት ሥዕል ሊኖራቸው እንደሚገባ በጥንቃቄ መመርመር ይጠበቃል።

በቅባቸዋል። በየጎዳናውና በየሰዓቱ ለኪስ ማዳበሪያ ተብለው የተዘረጉትን ሁሉ የእኛ ናቸው ብሎ መዘናጋት አያስፈልግም። በተጨማሪም ወደ ቤተ መቅደስ በሰለለትም ይሁን በስጦታ መልክ የምንመስዳቸው ሥዕላት በኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትውፊት መሠረት የተሣሉ መሆናቸውን በጥንቃቄ መመልከት ይገባል።

የቅድስት ቤተ ክርስቲያናትን ትውፊት መጠበቅ የሁላችንም ኃላፊነት ነው። አባቶቻችን ለተብዛው ትውልድ አለበው በጥንቃቄ ጠብቀው ያቆዩአቸውን ቅዱሳት ሥዕላት በሚቻለን ሁሉ በመንከባከብ በረከታቸውን እንሳተፍ።

✠

እናያቸዋለን።

1. በምሥራቅ፡-

ነገደ ኢየሱስ ይሣልበታል። ይኸውም ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የፈጸማቸውን ገቢረ ተአምራት እና ገቢረ ሐዋርያት እንዲሁም እመቤታችንን ቅዱስ ኤፍሬምን ስትብርከው የሚያሳዩ ሥዕሎች ይሣሉበታል። ከምህዋሩ በላይ ደግሞ ዕርገቱ ለእግዚአን ይሣላል።

2. በምዕራብ፡-

ነገደ ስቅለቱና ልደቱ፣ ጥምቀቱ፣ ለማማተ መስቀሉ፣ ትንሣኤው፣ ምስል ፍቁር ወልዳ እና ቅዱስ ጊዮርጊስ ይሣሉ። ከምህዋሩ በላይ የቅድስት ሥላሴ ሥዕል ይኖራል። በዚህ ላይ ደግሞ ቅዱስ ሚካኤል

የታተመ ፍቅር

ሰኔ 18 የሀገር/ ያየው አሣር
የተቀበለው መከራ፡ የተከሰረበት ሕ
ማም! ከዚያ በፊት ከዚያም በኋላ
ማንም አጋጥሞታል ብዬ አልጠረ
ጥርም፡ ወገኑ በገመድ ታሥር አፈት
ያለ ሲገትተው፤ ከኋላ ያለ ሲለቀው
በፍጡሙ ሲደፋ እዚያው ላይ በእግራ
ቸው ሲረግጡት፤ ተነሰ ብለው ሲ
ደበድቡት፤ በል ሲላቸው ደግሞ መሬት
ሰመሬት እየላቡ ሲወሰዱት፤
በጣልጨትና በዱላ ያልቻለ በጥፈ፤ የራ
ቀው በድንጋይ፤ የደክመው በሰድብ
ክበው አስቃዩት፡፡ ለኛ ሲል ጌታችን
ተሰቃየ፡፡

እየገፈተናችሁ ቢሆን በሩቅ
እክተለው ነበር፡፡ ከልቤ ነበርና አልጠ
ፋም ነበርና የሠራልኝ ሥራ የዋሰልኝ
ውለታ፡፡ የ ፍቅሩ እኔን የተጠላሁትንና
የተናቅሁትን ያነሣበት ያዳነበት ርገራ
ጌው በልቤ ታትሞ ነበርና ልርቀው
አልቻልኩም፡፡ መንገድ ላይ ሌሎች
እጥቶች እጥኝኝቸውና አብረን
እያለቀብን ወደ ጸላጤ ግቢ
ተከተልነው፡፡

እዚያማ ሩፊኖስ የዱላው አበዛዝ
የጅራፋ ጨከት የገራፈው ብርታት ሰ
ንባን እስጨርሶ ደምን ያስለቅሳል፡፡ መላ
ሰውነቱን ያንዘፈዝፋል፡፡ ትዕግሥቱን
ደግነቱን ስታይ ገሊናህን ስተህ ጥፋ
ጥፋ ይሳል፡፡ የእሾህ እክሊል
ደፍተውበት፤ ትንሹም ትልቁም
እየተነሣ በጥፈ በመማታት የባቅሙ
መፈተኛ አድርጎታል፡፡ የሚሰቀልበትን
መብቀል ወዘ፡፡ ጠብ እያለ ተሸክሞ ያነን
ተራራ ሲወጣ በኋላ ልበሱን ገፈው
እንዲያ ሲያስቃዩት ከዋሉ በኋላ
እያዳፋ ወሰደው እንደወንጀለኛ ቀራንዮ
ሳይ... ወይኔ ጌታዬ ሰኔ ብለህ...

የዕንባ ብርድ ልብስ አለበላት፡፡
ይገርማል ሶንባዬ አላቋርጥ አለ፡፡
ጌታችን አያሉስ ክርስቶስ አሁን ገና
ነው በልቤ የተቀረፀው፡፡ የክርስቶስን
ፍቅር የቀመስ ያውቃል፡፡

አልቅላ ቀና ብላ እንዲህ ቀጠ
ለችልኝ፡፡

በብዕራና በልቤ ተከተልኳት፡፡ ሌላ
ጉድ መጣ፡፡

ጨረቃ ደም መስላ ፀሐይዋ
ጨለመች፡፡ ከዋክብት ረግፈው መሬት
ተናወጠች፡፡ ጌታዬ ተፈጸመ ብሎ
ነፍሱን ሰጠ፡፡ የሌፍ የተባለ የእርማትያ
ሰው እና ሌሊት ሌሊት ወደ ጌታ
እየመጣ ደማር የነበረው ኒቆዲሞስ
በአዲስ በፍታ ገንዘው በአዲስ መቃብር
በዚያው በሳልጋ፡፡ እኛሩት፡፡

በምስተኛው ቀን እነሣሰሁ ብሎ
ሰሰበር ማደር አይበለው አዳሬ
ሁላችንም የጌታን ትንሣኤ ሳናይ እህል
ሳንቀምስ ተነጋግርናል፡፡ ቅዳሜ ጠዋት
ብቅ ብዬ በሩቁ ያችን ጎልጎታ
እየሆነች፡፡ የሮማ ወታደሮች በተጠ

ንቀቅ መቃብሩን ይጠብቃሉ፡፡
መቆየት፡፡ አልቻልኩም ወንድሜ ሩ
ፈኖስ! ያች የትንሣኤ ሌሊት
እስከምትደርስ ስቃይ፤ መከራው
ሳብ ትዝ፤ እያለኝ ጎትቶ ቀራንዮ
ይወስደኛል፡፡ ፍቅሩን ሳስታውሰው፤
ጌታዬ ጥሪው ትዝ ሲለኝ፤ ከጋጠለት
ባርነት ከዲያብሎስ ቁራኝነት የተጠ
ራሀብት ቀኑ ትዝ ሲለኝ ሳሳበው
ጎልጎታ እገኛለሁ፡፡

እንደምንም መቼም ቅዳሜ
መሸልኝ፡፡ አብረውኝ የነበሩ እጎቶቼ
«ምናለ ትንሽ ብትተውኝ» ብለው
ተቆጠኝ፡፡ ጋደም አልኩ፡፡ ግን
አልተኛሁም፡፡ ዓይኔን ጨፈንኩ፡፡ ግን
አሳንቀላጃሁም፡፡ ሃሳቤ የነበረው
ጎልጎታ ነው፡፡ አሁንም አሁንም
ከቀዳፋ ግቢ እስከ ጎልጎታ ያደረገው
ዝብ በሃሳቤ ይጠነጠንበኛል፡፡
ተነሣሁ፡፡ አልቻልኩም ወደበሩ ተጠ
ጋሁ፡፡ በቀዳዳ እውሰቅኩ፡፡ ጥቅጥቅ
ያስ ጨለማ ነው፡፡ ሂጃ ብረሪ ብረሪ
ወደ ጎልጎታ የሚል ሃሳብ መጣብኝ፡፡
ቀስ ብዬ የበሩን መሸጎሪያ ከፈትኩ፡፡
የውሾች ጨከት ባሻገር ይሰማል፡፡
ከዚያ ውጭ ሌላ ነገር የለም፡፡ ለሌሊ
ት ብቻ የምሥራቅ መንገደኞች
ተብሎ የሚባሉ የመንገድ ላይ
መብራት ብልጭ ድርግም ይላል፡፡

በሩን መሰስ አደረግኩኝና ዘወር
ዘወር ብዬ አይቼ የቀራንዮን አቅጣጫ
ይዢ ሮጥኩ፡፡ አሳስቅለኝ ብሎኝ
ተነሥቶ እስካየው፡፡ የነበረኝ ተስፋ
መቃብሩን ማየት ነው፡፡ እናም የሌሊ
ት ዘበኞች ትዝ እሳሱንም፡፡ የሌሊት
እራዊት በልቤ አልታሰብኝም፡፡ ብቻ
ሌሊትም እንደቀን ሩጫ ወደ ቀራ
ንዮ፡፡ በሩቁ ብልጭ ድርግም የምትል
የመብራት ብርሃን ትታየኛለች፡፡ የሮ
ማ ወታደሮች በጥበቃ ላይ ሰላሳ
የእነርሱ መሰሰኞች፡፡

ይገርማል ወንድሜ ሩፈኖስ፡፡
የጠባቂ መኖር አለመኖር በዚያ ሰዓት
ጉዳዬ አልነበረም፡፡ እንደምታው ቀው
የጎልጎታ መንገድ ደግሞ የዋዘ
አይምሰልህ፡፡ ያበባጠ በላት፤ የሾለ
ባልጩት፤ የሚጨመድ ድ እሾህ
የሚበዛበት ቦታ ነው፡፡ ልብሌን ሲ
ባጥጠው እግሬን ሲቆራረጠው
ጥፍሬን ሲያወላልቀው እኔ መች
ተበገርኩ፡፡

የሮማ ወታደሮች ተኝተዋል፡፡
እሳቱ ይነዳል፡፡ ሌሊቱም እያሰቀ
ነው፡፡ ሰማዩ «አመድ የለህ ሆድ»
መሰላል፡፡ ቀስ ብዬ ወደ መቃብሩ
ልጠጋ ስል የእግሬን ከሽታ ስምተው
ወታደሮቹ ነቁና ወደ መቃብሩ
ተመልከተው ባንድ ጊዜ ወደ እኔ
ዞር አለ፡፡ ከዚያም ተጠቃቀሱና ቀ
ልቁል በፍጥነት እየተንደረደሩ
ወረዱ፡፡ ደንግጫ ቆሜ ሳስተውላቸው
ከቆየሁ በኋላ እኔም ተጠጋሁ፡፡
ድንጋዩ ተንከባላል፡፡ መቃብሩ

ተከፍቷል፡፡ እየተንቀጠቀጠ ወደ
ውስጥ ሰመለከት ባዶ ነው፡፡ የክፈን
ጨርቅ ግን በውስጡ ነበር፡፡

ጌታዬን አጣሁት፡፡ ተመልሼ ወደ ኢ
የሩሳሌም በድንገት መሮጥ ጀመርኩ፡፡
ሂጃም ሰሐዋርያት ነገርኳቸው፡፡
እጥሮስና የሐንሰ እየሮጡ መጡ፡፡ ያው
ባዶ መቃብር ብቻ ነው፡፡ ወዲያው
ተመልሰው ሄዱ፡፡ እኔ ግን እያሰቀሰኩ
በዚያ ነበርኩ፡፡ ጌታዬን ሳላገኝ እርሱን
ሳላይ አልሄድም ብዬ እናሁ፡፡ የእግዚ
አብሔርን ጸጋ የምታገኝበት መንገድ
ትዕግሥት ነው፡፡

በዚያ የመቃብር ቦታ በዚያች ሰዓት
ያለኔ ማንም አልነበረም፡፡ ወዲያው
ተመልሼ ገቅ ብዬ ወደመቃብሩ
ሰመለከት ሁለት ነጫጭ የሰበሱ
መሳእክት በመቃብሩ ራስጌና ግርጌ
ቆመው እየሁ፡፡ እንዲሁ ቀረብ ብሎ
«ሰሰምን ታለቅሻለሽ» አለኝ፡፡ ንግግራ
በሰቅሶ እየተቆራረጠ «ጌታዬን ወሰ
ደውታል» አልኩት፡፡ ይኼን ተነጋጠ
ገርንና ከመቃብሩ በር ዘወር ስል
አንድ ሰው ቆሞ እየሁ፡፡ የዚያ
አካባቢ ጠባቂ መባሉን ተጠጋሁት፡፡
እርሱም «እንቺ ሴት ሰለምን
ታለቅሻለሽ? ማንንስ ትፈልጋለሽ?»
አለኝ፡፡ እኔም «ጌታ ሆይ እንተ
ወሰደኸው እንደሆንህ ንገረኝ? ወዴትም
እንዳደረሰከው አላየኝ? ሽቱ አቀባው
ዘንድ» አልኩት፡፡

እርሱም «ማርያም» አለኝ በ
ማውቀው ድምፅ ስሜን ጠራኝ፡፡ ፊቴ
ፈነ፡፡

«ረቡኔ» አልኩት፡፡ ጌታዬ ኖርአጠ
ል፡፡ በደስታ ተጥለቀስኩ «ወደ
ወንድሞችሽ ሂጃሽ ወደ አባቴ እርጋስሁ
በሏል፡፡ ብለሽ ንገረኛቸው» አለኝ፡፡
እንደተመኘሁት የጌታዬን ትንሣኤ
አይቼ፤ ድምፁን ደግሞ ሰምቼ ፊቴ
በደስታ በራች፡፡ ወደ ኢየሩሳሌም ወደ
ወንድሞቼና ወደ እጎቶቼ አመራሁ፡፡
ሮጥኩ፡፡ ቅድም የሳዘን አሁን የደስታ፡፡

«ጌታዬን እየሁት» አልኳቸው፡፡
ሁሉም ደነገጡ፡፡ የነገረኝም ሁሉ
ነገርኳቸው፡፡ እየዘርኩም ዜናውን
አበሰርኩጠየትንሣኤውን፡፡ እናም
ይኼውልህ ያልረሳኝ ጌታዬ የትጠ
ንሣኤውን ብርሃን ከሰው ዘር መርጦ
መጀመሪያ ሰኔ አላየኝ፡፡ በልቤ ውስጥ
የታተመው ፍቅሩ የትንሣኤን ብርሃን ለ
ማየት አበቃኝ፡፡

ተሰናብቻት ሰወጣ አንድ ነገር
በልቤ ተቀርጾ ነበር፡፡ «ፍቅርና አምነት
እስከ ላይ ያደርሳል» ያለኸው፡፡ ምንኛ
ግሩም ፍቅር ነው? በዚህ ዘመን ይህንን
የመሰለ አማካኝ ፍቅር የትም የለ፡፡ ከዚያ
ከመጀመሪያው የመዳን ቀን እስከ
መቃብሩ ሥፍራ እስከ ጎልጎታ ድረስ፡፡
ያውም በእንባ የሚያስርስ በትዝታ
ባሕር የሚያስዋኝ ድንቅ ፍቅር፡፡
«ፍቅርና አምነት ዘላለማዊው ተስፋም
እስከ ላይ ያደርሳል» አለኸኝ የማይረሳ
የፍቅር ማጎተም በልቤ ውስጥ ቀርጥ፡፡

የቤተ ክርስቲያን ዜማ

የመዝሙር ጥቅም

1. በተመሰጠ እግዚአብሔርን ለማመስገንና ልባዊ ጸሎትን ለማድረስ ያገለግላል። መዝሙር በሚዘመርበት ጊዜ ከገብሮ የሚወጣው ድምጽ እንደ ንግግር የሚያፈጥንና ዜማውንና ስልቱን ተከትሎ የሚቀርብ በመሆኑ ለሚያደምጠው ሆነ ለሚያዜመው በተመሰጠ የእምሳኩን ቸርነትና ጋዳ ነትና ውለታ እንዲያስብ ያስችለዋል።

2. ለማስተማሪያና ለመማሪያ ያገለግላል።

የመዝሙር ግጥሞች በጥቂትና በተመራጩ እምቅ ቃላት ብዙ መልእክቶችን ማስተላለፍ የሚችሉ በመሆናቸው አስተማሪነታቸው ከፍተኛ ነው። በመሆኑም ከአዋቂ አልፎ ዘላቂነትን በትምህርተ ሃይማኖት እንዲታሰቡና ፈጣሪያቸውን ዐውቀው ፈሪሃ እግዚአብሔር አድርገዋቸው እንዲያድጉ ያስችላቸዋል።

የመዝሙር ዓይነቶች

1. የምስጋና መዝሙር፡- እግዚአብሔር ያደረገልንን መልካም ነገር ዘግብሳለሁ ምስጋና የምናቀርብበት ነው።

2. የንስሐ /የደቅርታ/ መዝሙር፡- በደልን እያሰቡ ይቅርታ የሚጠየቁበትና የሚለመንበት የመዝሙር ዓይነት ነው።

3. ትምህርታዊ መዝሙር፡- ስለ እግዚአብሔር ስለ ቅዱሳኑ ስለ ቤተ ክርስቲያን ስለ ፍጥረታትና ስለ መሰላለሱ ምንነትና ማንነት ስላለፈው ታሪክ፣ ወደፊት ስለሚሆነውና ምእመኑ ምን ማድረግ እንደሚገባው የሚያስተምር የመዝሙር ዘዴ ነው።

መዝሙር በመጽሐፍ ቅዱስ

መዝሙር በብሉይ ኪዳንም ሆነ በሐዲስ ኪዳን እግዚአብሔር የሰመስገነበት የቆየ አቡነም ያለ ወደፊትም የሚኖር የእግዚአብሔር ቸርነቱ የሚገለጽበት የሚወደበት የጸሎት ዘዴ ነው።

በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከግብጽ ባርነት ነፃ ካወጣቸውና የኤርትራን ባሕር ካገኘላቸው በኋላ የሙሴና የአሮን እንት የሆነችው ነቢይቱ ማርያም ከበርዋን ይዞ ከሲቶች ጋር በመሆን እግዚአብሔርን እያመሰገንች ዘምራለች። ዘጸ.15+20-21።

ትዱስ ዳዊት በመንፈስ እግዚአብሔርን እየተቃኘ በገና ሲመታ በሳኦል ላይ ያደረገው ከፋ መንፈስ ይርቅ ነበር። 1ኛ ሳሙ.16+23።

በኋላም በሐዲስ ኪዳን መዝሙር እግዚአብሔርን ለማመስገንና ለመለመን ሲያገለግል ቆይቷል። ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያትን ስለ ምስጢረ ቁርባን ካስተማራቸው በኋላ መዝሙር እየዘመሩ ወደ ደብረ ዘይት መውጣታቸው በወንጌል ተጽፏል። ማር.14+26።

ትዱስ ዳውሎስና ሲላስ በመከራውስጥ ሆነው እየጸለዩ እግዚአብሔርን በመዝሙር በማመስገናቸው የወንጌ ቤቱ መሠረት እስኪኖወጥ ድረስ ታላቅ መንቀጥቀጥ ሆኖ። ከእስራታቸው ተፈትተዋል። ሐዋ.16+25-26።

መዝሙር በኢትዮጵያ

• ከትዱስ ያሬድ ዘፈት በዘመነ ብሉይ ንጉሥ ዳዊት 288 አገልጋይ ካህናት እንደነበሩትና እነዚህም ካህናት በ12 ምድብ ተከፍለው በ24ራ ሰዓት እግዚአብሔርን በዜማ ያመስግኑ እንደነበር መጽሐፍት ያስረዱናል። 1ኛዜና.15+16-24። ነገር ግን መዝሙራቸው እንደ ኢትዮጵያዊው ቅዱስ ያሬድ ሳይሆን በበገና እየተደገፉ የሚዘምሩት ቃለ ማዝኔ ወይም እንደ ውርድ ንባብ ያለ ነበር።

• "ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች" (መዝ.67 (68) ÷31/ እንደተባለው ኢትዮጵያ በጣዕመ ዜማ እግዚአብሔርን እንድታመስግን ቅዱሳኑን እንድታከብር በትዱስ ያሬድ አማካኝነት ጸጋው ታደሳታል።

• ቅዱስ ያሬድ ለእግዚአብሔር እና ለትዮሳኑ ማመስገኛ ከመድረሱም በተጨማሪ ለሥነ ፍጥረታት መታሰቢያ ደርሷል።

1.የትዱስ ያሬድ የዜማ ስልት

የትዱስ ያሬድ ዜማ ግዕዝ ፅዝሐና እራራይ በሚባሉ ሦስት የዜማ መደቦች መደባቸዋል። የሦስቱ

የቤተ ክርስቲያን ዜማ በመጀመሪያ የተገኘው ከትዱሳን መላእክት ዓለም ነው። ይህን ከመላእክት ዓለም የተገኘውን ዜማ በዘመን አራት ነቢያት፣ በዘመን ሐዲስ ሐዋርያት፣ አኩን ባለንበት ዘመን ደግሞ ዘግርያን እግዚአብሔርን ለማመስገን ያገለገሉበታል።

ዜማ ማለት ስልት ያለው ጩኸት ሲሆን ገሊናን የሚመስጥ ጆሮን የሚስብ በተከታታይ ድምጾች የሚዜም ጸጋ እግዚአብሔር ነው።

መዝሙር ምንድነው?

እግዚአብሔር በባሕርይው ምስጋና ነው። ከብሩኅ ምስጋናው በባሕርይው ብቻ ተወስኖ እንዳይቀር ስሙን እንዲቀድሱ ከብሩን እንዲወርሱ በሙሉ መላእክትን ፈጠረ። እግዚአብሔር በተለያዩ መንገድ ይመሰገናል። ከመሰገንባቸው መንገዶች አንዱ መዝሙር ነው።

መዝሙር የሚለው ቃል ዘመረ፣ አመሰገን ከሚለው የግእዝ ግስ የወጣ ሲሆን ትርጉሙም ምስጋና ማለት ነው። መዝሙር ስልት ባለውና ልብን በሚመስጥ ቃና ተቀንባብሮ ከጌሮሮ በሚወጣ ድምጽ ይዘመራል። መዝሙር ምስጋናና ልመናን አጣምሮ የያዘ በቢያ የጸሎት ዘዴ ነው።

መደባች የዜማ ድምዳሜው አንድ ሲሆን እንደ መሆናቸው የሥላሴን አንድነት የሚያመለክት ነው። ሦስተኛው የቅዱስ ያሬድ የዜማ ሰልፋች የራሳቸው የሆነ ሕግና መመሪያ አላቸው። እነሆም፡-

ግዕዝ፡- ግዕዝ ማለት «ገላዘ» ነፃ ወጣ ማለት ሲሆን በዜማነቱ ሲተረጉም

የመጀመሪያ፣ አንደኛ ሰልፋቱ የቀና ማለት ይሆናል። ምሳሌው የእብ ሲሆን ርቱዕ ማለት ነው። ዜማው ጠንካራና ኃይለኛ በመሆኑ ሊቃውንቱ ደረቅ ዜማ ይሉታል።

ያሬድ ግላሴታዊ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሕንጻ

ዕዝል፡- የግላሴ ድርብና ታዛይ ነው። ምሳሌነቱ የወልድ ሲሆን ትርጓሜውም ጽኑ

ማለት ነው።

አራራይ፡- የሚያራራ፣ ጥቅም፣ ልብን የሚመስጥ ማለት ነው። አራራ ይ የመንፈስ ቅዱስ ምሳሌ ሲሆን ትርጉሙም ጥቅም ህብተ መንፈስ ቅዱስ ለማለት ነው።

2. የቅዱስ ያሬድ የዜማ ድርብቶች

የቅዱስ ያሬድ የዜማ ድርብቶች በእምስት ይከፈላሉ። እነዚህ ድርብቶች እምስቱ ጸዋት ዜማ በመባል ይጠራሉ። እነሆም፡- ድጓ፣ ጸመ ድጓ፣ ዝማሬ፣ መዋሥዕትና ምዕራፍ ይባላሉ።

ድጓ፡- ከጽሕፈቱና ከምልክቱ ብዛት እና ክባት የተነሳ ረቂቅ ይባላል። ድጓ፣ ሰብስብ፣ ሙሽ፣ ቁዘማ፣ ትጥቅ፣ መዝሙር፣ ሐዲስ፣ ፍጹም ማለት ነው። ድጓ የቤተ ክርስቲያን ዜማ መድብል ሲሆን በውስጡ አራት ክፍሎች አሉት።

ዮሐንስ፡- ስለ መጥምቱ የሐንሰ የሚናገር

• አስተምህሮ፡- የጌታችንን ትምህርት የሚገልጥ
• ፋሲካ፡- የጌታችንን ትንሣኤ የሚገልጥ

ጸመ ድጓ፡- ዘበቢይ ጸም ሽቅት የሚደረስ ነው።

ጸመ ድጓ ቁጥሩ ከአስተምህሮ ሲሆን በዘበቢይ ጸም የሚጸለይ ራሱን የቻለ መጽሐፍ ነው። የምጽዋትንና የጸሎትን ጠቃሚነት የሚያስረዳ ታላቅ መጽሐፍ ሲሆን በውስጡ ስምንት ክፍሎችን የያዘ ነው። ክፍሎቹም፡- ዘወረደ፣ ቅድስት፣ ምክራብ፣ መጽኑዕ፣ ደብረ ዘይት፣ ገብር ሐር፣ ኒቆሊዋስና ሆሳዕና ናቸው።

ዝማሬ፡- ምስጋና ማለት ሲሆን ይህም በማግበር የሚደርስ ነው። ከድርገት በኋላ በቅዱሴ መካከል ይቃኛል። በውስጡ አምስት ክፍሎች አሉት። ክፍሎቹም ነብስ፣ ጽዋዕ፣ መንፈስ፣ ምሥጢርና አኩቲት ናቸው።

መዋሥዕት፡- አውሥዱ መለሰ ከሚለው የግላሴ ግስ የተገኘ ነው። በውስጡ የጌታ ጥምቀት ትንሣኤና ዕርገት፣ የአመሴታችን፣ አማላጅነትን የቅዱሳንን ምልጃና ረድኤት የያዘ ትምህርቶች ያሉበት የምስጋና ክፍል ነው። ይህ ድርብት ለሙታን መታሰቢያ ለሆሳዕና እና ለቀዳም ስዑር ይደረጋል። ከዝማሬ ጋር አብሮ በመደረሱ፣ በእንደ ወንዝርም የሚሰጥ ትምህርት በመሆኑ ሳይነጣጠል ዝማሬ መዋሥዕት ብሎ ይጠራል።

ምዕራፍ፡- ማረፊያ፣ መናፈያ ማለት ነው። የዜማዎችን ሃይነትና ማሳረፊያዎችን ከፋፍሎ የሚነግረን ክፍል ነው። ምዕራፍ የቃል ትምህርት ይባላል። በውስጡም የዜማ ተማሪዎች የሚማሯቸውን ትምህርቶች ይዟል። እነዚህም፡- ወዳሴ ማርያም፣ መስታወቅ፣ እርባዕት፣ ሠለስት፣ አርያም፣ ከሰተትና ሠመድስ ይባላሉ።

3. የቅዱስ ያሬድ የዜማ ምልክቶች

ስቅዱስ ያሬድ ዜማ መመሪያ የሚሆኑ የፊደል ቅርጽ የሌላቸው ስምንት የዜማ ምልክቶች አሉት። እነዚህ ምልክቶች ምሳሌነታቸው በሙሉ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከልደት እስከ ዕርገት ስላደረገው የመስቀል ጉዞ ነው።

ድፋት / 1 / :- ድምጽህንና እንገትህን ወደታች ርግጥ አድርገህ ይፍተህ

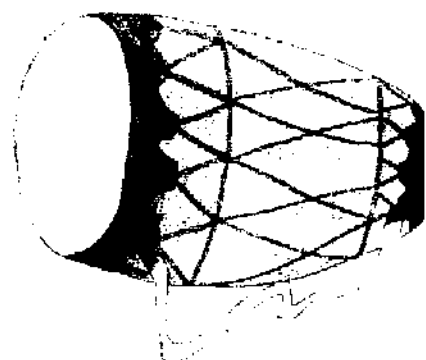
ትንፋሽህን ወደ ሆድህ ውስጥ መልሰህ አዚም ማለት ነው። ምሥጢሩ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሰማየ ሰማያት መውረዱን ያስረዳል።

ሂደት / 1 - / :- ስታዜም አትቀም፣ አታቋርጥ፣ ምንም ነገር ሳይዝህ ስተት ብለህ ሂድ ማለት ነው። ምሥጢሩ ጌታ በዚህ ዓለም አየተመላሰስ /አየተዘዋወረ/ ማስተማሩንና በተከሰሰም ጊዜ፣ ከሐና ወደ ቀዳፋ ወደ ሄሮድስና ወደ ጲላጦስ ምንም ሳይናገር መመላለሱን ያስጠራል።

ቅናት / ✓ / :- በዜማው ንባብ መጨረሻ ያለውን አንዱን ፊደል ወይም ቃል ይዘህ እንገትህን ወደ ሳይ አትንተህ በማጋነን ድምፅ አዚመህ አቁም ማለት ነው። ምሥጢሩ አይሁድ በጌታ ሳይ መቅናታቸውንና ሎኸው አሳልፈው መስጠታቸውን ያስረዳል።

ይዘት / • / :- ዜማው እንደ ንባብ በፍጥነት ሲነገር በመካከሉ አንዱን ፊደል ወይም ቃል ድንገት ያዝ እድርገህ እዚም ማለት ነው። ምሥጢሩ አይሁድ ጌታን በመያዛቸው፣ በሌላም በኩል እግዚአብሔር ዓለምን በመሐል እጁ የያዘ / እርሄ ዓለም / መሆኑን ያስረዳል።

ቁርጥ / - / :- ድምጹህን በኃይል ቁርጥ እድርገህ ወደ ታች ትንፋሽህን አምቀህ ማዜምህን አቁም ማለት

ነው። ምሥጢሩ አይሁድ ጌታን ቢያስቃዩትም እጽምን ለማጻን መቁረጡን ያስረዳል።

ጭረት / / :- በዜማው መነሻው ያለውን ንባብ አንዱን የፊደል ዙር ወይም ቃል ጌተት ወይም ሳብ አድርገህ እዚም ማለት ነው። ምሥጢሩ የጌታን ግርፋት ስንበር / ያስረዳል።

ሮክሮክ / • / :- ዜማውን እንዲረዝም በሳይ በሳይ መጨመርና

በደረሰት ቀጥብሎ በጉልበት ድምጽ በጉሮሮ የሚገር የሚዘምን ማለት ነው። ምሥጢሩ የጌታን ስርዐት ያስረዳል።

ደረሰ / ሰ / ፡- ትንቢተ ነቢያት መድረሱን መፈጸሙን ያስረዳል።

አንብባ / ር / ፡- ሁሉን ከፈጸመ በኋላ በአባቱ ቀኝ መቀመጡን ያስጠራል። ደርሰና አንብባ የዜማ ምልክቶች ሲሆኑ ቅዱስ ያሬድ ካዘጋጃቸው ከስምንቱ ምልክቶች በኋላ የተጨመሩ ናቸው።

ከላይ እንተገለጸው የቅዱስ ያሬድ የዚህ ምልክቶች የክርስቶስን መከራ መስቀል የሚያሳስቡ ሲሆኑ ምልክቶቹ ስምንት መሆናቸው ስምንቱ ማንበረ አይሁድ ተባብረው በመመስከር ብዙ ዓይነት መከራ አድርሰውበት ኋላም ለመስቀል እንዳበቀት የሚያሳዩ ናቸው። ስምንቱ ማንበረ አይሁድ የሚባሉት፡-

- ዘ. አሐዳት ፈሪሳውያን
- ለ. ሰዱቃውያን
- ሐ. ረቦናት /መምህራን አይሁድ/
- መ. የምኩራብ ሽማግሌዎች
- ሠ. የሕዝብ ሽማግሌዎች
- ረ. ሊቃና ካህናት
- ሰ. ኃጥአን
- ሸ. መጽሐፉን /ቀራጮች/ ናቸው።

የሥርዓተ ማገሌት አሥሩ ደረጃዎች

ማገሌት፡- ገለየ ዘመረ እመሰገና ከሚለው የግእዝ ግስ የወጣ ሲሆን የምስጋና መዝሙርን ለእግዚአብሔር ማቅረብ ማለት ነው። የዚህም ይዘትና አፈጻጸም «አቋቋም» ይባላል። የመቆም ሥርዓት የዜማውን ስልት የሚገልጽ እንቅስቃሴ ነው። ማገሌት በአሥር ደረጃዎች ይከናወናል። ይኸ ምላሽ ወበመዝሙር ዘአሠርቱ አውታሪቡ እዜምር ለከፊ አሥር አውታር ባለው መዝሙር /በገና/ አመሰግንንለሁ ያለውን መሠረት በማድረግ ነው። እነርሱም፡-

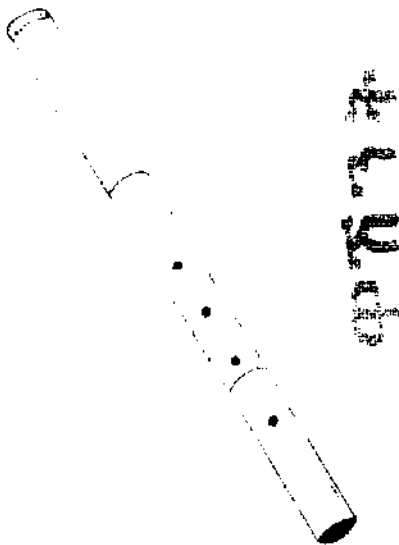
መቃኘት፡- ቃለ እግዚአብሔርን መዘምራት እንዲያስታውሱትና በአንድ ቃል እንዲዘምሩት ለማድረግ ሲሆን አይሁድ ጌታን ለመያዝ ይሁዳን አመልካች አድርገው ስመፈለጋቸው ምሳሌ ነው።

• መቀበል፡- የተቃኘውን ቃለ እግዚአብሔር ከታኘው ተቀብሎ በ

ማስተካከል መዘመር ነው። የአይሁድ ጭፍሮች ጌታን ከይሁዳ ተረክበው ፈቃዳቸውን ስመፈጸማቸው ምሳሌ ነው።

• መመራት፡- ቃለ እግዚአብሔርን በሥርዓቱ ለሌላው ማቀበል ሆኖ ምሥጢሩ ግን ሊቀ ካህናቱ ሐና ጌታን እንዲይዙት ጭፍሮቹን ለመላኩ ምሳሌ ነው።

• መመራት፡- ቃለ እግዚአብሔርን በሥርዓቱ ለሌላው ማቀበል ሆኖ ምሥጢሩ ግን ሊቀ ካህናቱ ሐና ጌታን እንዲይዙት ጭፍሮቹን ስመላኩ ምሳሌ ነው። ቃለ እግዚአብሔርን ከመሬት ተቀብሎ ማስማት ነው። ይኸውም የአይሁድ ጭፍሮች በተሰጣቸው ትእዛዝ መሠረት ጌታችንን ይዘው መጀመሪያ ከሊቀ ካህናቱ ሐና ፊት ለማቅረባቸው ምሳሌ ነው። ዮሐ.18:13። ከግራና ከቀኝ የመሬትን ቃል ማንነታቸው ጌታን በእየተራ ተቀብለው የፈረዱበት የቃያፋ፣ የላላሰሰና የሐሮድስ ሃሣቤ ነው።

ሊቃ.23÷7። ዮሐ.28÷24። በመጨረሻ ቃለ እግዚአብሔር ለመሬት ተመልሶ በእርሱው ማለቱ ነገረ መስቀሉ በሊቀ ካህናቱ ሐና ተፈጽሟልና ስዚያ ምሳሌ እንዲሆን ነው።

• ዝማሜ ፡- ከመቋሚያ ጋር ግራና ቀኝ መዝሙሩና ቀኝ ብሎ መቋሚያውን ከዜማው ጋር አስማምቶ ከመሬት ላይ መጣልና መደሰት ነው። ይዘም መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሐና ወደ ቀያፋ ከጸላጦስ ወደ ሄሮድስ መመላለሱን፣ መውደቁንና መስቀሉን ያመለክታል። በመቋሚያው መሬቱን መምታታቸው አይሁድ የጌታን ራስ በዘንግ መምታታቸውን ያመለክታል። /ማቴ.26÷6/።

• ቁም / ንዑስ መረግድ፡- በወርኃ ጾም ሽብሸባ ዝማሜውን

በዘንግ ከጨረሱ በኋላ በጸናጽልና በክበሮ ብቻ በንዑስ እመታት ረጋ አድርጎ መዘመር ነው።

• ዐበ.ይ መረግድ፡- ቁም ዜማውን ለቀቅ አድርጎ በልዩ ዜማ የሚዘመር ነው። ይህ ዜማ በክበሮው እመታት በጸናጽልም አጣጣልና አወራረድ የተለየ መልክ አለው። የአካልንም ንቅናቄ ጭምር የሚያሳክትል ነው። ይዘም አይሁድ ረጋ ብለው ከጀመሩ በኋላ ግርፋቱን ለማክበድ «ተሳሳትህ መልስ» እያሉ 6666 ጊዜ እንደ ገረፉት ለማስታወስ ነው።

• ጽፋት፡- ከእመላለስ /ምልስ ወረብ/ ጋር ቃለ እግዚአብሔርን በዜማው እያፋጠነ በጸናጽልና በክበሮ መዘመር ነው። ጽፋት ማለት በጥፊ መምታት ነው። ምሳሌውም ጌታ በጥፊ መመታቱን ለማሳሰብ ነው። ወረብ ወይም ለዘብ /እመላለስ/ የተመረጠውን በመከተል ሌላም ዐረፍተ ነገር በመጨመር ወይም በመለወጥ መልስ የተባሰውን ዜማ በማስመሰል መወረብና በታላቅ ስሜትና ተመስጦ በልዩ ክበሮ እመታት በጭብጨባ /በሽብሸባ/ መዘመር ነው።

• ድርብ ጽፋት/መረግድ፡- በጸናጽልና በዜማው ቃና /ጉሮሮው/ ከተራው ጽፋት በላይ በክበሮ እመታት ለየት አድርጎ መዘመር ነው። አይሁድ ጌታን ይጋግመው በጥፊ እንደ መቱት ለማሳሰብ ነው።

• የጭብጨባ ጽፋት፡- ከተራው ጽፋት ጋር በጉሮሮው /በአጣጣሉ/ በመጠኑ ፈጠን ፈጠን አድርጎ በጸናጽል ፈንታ እያጨበጨቡ በክበሮ መዘመር ነው። ምሳሌውም በጽፋትና በድርብ ጽፋት እንደተገለጠው ያለ ነው።

የዜማ መሣሪያዎች

ቤተ ክርስቲያን ለምስጋና አገልግሎት የሚውሉ መሣሪያዎችን ወሰና እና ሥርዓት ሠርታ እንድንጠቀም አድርጋናለች። ይህንንም ያደረገችው፡-

የዜማ መሣሪያዎች መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረትና ስማያዊ ምሥጢር ያላቸው በመሆናቸው ነው። ለምሳሌ፡- የክበሮና የእምቢላታ አገልግሎት "በእግዚአብሔር ገነት በኢደን የነበረ" መሆኑን በሕዝ.28÷13 ላይ

መሆኑን በሕዝ.28:13 ላይ እናገኛለን። በአሁኑ ወቅት ቤተ ክርስቲያን የምትጠቀምባቸው የዜማ መሣሪያዎች የሚከተሉት ናቸው።

1. መቋሚያ፡-የመስቀል ቅርጽ ኖሮት ነገረ መስቀልን አንድናዘነር ያደርጋል። ከሀፍቱ ዘመን ጀምሮ ወቅት መቋሚያን ወደ ፊት ወደ ጓጎ ማድረጋቸው ጌታ መስቀል ተሸክሞ መንገዳታቱን ሲያመለክት፤ በመረግድም ጊዜ ተሸክመው ከብሔርተው መዞራቸው የክርስቶስን መስቀል ተሸክሞ የቀራንዮን ተራራ

መስገቆ

መውጣቱን ያስታውሰናል።
2. ጸናጽ፡- ጸናጽ ላይ የምናያቸው ሁለት ቋሚዎች የብሉይና የሐዲስ ኪዳን ምሳሌዎች ናቸው። ከላይ ያለው ደጋን መሰል ቅርጽ ሁለቱን ቋሚዎች ያገናኛቸዋል። ከመካከሉ ላይም መስቀል ይደረግ በታል። ደጋኑ የኖኅ ቃል ኪዳን ምሳሌ ሲሆን ይኸው የብሉይ ተስፋ በመስቀል መፈጸሙን ያመለክታል።
በሁለቱ ወራጆች ላይ የሚቀመጡት አምስት ቅጠሎች በአጠቃላይ አምስቱ አዕማዶ ምሥጢራትን ሲጠቁም ከላይ ሦስት መሆናቸው የቅድስት ሥላሴ የሦስትነታቸው በአንድ አግዳሚ ላይ መሆናቸው የአንድነታቸው፤ እና ከታች ሁለቱ የሁለቱ ልደታት በአንድ አግዳሚ ላይ መሆናቸው ክርስቶስ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ለመሆኑ ምሳሌ ነው።

3. ከበሮ ፡- ከበሮ የጌታ ምሳሌ ነው። ሰፊና ጠባብ አፍ ኖሮት ሱቲ ይለብሳል። ሰፊው ምሉዕ በኩለሄ የሆነውን አግዚአብሔርን ሲያመለክት

ከት ጠባብ ደግሞ ወልድ በአጭር ቁመት በጠባብ ደረት መወሰኑን ይገልጻል። በከበሮው ላይ የሚታዩት ሁለቱ አፎች የተከደኑበት ቆዳ የተያያዘበት ጠፍር አይሁድ ጌታን በገረፋት ወቅት በሰውነቱ የወጣውን ስንዝጋ ያስታውሰን ማንገቻው በአንገቱ ገመድ አስገብተው ያንገላቱትን ያጠይቃል።

4. መስንቆ፡- አንድ ቋሚ አንድ ወራጅ ይኖረውና ከታች በቆዳ የተለገመ የድምጽ ጥጥን ይሠራለታል። ከዚህ በኋላ ከፍ ከላይ ወራጁን ወጥሮ በርኩማውን ይደግፍና ከወራጁ የመጨረሻ ጫፍ ላይ ይታበታል። መከርከሪያው ደጋን ከሚመሰል አንጨት ተወርቶ በሁለቱ ጫፎች የሚወጠር ከር ይኖረዋል። አዛ ሕርያቅስ «መስንቆ ይእቲ ርትዕት ሃይማኖት እንተ ለበስም ሐዋርያት፤ መስንቆስ ያልኳት ሐዋርያት የበስኳት ቀጥተኛ ሃይማኖት ናት።

• የመስንቆ ክር አንድ መሆኑ የአንዲት ሃይማኖት ምሳሌ
• መስንቆ ድምጽ የሚሰጠው በዕጣን ሲታሽ ነው። መስንቆ የእመቤታችን ምሳሌ ነው። አዛ ሕርያቅስ «መስንቆ» ለዳዊት እንዳለ። ዕጣኑ የክርስቶስ ድምጽ ደግሞ የምስጋና ምሳሌዎች ናቸው።

• መከርከሪያው የኖኅ ቃል ኪዳንን ያጠይቀናል።
• ቋሚና አግዳሚው ተዋቅረው የሚሠሩበት መስቀል ነገረ መስቀሉን አንድናስታውስ የሚያደርግ ነው።

5. በገና፡- ታኘ፤ ደረደረ ከሚለው ግስ የተገኘ ነው።

-በገና ሁለት ቋሚዎች፤ አንድ አግዳሚ ከላይ በቆዳ የተከፈነ የድምጽ ጥጥን ከታች በመወጠር ይሠራል። ከወራጁ ላይ በመወጠሪያ ከታች ከድምጽ ጥጥኑ መጨረሻ ታስረው በበርኩማ የሚወጠሩ አሥር አውታሮችም አሉት።

-ሁለት ቋሚዎች በብሉይና በሐዲስ አሥሩ አውታሮች በአሥርቱ ትእዛዛት ይመሰላሉ። በአንድ ላይ አውታሮቹ በቋሚዎቹ ተወጥረው ጸንተው እንዲቆሙ አሥርቱ ትእዛዛትም በብሉይና በሐዲስ ጸንተው እንደሚኖሩ ያስረዳል።

-አንድም፡- ሁለቱ ቋሚዎች በፍቅረ ቤጽና በፍቅረ እግዚአብሔር ይመሰላሉ። ይህም በእነዚህ በሁለቱ በፍቅረ ቤጽና በፍቅረ እግዚአብሔር አሥርቱ ትእዛዛት አንደሚፈጸም ሂታ ያስተማረውን ያጠይቀናል።

6. ዋሽንት፡- ዋሽንት ከቀርከሐ፤ ከሸንበቆ፤ ከሳራት በአሁኑ ዘመን ደግሞ ከፕላስቲክ የሚሠራ የትንፋሽ መሣሪያ ነው። በአብዛኛው አራት ቀዳዳዎች አሉት።

-ዋሽንት የወንጌል ምሳሌ ነው። አራቱ ቀዳዳዎች የአራቱ ወንጌላዊያን ምሳሌዎች ናቸው።

-ዋሽንት ደስ የሚያሰኝ ድምጽ አውጥቶ ገሊናናን አንደሚያነቃቃ ወንጌልም ወልደ እግዚአብሔር ተወልደ፤ ጲዮብሎስ ተሻረ የሚልን የምሥራች ትናንራለችና ነው።

7. እምቢልታ፡- ከዋሽንት ሰፋ ያለ ሲሆን የሚነፋውም ትንፋሽን በአንድ እጅ ብቻ በመያዝ ነው። የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ታቦት ሲከበር ለክብሩ ይነፋ ነበር። መዛ.150÷4 ፣ ኢዮ.1÷12።

8. መለከት፡- ከከብት ቀንድ፤ ከብረት ወይም ከሌሎች ማዕድኖች የሚሠራ በአንደኛው ጫፍ ሰፋ ያለ አፍ ያለው ድምጽ የሚያስተጋባ የትንፋሽ መሣሪያ ነው።

• በተለይ መለከትን በዕለተ ምጽአት ሲቃኝ መላክት አንደሚገኝታቸው በመጽሐፍ ተጽፎ ይገኛል።

በዚህ መሠረት መለከትን በሰማን ወይም በተመለከተን ጊዜ የጌታን ምጽአት፤ የአኛን ሞት አያዘነረን ንስሐ እንድንገባ ያስተምረናል።

ለብከተ ቅዱሳን በኢትዮጵያ

ሀገራችን አ.ትዮጵያ የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም የአሥራት ሀገር የሰማዕቱ የቅዱስ ጊዮርጊስ የግብፃውያን ምድሩ ቅዱሳን አበው በኪዳተ አግራቸው የቀደሷት በብዙ ሰዎችም ዘንድ «የክርስቲያን ደሴት» የተባለች ናት። በረከተ አግዚአብሔር ያልተለያች። ብዙ ገቢረ ተአምራት የተፈጸሙበት፣ የቃል ኪዳን ታቦት ያረፈበት፣ ቅዱስ ሥጋውና እና ክቡር ደሙ የተፈተተበት፣ ክቡር መስቀል ያረጠ ፈባት በመሆንም በክርስትናው ዓስም ልዩ ሥፍራ ይሰጣታል።

ይሁን እንጂ አንዳንድ ጊዜ ብዙ የተደከመበት አካባቢ በአረማውያን ሲወረር፣ ትምህርት በማጣት ምክንያት በማመጣ የአምልኮ ባዕድ አረም ሲዋጥ በእውነት ያበታ ቀድሞ ብዙ አበው የተመላለሱበት አስካስመምስል ይደርሳል።

ከአርቅራ ሜዳ አስከ ቦረና /ሞያሌ/፣ ከሱዳን ድንበር አስከ ሱማሌ በረሃዎች ያሉት አካባቢዎች በሙስ በወንጌል ትምህርት የረሰሱ እንደነበሩ የታሪክ መዛግብትና አሁንም ድረስ ያሉት ቋሚ ቅርሶች ምስክሮች ናቸው። እነዚህ ቅዱሳን ከትውልድ ሀገራቸው አልፈው ባሕር ተሻግረው አገር አቋርጠው ወንጌል መንግሥቱን አስፋፋተዋል። ለአብነትም አንዲያን በሀገራችን ተዘዋውረው ካስተማሩ ቅዱሳን መካከል የአንዳንዶቹን ስምና አሁን ስብከቶቻቸውን በመጠኑ ለመጥቀስ እንሞክራለን።

1. ጳድቄ አቡነ ተክለሃይማኖት

/13ኛው መ/ክ/ዘ / ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ በመዝለቅ በወላይታና በአካባቢው ትምህርተ ክርስትናን ከማስፋፋታቸውም በተጨማሪ በሸዋ ክ/ሀገር በደብረ ሊባኖስ ገድ መው ብዙ መምህራንን አፍርተዋል።

2. አባ ሳሙኤል ዘዋልድባ

/14ኛው መ/ክ/ዘ/ በሰሜን ኢትዮጵያ ከደብረ ዓባይ አስከ ደብረ ዳሞ በአንበሳ ሳይ ተቀምጠው በመዘዋወር አስተምረዋል። አያሌ ደቀመዛሙርትንም አፍርተዋል።

3. አቡነ ዮሴፍ

/15ኛው መ/ክ/ዘ/ የንጉሡ የአጤ ዳዊት ጳጳሮች የንግሥት ጽዮን ሞገሳ ልጅ ሲሆኑ በወሎ ደብረ ዘመዶ ገዳምን መሥርተው ብዙ መምህራንን አፍርተዋል።

4. አቡነ አስትንፋስ ክርስቶስ

/16ኛው መ/ክ/ዘ/ በሸዋ ተዘዋውረው ከማስተማራቸው በተጨማሪ ከኢትዮጵያ ውጭ በአርመንያ ቃስ አግዚአብሔርን አስተምረዋል። ከአርመንያ ሲመለሱ በደብረ አስጋጅ ገዳም መሥርተው አስከ 10000 የሚሆኑ ደቀመዛሙርትን አፍርተዋል። የአጤ ፋሲልን ልጅ ጳድቄ ዮሐንስን አስተምረው ለክብር ያበቋቸው እኚህ አባት ናቸው።

5. አቡነ በጸሎተ ሚካኤል

/13ኛው መ/ክ/ዘ / ነገሥታት ዕቀባት በመያዝ ሕገ አግዚአብሔርን ሲጥሱ በመገላገላቸው ለመታወር በቅተዋል። መነኮሳትም ከሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን ሲወጡ የላፍርሃት በመናገራቸው ይታወቃሉ። በዝዋይና አካባቢው ወንጌልን አስተምረዋል።

6. አቡነ ያዕቆብ ግብጻዊ

/14ኛው መ/ክ/ዘ/ ሕግብጽ ጽጵስናን ተሹመው ወደ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ ጳድቄ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ዐርፈው ነበርና ደቀመዛሙርቶቻቸውን ሲባስቡ በመሳ

ሀገራቱ ለብከተ ወንጌል አሠማርተዋቸው ነበር።

ሀ. ምሥራቅ፡-

አባ ዮሐንስንና አባ ቀውስጦላን ልከዋል። አንርሱም በይፋትና ጥሙጋ፣ በመተሐራና በአካባቢው አስተምረዋል።

- አባ ታዴዎስ - በጽላልሽ፣
- አባ ማትያስ ደግሞ - በእቲሳ ደቡብ፣ በምንጃርና በሸንኮራ አስተምረዋል።

ለ. ሰሜን ምዕራብ /የሸዋ ምዕራብ ደጋማ ቦታዎች/

በዚህ አካባቢም አባ አዳሬዎስ /ታናሽ/ ሞረትና ሞገዳ /አባ መርቆሬዎስ/ መርሐቤ ቴን /አስተምረዋል።

ሐ. ደቡብና ደቡብ ምዕራብ በዚህ አካባቢ በማስተማራቸው የሚታወቁት አባ አዳሬዎስ /ታላቀ/ ሲሆኑ አባቸውም በወረብ፣ በጸጋጅ፣ በገንደ በረት ደቡብና በጉደር ወንዝ አካባቢ፣ በሙገርና አካባቢው ከማስተማራቸው በተጨማሪ ወደ ደቡብ ርቀው ወርደው በባሌ ገዳም መሥርተው በማስተማር ብዙ ደቀመዛሙርትን አፍርተው ነበር።

- አባ ኪዳኔ-ዳሞትን፣
- አባ ኢዮስያስ-በአዋሽ ደቡብና በጉራጌ
- አባ ዮሴፍ-በአናርያ /ከፋ/ አስተምረዋል።

7. አቡነ ያፈቅረን እግዚአ

/1290-1376/ ከማና ቂርቆስ በመነሣት አካባቢውን በሙሉ አስተምረዋል።

8. አቡነ አሮን

▪ ጋይንትንና አካባቢውን ዞረው አስተምረዋል።

▪ በትምህርታቸው የተማረኩትን የነገሥ ሳምዶ ጽዮንን ሴት ልጅና ወንድሙን ለምንክስና አብትተዋቸዋል። በሲዳሞ አና በአካባቢው ወንጌልን ያስተማሩ አባቸው ናቸው። በደብረ ዳሪት ከሚገኝ ቋጥና ደንጊያ የሚያስደንቅ ቤተ ክርስቲያን አንፀዋል። ከመቅደሱ ደጃፍ ከቅኔ ማገሌቱ ላይ ሰፋቱ አንድ ሜትር ላዩን ያለ ክፍን በሐይና አየር እንዲገባበት ከፋት በማድረግ ሠርተ

ውታል። ዝናም ግን በፍጹም
 እያገዛም። ጸድቁ አቡነ አሮጌ
 በክፍተቱ ትይዩ ዳዊታቸውን
 ዘርግተው ሲጸልዩ የዝናም ጠብታ በራ
 ሳቸውና በዳዊታቸው ላይ ዐ
 ረፈሳቸው። በዚህ ጊዜ አምረረው በ
 ማዘን «አንተ ዝናም ዘጸሎት ላይ
 አያለሁ ዳዊቱን ታበሰብሰዋለህን?
 በኤልያስ እምላክ ገዢህህ» እሱት።
 በዚህ ግዛት ምክንያት ከዚያ ዘመን
 ጀምሮ አስከ አሁን ድረስ ፀሐይና
 አየር ከመግባቱ በቀር የዝናም ውኃ
 በዚህ የጣራ መስኮት በፍጹም
 አይገባም። የአቡነ አሮጌ ክብር የተገ
 ለጠው በዚህ ብቻ አያደሰም፤ እንደ
 መስፍን እስራኤል ኢያሱ ፀሐይን
 ገዝተው በማቆማቸው ዓምር አንጂ።
 የቅዱስ ላሊበላን መቃብርና የቋጥኞቹ
 ን እብያተ ክርስቲያናት ተሳልመው
 ሲመጡ ተከዜን ተሻግረው ሾይሆ
 ውስጥ ዛሬ «አንቸም» ከምትባለው
 ምድረ በዳ ሲደርሱ ጀምሮ ልትጠ
 ልቅ መቃረቧን ተመልክተው «ከዘለቱ
 ደብረ ደራት እስከገባ ድረስ ይህች
 ፀሐይ እንዳትገባ እለምንባለሁ»
 ብለው ፀሐይን ገዝተው ካስቆሙ በኋላ
 እርሳቸው ወደ በእታቸው እንደገቡ
 ፀሐይቱ ጠልቃለች።

9. አቡነ ዮሐንስ ዘደብረ ክብራን
 /14ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 በአገው ምድር ሰብክተ ወንጌልን
 እስፋፍተዋል።

10. አባ ገብረ ኢየሱስ
 በግብጽና በኢየሩሳሌም
 ተዘዋውረው ከማስተማራቸው በተጨ
 ማሪ ፈላጊዎችን በፍቅር በመሳብ ወዳ
 ክርስትና መልሰዋቸዋል።

11. አባ ሠርፀ ጴጥሮስ
 /13ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 በደብረ ወርቅና በአካባቢው
 እስተምረዋል።

12. አቡነ ተክለአልፋ
 /13ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 በዲማና በአካባቢው አስተምረዋል።

13. አባ ፊልጶስ ዘደብረቢዝን
 /13-19/1403ዓ.ም/ /
 በሽሬና አዲያህ አካባቢ
 አስተምረዋል። ኤርትራና አካባቢዋን
 በማስተማር ተጋድላቸውን
 ፈጽመዋል።

14. አቡነ ዮሐንስ ዘደብረቢዝን
 /14ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 ኤርትራን ዞረው አስተምረዋል።
 የደብረ ቢዝን ገዳም ያቀኑትም
 እርሳቸው ናቸው።

15. አቡነ ዜና ማርቆስ
 /1362-1402ዓ.ም/ /
 በሰባት ቤት ጉራጌ አስተምረዋል።
 የምሁር ኢየሱስን ገዳም ገድመዋል።
 በመርሐቤቱ በእንሳሮ በሞረትና
 ጀሩም ወንጌልን አስፋፍተዋል።

16. አቡነ ኤምሳባኒ
 ከፋሌ ባሕር

/1273-1352ዓ.ም/ /
 በሰሜን ኢትዮጵያ ገዳማትን ከ
 ማጽናታቸው በተጨማሪ
 በእርመንያም እስተምረዋል።

17. አቡነ ሐፊና
 40ዎቹ ቅዱሳን
 አቡነ ሐፊ በመንዝ በገጃጃና
 በጎንደር በአካባቢው ከግብጽ ከመጡ
 40 ቅዱሳን ጋር ወንጌልን ያስተማሩ
 እባት ናቸው።

18. አቡነ ዳንኤል
 /14ኛ መ/ክ/ዘ/ /
 "የድዝ ዕንባ ጠባቂ" የተባሉት
 እኒህ እባት በደብረ አንግ /ትግራ
 ይ/ ና በአካባቢው እስተምረዋል።

19. አቡነ ሰይፈ ሚካኤል
 /1597-1693ዓ.ም/ /
 በኤርትራ ውስጥ በብዙ ዞታዎች
 ተዘዋውረው ወንጌል ክርስቶስን
 አስተምረዋል።

20. አቡነ ሳሙኤል
 ዘደብረ ወገግ
 /13ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 በምሥራቅ ኢትዮጵያ በመዘዋወር
 አስከ ሰማሌ ጫፍ ድረስ አስተምረዋል።
 ል። አያሌ ገዳማትንም መሥርተዋል።

21. አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ
 /1358-1417 ዓ.ም/ /
 በመሐል ኢትዮጵያ ተዘዋውረው
 ከማስተማራቸውም በተጨማሪ

ትምህርታቸውን በጽሑፍ እስቀርተው
 ተተኪው ትውልድም እንዲታነጽበት
 እድርገዋል።

22. አጤ ዘርዐዖዶቆስ
 የንጉሥ ዳዊት እና የእቴጌ
 እግዚእ ከብራ ልጅ የሆኑት አጤ
 ዘርዐ ዖዶቆስ በዓላት በሥርዓት አንዲ
 ከበሩ፤ በሰንበት ክርስቲያን የሆነ ሁሉ
 ከለቃውንት ቀርቦ እንዲማር፤ ካህናት
 ቤተ ክርስቲያን ወደሌለበት ቦታ
 ሄደው እንዲያስተምሩ፤ በየእጥቢያ
 ቤተ ክርስቲያን እብያተ መጻሕፍት
 እንዲቋቋሙ ከማድረጋቸውም በላይ

ብዙ የሃይማኖት መጻሕፍት
 አዘጋጅተው ሃይማኖትን ያጸኑ ንጉሥ
 ናቸው።

23. አምነ ወለተ ጳጥሮስ
 /17ኛው መ/ክ/ዘ/ /
 ሥላሳ ክርስቶስ የተባለ የሱስንዮስ
 የጦር እበጋዝ እግብታ ሦስት ልጆች
 መውለድሃ ይነገራል። ንጉሡ አጤ
 ሱስንዮስ የተዋሕዱ ሃይማኖትን በሮ
 ማ ካቶሊካውያን ሰብቅ ምክንያት
 ቀይሮ ለመንበረ ልዮን ባደረገና

የካቶሊክ አምነት ብሔራዊ ሃይማኖት
 እንዲሆን አወጀ። በዚህም ምክንያት
 በተቀረበው ጉዞት የሱስንዮስ ቢ
 ትወደድ ሥላሳ ክርስቶስ በምእመናን
 ላይ ዘመተ። ከዘመቻ ሲመለስ
 የጳጳሱን የአቡነ ስምያንን ልብስ እንደ
 ገዳይ ሰንጉሡ ይዞት መጣ። የሃይ
 ማኖሪን መናቅ የእባቶቿን መደፈር
 የተመ ሰከተችው ወለተ ጳጥሮስ
 "እንዲህ ካለው ከሃዲ ጋር በእንድ
 ቤት መኖር አይገባኝም" ብላ
 ተሰይታው በመጥ ፋት ወደ ደብረ ዕ
 ንቀ ገዳም ገብታ ምንኩስናን
 ተቀበለች።

ከሱስንዮስ ጦር የተረፉትን
 ምእመናንንም በተዋሕዱ ሃይ
 ማኖታቸው እንዲጸኑ፤ በቅዳስ ጊ
 ዜም የንጉሡ ስም እንዲያጠራ
 ታስተምር ነበር። በመጨረሻም
 በሱስንዮስ ሠራዊት ተይዛ ጉዞት
 ከተፈረደባት በኋላ የቀም አስረኛ
 ከሆነችበት ጠፍታ ወደ ዘጌ ገዳም
 ገብታለች።

እነዚህ ሺና ሌሎች በዚህ ጽሑፍ
 ያልተዘረዘሩ ቅዱሳን እውነት ሁሉ
 ያስተማሩባት፤ በዚያው እግራቸው
 የቀደሷት ሀገራችንን ያስተማሯትን
 የተዋሕዱ ትምህርት እግዚአብሔር
 ይጠብቅልን። እሜን።

ከኢትዮጵያውያን ቅዱሳን ጥቂቶች

ከዚህ ቀጥሎ አጅግ በጣም

በርካታ ከሆኑት ኢትዮጵያውያን ቅዱሳን መካከል የተወሰኑትን እንዘረዝራለን።

1. ኢትዮጵያውያን አቤሚኒስ፡ - የነቢዩ ኤርምያስ ደቀ መዝሙር የነበረ የኢየሱሳቤምን ጥፋት እንዳያይ እግዚአብሔር በቸርነቱ 66-ቱን የመከራ ዓመታት በእንቅልፍ እንዲያልፍለት አድርጓል። ኤር.38+7 ፣ 39+18። ተረ.ኤር 9+1-30።

2. ቅዱስ አቤባክ ወይም ባኮስ /ኢትዮጵያዊ ጃንደረ/፡ - በ349 ዓ.ም. ክርስቲናን ወደ ሀገራችን ያመጣ ኢትዮጵያዊ ጸድቅ ነው። ሥራ 8፡26-40

3. አብርሃ ወአጽብሃ፡ - በ4ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበሩ ቅዱሳን ወንድማማች ነገሥታት፤ በሀገራችን በርካታ አብያተ ክርስቲያናትን አሳንወዋል።

4. አቡነ ኖሳዊን ሔር ፡- ትውልድ ሀገራቸው ትግራይ ሸፊ በአጠ ሱስንዮስ ዘመን የነበሩ - በሰማቸው ገዳም አላቸው፤ የሚገኘውም በዓምባ ሕርም ነው።

5. አቡነ ዮሐንስ ዘአክሱም - የቅዱስ ሚካኤልን ድርሳንና መልክእ የደረሱና የጻፉ ናቸው።

6. አባ ዳንኤል ዘግርአልታ - ትውልድ ሀገራቸው ትግራይ ሲሆን በሰማቸው ጽላት ተቀርጸላቸዋል። በወሱ 3 በጎጃም 2 በትግራይ 8 አብያተ ክርስቲያናት በሰማቸው ታንጃል።

7. ባሕታዊ ሙሴ ዘአክሱም/ሙሴ ጸሊም/ - በዘመኑ ሰማዕታት የነበሩ - ግብጽውያን በገጸመ ቁስቋም በቅድስናቸው ያከብሯቸዋል።

- በሀገራችን ጽላታቸው በጣና ቂርቆስ ይገኛል።

8. አቡነ ፍሬ ካህን - የተወለዱት ዘጎጃም - በሰማቸው የታነበ ቤተ ክርስቲያን በትግራይ ሸፊ በደብረ ጋይዳ ይገኛል።

9. አባ ዮሐንስ ዘጽጌ - የተወለዱት በሸዋ - በሰማቸው የተቀረጸው ጽሊ በዜና ማርቆስ ገዳምና በደብረ ጽዋና ገዳም ይገኛሉ።

10. አቡነ ዮሐንስ ዘደብረ ጽዋ - ትውልዳቸው መርሐ ቤቴ /ሰሜን ሸዋ/ - በደብረ ጽዋ ቤተ ክርስቲያን ታንጃላቸዋል።

- በክብራን ገብርኤል ገዳም ጽላት አላቸው።

11. አባ ሰላማ - የአቡነ ተክለ ሃይማኖት ደቀ መዝሙር ሲሆኑ ትውልዳቸው ሸዋ ነው።

- ገድላቸውና ጽላታቸው በጎንደር ሰማዳ አካባቢ ይገኛል።

12. አቡነ ጲጥሮስ - ትውልዳቸው ወሎ በረና በተደባበ ማርያም ሲሆን ገድላቸው በዚያ ይገኛል።

13. አቡነ አርን ዘመቄት - ትውልዳቸው ጋይንት ሰጎን ማርያም ሲሆን በሰማቸው የታነበ ቤተ ክርስቲያን በሰሜን ወሎ በቀኝ መቄት ይገኛል።

14. አባ ጽጌ ድንግል - ትውልዳቸው ወሎ በረና ሲሆን ማንሌተ ጽጌን የደረሱ ናቸው። - በሰማቸው የታነበው ቤተ ክርስቲያን በጋብጫ አካባቢ ይገኛል።

15. ባሕታዊ ሄሳ ድንግል - ትውልዳቸው ባሕር ዳር ሲሆን ገድልና ጽላታቸው በጽላሱ ይገኛል።

16. አሚልቱ ገብረ መስቀል ዘወገዳ - በዮዲት ጊዜ በሰማዕትነት ያረፈ፤ ጽላቱ በደብረ ጽዋና በደብረ በአታ ይገኛል።

17. ቅዱስ ቴዎድሮስ ንጉሥ - የአጤ ጻዊት ልጅ ናቸው። - ጽላታቸው እና ገድላቸው በደብረ ጽዋ ይገኛል። - በሰማቸው የታነበ ቤተ ክርስቲያን በትግራይ አለ።

18. አባ ሰብሐት ለአብ ካልዕ - ትውልዳቸው ሰሜን ጎንደር ሲሆን በዚያው የተሠራ ቤተ ክርስቲያን አላቸው።

19. አቡነ ተስፋ ኢየሱስ - ትውልዳቸው ጎጃም አዴት ዘጌ ማርያም አካባቢ ሲሆን በሰማቸው ቤተ ክርስቲያን ታንጃል።

20. አቡነ መዝሙረ ድንግል - ትውልዳቸው ጎጃም አካባቢ ሲሆን በሰማቸው የታነበ ቤተ ክርስቲያን አላቸው።

21. አቡነ ተክለተ ብርሃን - ትውልዳቸው ሸዋ ሲሆን በንጉሥ ጻዊት ዘመን የነበሩ ናቸው። - ገድላቸው እና ጽላታቸው በዳ.ማ ቅዱስ ጊዮርጊስ ይገኛል።

22. አቡነ ኤልያስ ዘመርጦ - ትውልዳቸው ጎጃም መርጦል ማርያም ነው። - በሰማቸው የተቀረጸ ጽላትና ገድል አላቸው። በተደባበ ማርያምና በቺር ተክል ይገኛል።

23. አባ ጊዮርጊስ ዘማና - ትውልዳቸው ጎጃም ዘጌ ሲሆን በሰማቸው የተቀረጸ ጽላትና ገድል አላቸው። በተደባበ ማርያምና በቺር ተክል ይገኛል።

ሆን በሰማቸው የተቀረጸ ገድል አላቸው።

24. ሊቀ ዳንኤል - ትውልዱ ጎጃም ዲማ ሲሆን ገድል ተጽፎበታል፤ ጽላት ተቀር ጸስታል በዋሽራ፤ በጣና ቂርቆስና ዘመርጦል ማርያም ይገኛሉ።

25. አቡነ ጊዮርጊስ ዘዋሽራ - ትውልዳቸው ዋሽራ ሲሆን በአጤ ሱስንዮስ ዘመን የነበሩና ሰማዕት የሆኑ ናቸው።

26. ጸድቁ ጊዮርጊስ ዘመንበር - ትውልዳቸው ሰሜን ጎንደር ቋራ አካባቢ ሲሆን በሰማቸው ጽላት ተቀርጸላቸዋል።

27. አቡነ እንድርያስ - ትውልዳቸው በጎንደር ሲሆን አቡነ ተክለ ሃይማኖት ከሾሟቸው ከ47ቱ ቅዱሳን ውስጥ አንዱ ናቸው። - አዲስ ዘመን ወረዳ ውስጥ በሰማቸው የታነበ ቤተ ክርስቲያን አለ።

28. ጸድቁ አቡነ ሳዕከ ማርያም - ትውልዳቸው ጎንደር ሲሆን ገድል አላቸው።

29. አባ ዮሐንስ ዘጽላሎ - ትውልዳቸው ዋሽራ ምዕራፈ ቅዱሳን ሲሆን ጽላት በሰማቸው ተቀርጸላቸዋል።

ቅዱሳት አንስት

30. ማርያም ክብራ ዘደብረ ሊባኖስ - በሰሜን ጽላት ተቀርጸላቸዋል፤ ገድልም ተጽፎበታል።

31. ሰበን ድንግል - ጽላት ተቀርጸላት በጎንደር በሰሜን የሚጠራ ገዳም አላት።

32. ቅድስት ለባሊቱ ክርስቶስ - ትውልዷ ትግራይ እንደርታ፤ በታህታይ ተገቢን በሰሜን የታነበ ቤተ ክርስቲያን አላት።

33. ቅድስት መክብብ ድንግል - በሰሜን የተሠራ ቤተ ክርስቲያን በትግራይ ሸፊ ታህታይ አዲሲያ ይገኛል።

34. ቅድስት ወለተ ሰማያት ዘጽላሎ - ትውልዷ ጎጃም ደብረ ወርቅ ነው። - በሰሜን የተቀረጸ ጽላት ያላት ሲሆን ገድልም ተጽፎበታል።

35. ቅድስት ጽጌ ሥላሴ - ትውልዷ ሸዋ ተገለት ሲሆን በሰሜን ጽላት ተቀርጸላቸዋል፤ በአቡነ ሔራ ገዳም ይገኛል።

የኢትዮጵያ ክርስቲያን ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በማንበራዊና ምጣኔ ሀብታዊ ልማት ዘርፍ

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ያበረከቱቸው የማንነት መገሰጫዎች ብዙ ናቸው። ከነዚህም መሉ ትምህርት፣ ፍትሕ፣ ወንጀል፣ ከነፈደሉት ሥነ ጽሑፍ፣ ከነጠባዊ ከነፍሰአዊና ነፃነት ከነከብሩ፣ እንደነት ከነጀግንነቱ፣ እገር ከነድንበሩ፣ ከነፍቅሩ ተጠቃሾች ናቸው።

ማንበራዊና ምጣኔ ሀብታዊ ልማት ደግሞ ምንጊዜም ቢሆን የእገር ነፃነትና የእገር ፍቅር ያለውን ዜጋ የሚጠይቅ ሂደት ነው። ለዚህም የቤተ ክርስቲያኒቱ ድርሻ የጥላ ነው።

በምጣኔ ሀብቱ /በኢኮኖሚው/ ዘርፍ

ቅድስት ቤተ ክርስቲያን "በፈትህ ወዝ እንጀራን ትበላለህ" የሚለውን ቃል እግዚአብሔር መሠረት እድርጋ ምእመናን ሠርተው የዕለት ጉርስ የዓመት ልብስ እንዲያፈሩ ስታደርግ ኖራለች። ዘፍ 3:19።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ "ሲሠራ የማይወድ አይብላ" ብሎ እንደተናገረው ልጆቹ በዚያው መንገድ እንዲመሩ ታስተምራለች። 2ኛ ተሰ.3:10። ቅዱሳን መጻሕፍቱ በተለያዩ መስክ ሰላለው የሥራ ሁኔታና ጠባይ የሚያስረዱ በመሆናቸው የልማት መንገድ ከፍቶ በመሆኑ ያገለግላሉ። እነሱም ተተርጉመው ለሕዝብ ይነገራሉ። ከዚህም ባሻገር በቃል የምታስተምረውን ቡተግባር እያሳየች በሀገራችን ምጣኔ ሀብታዊ እንቅስቃሴ ከፍተኛ ድርሻ ይዛ ትገኛለች።

ቤተ ክርስቲያናችን በልማትና ክርስቲያናዊ ተራድኦ ኮሚሽን፣ በገዳማትና አድባራት አንዲሁም በአጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ሰበካ ጉባኤ እማካኝነት የተለያዩ የልማት ሥራዎች ስትሠራ የቆየች ሲሆን በተለይ ካለፉት ሠላሳ /30/ ዓመታት ጀምሮ ቤተ ክርስቲያን ራሷን በምትችልበት መስክና ማዝረሰቡ በኢኮኖሚያዊ የልማት ሥራዎች ተጠቃሚ የሚሆን በትን አሠራር በመቀየስ እየተንቀሳቀሰች ትገኛለች። ለምሳሌ፡-

በግብርናው መስክ፡-

ባሕላዊና ዘመናዊ የመስኖ ልማት

- በሰሜን ሸዋ ሚዳ ወረዳ የመስኖ ልማት
- በትግራይ ክልል በዳይና ዓለም ወረዳ የወንዝ ጠለፋ
- የአትክልትና ፍሬፍሬ ልማት
- በቢምቦና በጃራ ወረዳ ሰሜን ሸዋ
- በደን ልማትና በአካባቢ ጥበቃ
- ከብራን ቅዱስ ገብርኤል ገዳም /ጣና ሐይቅ/ - በደን ተከላ
- በሰላይ ጉራጌ - የእርከን ሥራ
- በንጹሕ የመጠጥ ውኃ አትርቦት
- ለሃይቱ ፡- ንጹሕ የመጠጥ ውኃ ግንባታ /በትግራይ/ እንዲሁም በሌሎች ቦታዎች ምንጭ የማጥፋት ሥራና ጥልቅ የውኃ ጉድጓድ ቀፋሮ አብረው የሚጠቀሱ ናቸው።
- ከዚህ በተጨማሪ በዚህ የግብርናው ክፍል ኢኮኖሚ የንግድ ማስገር ሥራ በአርባ ምንጭና በዚህ ጣና ሐይቅ ገዳማት፣ በዘመናዊ የውትረት ላሞች እርባታ በአዲስ አበባ ምስክረ ገዡን መድኃኒዓለም ገዳም፣ ባህላዊና ዘመናዊ የንብ እርባታ፣ በሰበታ ቤተ ደናግል ጠባባት ገዳም እንዲሁም በመሠረተ ልማት ግንባታ፣ የመንገድና የድልድይ ሥራዎች የሚጠቀሱ የልማት ክንውኖች ናቸው።

ጥበብ ዕድና የጉጅ አንዳስትሪ

- የሸመናና ስጋጃ ሥራ እንዲሁም ዘመናዊ የእህል ወፍጮ ግንባታ በሰበታ ቤተ ደናግል ጠባባት ገዳም
- ሠገፋ ቅዱስ ገብርኤል ጥበብ ዕድ ማሠልጠኛ ማዕከል የእንጨትና የብረታ ብረት ሥራ ውጤቶች ይገኙበታል።
- በተፈጥሮ እደጋና በጦርነት የተፈናቀሉትን የሚቋቋም ሥራ /የእርሻ መሣሪያዎች፣ ዘርፍ በፊዎች ገዝቶ በመስጠት/፣ የእረጋውያን መርጃ ማስከላትን በማቋቋም፣ እረጋውያንን በመከላከልና በመርዳት ለስደተኞች የተለያዩ ሥልጠናዎችን በመስጠት ቤተ ክርስቲያን የሰብሷን አስተዋጽኦ በማድረግ ላይ ትገኛለች።

ቱሪዝም

የቱሪስትን ልብ የሚያማልሉ ገዳማት፣ ገዳማት ቅድሳቷ፣ ፍልፍል እብያተ ክርስቲያናት በርካታ ምሳተ ዓመታትን ያስቆጠሩ ቅዱሳን ሥራ ላቷ፣ የዕውቀት ብርሃን እንደ ጠዋት ጮራ የሚፈነዳባቸው የአብነት

ትምህርት ቤቷ፣ ለውን ከመላእክት ጋር አመሳሰሎ ከፈጣሪ ጋር የሚያገናኘው ዜማዋ፣ ከግማሽ ሚሊዮን በላይ የሚደርሱ የብራና መጻሕፍቷ... ወዘተ እስከ ዛሬ ይገኛሉ። አገር እቋርጠው አዲስ ነገር ለማየት ጓጉተው የመጡ ቱሪስቶች የዐይን ማረፊያ የሆነችው ቤተ ክርስቲያን ለሀገራችን የምጣኔ ሀብት ዕድገት የውጤ ምንዛሬን በማስገኘት ለሆቴሎች እና ለአየር መንገድ እንዲሁም ተያያዥነት ላላቸው ተቋማት የገቢ ምንጭ በመሆን የምታበረክተው እስተዋጽኦ እጅግ የላቀ ነው።

የማንበራዊ ዘርፍ

2.1 ሌና

ቤተ ክርስቲያናችን በጤናው መስክ ከጥንት ጀምሮ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ስታደርግ እንደ ነበረች

ሁሉ እሁንም ይኸን አገልግሎት በበጩው እያዘናወነችው ትገኛለች። በጠበቃ በጸሎት እና በእምነት ዘመናዊው ሕዝምና መፍትሔ ያላገኘ ላቸውን በሽታዎች ሳይቀር አየፈወሰች ነው። በመንፈሳዊው ሕክምና ሳትወስንም ዘመናዊ ሕክምናም አየ ሰጠች ትገኛለች። ለምሳሌ፡- በካህናት የምክር አገልግሎት፤ ለመድኃኒት መቀመጫዎ የሚሆኑ ዕዕዋት መገኛ በመሆን የጤና ተቋማትን በመግኘትና ጤና ተጠሪዎችንና የልምድ አዋላጆችን በማሳወቅ፤ የኢች.አይ. ሺ/ኤይስ መከላከያና መቆጣጠሪያ ማዕከላትን በመክፈት፤ የሕክምና መሣሪያዎችንና መድኃኒቶችን በማቅረብ ወዘተ. ኃላፊነቷን በመውጣት ላይ ትገኛለች።

ትምህርት

የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጥንታዊት፤ ታሪካዊትና ሐዋርያዊት ናት። በረጅሙ ታሪካ መንፈሳዊና ሥጋዊ ትምህርት እንዲሰፋፋ ድንቁርና አንዲጠፋ ለሥልጣኑ በር ከፋች ሆና ቆይታለች። ቤተ ክርስቲያኒቱ በዚህ ዘርፍ ያደረገችውን አስተዋጽኦ ለሁለት ክፍሎች ይቻላል።

ሀ. መንፈሳዊ ትምህርት ገዳማትና አድባራት የምናገኛ የሥርዓተ አምልኮት ተቋማት ብቻ ሳይሆኑ ሃይማኖትን ከነፍሰሰናው፤ ቋንቋን ከነፈደሉ፤ ሥነ ጽሑፍን ከነጠባዩና ግብሩ አቀናጅታ /አስተባብራ/ ሰትውልድ ያቆየችባቸው በዘመኑ አጠራር መጻህፍት ሕፃናት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት፤ ኮሌጅና ዩኒቨርሲቲ /መካኒ አእምሮ/ በመሆን አገልግለዋል፤ በማገልገል ላይም ይገኛሉ።

የጥበብ መገኛ የሆነችው ቤተ ክርስቲያን ከዘመናዊው ሥርዓተ ትምህርት ጋር ተነጻጽሮ የሆነ ሥርዓተ ትምህርት ዘርግታ የቀለምና የተግባር ዕድል ትምህርቶችን ሰትሰጥ ፍራለች። ይህም የሚያመለክተው ትምህርት ሚኒስቴር ከመቋቋሙ በፊት ቤተ ክርስቲያን የትምህርት ሚኒስቴርን ሥራ ስታከናውን መቆየቷን ነው።

የትምህርት ጉዳይ ሲነሣ ቤተ ክርስቲያን ከሀገር ውስጥ አልፎ በውጪው ሃለም ያለምንም ክፍያ ትምህርት በነፃ ለመስጠትና ኢትዮጵያውያን የሚታወቁበትን ግብረ ገብነት ማስተማሯ ይታወሳል። ይህም ለኢትዮጵያ ሕዝብ ትልቅ ባለውለታ ያደርጋታል።

ለ. ዘመናዊ ትምህርት ዘመናዊ ትምህርት በዘገራችን ሲጀመር በዕውቀት ኮትኩታ በምግባር

አንፃ ያሳገደቻቸው ልጆቿ ግንባር ቀደም ተሳታፊዎች በመሆን ለትምህርቱ መስፋፋት የበኩላቸውን ጥረት አድርገዋል። በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ዘመናዊው ትምህርት ሲጀመር ቤተ ክርስቲያን ተሳታፊ ነበረች።

ልጆቿ መንፈሳዊውን ትምህርት ከዘመናዊ ትምህርት ጋር አዋሕደው እንዲይዙ በማሰብ በአጠ. ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት አንድ መንፈሳዊ ኮሌጅና ሃያ ሰባት /27/ ት/ቤቶችን አቋቁማ የነበረ ቢሆንም በደርግ መንግሥት ተወርሰዋል። ከአነዚህም መካከል የተወሰኑት ብቻ ተመልሰውላታል። በአሁኑ ሰዓት ገዳማቱና አድባራቱ ዘመናዊ ት/ቤቶችን እያቋቋሙ ይገኛሉ። በከፍተኛ ትምህርት ደረጃ ሁለት መንፈሳዊ ኮሌጆችን አቋቁማ ስብዙዎች የትምህርት ዕድል ፈጥረዋል። የመሥራቻዎችና የመሪዎች የመድኃኒዓለምን ትእዛዝ በመጠበቅ ዘር፤ ቀለም፤ ሃይማኖትን ሳትለይ በተለያዩ ምክንያቶች

ከሀገራቸው የተሰደዱ፤ ከአካባቢያቸውና ከቀዳሚው የተፈናቀሉ ወገኖችን የቀለም ትምህርትና የአጭር ጊዜ የዋያ ሥልጠና እንዲያገኙ በማድረግ ላይ ትገኛለች።

የባሕል ዘርፍ

ባሕል የሰው ልጅ ሰብአዊና ምክንያታዊ ፍጡር አንዲሆን ያስቻሉትን ወይም ከሌሎች ፍጡራን ለመለየት ያበቁት ማንኛውንም ምሁራዊ፤ ሥነ ምግባራዊ፤ አካላዊ ሥራዎች ሁሉ፤ እንዲሁም የሰው ልጅ የመማር፤ በፍክኒክና በአእምሮ ራሱን የማጽልጠን ሁኔታዎችን የሚያጠቃልል ነው። በተጨማሪም አንድ ሕዝብ ከሌላው ተለይቶ የሚታወቅባቸውን ሁኔታዎች ማለትም የአጻጻፍ

ዘይቤ ያላቸውን፤ እመነቶችን፤ ትውፊቶችን ከአጠቃላይ ቁሳዊና የገሊና ዘብቶችን የሚያካትት ሰፊ ጽንሰ ሐሳብ ነው። መንፈሳዊውና ኢትዮጵያዊ የሆነ ባሕል በተለያዩ መንገዶች የሚገለጥ ሲሆን ከነዚህም ለአብነት ይህል፡-

ማኅበራዊ ኑሮ

«ሰው ብቻውን ይሆን ዘንድ መልካም እይደለም ረዳትም እንፍጠርለት» /ዘፍ.2፥18/ የሚለው የእግዚአብሔር ቃል ለማኅበራዊ ኑሮ መሠረት ነው። «ባልንጀራህን እንደ ራስህ ወደድ» የሚለውን የእግዚአብሔር ትእዛዝ በማስተማር ሰዎች በመተጋገዝ፤ በመረዳትና በመተሳሰብ እንዲኖሩ ቤተ ክርስቲያን አስከራ ታስተምራለች ታዝዛለችም። በማኅበራዊ ልማት ጤናማ የሆነ ማኅበራዊ ኑሮ ያለው አስተዋጽኦ ቀላል ግምት የሚሰጠው አይደለም። ለማኅበራዊ

ኑሮ መሳካትም የቤተ ክርስቲያን ድርሻ የጎላ ነው። ማኅበራዊ ኑሮ የተለያዩ አቤቶች አሉት። ከእነዚህም ውስጥ ለምሳሌ፡-

ሀ. ማኅበር ፡- ማለት ንብረ ከሚለው የግእዝ ቃል የወጣ ሲሆን ፍቺውም አንድ ሆነ ማለት ነው። በወር በወሩ ምእመናን ተራ ጉበተው አየደገቡ አብረው የሚሳተፉበት ነው። ማኅበሩ የሚደረገው በጌታ፤ በእመቤታችን፤ በመላእክት፤ በጸድቃንና በሰማዕታት የመታሰቢያ ዕለት ነው።

ለ. ሲንቤቲ /ተዝካሪ ሰንበት/፡- ተዝካሪ ሰንበት ወይም ሰንበቱው በዕለተ አሐድ በየሰዓቱ ምእመናኑ በየሰዓታቸው ሳምንታቱን ተከፋፍለው፤ ካላቸው አየከፈሉ በመደገስ

ወደ ቤተ ክርስቲያን ይዘው መጥተው እስከገደቡት ድረስ ሀብታም ሳይባሉ እብረው የሚሰጡበት ነው።
ሐ. ልዩ ርዕስ፡- ክርስቲያኖች በእንደነት በመሰባሰብ በወገናቸው ላይ የሚደርሰውን ችግርና ጉዳት ደስታ ወዘተ በግብረት ተካፋይ የሚሆኑ በትናኖ የሚረዳዱ በት፡ የሚተጋገዙበት እንደነት ነው።

እነዚህ ከላይ የጠቀሰናቸው የማግበራዊ ኑሮ መገለጫ የሆኑ እሴቶች ክርስቲያኖች ማግበራዊም ሆነ እኩዋሚያዊ ችግሮች በሚያጋግማቸው ጊዜ እንደ ራሳቸው ችግር በመቀጠር የሚረዳዳቸው የሚተጋገዙባቸው እንደነቶች ናቸው። ለዚህ አገልግሎታቸው ደግሞ ቤተ ክርስቲያን ዋናዋ መሠረት ናት።

የበዓላት አከባቢ

የበዓላት አከባቢ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት ያለው፤ እሴቶች ያዋና መንፈሳዊ የሆነ ባሕልም የሚገንጸባቸው ነው። ከእነዚህ መካከል ብሔራዊ በዓላት ሆነው የሚከበሩ አሉ። ለምሳሌ፡-

ሀ. ዘመን መለወጫ

የቅዱስ ዮሐንስ በዓል፡-

መስከረም እንደ ቀን የሚከበር ሲሆን የአዲስ ዓመት በዓል በመሆኑም በብሔራዊ ደረጃ የሚከበር በዓል ነው።

ለ. የመስቀል በዓል

የደመራ በዓል፡-

መስከረም 17 ቀን የሚከበር ሲሆን የክርስቶስ መስቀል አይዞድ ከቀበሩበት ጉድጓድ የወጣበትና በሰሙ በታነፀው ቤተ መቅደስ የገባበት በዓል ነው። በብሔራዊ ደረጃ በሀገራችን ይከበራል።

ሐ. የልደት በዓል /የገና በዓል፡- የእግዚአብሔር ልጅ እየሱስ ክርስቶስ ሰውን ለማዳን ከእመቤታችን ከቅድስት ድንግል ማርያም የተወለደበት ዕለት ነው። በየዓመቱ በታኅሣሥ 29 ቀን /በዘመነ ዮሐንስ ቅጽሜን ስድስት ለትሆን ደግሞ በታኅሣሥ 28 ቀን/ ይከበራል።

መ. የጥምቀት በዓል ፡- ክርስቶስ በተወለደ በ30 ዓመቱ የተጠመቀውን ጥምቀት ለማስብ የሚከበር የመታሰቢያ በዓል ነው። በየዓመቱ በጥር 11 ቀን ይከበራል። በብሔራዊ በዓልነቱና አከባቢና ከፍተኛ የቀሪስት መስህብ በመሆኑ ይታወቃል።

ወ. የትንሣኤ በዓል፡- የትንሣኤ በዓል ጌታችን መድኃኒታችን እየሱስ ክርስቶስ እኛን ለማዳን በመስቀል መስቀሉን፣ መዋቱን፣ መቀበሩን፣ በሦስተኛውም ቀን መግነዝ ፍቱልን፣ መቃብር ከፈቱልን ሳይል ከመታን

ተለደቀ መንሣኤን የምናስብበት በዓል ነው። የትንሣኤ በዓል በቤተ ክርስቲያናችን ከሌሎች በዓላት ሁሉ በጣም በደመቀ አኳኋን የሚከበር በዓል ነው።

በእጠቃላይ እነዚህ በዓላት ሕዝቡ ክርስቲያኑ እብሮ በመብላት፣ በመጠየቅ እና በመተላለብ ማግበራዊ ኑሮውን የሚያጸናባቸው በዓላት ናቸው። ቤተ ክርስቲያንም ምእመኑን ስለ ወገኑና ስለ ዘገኙ ፍቅር የምታስተምርባቸው መድረኮች ናቸው። የማግበራዊ ኑሮ እየተጠናከረ መሄድ ለማግበራዊና ለእኩዋሚያዊ ልማት የተመቻቸ ጉዳና የሚፈጥር ነው።

ክርስቲያናዊ ጋብቻ

ክርስቲያናዊ ጋብቻ በሥርዓተ ተክሊል በምሥጢረ ቁርባን የሚፈጸም እንደ ወንድና እንዳት ሴት የተፈጠሩ ሕግና የመጽሐፍን ሕግ በውደታ ቃል ገብቶ በመፈጸም ከሁለት አካል አንድ አካል የሚሆኑበት ምሥጢር /ሥርዓት/ ነው። ምሥጢረ ተክሊል የሚፈጸምላቸው ክርስቲያኖች ድንግልናዊ ሕይወት ሊኖራቸው ይገባል። ነገር ግን ሁለቱም ተጋቢዎች በተለያዩ ምክንያት ድንግልናቸውን ባይጠብቁ የጋብቻቸው ሥነ ሥርዓት በቅዱስ ቁርባን ያለ ተክሊል ይፈጸማል። ይህም የመዓሰን ጋብቻ ይባላል።

ስለገናና ለወገኑ የሚያስብ የሚቆረቆር ትውልድ መገኛ ምንጭ ነው።

የእትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትውልዱ ጀግንነትን፣ በገር ወገን ወዳድነትን፣ ለታሪክ፣ ለባሕልና ለሃይማኖት ተቆርቋሪነትን ይዞ እንዲያድግ በማስተማርና በማበረታታት፣ የማግበራዊ ሕይወት ትስስርን በማጽናት፣ የሥራ ፍቅር አንዲኖር በማድረግ፣ ለእኩዋሚ ውና ለማግበራዊው ልማት የምታደርገው ርገው አስተዋጽኦ እጅግ ከፍተኛ ግምት የሚሰጠው ነው።

ባራ ደግሞ በገራችን የተለያዩ ሰው ሠራሽና ተፈጥሯዊ አደጋዎች እየተፈራረቁባት እንደ እሴት እይታ ሲገኝ/ኤድስ ባለ አደገኛ ወረርሽኝ እየተጠቃች ትገኛለች። እነዚህን ችግሮች ለመጋፈጥ የብዙ ሚሊዮን ክርስቲያኖች እናት የሆነችው ቤተ ክርስቲያን በርካታ ሥራዎችን መሥራት ይጠበቅባታል። የልጆቿን ምድራዊ ችግርና ለቃይ ተገን በማድረግ ከበረት የማስበርገጥ የትስጋ ሥራ እያየሰ በመጣበት ወቅት የተለያዩ ምጣኔ ሀብታዊ ተቋማትን በመገንባት በመንፈሳዊና ቁሳዊ ሕይወታቸው ወራት የባሰባቸውን ወገኖች የመርዳት ግንባር ቀደም ድርሻሻን ልትወጣ ይገባል።

ለዚህ የተቀደሰ ሥራ ደግሞ

ክርስቲያናዊ ጋብቻ ጤናማ የሆነ ቤተሰብ እንዲኖር ያደርጋል። በእነዚህ ጤናማ ቤተሰቦች የተገነባ ምእመን ጤናማ እና ብቃት ያለው ማግበራሰብ ይሆናል። ይህም ፈጣን የሆነና ዘላቂነት ያለው ማግበራዊ እና እኩዋሚያዊ ሥርዓት እንዲሁም ልዩነት ለማምጣት ዓይነተኛ መንገድ ነው። ክርስቲያናዊ ጋብቻ

የቤተ ክርስቲያን አባቶች፣ ምእመናን፣ የተለያዩ መንግሥታዊ እና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ከቤተ ክርስቲያን ጎን መቆም ይጠበቅባቸዋል። ቀ

ቅርስ ስና ተረዝም

STAIRWAY
TO HEAVEN

ደብረ ዳዎ -ገዢ ወደ ሰማይ

የተለያዩ አገሮች በተለያዩ ወቅት ለቅርስ የሚሰጡት ትርጉም በበለጠ እየሰፋና ሁሉን አቀፍ እየሾነ መጥቷል። ይኸውም ከራሳቸው የቅርስ ሀብት አንፃር መስፈርት እያወጡ ቃሉን የሚያብራሩ /የሚበይኑ/ በመሆኑ ነው። የተባበሩት መንግሥታት የትምህርት፣ የሳይንስና የባሕር ድርጅት /ዩኔስኮ/ ከኦክቶበር 12 እስከ ኖቬምበር 14፣ 1970 በፈረንሳይ ፓሪስ ባካሂደው 16ኛ መደበኛ ስብሰባ ባስተላለፈውና በሀገራችን ስለ ቅርሶች ጥናትና ጥበቃ በወጣው አዋጅ ቁጥር 36/1982 ዓ.ም. ላይ «ቅርስ» ለሚለው ቃል ከተሰጡት ማብራሪያዎች የሚከተሉት ነጥቦች ይገኙበታል።

በኢትዮጵያ ሕግ ቅርስ ማለት በቅድመ ታሪክና የታሪክ ዘመን በሥነ ጥበብ፣ በሳይንስ፣ በባሕር ወይም በታሪክ ይዘቱ ከፍተኛ ተፈላጊነትና ዋጋ ያለው ማናቸውም፤

ሀ/ የሰው ልጅ፣ የእንስሳት ወይም የዕፅዋት ቅሪት፤

ለ/ ሕንፃ፣ የመታሰቢያ ቦታ /መካነ ተአምር/ ወይም ሐውልት፤

ሐ/ የጥንታዊ ከተማ ፍርስራሽ፣ ጥንታዊ የመቃብር ቦታ፣ የሞኝ ሥላሌ፣ የብራና ጽሑፍ፣ የደንጊያ ላይ ጽሑፍ፣ ከወርቅ፣ ከብር ከነሐስ ወይም ከእነዚህ ተክሎች ከወጡ ንጥረ ነገሮች ወይም ከእነዚህ ከደንጊያ፣ ከቆዳ፣ ከሠጥ፣ ጥርስ ከቀንድና ከአፈር የተሠሩ ቅርጾች፣ ሥዕሎችና ምስሎች

መ/ የጽሑፍና የግራፊክ ይክመንት

ወይም የሰነድግራፊክና የፎቶ ግራፍ ይክመንት

ረ/ ሕንጻ ቤተ ክርስቲያን

ሸ/ ማናቸውም የሰው ሥራ ወይም የፈጠራ ውጤት የሆነ ስትራቴጂያዊ ወይም ሶቃ ነው።

የቅርስ ጥናትና ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 209/92 አንቀጽ 13/ ደግሞ ቅርስ በቅድመ ታሪክና በታሪክ ዘመን የነበረ፣ የሰው ልጅ የፈጠራና የሥራ እንቅስቃሴ ውጤት፣ የተፈጥሮን የለውጥ ሂደት የሚገልጥ፣ በታሪክ፣ በባሕር ወይም በሥነ ጥበብ ይዘቱ ከፍተኛ ተፈላጊነትና ዋጋ ያለው ማናቸውም ግዙፍነት ያለውና ግዙፍነት የሌለው ነገር ነው በማለት ገልጾታል።

ግዙፍነት ያላቸው ቅርሶች በባሕርያቸው በሁለት ይከፈላሉ፡-

1. ተንቀሳቃሽ /Movable /

ቅርሶች፡- ዘቀላሉ ከቦታ ቦታ ሊንቀሳቀሱ የሚችሉ ለምሳሌ፡- የብራና መጻሕፍት፣ ዶክሜንቶች.....

2. የማይንቀሳቀሱ /Immovable/

ቅርሶች፡- በአሠራርም ሆነ በተፈጥሮ ጠባያቸው ከቦታ ቦታ ሊንቀሳቀሱ የማይችሉ ለምሳሌ፡- ሕንፃ አብያተ ክርስቲያናት፣ ገጽማት፣ መካነ ተአምራት...

ሥነ በንግድ የሊቃውንት ሥነ አለምጋራ ሰውቀት... ወዘተ ደግሞ ግዙፍነት የሌላቸው ቅርሶች ይባላሉ። ቅርሶች የተፈጥሮና ሰው ሠራሽ ተብለውም ይከፈላሉ።

በአጠቃላይ ቅርስ የሰው ልጅ በምድር ላይ መኖር ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ አሁን እስከ ደረሰበት ከፍተኛ የሳይንስና የቴክኖሎጂ ዘመን ድረስ የነበረውን ረጅም የሥልጣኔና የዕድገት ጉዞ የሚያሳይ የታሪክ፣ የባሕር ወይም የተፈጥሮ መረጃ ነው።

ከላይ ስለ ቅርስ ባስቀመጥናቸው ማብራሪያዎች መሠረት፡-

1. ቅዱሳት መካናት፡- ሕንፃ አብያተ ክርስቲያናት፣ ገጽማትና አድባራት

2. ንዋያተ ቅዱሳት፡- ቅዱሳት የብራና መጻሕፍት፣ ቅዱሳት ሥዕላት፣ ቅዱሳት ንዋያተ ማንሌት

3. መካነ ተአምር፡- በሰሜን ሸዋ ደብረ ብርሃን ከተማ የሚገኘው የእጤ ዘርፍ ያዕቆብ አደባባይና አርሱን የሚመስሉት

4. ሌሎች የሥርዓተ አምልኮ መፈጸሚያ ቦታዎች፡- የመስቀል ደመራና የጥምቀት ባሕር ቦታዎች፣ ለምሳሌ፡- የአዲስ አበባ መስቀል

አደባባይና የጃን ሚዳ ጥምቀት ባሕር ቦታ እነዚህና የሚመስላቸውም በታሪክና በእግ ፊት የቅርሶች መሣሪያ የተሰጣቸው መሆኑን እናስተውላለን። የቅርስ ጥናትና ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 209/92 አንቀጽ 3/7/ አና /8/። በአንድ ዓመድ ጥናት ላይ የቀረበ ጽሑፍ እንደሚያስረዳው ከቅርስ መመዘኛዎች መካከል ዋና ዋናዎቹ ታሪካዊና ባሕላዊ ጠቀሜታ፣ የሥነ ጥበብ ይዘት የአሠራርና የጥራት ውበት፣ የሳይንሳዊ ጥናትና ምር ምር ጠቀሜታ፣ ሶድሚና ግለ ወጥነት /ናውናነት/ ናቸው። እነዚህን ቅድመ ሁኔታዎች የሚያሟሉ ቅዱሳት መካናት፣ ንዋያተ ቅዱሳት፣ ቅዱሳት መጻሕፍት፣ ቅዱሳት ሥዕላት፣ መካነ ተአምራትና የሥርዓተ አምልኮ ቦታዎች ቅርስ ሊባሉ እንደሚችሉ ያስረዳል። ንዋያተ ቅዱሳትና ቅርስ የሚሉት ቃላት ግን አንዱ ሌላውን የሚተካ (Equivalent terms) አንዱ ሆኑም ይጠቀማል።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የእምነት ማዕከል ብቻ ሳትሆን የኢትዮጵያ ምጣኔ ሀብታዊ፣ ማኅበራዊ፣ ሥነ ጥበባዊ፣ የሥርዓተ መንግሥት፣ የውጭ ግንኙነት በአጠቃላይ የታሪክ፣ የሥልጣኔና የነገሥታት ገድሎችና ሌላ መዋዕሎች መረጃ ማዕከል እንደሆነች አስቀድመው ከተሰጡት መግለጫዎች ለመረዳት ይቻላል። ቅርሶች ስሃይማኖታችንና ለማንነታችን ካላቸው ማሳያነት ባሻገር፣ አብዛኞቹ በቅብፅ ሚናና በሱራኬ የከበሩ በመሆናቸው የተለዩና የተቀደሱ ናቸው። በተጨማሪም በዘመናችን ከነጻጽ ዘይት ባልተናነሰ ሁኔታ የውጭ ምንጭ በማስገኘት ረገድ ለሚጠቀሙ የቱሪዝም መስክ ዓይነተኛ መስህብነት እላቸው። ቱሪዝም ለአንድ አገር ዕድገትና የምጣኔ ሀብት ማዘጋጀት ከሚጫወተው ከፍተኛ ሚና አንፃር «ጢስ እልባው... እንዳስትራ» ይባላል።

ሀገራችን ባላት የተፈጥሮ ጸጋ፣ በሌላ ዓለም የማይገኝ የዱር እንስሳትና እዕዋፍ፣ ማራኪ መልካም ምድራዊ አቀማመጥ፣ ፍሬፍሬዎች፣ ፍል ውኃዎች፣ ደኖች፣ የብሔረሰቦች ባሕል... ለበርካታ ዓለም አቀፍ ጉብኚዎች የዐይን ማረፊያ ናት። ከዚህም ጋር ደግሞ ከሀገራችን የቱሪስት መስህቦች ከፊሉ የቤተ ክርስቲያናትና ቅርሶች መሆናቸው አይነድም። በአንድ ወቅት ከቱሪዝም

ከሚሸጉ ጠቅላላ ገቢ 85 በመቶ ያህሉ በአካዚህ አማካኝነት የተገኙ መሆናቸው ተመልክቷል።

ባለፉት ሦስት አስርት ዓመታት ከ52 በላይ አገሮች ከመጡ ተራሰቶች 3,029,287,000.00 ያህል አጠቃላይ 7 በ... ተገኝቷል። ከ1983/84-1993/94 ዓ.ም ወደ ሀገራችን የሚገቡ የውጭ ተራሰቶች ቀጥሮ ከዓመት ዓመት በመጨመር ላይ ይገኛል። በተለይም በ1993/94 ዓ.ም ካላፉት አስር ዓመታት በተሻለ ሁኔታ 114,600 ያህል ጎብኚዎችን አስተናግደን 659,700,000 ብር በላይ ገቢ ተገኝቷል። ይህም በዓለም አቀፍ ድንበሮች ወደ ሀገሪቱ የገቡ የውጭ ተራሰቶችን እንጂ የሀገር ውስጥ ጉብኚዎችን አይጨምርም።

አብዛኞቹ ተራሰቶች ከአፍሪካ፣ ከአውሮፓና ከአሜሪካ እሀገራት የመጡ ናቸው። እንግዲህ ከአገራችን የተራሰቡ መስበቦች ከፊሉ በአራቱም መዳዘናት የሚገኙ የቤተ ክርስቲያናትን ቅርሶች ናቸው ካልነ፡ ቤተ ክርስቲያናትን በቱሪዝም መስክ ያላትን የጉሳ አስተዋጽኦ መገንዘብ አያዳግትም።

የዘመናት የመከራ አሻራ ያረፈባቸውና ዛሬ ስለኛ ትውልድ የተረፉት ቅርሶችን የተፈጥሮ/የአየር ሙቀትና ቅዝቃዜ የመሬት መንሸራተት የጉርፍ የዝናም/የዕድሜ አርጅናና የተጠና ጥገናና ከብዙ አስመናር/ከሶቃ ቤት አሠራርና አቀማመጥ/የሰው ሠራሽ/በዘረፋ በእሳት ቃጠሎ በጦርነት/አደጋዎች እየተፈተነ ነው።

በሕጋዊ መንገድ ገብተው ከሚገቡት ተራሰቶች ጉን ለጉን ድንበር ዘለው የሚገቡም እንዳሉ ይታመናል። ከሚመጡበት የጉብኝት ዓላማ ውጪ እንዳንዶቹ አሉታዊ ውጤት ያላቸውን ተግባሮች በማከናወናቸው ተሪዝም ቅርሶች ከሀገር ውጪ የሚወጡበት መንገድ መሆኑ ይታወቃል። ለዚህም የጉብኚዎቹ ሙዚየም የማቋቋም ፍላጎት፣ ታሪካዊ ቅርሶችን በመታሰቢያ ስም ይዞ ለመውጣት መሻታቸው፣ አልፎ አልፎ በቀጥታ ፈቃድ /Clearance/ ለማግኘት ወደ ቅርስ ጥናትና ጥበቃ ድርጅት መምጣታቸው ለኹኔታው ማስረጃዎች ናቸው።

በአዚዞ ምን ዓይነት ጉብኚዎች ወደ አገራችን እንደሚገቡ ማጣራትና በቆይታቸውም ወቅት መከታተልና መቆጣጠር ይገባል።

በጥናትና በምርምር ስም ወደ እገር የሚገቡትም ቅርሶችን የማየትና የማግኘት ዕድሉ ስላላቸው፣ የጥናትና ምርምር ሥራውንም ብቻቸውን ስለሚሠሩት ያላቸውን ከፍተኛ የገንዘብ አቅም በመጠቀም የቅርስ ከምችቶችን ትክክለኛ ባልሆነ ኪሚካል አበላሽተዋል። በእርግጥ

በዚህ ረገድ የቅርስ ጥናትና ጥበቃ ድርጅት የጥናትና የምርምር ሥራ የሚሠሩ የውጭ ምሁራን ከድርጅቱ አብሯቸው የሚሠሩ የሚቆጣጠር ባለሙያ ሳይዙ እንዳይንቀሳቀሱ አድርጓል። ቅርስ ከሀገር የሚወጣቸው ሌላው ውጫዊ ዓለም አቀፋዊ ሁኔታ ደግሞ በዲፕሎማቲክ አሸግጥ/ፓክስ/ አማካኝነት ነው። በተመሳሳይ ሁኔታ «አፍሮ አይገባ»ን የሚያህል ትልቅ የቅዱስ ሳሊበሳ መስቀል የወጣው በፖስታ ቤት በኩል ነው። ይህም ብዙ ከፍተኛ እንዳለ ስለሚያስረዳን ዋናው ምንጩን መቆጣጠር እንዳለ ብን ያስገነዝብናል። ቅርሱ እንደ ከዋናው

ቦታ ከተንቀሳቀሰ መውጫ ቀዳዳ አያጣምና።

በሌላ በኩል ምን እንዳለን ባላወቅንበት ሁኔታ ምን እንደጠፋንም እናውቅም። የጠፋ ቅርስ መጥፋቱ የሚታወቀው በአንድ አጋ ጣሚ ሲፈለግ ነው። ስለሆነም ምዝገባ በበቂ ሁኔታ መካሄድ አለበት። መሸጥ የሌለባቸው ቅርሶች በስጦታ ሶቃ ገንድ ስም (Souvenir) አየወጡ ነው። ለዚህም መንግሥት ብቻ ሳይሆን በንግዱ ዓለም ያሉት የዜግነት ግዴታቸውን በመወጣት ሌባውን ወይም አቀባባዩን ማሳደግና መረቡን መበጣጠስ ይጠበቅባቸዋል። በአብያተ ክርስቲያናት ዕቃ ቤት ያሉ ጠባቂዎች በአካባቢው በቅርብ የሚታወቁ በሥፍራው ረጅም ቆይታ በቂ መተዳደሪያና ቤተሰብ ያላቸው፣ የባለቤትነትና የተቆርቋሪነት ስሜት የሚሰማቸው ቢሆኑ፣ የሚጠብቋቸውም ቅርሶች በመዝገብ የታወቁ ና ጠባቂዎቹም ተጠያቂነት እንዲኖራቸው ቢደረግ፣ አቀማመጣቸውም የተፈጥሮና ሰው ሠራሽ ጉዳትን ለመከላከል በሚያስችል መልኩ ባሉበት ቦታ በየደረጃቸው ሙዚየም እንዲቋቋሙላቸው ቢደረግ፣ በቁጥጥር በኩል ጥገና የሚያስፈልጋቸውን በመጠገን፣ የጠፋ ካሉ በቅርብ በመከታተልና ቅርሶቹ መኖር አለመኖራ

ቸውን በየጊዜው በማረጋገጥ፣ ከመንግሥታዊና መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እንዲሁም ከሕዝብ ጋር በቅንጅት መሥራት ይገባል።

ጉብኚዎችን በመምራት ኑሯቸውን ለመሠረቱትም የሥልጠና ድጋፍ ሊደረግላቸው ይገባል። እኒህ መሪዎች /tourist guides/ በዘርፉ የሠለጠኑ ቀዋሚ የቤተ ክርስቲያኒቱ እገልጋዮች ቢሆኑ ይመረጣል። በተጨማሪም ከሚታየው ሁኔታ አንፃር ግን አሁን ያሉት የቤተ ክርስቲያኒቱን ሥርዓት ታሪክና ትውፊት ጠንቅቀው የሚያውቁት አጥጋቢ የገለጻ ችሎታና ሥነ ምግባር ያላቸው ቢሆኑ የተሻለ ነው።

ይህ ካልሆነ ዛሬ ለቱሪስቶች የሚነገራቸው የተዛባ ታሪክ ነገ በተለያዩ የብዙ-ኃን መገናኛ ሲተላለፍ ከንፈር መምጠጡ የሚፈይደው ነገር አይኖረም።

በዚህ አጋ ጣሚ እንድናወሳው ግድ የሚለን እንገብጋቢ

ጉዳይ ደግሞ የቤተ ክርስቲያን ቅርስ ባለቤትነት ጉዳይ ነው። የቅርስ ባለቤትነት ሁለት አይነት መልኮች አሉት። አንዱ የታሪክ የቅርስ ባለቤትነት ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ የሕግ የቅርስ ባለቤትነት ነው። ከታሪክ የቅርስ ባለቤትነት ዐይን እኳያ የትኛውም ዓይነት ቅርስ በየትኛውም ሥፍራ ቢገኝ የሕዝብ የመንግሥት የእያንዳንዱ ግለሰብ ሀብት ነው።

የሕግ የቅርስ ባለቤትነት ግን ለሕጋዊ ባለቤቱ የሚያስገኘውን ልዩ መብትና በባለቤቱ ላይ የሚጥለውን ልዩ ግዴታን የያዘ ነው። በፍትሕ ብሔር ሕግ ቁ.1205 እና 1206 የንብረት ባለቤት የሆነ ሰው ዋጋ ተቀብሎ ወይም ሳይቀበል በንብረቱ ሊያዝዝት እንደሚችል፣ በቁ.1309 ደግሞ በሕግ ባለቤት ነፃ ተብሎ ማረጋገጫ የተሰጠው ሰው ወይም አካል ከንብረቱ የሚገኘውን አሳባ/ፍሬ/ የመጠቀም ግላዊ መብት እንዳለው ተደንግጓል።

አሁን በሥራ ላይ ያለው የቅርስ ጥናትና ጥበቃ አዋጅ ቁ.209/92 አንቀጽ 14/1/ ላይ ቅርሶች በመንግሥት ወይም በማናቸውም ሰው ሊያዙ ይችላሉ ይላል። በዚሁ አዋጅ አንቀጽ 3/13/ ላይ ደግሞ ሰው ማስት «የተፈጥሮ ሰው ወይም በሕግ

የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው። በማለት ተተርጉሟል። በፍብ ሕ. ቁ.398 እና 399 የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንና በሥራ ያሉት አድባራትና ገዳማት በሕግ የሰውነት መብት ተሰጥቷቸዋል። ስለሆነም የቅርሶቹ ሕጋዊ ባለቤት ናት ማለት ነው። ይህ ከሆነ ዘንድ ለሕጋዊ ባለቤት በተሰጠው መብት የመጠቀም ድርሻ አላት። ከዚህም ጋር ቅርሶቹን በአግባቡ የመጠበቅ ሕጋዊ ግዴታ አለባት። አንቀጽ 18/1/፡፡ ቤተ ክርስቲያንም ስንል ምእመናን ክርስቶስንና ካህናቱን ያቅፋል። በአርግጥ በጥበቃና ክብር ረገድ መንግሥትም ጋላፊነት አለበት።

ኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀጽ 41/9/፡፡ ይህን ጋላፊነትን በማይወጣ የትኛውም አካል ላይ ተፈጻሚ ስለሚሆኑ ልዩ ልዩ ቅጣቶች የቅርስ ጥናትና ጥበቃ አዋጁና የፍትሕ ብሔር ሕግ በርካታ ድንጋጌዎችን አስቀምጠዋል። እነዚህም ሃይማኖታዊ የሥነ በዓል አካባቢዎችን ስለመከላከልና ስለማወገድ መካኒ ተአምራትን ተገቢ ባልሆኑ ድርጊቶች ስለማርከስ የተዘረዘሩ ድርጊቶችንና ተነጻጻሪ ቅጣቶችን ይከትላሉ። በፍትሕ አካላት በኩል የተፋጠነ ፍርድ ከመስጠት ጀምሮ ቅጣቱ «አሰር ቤትን» ወደ መኖሪያ ቤትነት ለለወጡት ልማደኛ የቅርስ ዘራፊዎች በማያገዳግም መልኩ የዘበደ መሆን ይኖርታል። በተለይም የቅርሶች ጥናትና ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 209/923 ተግባራዊ በማድረግ ረገደ።

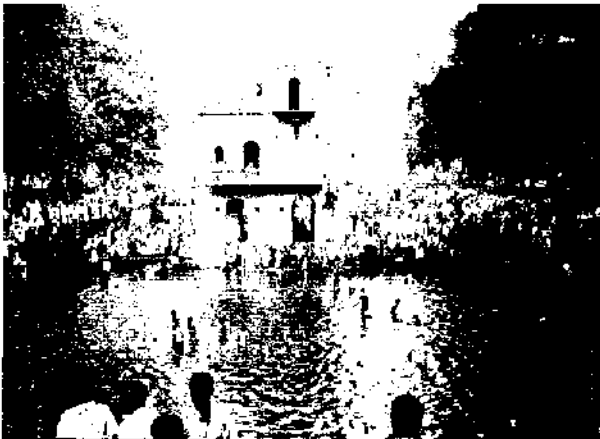
2. የቱሪስት መስህብነት ያላቸው የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች፡-

2.1 ቅዱሳት መከናት፡- ይህ በተለያዩ የአሠራር ቅርጽ ያሉ ሕፃን አብያተ ክርስቲያናትን፣ አባቶቻችን ልዩ ተጋድሎ፣ ገበረ ተአምራትና ምሥጢራት የፈጸሙባቸውን መካኒ ታሪኮችን፣ በተፈጥሮና በሰው ሠራሽ ችግሮች ምክንያት አባቶቻችን ንጥያተ ቅዱሳትን፣ ቅዱሳት መጻሕፍትንና የገበታ ሥዕላትን ወዘተ ያስቀመጡባቸውን ሥፍራዎች ያመለክታል። ከእነዚህም ጥቂቶቹ፡-

2.1.1 ውቅር /ፍልፍል/ አብያተ ክርስቲያናት፡-

ሀ. ቅዱስ ሳልይበላ፡- ከ922-1268 ዓ.ም. ድረስ ከነበሩት የዛገዌ ሥርወ መንግሥታት አንዱ ቅዱስ ሳሊበላ በእግዚአብሔር ትእዛዝ በመላእክት ረጸትነት ለቀደምት ኢየሩሳሌም በመሄድ ያየውን ምሳሌ በ

ማድረግ 11 ውቅር አብያተ ክርስቲያናትን አንጻል። የሕፃን ሥራውን ከ1157-1180 ዓ.ም. ባሉት 23 ዓመታት ውስጥ አከናውኗል። ከአሥራ አንዱ የሳሊበላ ውቅር አብያተ ክርስቲያናት መካከል ትልቁ ቤተ መድኃኔንልም ነው። የ72ቱ

አርድኢት ምሳሌ የሆኑ 72 አዕማድ አሉት። አፍሮ አይገባ መስቀል የሚባለው ገዛሬ ተአምር መስቀልም ይገኝበታል። ቅዱስ ሳሊበላ 23 ያህል ከቋጥኖ የተፈለፈለ አብያተ ክርስቲያናትን አንጻል።

ለይምርሕን ክርስቶስ ፡- ከዛገዌ ሥርወ መንግሥት ነገሥታት አንዱ ሲሆን የግርማ ሰዩም ልጅ ነው። በትግራይ ሀገረ ስብከት ውግረ ስንዚ በተባለ ገዳማ ዋሻ ሥር ቤተ ክርስቲያን አንጻል። ሕፃንው በጭቃ የተያያዘና መጠናቸው በተስተካከሉ ጥቂቀር ደንጊያዎች የተገነባ፣ ወለሉ በቀላል የጥርብ ደንጊያዎች የተነጠፈ፣ ወደ ምዕራብ አቅጣጫም ሲታይ በማይችል ድቅድቅ ጨለማ ውስጥ በሚገኘው ዋሻ የማን እንደ ሆኑ የማይታወቁ ያልፈረሱ የአዛውንትና የሕፃናት አጽዋች ይገኛሉ።

2.1.2. ጥንታውያን አድባራትና ገዳማት፡-

ሀ. የጣና ቀርቆስ ገዳም፡- በምሥራቃዊ የጣና ሐይቅ ሜዳ ይገኛል። በክረምት ወራት በውኃ የተከበበ ሲሆን በበጋ ወራት ደግሞ በአንድ በኩል ከየብስ ጋር ይገናኛል። የአራት መሥዋዕት ይቀርብዋቸው ከነበሩ ቦታዎች አንዱ ሲሆን መሥዋዕት መሠዊያ የነበረው የደንጊያ ገበታ፣ የንጉሥ ሰሎሞን የእጅ መታጠቢያና የአንጨት መቅረዝ ይገኝበታል። ታቦት ጽዮን ወደ አክሱም ጽዮን ከመሄድዋ በፊት ለ800 ዓመታት ዐርፋሽታሰች። እመቤታችን በስደቷ ወቅት ስድስት ወር ከ10 ቀን ተቀምጣበታለች። የአባ ሰላማ ከሳቲ ብርሃን መቋሚያና የብር መስቀል

አንዲቱም አጽማቸው ያረፈበት ቦታ ነው። የቤተ ክርስቲያን አንዚራ የሚባለው ቅዱስ ያሬድ የጻፈው ድጋፍ ለጥቁርና ለቀይ ቀለም መበገብሄ ይጠቀምበት የነበረው የደንጊያ ገበታ ይገኝበታል። በአካሉ ወቅት በቦታው ላይ ያለው ቤተ ክርስቲያን በጸግማዊ አጠጊ ምኒልክ ዘመን መንግሥት በራስ ጉግሳ አማካኝነት የታነፀ ነው። በውስጥ ግድግዳው ቅዱሳን ሥላሴ ሎች ይታያሉ። ሴቶች ወደ ገዳሙ መግባት የማይችሉ ሲሆን ለሁለቱም ያታወቁ የሚያገለግል የቅድስት ክርስቶስ ሠምራ ቤተ ክርስቲያን በአቅራቢ ያው ተሠርቷል።

ሰ. ርክስ አድባራት ወገዳማት አክሱም ጽዮን ፡- የታቦት ጽዮን የመጨረሻዋ ምዕራፍ ስትሆን መሥዋዕት

ተ እረት ይቀርብባት ነበር። ሕፃን ቤተ ክርስቲያኑ የተሠራበት ቦታ ቀደም ብሎ ባሕር የነበረበት ሲሆን ውኃው በተአምር ደርቆላቸው ሕፃንውንም ያሠሩት ነገሥታት አክሱም አብርሃ ወአጽብሃ ናቸው። ከዚያም ቅዱስ ፍሬምናጠስ በዘኔ ዱር የነበረችውን ታቦት ጽዮንን አምተቶ አስገብቶባታል። ሕፃንው 12 ቤተ መቀደስ የነበረውና በክብሩ ማስድናት ያጌጠ ነበር። ይህም በየዲት ጉዲት ከተቃጠለ በኋላ አንበሳ ውድም ባለ ሰባት ቤተ መቅደስ ሕፃን አሠራ። ግራኝ አህመድ ይህንን ካፈረሰው ከ108 ዓመታት በኋላ በ1623 ዓ.ም. አጤ ፋሲለደስ አሁን የሚገኘውን ባለ ሦስት ቤተ መቅደስ ሕፃን፣ ለሴቶች አገልግሎት ደግሞ በ1957 ዓ.ም. አጤ ኃይለ ሥላሴ ያሠሩት ቤተ ክርስቲያን ይገኛል።

በስደቱ ወቅት ጌታ የቆመበት የእግሩ ሜማ ቅርጽ ያለበት ቦታ "መዘደ እግዚአ" ይገኛል። በመዚያም ውስጥና ውጪ የሚገኙ ቋሚ ሐውልቶች፣ የነገሥታቱ መቃብሮችና ሌሎች ድንቅ ታሪካዊ ቅርሶችም በዚያ ታሪካዊ ሥፍራ ይገኛሉ።

ሐ. መርጡለ ማርያም፡- በስመ ትርጓሜው የማርያም አጻራሽ ማለት ነው። ይህን ስያሜ የሰጠው ጳጳስ ከሳቲ ብርሃን ሰላማ ነው። በምሥራቅ ጉጃም ሀገረ ስብከት በአንብሴ ሣር ምድር ወረዳ ይገኛል። ከቀዳማዊ ምኒልክ ጋር በመጡ ጠበብተ አሰራሌልና ሌዋውያን ካህናት ቤተ ምክራብ ተሠርቶ መሥዋዕት ይቀርብበት ነበር። የሕፃንው መሠረት በፍቀራን አባው አብርሃ ወአጽብሃ እና አቡነ ሰላማ ቡራቤ ሙሠራቱ ተጥሎ በ333 ዓ.ም. ጥር 21 ቀን በጳጳሱ በአቡነ ሰላማ ቤተ ክርስቲያኑ

ተባርኮ የአመቤታችን ጽላት ገብቶበታል። "አፍሮ አይገባ" በመባል የሚታወቅና ነገሥታቱ አብርሃና አጽብሃ የሰሱት የብር መጽር መስቀል ይገኝበታል። 12 ቤተ መቅደስ ያለውን ሕንፃ የዲት ጉዲት በሰም አስቀብታ ኢቃጥላዋለች። ጽላት ሕትንና የከበሩ ልቃዎችን ግን ክብርቱ ይዘው በመሸሸ ከጥሩቱ ታደገዋቸዋል። አንዱ ውድም ይህችን ቤተ ክርስቲያን መልሶ ለማ ሠራት ባለመቻሉ ከተቃጠለው መቅደስ መካከል ላይ ዛሬ በአገልግሎት ላይ የሚገኘውን ባለ አንድ መቅደስ ቤተ ክርስቲያን ሠርቶበታል። ይህችን ቤተ ክርስቲያን በ1460 ዓ.ም. አጤ በእድ ማርያም፣ በ1508 ዓ.ም. ባለቤታቸው ንግሥት አሌኒ አድሰውት የነበረ ቢ ሆነም በግራኝ አህመድ ወረራ ዳግመኛ ፈርሳል። አጤ ገላውዴዎስ ከግራኝ ጋር ለመዋጋት ሰልፍ አድርጎ ሳለ እናታቸው ግራኝ ድል አንዲሆንላቸው ሞር 21 ቀን 1535 ዓ.ም. ወደ መርጠል ማርያም መጥተው ብጽኦት ገብተው ከተመለሱ በኋላ ጉንደር ውስጥ ፎገራ ዘንተራ ከተባለ ቦታ ጦርነት ተደርጎ የካቲት 27 ቀን 1535 ዓ.ም. ግራኝ አህመድ በመገደብ አጤ ገላውዴዎስ በእናታቸው ስለለት መሠረት የግራኝ አህመድን የክብር ቀሚስ፣ የእናታቸውንና የራሳቸውን የክብር ልብስ፣ የራሳቸውን የብራና በአንድነት ጻዊት አድርገው ለመርጠል ማርያም ሰጥተዋል። በአመቤ ታችን ኃይል ግራኝ ድል ስለ

ትዋጽዖ ደብረ ዳም አቡነ አረጋዊ፡-
በትግራይ ሀገረ ስብከት በአድዋ ወረዳ ልዩ ስሙ መዝበር በሚባል ቦታ ይገኛል። ከአከሱም ጽዮን 70 ኪ.ሜ. ርቀት ላይ ዙሪያው ግደል በሆነ ተራራ ላይ የሚገኝ ጥንታዊ ገዳም ነው። የተመሠረተው ከዘጠኙ ቅዱሳን አንዱ በሆኑት አቡነ አረጋዊ /ዘሚካኤል/ ሲሆን ዘመኑም በአምስተኛው መቶ ዓ.ም. በአጤ ካሌብ ጊዜ ነው። አቡነ አረጋዊ ወደ ተራራው ለመጣት ባለመቻላቸው ከግርጌ ተቀምጠው ሱባኤ ይይዛሉ። በሰባኤያቸው ፍጻሜ አግቢአብሔር ወደ ተራራው የሚያወጣ ዘንዶ እንዳዘጋጀላቸው ሊቀ መላእክት ቅዱስ ሚካኤል ይነግራቸዋል። በዘንዶውም አማካኝነት ወደ ተራራው ወጥተዋል። በአሁኑ ጊዜም ወደ ገዳሙ ለመውጣት የዘንዶ ምሳሌ በየነው የጠፍሮ ገመድ ወገብን ታስሮ ወደ ገዳሙ ይወጣል። ወደ ገዳሙ መውጣት የሚችሉት ወንዶች ብቻ ናቸው። በተራራው ላይ አጤ ገብረ መስቀል በስድስተኛው መቶ ዓ.ም. የሠ ጽት የአመቤታችን ቤተ ክርስቲያን ትገኛለች።

በርካቶች መስኮቶች ላይ ከቅጠላ ቅጠል ከአፈር እና ከሌሎች ጥራጥሬዎች ተቀምጠው በተዘጋጁ ቀለማት የተሣሉ የቅዱሳን ሐዋርያትና የቅዱሳን መላእክት፣ የጌታን ልደት፣ የእመቤታችንን ተአምራትና የሰማሳ ታትን ታሪክ የሚገልጡ ቅዱሳት ሥዕላት ይታያሉ። በተጨማሪም በርካታ የነገሥታቱ የሥርዓተ መንግሥት ማድረሻዎች ይገኛሉ።

ሰ. የደብረ ሊባኖስ ገዳም፡- ገዳሙን በ1260 ዓ.ም. አክባቢ ያቀኑት ጸድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ናቸው። ሕንፃው በግራኝ አህመድ ዘጠፋ በኋላ ይህ አቡን ያለው በአጤ ኃይለ ሥላሴ ተሠርቷል። በቦታው ጸድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ሰዓት ሃመት ቆመው የጸለዩበት የደብረ አስቦ ሞሻ፣ ከዚያም የሚፈልጉ ጠበል፣ ለጸድቁ ከሰማይ የወረደ መስቀል /በመስቀል ቤት/፣ በሕንፃው የውስጥና የውጭ ገድግዳ ላይ የተሣሉ ሥዕላት ቦታውን ልዩ ያደርገዋል። የጸድቁ አቡን ሀብተ ማርያምና የጸድቁ አቡን ተክለ ሃይ ማኖት አጽም ይገኛበታል።

3. ቅዱሳት በዓላት፡- እግዚአብሔር ለልጆቹ ያደረገውን ድንቅ ሥራ፣ በቅዱሳን እጅ የፈጸማቸውን ሃብረ ተአምራት የምናስታውስበትና በማገሌት እርሱን የምናመሰግንበትና የአምልኮ ሥርዓት የምንፈጽምበት ልዩ ቀን «በዓል» ይባላል።

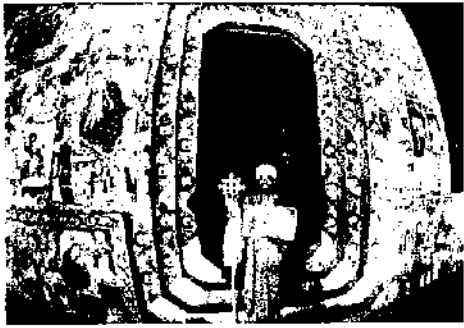
ቅዱሳት በዓላት፡-
1. በእግዚአብሔር ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት፤
2. በአመቤታችን ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት፤
3. በቅዱሳን ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት፤
4. በንግድ ቅድሳት ስም የሚጠሩ በዓላት፤
5. በቅዱሳት መካከት ስም የሚጠሩ በዓላት፤
ቅዱሳት በዓላት የቱሪስት መስህብነት ያላቸው ሲሆን በዚህ ጽሑፍ የምናወሳቸው ጉሳ ጉሳ ያሉትን ነው።

3.1 በልዑል እግዚአብሔር ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት

እኒዘ በዓላት በልዑል እግዚአብሔር የባሕርይና የተቀላቅሎ ስምቶ የሚጠሩና በራሱ ይካሄዳቸው ድርጊቶች የሚታሰቡባቸው ናቸው። በቁጥ ራቸውም አሥራ ስምንት ሲሆኑ ዘጠኙ በበይነት ዘጠኙ ደግሞ ገዑሳን በዓላት ናቸው። ከእኒህም መካከል በርካታ የውጭ ሀገር ዜጎች በቱሪስት መልክ የሚገኙባቸው በዓላት፡-

- ሠ. የዳጋ እስጢፋኖስ ገዳም፡-
በጣና ሐይቅ ውስጥ ከሚገኙት አብያተ ክርስቲያናት በቀዳሚነት ይጠራል። የተመሠረተው በ12ኛው መቶ ዓ.ም. ሲሆን መሥራቹ ከሰባቱ ከየክብር አንዱ የሆኑት ጸድቁ አቡነ ጊሩተ አምላክ ናቸው። የገዳሙን ታላቅነት በመመልከት የዕረፍት ቦታቸው ይሆን ዘንድ በዘመናቸው ፍጻሜ ወደዚህ ገዳም የዘሉት ነገሥታት፡-
1. አጤ ዘርዓ ዳዊት /1382-1441 ዓ.ም./
2. አጤ ዘርዓ ያዕቆብ/1434-1468 ዓ.ም./
3. አጤ ሱስንዮስ /1609-1632 ዓ.ም./
4. አጤ ፋሲል /1632-1667 ዓ.ም./ ናቸው። አጽማቸው ዛሬም በመስተዋት ሣጥን ውስጥ በክብር ተቀምጦ ይታያል። በገዳሙ ወንዶች አንጂ ሴቶች እንዲገቡ አይፈቀድላቸውም።

ረ. የዑራ ኪዳነ ምሕረት ገዳም፡- የተመሠረተችው በአቡነ ዮሐንስና በአቡነ ፋኑኤል ሲሆን በገዳምነት የጸናችው በ14ኛው መቶ ዓ.ም. አድያም ሰገድ አ.ያሰ. /1682-1706 ዓ.ም./ ነው። ኑቦተ ኪዳነ ምሕረት ከ500 ዓመ በፊት እመቤታችን በደብረ ቅስዱም ተገልጣ በግብጻዊው ዘጸግማዊ እኒመስ ዘአስቄጥስ አማካኝነት ለአቡነ ዮሐንስ የተሰጠች ናት። በቤተ ክርስቲያኑ ቅድስት ክፍል፤

ተመታና ሠራዊቱ ስለ ተማረከ መርጠል ማርያም የግራኝ እመቤት እየተባለች እስከ አሁን ድረስ ትጠራለች። በዘመኑ የኪን ሕንፃ ጥበብ ከፍተኛ ደረጃ ላይ አንደደረሰች በሚነገርላት የመርጠል ማርያም ፍርስራሽ ሕንጻዎች ላይ የሐረግ፣ የአበቦች፣ የቅዱሳን መላእክት፣ የቅዱሳን ሐዋርያት የቀረት ሥዕሎች ይታያሉ። የአብርሃ ወእጽብሃ የብር ዘውድ፣ የአጤ በእደ ማርያም የራስ ቁርና የብር ሞንጫ፣ የእቴጌ ምንትዋብ የክብር ልብስ ... በቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ ይገኛሉ።
መ.እበ ገዳማት ዘብሔረ ኢ

ሀ. በዓለ ልደት፡- በቅዱስ ላልደበላ ገዳም በከፍተኛ ደምቀት ይከበራል። በተለይ በዋዜማው እኩለ ሌሊት የሚከበረው «የቢዛ ኩላ» የሚባል ማብራት ሥነ ሥርዓት ለተመልካች አስደናቂ ዘመናዊ ይኖራል። ታኅሣሥ 29 ቀን ቅዱስ ላሊበላ የተወለደበት ቀን ነው።

ለ. በዓለ ጥምቀት፡- በዋሪው ጥር 10 ቀን ታቦታት ከመንበራቸው ወደ ጥምቀተ ባሕር ወርደው ጥር 11 ቀን በሚዳና በወንዝ ዳርቻ የሚያከብሩት የጌታችን ጥምቀት መታሰቢያ ነው። በተለይም ይህ በዓል በአዲስ አበባ ጃን ሚዳና በጎንደር የፋሲል ግንብ በድምቀት ይከበራል። ለምሳሌ ጎንደር በዓሉ ሲከበር በቅድሚያ በከተማው ያሉ ታቦታት ዘመስቀል አደባባይ ይገኛሉ። ከዚያም ወደ ጥምቀተ ባሕር የአምስት ኪሜ ርቀት ገዞ ይደረጋል። ይህ ሥፍራ በአጤ ፋሲል የተሠራና ዞብል የተባለ ፈረሳቸው የተቀበረበት ነው። ቦታውን ልዩ የሚያደርገው የፋሲል ተመሳሳይ የሕንፃ ጥበብ የተገጸባረቀበትና የእንቁላል ግንቦች እየተባሉ የሚጠሩ ዲዛይኖች ሰለሚገኙበት ነው። ወለሉ ውኃ ነው። ውኃው ቀደም ተብሎ የተሞላ ነው። ታዘታቱ ከውኃው በላይ ድልድይ መሰል ቦታ ላይ ይቆማሉ። በዚህ ዓ ደኑት አካላት በዓሉ በድምቀት ይከበራል።

3.2. በአመራሮችን ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት

ቢየግሽን ደብረ ክርቤ ማርያም፡- መስከረም 21 ቀን የብዙሃን ማርያም ተብሎ ይከበራል። ግሽን ደብረ ክርቤ የጌታችን ግማድ መስቀሉ ከብዙ ጥረት በኋላ ያረፈባት መስቀለኛ ቦታ ናት። በደቡብ ወሎ አምባሰል ወረዳ ትገኛለች።

ለ.የአክሱም ጽዮን በዓል፡-ገዳር 21 ቀን በርእሰ ገዳማት ወአደባራት አክሱም ጽዮን የሚከበር በዓል ነው። በዚህ ወር በ21ኛው ቀን በኋለኛው ዘመን ነቢዩ ዘካርያስ የመቅረዝ ሩና ሲያበራ የታየበት ቀን ነው። /ተአምረ ማርያም/። አንድም ለ600 ዓመታት በደብተራ አረት ከኖረች በኋላ ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን ሠርቶ ታቦተ ጽዮንን በክብር አነሮ በዓለ ንግሥ ያደረገበት ቀን ነው። ዳግመኛም ታቦተ ጽዮን የፍልስጤማውያንን ጣዖት፣ ዳገንን ድል አድርጋ የተለመሰበት ወር ነው። /1ኛላሙ.2÷12:7+2/። በሌላም በኩል በአክሱም ቤተ መቅደስ ተሠርቶበት ታቦተ ጽዮን በጽዮን ማርያም ስም ተሰይሞ በአዲስ ኪዳን

ሥርዓት ቅዱሴ ቤቷ ተከብሮላታል። በዚህም ምክንያት ቤተ ክርስቲያናችን ገዳር 21 ቀንን የገዳር ማርያም ወይም የገዳር ጽዮን በማለት ታከብራለች።

3.3 በቅዱሳን ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት

«የጸድቅ መታሰቢያ ለዘላለም ነው» /መዝ.111÷6/ እንዲል ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ልቡል እግዚአብሔር የማይጠፋ ስምና የዘላለም መታሰቢያ የሰጣቸውን ቅዱሳን ጸድቃንና ስማዕታት የልደት፣ የተሠድሎና የዕረፍት መታሰቢያ ታከብራለች። /ት.ኢ.ሳ.56:4/። በተለይም የሐዲስ ሐዋርያ የጸድቁ አቡነ ተክለ ሃይማኖት በደብረ ሊባኖስ፣ የርእሰ ባህታውያን አቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስ በዝቃላ ምድረ ከብድ፣ የጸድቁ አቡነ ሀብተ ማርያም በአቡነ ሀብተ ማርያም፣ የአቡነ አረጋዊ በደብረ ጸሞ። ይከበራሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ የቅዱሳን መላእክት የተራድኦ ዜና በዓላት አሉ። /ዕብ.1:14/። ከእነዚህም ሊቀ መላእክት ቅዱስ ገብርኤል ሠልስቱ ደቂቅን እንዲሁም ቅዱስ ቂርቆስንና አናቱን ቅድስት ኢየሱስን ከተጣለብት እቶን አሳት የታደሰበት በዓል ታኅሣሥ 19 እና ሐምሌ 19 ቀን በተለይም በደብረ ኃይል ርእሰ አድባራት ቀልቢ ገብርኤል ገዳም ይከበራል።

3.4 በንዋያት ቅድሳት ስምና ድርጊት የሚጠሩ በዓላት

በዓሉ መስቀል፡- በአይዞድ ምቀኝነት ተቀብሮ የነበረው የጌታ መስቀል በንግሥት አሌክ ጎጋት ተቆጥሮ የወጣበትና ቅዱሴ ቤተ የተከበረበት በዓል ሲኾን መስከረም 17 ቀን በተለይም በአዲስ አበባ በመስቀል አደባባይ ይከበራል። ቅዱስ መስቀሉ ወደ ኢትዮጵያ የጣበት በዓል ደግሞ «ዓፄ መስቀል» እየተባለ በየዓመቱ መስከረም 10 ቀን በቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ይከበራል።

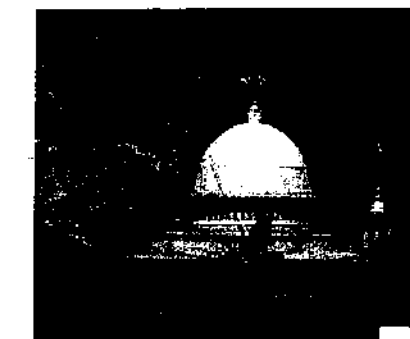
አስቀድመን በልዩ ልዩ መልክ በዘርዘርናቸውና በሌሎችም ቅዱሳት በዓላት ላይ የሀገር ውስጥ ተራሰቶች ሊባሉ የሚችሉ በርካታ ምእመናን ከሩቅም ከቅርብም እንደሚታደሙ ግልጽ ነው።

ተራሰቡ ለሚለው ቃል በመስኩ ባለሞያዎች በተበጠ ማብራሪያ «ከመቶ ኪሎ ሜትር በላይ ተጉዞ፣ በሚጉበኘው ሥፍራ ከ24 ሰዓት /ከአንድ ቀን / በላይ የሚቆይ፣ በሚቆይ ደጋቸው የምርትና የአገልግሎት ልውውጦች ማንበራዊና ምጣኔ ሀብታዊ አስተዋጽኦ ያለው» ተብሏል። ስለሆነም ከውጭ ዜጎች

በተጨማሪ በዚህ መልኩ ያሉ የዘገር ውስጥ ተራሰቶች ሚናም አብሮ ሊታሰብበት ይገባል።

በኢትዮጵያ የቱሪዝም ኢንዱስትሪ የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች የእምነታችንና የማንነታችን ማስረጃዎች፣ የሥርዓተ አምልኮ መፈጸሚያዎች፣ የታሪካችንና የትውፊታችን አሻራዎች ናቸው። በጠቅላላ ጠባያቸው ቅርስ፣ ንዋያት ቅድሳት፣ ቅርስ-ንዋያት ቅድሳት ተብለው ሊከፈሉ ይችላሉ። የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የእነዚህ ቅርሶች ሕጋዊ ባለቤት ናትና። በአነርሱ አማካኝነት ከቱሪዝም የሚገኘውን ገቢ የመጠቀም ሕጋዊ መብት በአንጻሩም እነርሱን የመከባከብ ሕጋዊና መንፈሳዊ ግዴታ አለባት። ከብካቤ ሲባል ቅርሶች በአቀማመጣቸው የተነሣ ለተፈጥሮና ሰው ሠራሽ ጉዳት እንዳይጋለጡ የሚያግዝ፣ ጠባቂዎችን በነሮ መደገምን በአንጻሩም መቆጣጠርንና መከታተልን፣ ግዙፋኑት የሴላቸውን በተመለከተም ስለ በዓላቱ አካባቢ፣ ስለ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን የመንፈሳዊ እና ሥጋዊ ጥበብ ወጤቶች ለትውልዱ ለረዳ በሚችልበት መንገድ የማስተማር የመቆጣጠርና የመከታተል ሥራን ያካትታል።

ቤተ ክርስቲያናችን በቅርስ ጥገናና እክብካቤ፣ በአስጉብኝ ወኪሎችና በሕግ ባስሞያዎች ረገድ የራስዋ የሆነ ጠንካራ አደረጃጀት ሊኖራት ይገባል። በተለይም መንግሥት ስአስጉብኝ ወኪሎች በሚሰጠው እውቅና ተሳትፎዋን ልትጠይቅ ያስፈልጋል። ከፍትሐ አካላት አኳያ በቅርስ ዘራፊዎችና አጥፊዎች ላይ የሚጣሉ ቅጣቶች የቅርስ ጥናትና ጥበቃ እዋጅ 209/92ን ተፈጻሚ ማድረግ አለባቸው። ለዚህ ሁሉ ከንውን ቤተ ክርስቲያን ከመንግሥታዊ፣ መንግሥታዊ ካልሆኑና ከዓለም አቀፍ ድርጅቶች ጋር በቅርበትና በቅንጅት ለመሥራት መዘጋጀት ይኖርባታል። በመጨረሻም እስከአሁን ድረስ ለቱሪስት መስህብ መሆን ሲችሉ በተለያዩ ምክንያቶች ሳይታወቁ ለቃሩ ቅርሶቻችን ትኩረት በመስጠት የማስተዋወቅና ወደ አነርሱ ሊያደርሱ የሚችሉ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር ይገባል።

የተዘረፉና የተጎዱ የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች

ክሉንግ አብያተ ክርስቲያናት ጀምሮ ንዋያተ ምሥጢራት፣ ንዋያተ ቅድሳትና ቅዱሳት መጻሕፍት... በታሪካዊና መንፈሳዊ ጠቀሜታቸው፣ በሥነ ጥበብ ይዘት፣ በአሠራር ጥራትና ዘውባቸው፣ ለሳይንሳዊ ጥናትና ምርምር በሚኖራቸው አስፈላጊነት፣ በዕድሜያቸውና በግላ ወጥነታቸው/ናሙናታቸው/ በላቸው የቅድመ ታሪክና የታሪክ ዘመን ዋጋ ቅርስ ሊባሉ እንደሚችሉ ቀደም ብለን ተመልክተናል።

ምንም እንኳን በእነዚህ የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ላይ የሚደርሱ ጉዳቶች ሰፊ ዚህንም በዚህ ርእስ ዋና ዋና የምንላቸውን የጥፋት መንስኤዎችና ውጤቶቻቸውን እንዲሁም ጉዳቱን አስቀድሞ ለመሰላለፍና ከደረሰም በኋላ ሊወሰድ ስለሚገባው ርምጃ በመጠኑ ለመቃኘት አንዋክራለን።

የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ጉዳት መንስኤዎች የተፈጥሮና ሰው ሠራሽ ተብለው በሁለት ዐበይት ክፍሎች ሊጠኑ ይችላሉ። ተፈጥሯዊ ምክንያቶች የምንላቸው፡-

1. የአየር ሙቀትና ቅዝቃዜ፡-

ይህ የአየር ጠባይ መለዋወጥ በተሰይሰው በብረትና ጽሑፎች ላይ ሊፈጥር የሚችለው ጥፋት ቀላል ግምት የሚሰጠው አይደለም። በዚህ ምክንያት ስምሳሌ፡- ከ13ኛው ምእተ ዓመት በፊት ያሉ የብረት ቅዱሳት መጻሕፍትን በብዛት ለማግኘት ያልተቻለበት አንዱ ምክንያት ያለብት የኢትዮጵያ ክፍለ ጾጋማ በመሆኑ በቅዝቃዜ ምክንያት በመበላሸታቸው ነው።

2. ዝናም፡- በየቤተ መቅደሱ ምሕዋርና በየዋሻው ካለን የዕቃ ቤት አሠራርና የንዋያተ ቅድሳት አቀማመጥ አንጻር በዝናም ወቅት የጣሪያ ማፍሰስ ሊያመጣ የሚችለው ጥፋት ከፍተኛ ነው።

3. ዕድሜ፡- እንኳን ተገቢው ክብካቤና ጥበቃ ለማይደረግለት ይቅርና ተገቢው ጥበቃ ለሚደረግላቸው ቅርሶች ዕድሜ እየዘመን ብዛት/ ለውጥ ያመጣል። እኛ ካለን አያያዝና አቀማመጥ አኳያ ደግሞ ብዙዎቹ ቅርሶቻችን ያለ ዕድሜያቸው ይበላሻሉ፤ ወይም ከጥቅም ውጪ ይሆናሉ። በዕድሜ ብዛት ከሚጎዱት

የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ዋነኞቹ አብያተ ክርስቲያናት /ሕንፃ ቤተ መቅደስ/ ናቸው። ብዙ ጊዜ ሕንፃ አብያተ ክርስቲያናት በዕድሜ ብዛት የሚጎዱት ዕድሜያቸው ተለይቶና ታውቆ በየጊዜውና ተገቢ የሆነ ዕድሳት ስለማይደረግላቸው ነው። ዕድሜያቸው እየገፋ ሲመጣ በጥናት ላይ የተደገፈ ጥገና አልተደረገላቸውም። ስለዚህ ማገራቸው ምስራቅ ተባብሮ እየተደረገው ይሄድና ይፈርሳል። ያልፈረሱትም ቢሆኑ አያዘመሙ ዛሬ ይፈርሱ ነገ ስለማይታወቅ ለአገልግሎት አስቸጋሪ ይሆናሉ። ብዙ ጊዜ እንዲህ ዓይነት ችግር የሚደርሰው በገጠር የሀገራችን ክፍል ባሉ አብያተ ክርስቲያናት ላይ ነው። ለምሳሌ ከአዲስ አበባ 80 ኪ.ሜ ርቀት ላይ የሚገኘው የጨፈ ጉበርኤል የዋሻ ቤተ ክርስቲያን ከቴሌቦሎ ከተማ ሁለት ኪ.ሜ ያህል ገቢ ብሎ ይገኛል። ይህ ቤተ ክርስቲያን ከታሪክ ብዙ ዘመኑ ነው። እንዲያውም ከግራኝ አህመድ ወረራ በፊት እንደተሠራ ይነገራል። በአጠቃላይ ሰዓት ግን የቤተ ክርስቲያኑ ማማሽ ክፍል ዋሻው እየተደረመሰ በመምጣቱ መደፈን ጀምሯል። በወቅቱ ባለመታደስ ምክንያት ከጥቅም ውጭ ሆኖ። በከፋ ሽክር ወረዳ በጋጋ አካባቢ የሚገኘው የአንደራቻ መድኃኔዓለም ቤተ ክርስቲያንም እንደዚሁ ጉዳት ደርሶበታል። ይኸ ቤተ ክርስቲያን በ1874 ዓ.ም በራሳ ወልደ ጊዮርጊስ የተመሠረተ ሲሆን በአሁኑ ወቅት ከዕድሜ ብዛት የተነሣ የሕንፃው ግድግዳ አፈራ ተሸርሸሮ

አንጨቶቹ ከውጭ ገጠው ይታያሉ።

እነዚህን ለምሳሌ ያህል ጠቀስን እንጂ በንዋያተ ቅድሳት ላይ ብቻ ሳይሆን በአብያተ ክርስቲያናት ላይም ጭምር ከፍተኛ ጉዳት ሲያደርሱ የሚችሉ ዕዕዋት፣ ተባዮች /አይጥ፣ ምስጥ.../ ፣ የመሬት መንሸራተት፣ ጉርፍ... ይገኛሉ።

እስቀድመው በመጠኑ ከተገሰጡት ተፈጥሯዊ የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ጉዳቶች በክብር ወቅት በበለጠ ተባብሶ የሚታየው ሰው ሠራሽ የቅርሶች ጉዳት ነው። እነዚህም፡-

1. ዘረፋ፡- ይህ በግልጽ በቡድን ተደራጅቶ አመቺ ጊዜን ጠብቆ ቅርሱን ከሚጠብቀው ሰው በላቀ ሁኔታ ታጥቆ የሚፈጸም የጥፋት ተግባር ነው። በዚህ ሂደት ቅርሱን ብቻ ሳይሆን ጠባቂውንም ጭምር እስከ መግደል የሚደርሱ ዘራፊዎች አሉ። ለምሳሌ፡- መስከረም 10 ቀን 1984 ዓ.ም ስምንት ዘራፊዎች በቡድን ተደራጅተውና የጦር መሣሪያ ታጥቀው በርእሰ አድባራት ጽዮን አዲስ አለም ማርያም ቤተ ክርስቲያን ላይ ያሳደዱት የዘረፋ ተግባር ይጠቀሳል። በዚህ ወቅት አንድ ጠባቂ ገድለዋል። ሌላው ተደብድበዋል፤ ሦስቱኛውን ደግሞ እናነዋቸዋል። በዘረፋውም፡-

ሀ. አጤ ምኒልክ የነገሡበት የወርቅ ዘውድ

ለ. ከንግሥት ቪክቶሪያ ሰአጤ ምኒልክ በስጦታ የመጣ የወርቅ

ዘውድ

ሐ. የንግሥት ዘውዲቱ ከወርቅ የተሠራ የራስ ወርቅ

መ. አጤ ምኒልክ ለደብርዋ የሰላላት የወርቅ ጽዋዎችና የወርቅ መስቀሎች

ሠ. የርሐሳነ መኳንንት ሦስት አክሊላት

ረ. የአመቤታችን ሥላሴ ያለበት የወርቅ ጸሐል ወሰደው ለመሠወር ቢ ሞክሩም በአካባቢው ምእመናን ብርታት ከነገብረቶቹ ሊያዙ ችለዋል።

2. ሌብነት፡- ይህ ደግሞ በጠባቂነት በአደራ የተሰጠን አንድን ቅርስ ከቦታው እንስቶ መውሰድን ከሰቃ ቤት አውጥቶ ማቀበልን

የዘን መስተዳድር	ጽላት	መስቀል
ደቡብ ጎንደር	4	1
ሰሜን ጎንደር	7	7
ደቡብ ወሎ	-	2
ሰሜን ወሎ	-	9
ምሥራቅ ጎንደር	3	-
ሰሜን ሸዋ	17	5
ጠቅላላ ድምር		24

ምንጭ፡- የፌዴራል ፖሊስ ቢሮ መረጃ

ከላይ የተመሰከሩትናቸው በፖሊስ ተደርሰዋቸው በመዝገብ የተያዙ መረጃዎች ናቸው። ያልተደረሰባቸውና ስለ መጥፋታቸውም የማይታወቁ ቅርሶች ቢታዩ ደግሞ ከተጠቀሰው በላይ ይሆናሉ።

3. የእሳት ቃጠሎ፡-ቃጠሎ ባለ ማወቅ በጥንቃቄ ጉድለት /ቸልተኝነት/ ሆኖ ተብሎ በግለሰቦች ሊነሣ ይችላል። በሰቃ ቤት ውስጥ በቂ ጥንቃቄ ሳያደርጉ ሂሳብ ሻማና ሌሎችም የሚነዳ

ተከሰው ፍርድ ቤት መረጃ የለውም ብሎ በነፃ እንደላቀቃቸው ከአካባቢው መረጃ ምንጮች ለማግኘት ተችሏል።

4. ጦርነት፡-

ጦርነት በሰው ሕይወት፣ በግንዛብና በንብረት ላይ ከሚያደርሰው ጥፋት በከፋ ዕኔታ በቅርሶች ላይ ውድመት ዘረፋና ከሀገር መወሰድን ያስከትላል። በእትዋቅያ ታሪክ ከተካሄዱት የእርስ በእርስ ጦርነቶችና የውጪ ኃይል ወረራዎች በቅርስ ላይ ባደረሱት ጥፋት በግንባር ቀደምትነት የሚጠቀሱት፡

ሀ/ በዮሴት ጉዲት በእሥረኛው ምስተ ዓመት የተደረገው ክርስትናን የማጥፋት ዘመቻ የመጀመሪያው ነው። ለዚህም ነው ፕሮፌሰር ሥርዓው ሐብለ ሥላሴ «በእትዋቅያ ከእሥራኤ ሦስተኛው ምዕተ ዓመት በፊት የተጻፉ የብራና መጻሕፍት አለመገኘት እንደ ምክንያት ጦርነት ነው» የሚሉት።

ለ/ በአህመድ ግራኝ በ16ኛው ምዕተ ዓመት ደጋማው የክርስቲያን አካባቢ

ን ለመውረርና ለማጥፋት የተደረገው፤ በዚህም ጦርነት ከፍተኛ ቀጥሮ ያላቸው ሐብቶች ተክርስቲያኖችና በውስጣቸው የነበሩ ንዋያት ቅድሳት ተዘርፈዋል፤ ተቃጥለዋል፤ ወድመዋል። ይህንን ለመግለጥ ፕሮፌሰር ታደሰ ታምራት፤ "The

Muslim occupation of the Christian highlands under Ahmad Gragn lasted for a little more than ten years, between 1531 and 1543. But the amount of destruction brought about in these years can only be estimated in terms of centuries." ብለዋል።

ሐ/ ሦስተኛው በክጤ ቴዎድሮስ የመጨረሻው የንግሥና ዘመን ለወረራ የመጣውና በጀነራል ናፒየር ሮበርት የሚመራው የእንግሊዝ ጦር ዘረፋ ነው። በዚህ ወቅት እጤ ቴዎድሮስ ለጥበቃ ከተለያዩ የሀገራችን ክፍል በመቅደሳ እምባ አንዲሰበሱ ያደረጓቸው የብራና መጻሕፍትና ሌሎች ቅርሶችን ተቀራምተው ወደ ሀገራቸው ተመልሰዋል።

በዚህ ጦርነት ወቅት ከወታደሮች ጋር እብረው በመጡ የቅርስ ባለሞያዎችና የሙዚየም ኃሳፊዎች አስተባባሪነት ከ1300 በላይ የሚሆኑ የብራና መጻሕፍት

የሕይወት ህልም ማርያም ስቃ ቤት ሲቃጠል

መቀበልን፤ መሸጥን ወዘተ ያጠቃልላል። አፈጻጸሙም በር ወይም መስኮት ሳይሰበር ከአቅም በላይ የገንዘብ ሳይመጣ በራስ ፈቃድ ወይም በቸልተኝነት ሊከናወን ይችላል። በዚህ ረገድ ከፍተኛውን ድርሻ የሚይዙት በአገልግሎት ላይ ያሉ ወገኖች ናቸው። ይህም ሰከትትልና መረጃ ለማግኘት አስቸጋሪ ከመሆኑም በላይ በአቋር ጊዜ ውስጥ ቅርስ አልባ ሊያደርግን የሚችል አደገኛ አካሄድ ነው።

በሰሜን ወሎ ሀገረ ስብከት በዘጠኝ ወረዳዎች ውስጥ በሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት ላይ ከ1972 እስከ 1988 ዓ.ም ከተካሄዱት ዝርፈያዎች፡ በመቁት 56 በቡግና 18 አብያተ ክርስቲያናት ቀዳሚውን ደረጃ ይይዛሉ። አነስተኛ የሚባሉት ግዳንና ሃብሩ ወረዳዎች ቢሆኑ፤ እነርሱም ከአራትና አምስት አንድ ቅደም ተከተላቸው አብያተ ክርስቲያናት ንዋያት ቅድሳት ተሰርቀውባቸዋል። ከ1972 እስከ 1988 ዓ.ም ባሉት ዓመታት በአጠቃላይ 124 አብያተ ክርስቲያናት የተዘረፉ ሲሆኑ፤ አራቱ ብቻ በራቸው ወይም መስኮታቸው ተሰብሮ ከመገኘቱ በቀር በተቀሩት/120ዎቹ/ ስርቀቱ የተካሄደው በራቸውና መስኮታቸው ሳያሰበር በመሆኑ ሌብነት የዘመናችን ዋናው የቅርስ ጥፋት መስክ መሆኑን ማረጋገጥ አንችላለን። በአንድ ሀገረ ስብከት ይህን ያህል ጥፋት ካለ በሌሎቹስ የሚለውን ለአንባቢያን እንተዋለን።

የሕይወት ህልም ማርያም ስቃ ቤት ሲቃጠል - ሰቃ

መብራቶችን መጠቀም ከፍተኛ ውድመትን ሊያስከትል የሚችል ቃጠሎን ያመጣል። በተለይ ሆኖ ተብሎ የሚካሄድ ቃጠሎ ቅርሶችን ከተቀመጠ በት ሶቃ ቤት ክስረቱ በኋላ፤ «በእሳት ወይም በመብረት ተቃጠሎ» ተብሎ መረጃ ለማጥፋት ሊያረጋግ የሚችል ተግባር ነው።

በሰሜን ጎንደር ሀገረ ስብከት በደንበያ ወረዳ ቤተ ክርስቲያን የገልገታ ማርያም ቤተ ክርስቲያን ላይ አንድ ግለሰብ ባስነሣው እሳት ሕንፃ ቤተ ክርስቲያኑ ሲቃጠል በርካታ ንዋያት ቅድሳት ተጉድተዋል። ምንም እንኳን በግወቅ ወይም ባስማወቅ ነው ብሎ መናገር ባይቻልም ታኅሣሥ 10 ቀን 1989 ዓ.ም ርክስ አደባባሪት እዲስ ዓለም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያን ቢቋቋሙ ቃጠሎ ብዙ ንብረት መውደሙን፤ ነገር ግን በአጥቢያው ምእመናን ርብርብ ብዙ ቅርሶችን ማዳን አንደተቻለ ታውቋል። በዘረፋው ምክንያት የሶቃ ቤቱ ጠባቂ

የብራና መጻሕፍት ተወስደውብናል። እነዚህ መጻሕፍት ከሀገር ቤት ሲወጡ ቁጥራቸው ይህን ያህል ቢሆንም በመንገድ የተዘረከረኩት በህዝብ የሰጠው ትኩረት ወታደሮች ለየራሳቸው ያሰቡትን ቅርስ በርካታ ነው። በዚህ የተነሣ በዘረፋ ከተወሰዱት 1300 መጻሕፍት መካከል ዛሬ በእንግሊዝ አገር የሚገኙት 400 ያህል ብቻ ናቸው። ከመጻሕፍቱ በተጨማሪ በመቅደሳ ጦርነት ታላቁ መጽሐፍ ክብረ ነገሥት፣ አሥር የሚሆኑ ታሪካት ተወስደውብናል። በቅርቡ የካቲት ሁለት የተመለሰው የአቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስ ታቦት እንዲሁ ነው። በዚህ ጦርነት የተለያዩ ቅዱሳን ሥዕላት የአጤ ቴዎድሮስ ከበር፣ የአቡነ ሰላማ መስቀል፣ ዋንጫ፣ ቀበቶ፣ ከወርቅ የተሠሩ ሁለት ጽዋዎች፣ ከአልማዝ የተሠሩ የእንገት መስቀሎችም ተወስደውብናል።

እነዚህም ጋር በዋናነት ሊጠቀስ የሚችለው የቤተ ክርስቲያን አርማ የሆነው የመደር መስቀል ተወስዷል። ይኸን መስቀል ፎቶ ግራፍ አሥንሰቶ ለማምጣት እንኳን ወደ 300,000 ዶላር እንድንከፍል ተጠይቀናል። በዚህ በመቅደሳ ጦርነት ከተወሰዱበት ሌላ በዘረፋ ከሀገር ቤት የወጡት ቅርሶች ብዙ ናቸው። ከእነዚህ ቅርሶች መካከል የተወሰኑትን የብራና መጻሕፍት ሰንመሰከት እነዚህ መጻሕፍት በተለያዩ ሀገሮች የሚገኙ ናቸው። /ተክሰ ጻዲቅ መከራያን ይመልከቱ።

መ/ ሊሳው ባለንበት ዘመን ጣሊያን ኢትዮጵያን ወርራ በያዘችባቸው የአምስት ዓመታት ቆይታ ተጠቅማ ወደ ሀገሯ ቅርሶችን ያጋዘችበትን ወቅት ነው። በዚህ ዘመን ሐውልቶችን ሳይቀር በመቆራረጥ ወደ ሀገሯ ጭናቸዋለች። ከእኒህም መካከል የጥቁር አንበሳ ሐውልት ሲመለስ፣ እስካሁን በርም የሚገኘው የእክሱም ሐውልትም በዚህ ጊዜ የተወሰደ ነው።

እነዚህ በዋናነት የሚጠቀሱ ደሴታ እንደ ብዙ መለሰተኛ የወረራ መከራዎችና የእርስ በርስ ጦርነቶች ብዙ ቅርሶችን አጥፍተዋል።

አገር	የመጻሕፍቱ ቁጥር
እንግሊዝ	850
ጀርመን	734
ፈረንሳይ	700
ቲቲኒን	600
አሜሪካ	400
ኔዘርላንድ	180
ጣሊያን	100
ሩሲያ	100
ስዊድን	100
አየርላንድ	60
እስራኤል	50
አውስትራሊያ	50

አርመንያ	30
ቤልጂየም	14
ካናዳ	11
ስዊዘርላንድ	6
ፖርቱጋል	4
ስፔን	3
ኒወዚላንድ	3
ጅቡቲ	50
ኬኒያና ሱዳን ቁጥሩ አይታወቅም	

ምንጭ፡- አዲስ ትራቡን ጋዜጣ በፕሮፌሰር ሪቻርድ ጋንክሪስት።

5. በገጽ በረከት ስም፡- በርካታ ነገሥታት፣ መኳንንት፣ መሳፍንትና ባሳባቶች በሰጠታ መልክ ለውጭ አገር መንግሥታት፣ እምባሳደሮችና ዲፕሎማቶች፣ ታዋቂ ግለሰቦችና ለወዳጆቻቸው የቤተ ክርስቲያን ቅርሶችን ሲያበረክቱ ቆይተዋል። ስምሳሌ በሩሲያ በተሠራው ትልቁ ሙዚየም ውስጥ በሰጠታ ስም የወጡ በርካታ የአገራችን ቅርሶች ይገኛሉ።

አስቀድመን የዘረዘርናቸውን በቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ላይ የሚደርሱትን ጥፋቶች ሊያባብሱ የሚችሉ ምቹ ሁኔታዎች ደግሞ አሉ። እኒህ ምቹ ሁኔታዎች ዓለም አቀፍ ውጫዊ ሁኔታዎችና ሀገራዊ ውስጣዊ ሁኔታዎች ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ።

በዓለም አቀፍ ውጫዊ ምቹ ሁኔታዎች በቱሪዝም፣ በሚሽንሪ፣ በጥናትና ምርምር፣ በታሪክ ጽሕፈት፣ በዲፕሎማሲያዊ መብቶች ስም የቤተ ክርስቲያንን ቅርሶች የመዝረፍ፣ በተመሳሳይቸው እውነተኛ ጥናት የመለወጥ የማበሳሰት የመገል በጥተግባራት ሊጠቀሱ ይችላሉ። ለምሳሌ የዓዛይን ወንዝ መንሻ ለማግኘት ሰፊ አስሳ /exploration/ እንዳደረገ የሚነገርለት ጀምሰ ብሩስ ከ300 በላይ የብራና መጻሕፍትን ዘርፎ አንደ ሄደ በታሪክ ይታወቃል።

በሀገራዊ ውስጣዊ ምቹ ሁኔታዎች ረገድ ደግሞ የኢትዮጵያ አብያቶ ክርስቲያናት ባላቸው መደብ /ደብር፣ ገዳም፣ ገጠር /በየደረጃው ምዝገባ በበቂ ሁኔታ ያለመካሄዱ፣ የሰጠታ ዕቃ ንግድ /Souvenir/ መሰራት፣ የሰቃ ቤቶች አሠራር፣ የንዋያተ ቅድሳት አቀማመጥና አያያዝ፣ የጠባቂዎች ተጠያቂነት አስመናፍርና የገቢያቸው መጠን አነስተኛ መሆን፣ የምእመናን የግንዛቤ ግንስ፣ በየደረጃው የሙዚየም አለመቋቋም፣ በወንጀለኞች ላይ የፍርድ ውሳኔን በአስቸኳይ አለመስጠትና ለሕዝብ አለማሳወቅ አንደ ዋነኛ ምክንያት ሊጠቀሱ ይችላሉ።

ምን መደረግ አለበት?

የቤተ ክርስቲያን ቅርሶችን ከዘረፋና ከጉዳት ለመጠበቅ መደረግ

በሚገባው የጥንቃቄና የእርምጃ ርምጃ ረገድ ሁለት አቅጣጫዎች አሉ። የመጀመሪያው ያስተዘረፋትንና የተጉዳትን ቅርሶች ከዘረፋና ከጉዳት እስቀድሞ በመከላከል ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የተዘረፉትንና የተጉዳትን በመከታተል ከጥፋት የማግኘት በዛሬዋ የተጠና ጥገናና ክብካቤ ሥራ መሥራት ነው። በመሆኑም፡-

1. ያልተዘረፉና ያልተገዱ ቅርሶችን ለመጠበቅ

ሀ. ምዝገባ፡- በቤተ ክርስቲያናት ምን ያህል? የት አካባቢ? በምን ሁኔታ ላይ እንዳሉ የሚገልጥ የተሟላና አስፈላጊ መረጃዎችን ሁሉ ሊሰጠን የሚችል ሳይንሳዊ የሆነ የቅርስ ምዝገባ ሥራ መካሄድ

አስበት። ይህን ማድረግ ቅርሶች አስፈላጊው ጥገናና ክብካቤ አንዲደረግላቸው እንቅስቃሴያቸውን ለመቆጣጠር፣ በማን ጥበቃ ስር እንዳሉ ለማወቅ፣ የሰባትና ባለው መንገድ ለጥናትና ለምርምር ተግባር አንዲጠቅሙ፣ ስህገር ምጣኔ ሀብታዊ ዕድገት እንዲውሉ --- ወዘተ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው።

በሌላ በኩል ቅርስ ሲጠፋ ዘላቢትነት ለመጠየቅ አስፈላጊውን መረጃ ማቅረብ ያስፈልጋል። ለምሳሌ ኃላፊነት በማይሰማቸውና ስፍቅረንዋይ ባደሩ የሀገር ውስጥና የውጭ ነጋዴዎች ቅንብር ከላሊበላ ተሰርቆ ቤልጅየም ሀገር ተወስዶ የነበረው «አፍሮ አይዝ» የወርቅ መስቀል በቅርስ ጥናትና ጥበቃ ድርጅት ቀደም ሲል የተመዘገበ በመሆኑና ዓለም አቀፍ ፖሊስ /ኢንተርፖል/ የጠየቀውን ተገቢውን ዝርዝር መረጃ በማግኘቱና በሀገር ቅርስነት በመታወቁ ወደ ባለቤቱ ሊመለስ ችሏል። ይህ

ባይሆን ኖሮ ማግኘት ቀርቶ መጠየቅ አንኳን ባልተቻለ ነበር።

በአጠቃላይ ለቤተ ክርስቲያን ቅርሶች የተጠና የምዝገባ ሥራ ቤተ ክርስቲያናትና የቅርስ ጥናትና ጥበቃ ድርጅት በቅንጅት መሥራት ይኖርባቸዋል።

2. ምእመናን ስለ ቅርስ ያላቸውን ጥንዘድ ማዳበር፡-

ምእመናን አስከ አሁን ለተከበቱት የቅርስ ዘርፊያዎችና ጉዳቶች እንዲሁም ሁኔታውን ለማስተካከል እየተደራጉ ባሉ ጥረቶች ያሳዩት መንፈሳዊ ወኔና ተነሣሽነት የበለጠ መጉልበት ይኖርበታል። ለህህም፡-

ሀ. በታቀዱ መርሐ ግብሮችና በተገኘው እጋጣሚ በመገናኛ ብዙኃን፣ በማስታወቂያ በተለያዩ ሳትመቶችና በራሪ ጽሑፎች፣ ዓውደ ጥናቶች፣ ዓውደ ርእየቶች ምእመናንን ሳይታክቱ በመደጋገም ስለ ቅርስ ምንነትና ፋይዳ ማስተማር፤

ለ. ወጣቶች በሀገርህን አወቅና በቅርስ ጥበቃና ክብካቤ ዓላማ ስር በክብሩ እንዲደራጁ ማበረታታትና፣ ለተቋቋሙትም ድጋፍና ርዳታ ማድረግ፤

ሐ. ህፃናትና አዳጊ ወጣቶች ክልጅነታቸው ጀምሮ ስለ ቅርሳቸው እንዲያውቁ ትኩረት በመስጠት በሥርዓተ ትምህርት ውስጥ በተለያዩ መልኩ የቅርስ ነክ «ቴክኒክ» በሰፋት እንዲካተት ማድረግ ያስፈልጋል።

1. የአብያተ ክርስቲያናትን የቅርስ አያያዝ ሁኔታ ማስተካከል፡-

ሀ. ጠባቂ ማን ይሁን፡- ለቤተ ክርስቲያን ቅርሶች ጥበቃ ምእመናንና ካህናት አይለዩበትም፤ ቀዳሚው ነገር ጠንካራ መሠረት ያለው ሃይማኖታዊ እምነት፣ የባለቤትነትና የተቆርቋሪነት ስሜት ነው። ከዚህ በተጨማሪ ግን ጠባቂዎች ቅርሶችን መስብሰብና ማናፈስ እንዲችሉ አካላዊ ብቃት ያላቸውና በአጥቢያው ምእመናን ዘንድ የሚታወቁ ሊሆኑ ይገባል። ከፍተኛ የቅርስ ክምችት ላላቸው እድባራትና ገዳማት የሚመደቡ ጠባቂዎች በቂ መተዳደሪያ እንዲኖራቸው ማድረግ ያስፈልጋል።

ለ. መዝገብ መኖር አለበት
በዚያ እጥቢያ ምን እንዳለ የሚገልጥ ቋሚ መዝገብ ከዘርዘር መግለጫው ጋር መኖር አለበት።

ሐ. ተጠያቂነት፡- ማንኛውም የቅርስ ጠባቂ የሚጠብቃቸውን ቅርሶች ዘርዘር አረካኪ ባለበት ፈርሞ መረከብ አለበት። ለክብረ በዓላትና ለሌሎች የእገልግሎት ጊዜያት የውሰት ቅጽ ተዘጋጅቶ በዚያ መሠረት መሠራት አለበት። ከዚህም

በላይ ጠባቂው ለጠፋውና ለተሰበረው ተጠያቂ መሆኑን መረዳት አለበት።

መ. አቀማመጥ፡- የቤተ ክርስቲያን ቅርሶች በተቻለ መጠን ለተፈጥሮ ጉዳት እንዳይጋለጡ መደርደሪያ በመሥራት ንፋስ ሊያገኙ በሚችሉበት መልኩ በዕቃ ቤት / show cases/ እንዲቀመጡ በደረግ በተለይ መተኪያ የሌላቸው ቅርሶቻችን ክሁሉም በተሻለ ሁኔታ ጥበቃና ክብካቤ ሊያገኙ የሚችሉት እንደ አስፈላጊነቱ እየተጠኑ በተለያዩ ደረጃ በሚቋቋሙ ሙዝየሞች ሲቀመጡ ነው። ከጥበቃና ክብካቤው ሌላ በአርጅናና በተፈጥሮ ጉዳት ሲጠፋ የሚችሉት /ለምሳሌ የብራና ጽሑፎች / በማይክሮ ፊልም፣ በሲዲ - ሮምና ሌሎች የዶክመንቴሽን ዘዴዎች ተቀርጸው እንዲቀመጡ ማድረግ ይቻላል።

2. የተሳዱና የተዘረፉ ቅርሶችን ወደ ነበሩበት ለመመለስ፡-

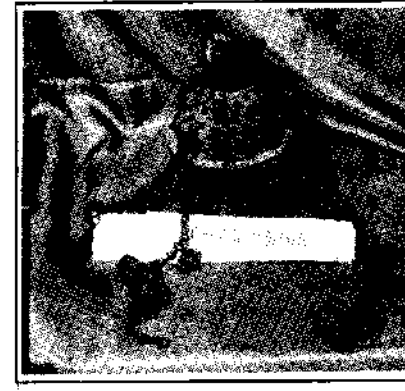
ሀ. ቁጥጥር፡- በእርግጥ የቀጥጥር ተግባር የቅርስ ክምችቶችን በቅርብ በመከታተል ከመሳዳታቸውና ከመሠረታቸው በፊት ወቅታዊ ሁኔታዎችን ለማወቅ ሲባል ሊከናወን ይችላል። ይሁንና ወቅታዊ ሁኔታዎችን በማወቅ ሂደት ጥገናና ክብካቤ የሚያስፈልጋቸውን በተጠና ሁኔታ መጠገንና መከባከብ የጠፋ ካሉ በቅርብ በመከታተል መረጃዎችን መስብሰብና ምናልባትም የጠፋውን ደግሞ ለማግኘት ያበቅላል። ስለዚህ በማዕከል፣ በሀገሪ ሰብከት፣ በወረዳ ቤተ ክህነትና በአጥቢያ ደረጃ በተለያዩ ወቅት መርሐ ግብር በማዘጋጀት ቋሚ የቀጥጥር ሥራ ሞሠራት አለበት።

ለ. በቅንጅት መሥራት፡-

ቤተ ክርስቲያናትን ቅርሶችን መመዝገቢያና መቆጣጠሪያ በማጠናከር፣ መንግሥታዊ ተቋማትና ፖሊስ ጥቆማዎችን በመከታተልና አፋጣኝ ምላሽ በመስጠት፣ ፍርድ ቤቶች ለቅርስ ጉዳዮች የተሰየ ትኩረት በማድረግ ተገቢውንና አስፈላጊውን የፍርድ ውሳኔ በመስጠት፣ የመገናኛ ብዙኃን ሁኔታውን በተመለከተ ለሕዝብ በቂ ሽፋን በመስጠት፣ ጉምሩክ በየጣቢያው የሚያደርገውን ፍተሻ በማጠናከር፣ የትራንስፖርትና የመገናኛ ሚኒስቴር /በተለይ ፖስታ ቤት/ በመጠቀም፣ ንብረተሰቡ ሕገ ወጥ አንቅ በቃሪዎችን በመከታተልና ለሕግ አስፈጻሚ አካላት በማስታወቅ -መዘተ በቤተ ክርስቲያናትን ብሎም በሚሰሩትን በከፍተኛ ሁኔታ በመጥፋት ላይ ያሉትን የቅርስ ሀብቶቻችንን በመተባበርና ለቸግሮቹ በጋራ መፍትሔ በመስጠት ከጥፋት መታሰብ ይቻላል።

ሐ. መተካት፡- በልዩ ልዩ ምክንያት የተገባውን ቅርሶች በተለይ ቅዱሳን ሥዕላት ከሆኑ በማሃል፣ ቅዱሳን የብራና መጻሕፍት ከሆኑ ደግሞ በማጻፍና በመጻፍ ሁሉም እንደየሞያውና አቅሙ ሊተባበር ይገባል። ከዚህም ልዩ ልዩ መልክ ያላቸው ቅርሶቻችን ከመዘረፋቸውና ከመገባቸው አስቀድሞ ተመሳሳይቸውን /Replicas/ ማስፋፋት፣ በፖስታ፣ በፎቶግራፍ በቪዲዮግራፍ ወዘተ መልክ ማስቀረት ይህንንም ለምእመኑ ማሳወቅ ይገባል። ይህም የቅርሶቹ ሁሉም በምእመኑ ዘንድ እንዳይረሳ ከማገዝም በላይ ምናልባትም ሞያውን ቅርስ ለመዘረፍና ለመተዳት የሚደረግ «ጥረት» ይቀንሳል።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቅርስ የሀገሪቱ ከዚያም አልፎ ዓለም አቀፋዊ ቅርስ ነው። ስለዚህ የቤተ ክርስቲያኒቱ ቅርሶች ተጉዳ ማለት ሀገሪቱ ተጉዳች ማለት ነው። ይህንን ተረድቶ ኢትዮጵያዊነት የሚሰማው ሁሉ ለቅርሶች ትኩረት ሲያደርግ ይገባዋል። በዚህ እጋጣሚ እስከ አሁን ድረስ ባለው ሂደት መንግሥት እያደረገ ያለውን ጥረት እናደንቃለን። ሕዝቡም እገሌ ወእገሌ ሳይል ለቅርሶቹ ተቆርቋሪ ሆኖ ቆይቷል። ለዚህ ምስክር የሚሆነን የፍቼ ቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ዕቃ ቤት ሲቃጠል የነበረው ሁኔታ ነው። ይኸ ዕቃ ቤት በተቃጠለበት ወቅት በከተማው የሚኖረው ሕዝብ ወጥቶ ቅርሶችን ለማዳን ተረባርቧል። ይኸ ወደፊትም ቀጥሎ አያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ ለቅርሶቹ መቆርቆር አለበት። መንግሥትም እስከ አሁን ያደረገውን ዓይነት ትኩረት ወደፊትም ሊገፋበት ይገባል። የቤተ ክርስቲያኒቱ ልጆች የሆኑ ኦርቶዶክሳውያን ከማንም በላይ የቅርሶቹ ባለቤት ናቸውና በቅርሶች ላይ ጉዳት እንዳይደርስ እቅማቸው የፈቀደውን ሁሉ ማከናወን ይጠበቅባቸዋል። ቀ

በቅርቶች ላይ ስለሚፈጸሙ ወንጀሎች በሕግ የተጣሰ ቅጣት

በቅርቡ ጥናትና ጥበቃ አዋጅ እንቀጽ 45/1/ሀ/ ላይ የቅርቡ ባለቤት ሆኖ ቅርቦችን የማይጠብቅና የማይከብክብ የማይጠግን ቅርቦችን ለሌላ ወገን ሲያስተላልፍ ለቅርቡ ጥናትና ጥበቃ ባለሥልጣን ያሳገውቀው አካል ወይም ሰው እስከ ሰድስት ወር ድረስ በሚደርስ እስራት ወይም እስከ ብር 1500 በሚደርስ የገንዘብ መቀጫ እንደሚቀጣ ተንደንግቷል።

እንቀጽ 45/1/ሀ/ ደግሞ ቅርቡን ከመጠገኑ በፊት ለባለሥልጣኑ ያሳገውቀው የማይንቀሳቀስ ቅርብን ሳያሳውቅ ወደ ሌላ ቦታ ለማንቀሳቀስ የሞከረ ቅርቦችን የቅርብነት ባሕሪያቸውን በሚጉዳ መልኩ ለአካባቢያዊ ጠቀሜታ ያዋሉ እንደሆነ እስከ አንድ ዓመት በሚደርስ እስራት ወይም እስከ ብር 3000 ድረስ በሚደርስ የገንዘብ መቀጫ ሊቀጣ ይችላል።

በእንቀጽ 45/1/ሐ/ ደግሞ ቅርቦችን ለሕገ ወጥ ንግድ ያዋሉ ባለሥልጣኑ ሳይፈቅድ ቅርቦችን ከሀገር ያወጣ፣ ተገቢውን የመታወቂያ ወረቀት ለያዙ ለባለሥልጣኑ መሥሪያ ቤት ተቆጣጣሪ ገቢቶ ለመቆጣጠር እንዳይችል የክስክሉ ከ3-5 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ወይም ከብር 10,000-15,000 በሚደርስ የገንዘብ መቀጫ ይቀጣል ይላል።

በእንቀጽ 45/2/ሀ/ በቅርቡ ላይ የበርቆት ወንጀል የፈጸመ 7-10 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል ይላል።

በእንቀጽ 45/2/ሐ/ ሆኖ ብሎ በቅርቦች ላይ የማፍረስ ወይም ጉዳት የማድረስ ማንኛውንም ዓይነት ጉዳት ማለት ነው/ ወንጀል የፈጸመ ከ10-20 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል ይላል።

በእንቀጽ 45/2/ሐ/ ላይ በሥራ ኃላፊነታቸው አጋጣሚ በእጃቸው የገባውን ቅርቦች የሚሰርቁ ወይም የሚያሰርቁ ወይም ጉዳት እንዲ

ደርስ የሚያደርጉ ከ15 ዓመት በላይ ዓመት በማያንስ ከ20 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣሉ ይላል። እዚህ ላይ መረዳት ያለብን የቤተ ክርስቲያን ቅርቦችን እንዲጠብቁ ኃላፊነት የተሰጣቸው ቁጥር 7000 እና 10000 ይህንን መሰል ወንጀል ከፈጸሙ ከሰላማማሪትባቸው የሚገባውና ሊቀጡ የሚገባው በዚህ ንዑስ እንቀጽ በተደነገገው መሠረት መሆኑን ነው።

ንጉሠኝነት በሌላቸው የሃይማኖት ቅርቦች ላይ ስለሚሠሩ ወንጀሎች ደግሞ የወንጀል መቅጫ ሕጋችን በእንቀጽ 486 የሚከተለውን ደንግቷል፡-

•የተፈቀደውን የሃይማኖት ሥነ-በዓል ወይም የሃይማኖት ተግባር እንዳይፈጸም የሚከሰክል የሚያውቅ ወይም የሚያስተህቅር፤

•ለአንድ አምልኮት ወይም ለአንድ ሥነ-በዓል የተመረጡትን የአንድ ሃይማኖታዊ የግል ቦታ ወይም ሥራ ወይም እንደ ሌላ ንዋያ ቅድሳትን የሚያረክስ ማንኛውም ሰው እስከ ብር 1000 ሊደርስ በሚችል የገንዘብ መቀጫ ወይም እስከ ሁለት ዓመት በሚደርስ እስራት ይቀጣል ብል ደንግቷል።

ከዚህ ድንጋጌ መረዳት የምንችለው የቤተ ክርስቲያኒቱ አባል የሆነውም ሆነ ከቤተ ክርስቲያኒቱ እምነት ውጪ ያለ አንድ ሰው የቤተ ክርስቲያኒቱ በዓላት በሚከበሩበት ቦታ በመገኘት በዓሉ እንዳይፈጸም የሚከሰክል ወይም በእድራጉ ሁከት በመፍጠር አካባቢና የሚያውቅ ወይም በዓሉን ከመከበር የሚያስቀር ወይም የበዓሉ መከበሪያ የታወቁትን ቤተ ክርስቲያኒቱ በምታውግዛቸው የእልኩል መጠጦች በዝሙት ተግባር በዘፈን፣ እና ጫት በመቃብር ሲጋራ በማጨስ፣ ተገቢ ያልሆነ እለባበስ በመጠቀምና በመሳሰሉት ኢሃይማኖታዊ ሥነ ምግባሮች ያረከሰ በበዓሉ መከበሪያ ቦታ ያሉትን ሥላሳትንና ንዋያ ቅድሳትን በእነዚህ ድርጊቶች ያረከሰ በወንጀል መቅጫው 486 የተገለጠው ቅጣት ይጣልበታል ማለት ነው። በተጨማሪ የተቀደሱ ሥላሳትንና

ንዋያ ቅድሳትን በልመና ሰበብ በየቆሻሻው ቦታ የሚደረድሩና ከሌሎች ሽቀጦች ጋር በመቀላቀል ስሽያጭ እያቀረቡ ባሉ ሰዎችም ላይ ይህ ቅጣት ይፈጸማቸዋል።

እስከ አሁን የተዘረዘሩት በወንጀል የሚያስጠይቁ አናቀጽ በቅርቦች ላይ የሚፈጸሙ ቅጣቶችን ሲሆን በፍትሕ ብሔር ከሰላማማሪትባቸው የሚቻልበት እገባብ አለ። በይበልጥ ቅርቦችን ሽጠው በጣም ከፍተኛ ገንዘብ ለሚያካብቱ ሰዎች ወይም እካላት በወንጀል ተከሰው የሰድሜ ልክ እስራት እንኳን የሚፈርድባቸው ቢሆን ሌሎችን ዘራፊዎች ከመዝረፍ የሚያግዳቸው ቅጣት አይሆንም። ምክንያቱም ዘራፊዎችና ቤተሰቦቻቸው በሽያጩ ገንዘብ የተንደሳቀቀ ሕይወት እንዲኖሩ ስለሚያስችላቸው ዘራፊዎች መታሰራቸውን የመኖሪያ ቤት እንደ መቀየር ያህል ስለሚቆጥሩት ነው። ይህ በመሆኑ በወንጀል ክስ ከመመሥረቱ ሥራ ጉን ሱን የሕገ ወጥ ሽያጩን ገንዘብ ዘራፊዎች እንዳይጠቀሙበትና እንዲመልሱ የሚያደርግ የፍትሕ ብሔር ድንጋጌ ስላለ የፍትሕ ብሔር ክስ መመሥረት የግድ ይሆናል። ይህ ሲሆን ብቻ ነው የቅርብ ዘረፋ ሙሉ በሙሉ ሊያቆም የሚችለው።

በፍ/ብ/ሕ/ቁ/ 2161 እና ተከታታዮቹ እንደ ሰው ወይም እካል በማንኛውም መንገድ አላግባቡ ከበሰጣ የበሰጠበትን ንብረት ወይም ገንዘብ መመለስ/መወረስ/ እንዳለበት ተደንግቷል። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የተሰረቀን ቅርብ በመሸጥ አላግባብ የበሰጣ ሰው ወይም እካል በወንጀል ከሚመሠረትበት ክስ ጉን ሱን የፍትሕ ብሔር ክስ ተመሥርቶበት አላግባብ የበሰጣበትን ገንዘብ ለማስመለስ ይቻላል። ይህ የቅርብ ዘረፋን ስማቸውን ዋነኛው መፍትሔ ነው።

በደረጃ ታፈሰ ወርቅ

ማኅበረ ቅዱሳን

1. ስመሠራት

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሰሃል ሳይንስ ግቢ /6 ክሊ-1/ በሕንፃ ቁጥር 505 በመገኘታቸው ቤት /ደርሚተሪ/ ቁጥር 028 ውስጥ አምስት ወጣቶች ታኅሣሥ 19 ቀን 1977 ዓ.ም በቅዱስ ገብርኤል ስም ተሰባስበው ጽዋ መጠ ጣት ጀመሩ።

አንዚህ ወጣቶች በዚህ የጽዋ መርሐ ግብር መነሻነት ተሰብስበው

የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ዘርፍ 77

በምስካየ ጎዘናን መድኃኒዓለም ገዳም የተምረ ማስተማር ስንበት ት/ቤት በመሄድ የቤተ ክርስቲያን ትምህርት መማራቸውን ቀጠሉ። ከዚህ በተጨማሪም በ1979ዓ.ም በወትቱ የሸዋ ሀገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስና የዝዋይ ሐመረ ብርሃን ቅዱስ ገብርኤል ገዳም የካህናት ማሠልጠኛ የበላይ ጠባቂ ካህናት በብፁዕ አቡነ ገርገርዮስ ካልዕ እማኝነት የቤተ ክርስቲያንን መሠረታዊ ትምህርቶች ቀሰሙ።

በ1979ዓ.ም በዝዋይ ሐመረ ብርሃን ቅዱስ ገብርኤል ገዳም ለነበረው መርሐ ግብር መመሥረት አንዲሁም ለመንፈሳዊ እንቅስቃሴው በሌሎች የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት መስፋፋት በ1977ዓ.ም በጋምቤላ በመተከልና በጋምቤላ ደር ምሥራታና መልሶ ማቋቋም የተደረገው የተማሪዎች ዘመቻ ምቹ ሁኔታን የፈጠረ ነበር።

ከዚያም በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ይማሩ የነበሩ ተማሪዎች በአጠቃላይ በ15 ቀን አንድ ጊዜ እየተሰበሰቡ ቃለ እግዚአብሔርን መማር ጀመሩ። በዚህ ሁኔታ መሰባሰቡ ቀጥሎ በ1983ዓ.ም የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ተማሪዎች ወደ ብላቴ የአየር ወሰድ ማሠልጠኛ እንዲከቱ በወቅቱ በነበረው የኢ.ሕ.ዲ.ሪ መንግሥት ታዘዙ። በዚያም ቀደም ብሎ የተጀመረው መርሐ

ግብር ሳይቋረጥ ገብሎው በቅዱስ ሚካኤል ስም ተሰይሟል። ከመን ግሥት ለውጥ በኋላ ግንቦት 1/1984ዓ.ም በቅዱስ ሲኖዶስ ፈቃድ በስንበት ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ ስር ማኅበረ ቅዱሳን ተብሎ ተመሠረተ። ይህን ስያሜውን ያገኘበት ምክንያትም ማኅበሩ ልዑል እግዚአብሔር ያከበራቸው የሐዋርያት የነበሩት የጳጳሮች የሰማዕታት የመላእክት በአጠቃላይ የቅዱሳን ገድል፣ ትሩፋትና አማላጅነት የሚዘከርበት በመሆኑ ነው።

2. መዋቅር

ማኅበረ ቅዱሳን በኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰንበት ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ ሥር የተዋቀረ ሲሆን በሀገሪቱ ውስጥና በውጭ ሀገር በርካታ አባላት አሉት። እነዚህ አባላቱ በሀገር ውስጥ በአሥራ አራት ቋሚ ገፅ ላይ ማስከላትና በአሥራ ሁለት ጊዜያዊ ገፅ ላይ ማስከላት፣ በሁለት ግንኙነት ጣቢያ በሀገሪቱ ውስጥ በሚገኙ 69 የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት /የግቢ ጉባኤያት/ በእሜሪካ በአውሮፓና በናይሮቢ በግንኙነት ጣቢያ ደረጃ በመታቀፍ ለቤተ ክርስቲያን እንዲታዘዝ የፈቀደውን ያህል በማገልገል ላይ ይገኛሉ።

3. ዓሳማ

ሀ. በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ውስጥ የሚማሩ ወጣቶችን በማገበሩ ስር አደራጅቶ የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን እምነትና ሥርዓት እና ትውፊት እንዲማሩ እና የአባቶች ተተኪ እንዲሆኑ ማድረግ፤

ለ. የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነትና ሥርዓት ሳይለወጥ ተጠብቆ ከትውልድ ወደ ትውልድ እንዲተላለፍ ለ

ማድረግ ይቻል ዘንድ ለዘመኑ ትውልድ ትምህርተ ሃይማኖት እንዲያረስ ማድረግ፤

ሐ. ከሚመለከታቸው የቤተ ክርስቲያኒቱ አካላት ጋር በመንጋገርና በማስፈቀድ ትምህርተ ወንጌልን በተለያዩ ዘዴዎች ማለትም በመጽሐት፣ በጋዜጣ፣ በቦራራ ጽሑፍ በካሴት እና በመሳሰሉት እንዲበፋፋ ማድረግ፤ ወጣት ሰባክያንንም ማበረታታት፤

መ. የተማሪው የግብረተሰብ ክፍል የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን በግንዘብ በዕውቀቱ እና በጉልበቱ እንዲያገለግል አስፈላጊውን ሁሉ ማመቻቸት፤

ሠ. ሰለ አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጥናት የሚያደርጉ ሰዎችን በተለይ ወጣት ምሁራንን ማበረታታትና በሚቻለው አማራጭ ሁሉ መርዳት፤

ረ. ወጣቱ ትውልድ በሥራም

በቤተ ክርስቲያን ትምህርት ዘርፍ 77

ሆነ በትምህርት ከአንዱ አካባቢ ወደ ሌላ አካባቢ የሚዘዋወር በመሆኑ በሃይበት ተከታትሎ በሰንበት ት/ቤትም ሆነ በሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ አንዲታቀፍና በግንዘብ በዕውቀቱ እንዲሁም በጉልበቱ ቤተ ክርስቲያንን እንዲያገለግል ሁኔታዎችን ማመቻቸት፤

ሰ. የቤተ ክርስቲያኒቷ ሊቃውንት ዝናና ክብር ተጠብቆ ለትውልድ እንዲተላለፍ ማድረግ ነቸው።

4. በመንፈሳዊ ስገባ ስጦታ ያሰው ስስተዋዘሩ

በተለይ ከ1984ዓ.ም በኋላ ማኅበረ ቅዱሳን በሃላማው መሠረት ትምህርተ

ወንጌልን በማሰፋፋት አሁን በሀገሪቱ ባሉ የክፍተት ትምህርት ተቋማት ውስጥ ከ69 በላይ የግቢ ጉባኤያት ተማሪዎችን በአጥቢያ አብያተ

ክሚያካሂደው የሰብከተ ወንጌል አንቅስቃሴ በተጨማሪ በሀገሪቱ ሦስት አትላንቲክ ወንጌልን በሰማንት አገጥረ በብከት ሐዋርያዊ ጉዞ አከናውኗል።

ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን ለምእመናን የበለጠ ለማስተዋወቅ በሀገር አቀፍ ደረጃ በ1989ዓ.ም በአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት 6,000 ሺህ ሕዝብ በ1992 ዓ.ም በአዲስ አበባ ኢንዱስትሪያል በብጹሕ ወቅዱስ አቡነ ዳዊት ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃና ልዳሳት ዘሊት-የዳያ ሊቀ ልዳስ ዘአክሱም ወአጪጌ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖት የተከፈተ ከ50,000 በላይ ሕዝብ ያየው በ1993 ዓ.ም በጅማ ከ5000 ሕዝብ በላይ እና በ1993 ዓ.ም በባሕር ዳር 6,000 ሕዝብ አንዲሁም በ1994 ዓ.ም በድሬዳዋ ከ2,000 በመቼለ ከ7,000 ሕዝብ በላይ የተመለከተው ዓውደ ርእሰ /ኢንዱስትሪ/ አዘጋጅቶ አሳይቷል።

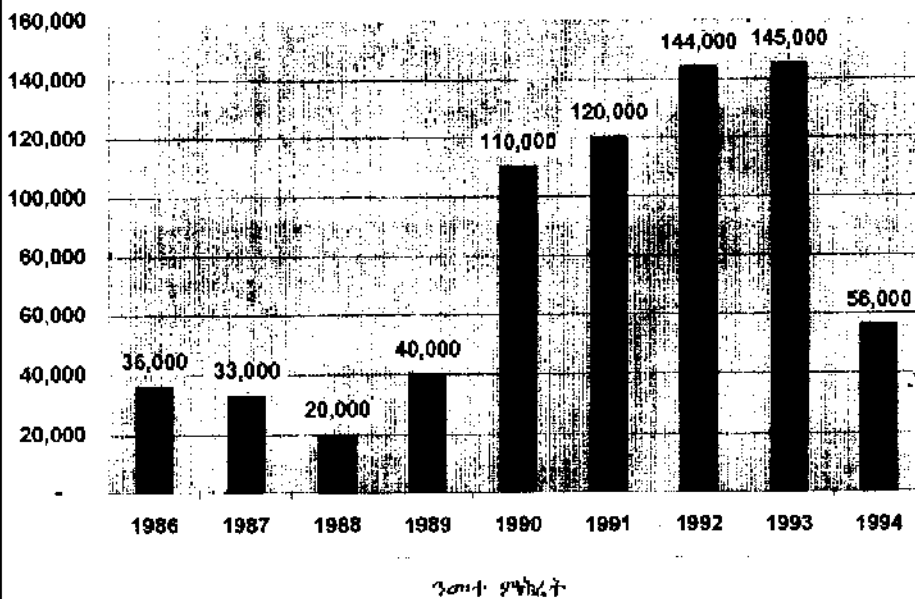
የማንበረ ቅዱሳን አባሳት የተለያዩ ሞያ ባለቤት በመሆናቸው ቤተ ክርስቲያንን በዚህ ሞያቸውም ያገለግላሉ፤ ከነዚህም ውስጥ ለአብነት የሚጠቀሱት፤

ሀ. የ135 አብያተ ክርስቲያናት ሕንፃ ዲዛይን ወርተዋጠል። በዚህም ለባለሙያ ይከፈል የነበረውን ብር 4,050,000 /አራት ሚሊዮን ሃምሳ ሺህ / ለማዳን ተቸሏል።

ለ. 20 የሰብከተ ወንጌል አዳራሾችን ሕንፃ ዲዛይን አከናውኗል፤ በዚህም ለባለሙያ ይከፈል የነበረውን ብር 350,000 /ሦስት መቶ ሃምሳ ሺ / ለማዳን ተቸሏል።

ሐ. በርካታ ቁጥር ያላቸው

የሰሜን ጽድቅ ጋዜጣ ሥርዓት

ክርስቲያናት በሚገኙ ሰንበት ት/ቤቶች አንዲማሩ በማድረግ ላይ ይገኛል። አንዲሁም በግቢ ጉባኤያት የሚካሄደውን በብከተ ወንጌል ለማገዝ በመሳተፍ ላይ ካሉት 50 የሚሆኑ ከተለያዩ የቤተ ክርስቲያን ማዕልጠኛ ተቋማት ከሠለጠኑ መምህራን በተጨማሪ 200 ሰባኪያን ወንጌልን አሠልጥኖ አስመርቋል። ወቅቱ በሚጠይቀው ርዕሰ ዙሪያ 10,000,000 /አሥር ሚሊዮን/ የሚደርሱ በራሪ ጽሑፎችን አሠራሁቷል። ሐመር መጽሐት 1,248,000 /አንድ ሚሊዮን ሁለት መቶ አርባ ሰምንት ሺህ/ አንዲሁም ስምዕ ጽድቅ ጋዜጣ 960,000 /ዘጠኝ መቶ ሥድሳ ሺህ/ አሰራሁቷል። ከመንፈሳዊ መጻሕፍት ቤተ ክርስቲያንም አወቅጥ ምሥጢሬን ሳካፍላችሁ፤ የመጻሕፍት ቅዱስ ጥናት፤ ሃገረ ድንገት፤ ትምህርተ ሃይማኖት ርትዕት፤ ገለታ ማርያም /የአሮሚኛ ውዳሴ ማርያም/ እና ቪክቶሪያ ሰንትመት አብቅቷል። በተጨማሪም የቤተ ክርስቲያንን ሥርዓት የጠበቀ መንፈሳዊ መዝሙራት በሦስት ዓይነት ቋንቋ አስራ ጭቷል። /የአማርኛ ከቁ.1-5፤ የአሮሚኛ ቁ.1፤ እና የትግራኛ ቁ.1-1።/

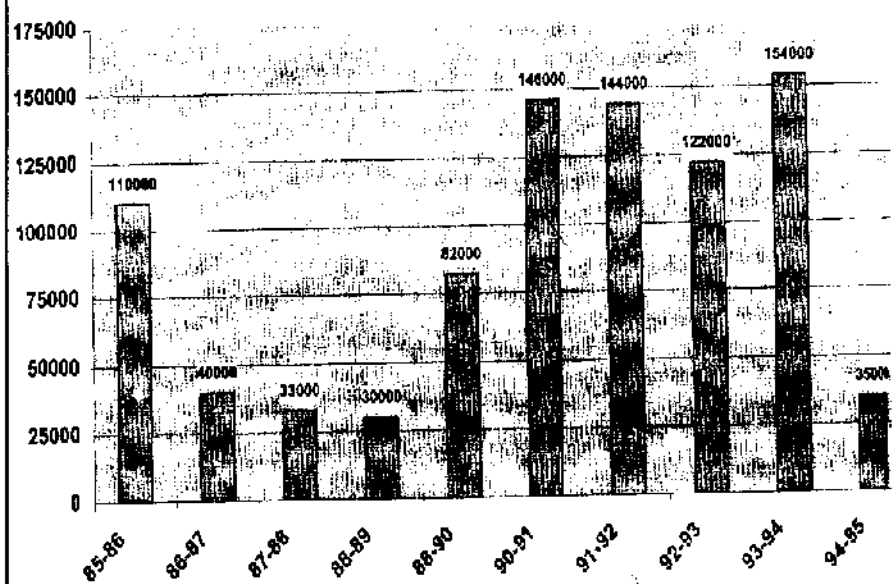
ማንበሩ በብከተ ወንጌልን ለማሰፋፋት ባለው ቁርጥ ዓላማ ከ120 በላይ ርእሶች የያዙ የፊደሮች ክፍሎችና የቪዲዮ ትምህርት ክፍሎች በ10 ርዕሶች ዙሪያ አዘጋጅቶ ለምእመናን አቅርቧል። በየጊዜው ከየአገጥረ በብከቶች ጋር በመቀናጀት

አንዚህም፤

1. የምሥራቅ ሐዋርያዊ ጉዞ ምዕራብ ሐረርጌ፤ ምሥራቅ ሐረርጌ፤ ድሬዳዋ፤ አጋዴን፤ በአራት አገጥረ በብከት፤

2. የምዕራብ ሐዋርያዊ ጉዞ ወለጋና

የሐመር መጽሐት ሥርዓት

አሰሳ፤ በስድስት ከተሞች

3. የደሰብ ሐዋርያዊ ጉዞ ሲዳሞና ቦረና አገጥረ በብከት

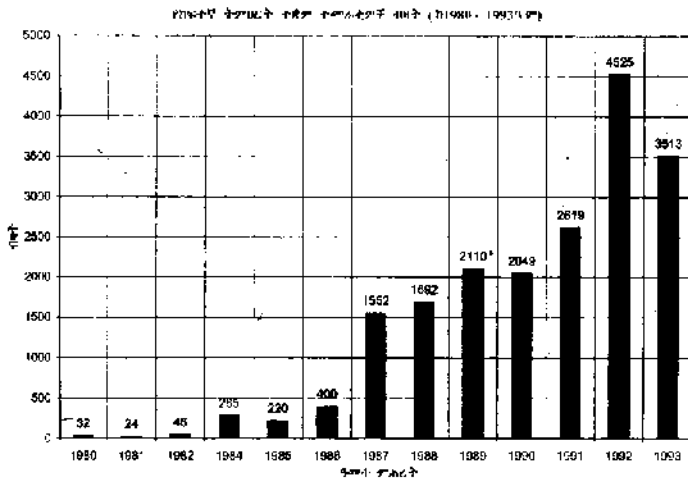
4. የሰሜን ሐዋርያዊ ጉዞ ባሕር ዳር፤ ደብረ ታቦር፤ ኮሶብር ጎንደር ናቸው።

በተለያዩ ችግር ምክንያት ለመታከም አቅማቸው የማይፈቅድላቸው ሰንቁ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ማንበሩ ባሉት የሕክምና ባለሙያዎች እንዲታከሙ አድርጓል።

በገዳማትና ስድባዎች ክሪያ

ማንበረ ቅዱሳን ወደ 500
ሰማጠኑ አብያተ ክርስቲያናት የአመ

ት/ቤት አዳራሽ/ ይሠራሉ። ከነዚህ
ግቢዎች ለመጥቀስ የአርባ ምንጭ
ውኃ ቴክኖሎጂ ግቢ ጉባኤ የመቀሌ
ዩኒቨርሲቲ ግቢ ጉባኤ ፕሮፌተሮች
ናቸው። አንድ ዓለማዊ ግብርና ዩኒ
ቨርሲቲ ግቢ ጉባኤ ያሉትም ከአጥቢ
ያው ምእመናን ጋር በመሳተፍ
የቅዱስ አማካኝነት ቤተ ክርስቲያንን በ

ልዛሳት /ልብሰ ተክህና/ ሰማን
ሟሩ፤ ዘቢብና ሽማ፤ የተለያዩ
ንዋያተ ትድሳት፤ አቡጃዲ፤ ብርድ
ልብሰ፤ ሌሎች በጌ አድራጊ
ምእመናን በማስተዛወርና ከየሀገሪ
ሰበክቱ መንበረ ጽጵሰና ጋር
በመቀናጀት እንዲሰጥ አድርጓል።
ወደ 25,000 በሚደርስ ብር የተለያዩ
ጊዜያዊ ርዳታዎች /የምግብና የጉርፍ
አደጋ መከላከያ/ ለዘመኑ ገዳማት
ርዳታ እንዲሰጥ አድርጓል። ለሰማንት
አብያተ ክርስቲያናት ፕሮጀክቶች
ማስፈጸሚያ ወደ 65,000 ብር /
ሰድሳ አምስት ሺ ብር/ የሚጠጋ
የገንዘብ ርዳታ እንዲያገኙ አድርጓል።

የክፍተኛ ትምህርት ተቋማት /የግቢ ጉባኤዎች/ መንፈሳዊ ስንቅስቃሴን በተመለከተ

ግቢ ጉባኤያት በመደበኛ ሁኔታ
በአጥቢያቸው በሚገኝ ቤተ
ክርስቲያን የሰንበት ት/ቤት መርሐ
ግብር ዘርግተው የቤተ ክርስቲያንን
ትምህርት ይማራሉ። መማሪያ ቦታ
/አዳራሽ/ የሌላቸው ለጊዜው ዛፍ ስር
በመማሪያ ቆይተው በመንግሥት
አርሻ በመቀጠርና ጥጥ በመልቀም፤
የጠየቱ ቀርሳቸውን /ጸባና መርተ/
በመሸላ እና ሌሎች የገቢ ግብርን
ዘደዎችን በመጠቀም በራሳቸው
ጥያቄ ጉልበት ድንጋይ አየፈለጉና
ጭቃ እያሰቡ በአግቢአብሔር
አጋኝነት የሰበከት ወንጌል /የሰንበት

ማሠራት ላይ ይገኛሉ። በሌላም በኩል
የመቸለ፤ የጅማ፤ የዓለማያና የዲሳ
ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች በአባቶች አግር
ለመተካት የአብነት ትምህርት ይማ
ራሉ። የእነዚህና የሌሎች ግቢ
ጉባኤያት ተማሪዎች የመመረቃያ
ጽሑፋቸውን በቤተ ክርስቲያን
ችግሮች ዙሪያ በሥራት ጠቃሚ
የሆኑ የመፍትሔ ሐሳቦችን
ያመለክታሉ።

እነዚህ ተማሪዎች የቤተ
ክርስቲያንን ልዩ ልዩ በዓላት
ለምሳሌ ልደትን፤ ትንሣኤንና
የመሳሰሉትን በአንድነት በመሆን
በግቢያቸው የመመገቢያ አዳራሽ
በታላቅ መንፈሳዊ ሥነ ሥርዓት
ያከብራሉ። በመጨረሻም እንደ
የመመረቃያ ዓመት ቆይታቸው
በምረቃቸው ዕለት «የጥበብ
መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት
ነው» የሚለውን አምላካዊ ቃል
ገንዘብ በማድረግ ከብፁዓን ሊቃነ
ላላሳት ጀምሮ ከቤተ ክርስቲያን
አባቶች ጋር በመሆን ለዚህ
ያደረገባቸውን /የበቃቸውን/ አምላክ
በቅድስት ቤተ ክርስቲያን በመገኘትና
መንፈሳዊ መርሐ ግብር በማዘጋጀት
በራሴ ይቀበላሉ፤ ደስታቸውን ከቤተ
ክርስቲያን ጋር ያደርጋሉ። ማንበሩ
በዚህ መልኩ ያበመረቃቸው ከ30,000
ዘላይ የቤተ ክርስቲያን ልጆች
አሉት። በዚህም የተማረው ትውልድ
ወደ ሥራው ዓለም ሲለማራ ሥራውን
አከባሪ፤ ለአገር የሚጠቅም ዜጋ ሆኖ
እንዲወጣ የራሱን አበተዋጽኦ
አበርክቷል።

5. በማሳበራዊና ሊኮሞሚያዊ ዘርፍ ያደረገው ስኬተኛነት

ማንበሩ የግብረተሰቡን
/የምእመናን/ ችግር ለመፍታት በሐ
መርና በሰምጦ ጽድቅ ጋዜጣ የተለያዩ
ማንበራዊና ሊኮሞሚያዊ ሐሳቦችን በ
ማንሣትና በማወያየት ግንዛቤ
አሰጩብዟል። በተለይ ምሥጢራን
ላካፍሳችሁ በሚል ርዕስ በሰምጦ ጽድቅ
ጋዜጣ የሚሰተናገዱት ጥያቄዎች
በመጽሐፍ ተዘጋጅተው እንዲሠራጩ
ተደርጓል።

በዘመናችን የተከሰተውን የኤች
አይ.ቪ.ኤድስ ሥርጭትን ለመግታት
የተለያዩ ባለሙያዎችን በማስባሰብ
ሊሚናሮች፤ ሥልጠናዎች፤ ጥናታዊ
ጽሑፎች፤ በራሪ ወረቀቶች በ
ማዘጋጀት ለግብረተሰቡ ጠቃሚ
ግንዛቤ ለማሰጠት ተችሏል።

በኢኮኖሚያዊ አስተዋጽኦ በኩልም
የእግዚአብሔር ሕግ በሚያገዝዘው መ
ሠራት ግብረተሰቡ እርስ በርስ
በመደጋገፍና በመሪ ዳዳት፤ አቅም
ያለው የሌለውን በማስጠጋት ከችግርና
ከሥራ ፈትነት ተላቆ ሀገርንና ቤተ
ክርስቲያንን የሚጠቅምበት ሥራ
መሥራት እንዲችል በማስተማር
በኩል ትምህርት ተሰጥቷል። ቤተ
ክርስቲያን የሰነፎችና የደካሞች

መኖሪያ ሳትሆን የታታሪ ሠራተኞች
መፍለቂያ ናት። ለዚህም ሐዋርያው
ሊሠራ የማይወድ ቢኖር አይበላ በ
ማለት የገለጠው በረ ማስረጃ ሊሆን
ይችላል። ስለ ሥራ ክብርነት ከማንም
ቀድሞ ተረድታ ስታስተምር የቆየች
ቤተ ክርስቲያን መሆን ከመጽሐፍ
ቅዱስና ከአባቶቻችን ሕይወት
ለመረዳት የሚያጻግት አይደለም።
ስለዚህም ቤተ ክርስቲያን የተቸገሩ
ትን እንርዳ ስትል ሥራን ጠልተው
ዝም ብለው ተዘልለው የተቀመጡትን
ሰዎች ሳያሆን በአቅም ግንሳና
በተለያዩ ችግሮች መሥራት
ያልቻሉትን ወገኖች መሆኑ እንዲ
ታወቅ ስማስተማር ላይ ይገኛል።
የቅዱሳን አምላክ ማንበራችንን
ይባርክ። †

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ነገ

« ራስዬ ባደግሮ ሕዝብ መረኝ ይሆናል » ምሳ. 29÷18

መሠረቷ በዕለተ ዓርብ በቀራኒ የ አደባባይ የፈሰሰው የክርስቶስ ክቡር ደም የሆነው ቀድሞ በጃንደረባው በጓላም በአባ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን የተሰበከችው ከዘያ ቀጥሎም በተሰበሰቡ ቅዱሳን የተሰፋፋችው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በየዘመናቱ ከውስጥና ከውጪ የተነሱ ብዙ ፈተናዎችን አልፋ ለዛሬ ደርሷል። የትናንት አባቶቻችንና እናቶቻችን በብዙ ተጋድሎ አቆይተው ሰላኞችን ያሰረኩትን ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ዛሬ ያሰቸበት ሁኔታ ሲታይ እኛ የአባቶቻችን ልጆች መሆን እንዳቃተን በማልጽ ይመሠክርብናል። ታዲያ እኛስ ለቀጣዩ ትውልድ የምናስረክባት ቤተ ክርስቲያን ምን ዓይነት ትኩረት?

በሚሊዮን የሚቆጠር ነገር ግን የእናት ቤተ ክርስቲያኑ ነገር ግድ የማይሰጠው በየትኛውም የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የማይሳተፍ ምእመን በነገሩ ቤተ ክርስቲያን መኖር የለበትም። ሰበካ ጉባኤያትና ሰ/ት/ቤቶች ነገ በሁሉም አቅጣጫ ተጠናክረው ነፍሳትን የማዳን ሥራ ሲሠሩ ማየት እጅግ የምንናፍቀው ነው። መንገድ ጠፍቶበት በጨለማ ሰሚባዘነው ዓለም በሰብከተ ወንጌል ብርሃን እንዲበራበት ማድረግ የነገሩን ቤተ ክርስቲያን የሚጠብቃት ትልቅ እደራ ነው። የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን መፍለቂያ የሆኑ አብነት ት/ቤቶቻችን ዛሬ ካሉበት አስቸጋሪና አላሳቢ ሁኔታ ወጥተው በዘመናዊ መልክ ተደራጅተው አያንዳንዱ ምእመን የቤተ ክርስቲያን ቋንቋ የሚናገር ሆኖ

ማየት የነገ ተሰፋችን መሆን አለበት። ገዳማትና አድባራት የዛሬ ችግራቸው ተወግዶ ምእመናንን ከአምላካቸው ጋር የማገናኘት ተግባራቸውን እንዲፈፀሙ ነገ በራሱ አገዝ ልሳንት ራሳቸውን እንዲችሉ ማድረግ ከአያንዳንዱ ክርስቲያን የሚጠበቅ ኃላፊነት ነው። የነገሩን ቤተ ክርስቲያን የዘመናዊ መረጃ አያያዝና አጠቃቀም ተጠቃሚ መሆን አለባት። በመጨረሻም እኩሪ የሆነ የሥነ-ሕንጻ ትውፊት ተጠብቆ እንዲኖር የልጆቻችን ትጋት ይጠይቃል። እንግዲህ በዚህ ዐውድ ርዕይ /ኢግዚቢሽን/ከላይ በተገለጹት ዙሪያ በመጠኑ የነገሩን ቤተ ክርስቲያን ለማሳየት ተሞክሯል።

- በዚህ ክፍል የታወቁ ሰባት ንዑሳን ክፍሎች ናቸው። እነሱም፦
1. የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ
 2. ሰንበት ት/ቤቶች
 3. ሰብከተ ወንጌል
 4. የአብነት ት/ቤቶች
 5. ገዳማትና አድባራትን በልሳንና በአስተዳደር ራስን ማሰቻል
 6. ዘመናዊ መረጃ አያያዝና አጠቃቀም
 7. ሥነ-ሕንጻ

ሀ/ ሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ
የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ በአጥቢያ ደረጃ ልትቋቋመውና ለሚቋቋመው የቤተ ክርስቲያን ሰበካ መንፈሳዊ አስተዳደር ጉባኤ /የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ/ የሚያስፈልጉትን አባላት ለመምረጥና በአባልነትም ለመመረጥ የሚችሉት ቤተ ክርስቲያንን በሀብታቸውና በአገልግሎታቸው የሚረዱ ምእመናንና የሰንበት ት/ቤት ወጣቶች የሚገኙበት የሰበካ ጠቅላላ መንፈሳዊ ጉባኤ ወይም የአጥቢያው ቤተ ክርስቲያን ካህናትና

ምእመናን ስብሰባ ነው።
ቤተ ክርስቲያናችን በአስተዳደር፣ በፍትሕ መንፈሳዊ፣ በአገልግሎትና በምጣኔ ሀብት በኩል በራሷ ሕግና ሥርዓት በመመራትና በመደራጀት እንድትሠራ ለማድረግ ከቅዱስ ቢናደስ እስከ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን መዋቅር የተዘረጋላት ሲሆን በየአጥቢያው ቤተ ክርስቲያን ደግሞ የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤያት እንዲቋቋሙ ተደርጓል። ስለዚህ የቤተ ክርስቲያን አባል የሆነ ማንኛውም ምእመን በሰበካ ጉባኤ እና ወይም በሰንበት ት/ቤት ውስጥ ተሳትፎ የማድረግ ክርስቲያናዊ ግዴታ አለበት። ዛሬ የሚታየው እውነታ ግን ይህ አይደለም። በዚህ ጽሑፍ ውስጥ ማሳየት የተፈለገው በምእመናን ተሳትፎ የሰበካ መንፈሳዊያን ጉባኤያት ነገ ኃላፊነታቸውን የሚወጡበትን መንገድ መጠቀም ነው።

1. መዋቅሩን ተግባራዊ ማድረግ

1.1. አብዛኞቹ ምእመናን ስለ ሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ በቂና ትክክለኛ ግንዛቤ ስለሌላቸው የምእመናን ግንዛቤ ከሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ አስፈላጊነት ጀመሮ መጸበር አለበት።

1.2. በመንፈሳዊ ሕይወታቸው የተመሰከረላቸውና በአያንዳንዱ ክፍል በትክክል ማገልገል የሚያስችል የሙያ ብቃት ያላቸው ምእመናን መመረጥ አለባቸው። ይህም ዛሬ የሚታየውን የሰበካ መንፈሳዊያን ጉባኤያት የአሠራር ዝርዝርነት ያሰወግዳል።

1.3. በነገሩ ቤተ ክርስቲያን አያንዳንዱ ሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ በአጥቢያው ስለሚገኙ ምእመናን አጠቃላይ ሕይወት ማወቅ ይኖርበታል።

1.4. የሰበካ ጉባኤያት ማንኛውንም

ሥራ በመዋቀሩ ሥር የሚገኙትን ክፍሎች ተግባርና ኃላፊነት መሠረት በማድረግ በተዘጋጁ ዕቅዶች መሠራት አለበት። የሰቅድ አፈጻጸማቸውም ቁጥጥር ሲደረግበትና ውጤቱም ለምእመናንን ሲገለጽ ይገባል።

1.5. የሰበካ ጉባኤያት በሰብስተው ወንጌል ላይ ትኩረት በመስጠት የምእመናንን መንፈሳዊ ሕይወት በቃሉ እግዚአብሔር ማነጽ አለባቸው።

1.6. ምእመናን በተሰጣቸው ጸጋ እናት ቤተ ክርስቲያናቸውን ለማገልገል እንዲችሉ የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤያት መንገዱን በማመቻቸት የነገውን ትልም ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።

1.7. በየእጥበቡ ላይ ለብያተ ክርስቲያናት አገልጋዮች የሆኑ ካህናትና ዲያቆናት በመንፈሳዊ ትምህርታቸውና በእጠቃላይ በአገልግሎት ሕይወታቸው እያደጉ እንዲሄዱ የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤው ልዩ ልዩ ሥልጠናዎችን እንዲያገኙ ማድረግ ይጠበቅበታል።

1.8. በነገሩም ቤተ ክርስቲያን የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤያት ዛሬ በአንጻንድ ቦታዎች እንደሚታዩው እንቅፋት መፍጠር ሳይሆን ሰንበት ት/ቤቶችን እንዲቋቋሙ እንዲሰፋፉና እንዲጠናከሩ ማድረግ ይኖርባቸዋል።

2. የልማት ሥራዎች

ዛሬ በብዙዎቹ አብያተ ክርስቲያናት የሚገኙ የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤያት ኃላፊነታቸውን መወጣት በሳልቻሉ የገቢ ምንጫቸው ልመና ብቻ ሆኑ። ይህ ሁኔታ ደግሞ ነገም መቀጠል የለበትም። ስለዚህም የአጥቢያ ሰበካ መንፈሳዊያን ጉባኤያት ኃላፊነታቸውን ተረድተው፡-

2.1. የአብያተ ክርስቲያናትን የቦታ ይዞታ ለማስከበር ጥላን ማሠራት አለባቸው። ይህ ከሁሉ የሚቀድምና ስሌሎች የልማት ሥራ

ዎችም መሠረት ነው። ነገር ግን ዛሬ ጥላን ያላቸው አብያተ ክርስቲያናት ማግኘት አስቸጋሪ ነው።

2.2. እንደ አካባቢው አመቺነት የተለያዩ የልማት ተቋማት መዘርጋት አለባቸው። ለምሳሌ፡- የሕክምና ማዕከል፣ ትምህርት ቤት፣ ወፍጮ ቤት፣ ሺራይ ቤት፣ ዳቦ ቤት፣ ንዋያተ ቅድሳት ማምረቻ፣ የከብትና ንብ እርባታ፣ ጥበበ ዕድ ...ወዘተ

3. ማኅበራዊ ችግሮችን መፍታት

ቤተ ክርስቲያን ምእመናንን በሃይማኖት ከማነጽ በተጨማሪ የምእመኑን ማኅበራዊ ችግር የመፍታት የሀገርና የወገን እደራ አለባት። ከእነዚህ ችግሮች መካከል ሰበካ መንፈሳዊያን ጉባኤያት ትኩረት ሊሰጧቸው የሚገቡት፡-

3.1. የጉዳና ተዳዳሪዎች በመርጸት ካለባቸው አስቃቂ ችግሮች እንዲሳቀቁ ምእመናንን በማስተባበር በጉ ሥራዎች መሥራት አለባቸው።

3.2. የቤተኛ አዳሪዎች ሕይወታቸውን የሚለወጡባቸውን ሁኔታ ማመቻቸት ትና በሕገ እግዚአብሔር ጸንተው እንዲኖሩ ማድረግ የቤተ ክርስቲያን ኃላፊነት ነው።

3.3. ለቅመ ደካሞችን መንከባከብ፡- እነዚህ ከላይ የተዘረዘሩትን ህሳቦች ተግባራዊ ለማድረግ የሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤያት የበጌ እድራት ክፍሎችንና የልማት ተቋማትን በማቋቋም ፤ መንፈሳዊ ማኅበራት፣ አጥቢያ አብያተ ክርስቲያናትና ምእመናንን ቅንጅታዊ አሠራርን መፍጠር ይኖርባቸዋል።

3.4. ኤች.አይ.ቪ ኤድስን በመከላከልና ሕመማንን በመንከባከብ አሁን ካለው በጌ ጅምር ይበልጥ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ

ለ/ ሰንበት ትምህርት ቤቶች የሰንበት ትምህርት ቤት መሠረት ሲጣል፣ በጠቅላይ ቤት ከህጎች በመምሪያ ደረጃ ሲቋቋምና በሰበካ መንፈሳዊ ጉባኤ መዋቅር እንዲከፍል እንዲሆን ሲደረግ ዓላማው ወጣቱን ትውልድ በትምህርተ ሃይማኖት እንደ በክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር ቀርጾ

የቅድስት ቤተ ክርስቲያን አባል፣ የመንግሥተ ሰማያት ዜጋ ለማድረግ ነው። ዛሬ ግን በሀገሪቱ ካሉ አብያተ ክርስቲያናት ሰንበት ት/ቤት የተቋቋመባቸው በጣም ጥቂቶቹ ሲሆኑ የተቋቋሙ ሰንበት ት/ቤቶችም ቢሆኑ የሚጠበቅባቸውን ኃላፊነት በአግባቡ ለመወጣት በሚችሉበት ደረጃ ሳይ እያደሉም። ሰንበት ትምህርት ቤቶቻችን ነገ ከሚጠበቅባቸው ኃላፊነት እንገር በምእመናንና በሚመለከተው ክፍል መሟላት ከሚገባቸው ነገሮች መካከል ጥቂቶቹ፡ -

1. ሥርዓተ ትምህርት

መቅረጽ፡-

ይህም የሚከተሉትን ነጥቦች ማካተት አለበት።

1.1. ዕድሜን፣ የትምህርት ደረጃን፣ ጾታን ወዘተ ያገናከበ መሆን አለበት።

1.2. የመማሪያ መጻሕፍትን፣ አሰጣጡን ለማግኘት የሚረዱ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች፣ ለምሳሌ ምስል ድምፅና ምስል፣ ወደም ወዘተ ሊዘጋጁ ይገባል።

1.3. የአብነት ትምህርት የሥርዓተ ትምህርቱ እንዲ ዐቢይ ክፍል መሆን ይኖርበታል።

1.4. በትክክል ኃላፊነቱ ባለው አካል የቤተ ክርስቲያን መሆናቸው የተረጋገጠላቸው መዝሙራት በመጻሕፍት መልክ ታትመው ለሰንበት ትምህርት ቤቶች መሰራጨት አለባቸው።

2. ቤተ መጻሕፍት፡-

የሰንበት ትምህርት ቤት ተማሪዎች የሚማሩትን ትምህርት የበለጠ አስፋተው መረዳት እንዲችሉ ቤተ መጻሕፍት ሊዘጋጁላቸው ይገባል። ቤተ መጻሕፍት የተቀናጀ አገልግሎት እንዲሰጡ፡-

2.1. በቤተ መጻሕፍት አሠራር የሠለጠኑ ባለሞያዎች ሲኖሩ ይገባል።

2.2. የመጻሕፍቱ አጠቃቀም ሥርዓት ያለው እንዲሆን ካታሉግ/መጻሕፍቱን በርዕስ ወይም በደራሲ ስም ከፋፍሎ ካርድ ማዘጋጀት አለበት።

2.3. ሥርዓት የጠበቀ የውሳኔ

አገልግሎት እንዲሰጥ ማድረግ ያስጠፋል። መጽሐፍቱም በተለይ ተንታውያን የሆኑት በቢዲ እና በዲቪዲዎች ተቀርጾው አገልግሎት መስጠት አለባቸው።

ሐ/ ስብስብ ወንጌል

የቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን ዋና ቀዳሚ ተልዕኮ «ሐሩ ወመዛሬ፤ ሂዱና አስተምሩ» የሚሰውን አምላካዊ ቃል መሠረት በማድረግ ሰውና አግዚአብሔርን ሕዝብና አሕዛብን፤ ነፍስና ሥጋን በስብስብ ወንጌል አንዲታረቁ በማድረግ በኃጢአት የጨስመውን ዓለም የጽድቅ ብርሃን አንዲበራስት ማድረግ ነው። ይህንን የተረከበችውን አደራ ለመወጣት ገና ብዙ አንደሚጠበቅባት በሀገራችን ብቻ የሚገኙ ወንጌል ያልተዳረሰባቸው ቦታዎች ስፋት ያመለክታል። ከዚህም በተጨማሪ በሀገር ውስጥ ብቻ ሳይሆን በውጭም ስብስብ ወንጌልን ማስፋፋት የቤተ ክርስቲያን አደራ ነው። ይህን ታላቅ አደራ ለመወጣት፡-

1. መንፈሳዊ ኮሌጆችን፤ ከፍተኛ ትምህርት ቤቶችንና የካህናት ማሠልጠኛዎችን ማስፋፋት፤ ዛሬ ቤተ ክርስቲያናችን ሁለት መንፈሳዊ ኮሌጆች፤ አንድ ከፍተኛ መንፈሳዊ ትምህርት ቤትና አምስት የካህናት ማሠልጠኛዎች አሏት። አምስቱ የካህናት ማሠልጠኛዎች የሚጠበቅባቸውን ያህል እየሠሩ ባይሆንም የኮሌጆቹ ግን በጌ ጅምር ነው። ነገ አንደኛዚህ ዓይነት ኮሌጆች በየሀገሪ ስብከቱ ሊቋቋሙ ይገባል።

2. የዓውደ ምሕረት ትምህርት /የሠርዘ ትምህርት/ የምዕራባዊ መጽሐፍትን ሕይወት ያገናዘበ፤ መሠረታዊ የሃይማኖት ዕውቀት የሚያስጨብጥ እና የተሟላ የመርሐ ግብር ቅንጅት ሊኖረው ይገባል።

3. ቅዱሳን መጻሕፍትና መዝሙራትን ምስጢራቸው ሳይፋስስ ወደተለያዩ ቋንቋዎች በመተርጎም መሠራጨት አለባቸው። ይህም በሀገር ውስጥና በውጭ ሀገር ቋንቋዎች ማለት ነው።

4. ነገ ቤተ ክርስቲያናችን የራሷ ፊደላት እና ቴሌቪዥን ጣቢያ ኖሯት ስብስብ ወንጌልን ለዓለም ማዳረስ

አለባት።

5. በውጪ ሀገር ስብስብ ወንጌል የሚስፋፋባቸው መንገዶች ሊታሰቡት ይገባል። ይህንንም፡-

-በትውልድ ኢትዮጵያውያን በየቤተ ክርስቲያናቸው ሀገራት ስሜዋሩ ምእመናን የቤተ ክርስቲያናቸውን ትምህርት አንዲያገኙ በማድረግ እና

-ኢትዮጵያውያን ያልሆኑ ነገር ግን የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ማወቅ ስሜቱ ወገኖች /አምሳሌ፡- አፍሪካውያንና አፍሮ አሜሪካውያን ስብስብ ወንጌል አንዲዳረስ ማድረግ ይገባል።

3. ሥልጠናዎች መስጠት፡-

ሰንበት ትምህርት ቤቶች ከሚያስተምሩት የሃይማኖት ትምህርት በተጨማሪ የአባላቱን የግል ሕይወትም ሆነ የሰንበት ትምህርት ቤቱን አሠራር ለማሳደግ የተለያዩ የሞያ ሥልጠናዎችን ለምሳሌ፡- የንግድ ትምህርት፣ አመራረት፣ የህብት አጠቃቀም (Resource Management) ሊሰጡ ይገባል።

4. መረጃና መዛግብት ማዕከል፡-

የቅድስት ቤተ ክርስቲያን ሀብቶች የሆኑ የሊቃውንት ትምህርቶችንና ቅዱሳን መጻሕፍትን ለተተኪው ትውልድ ማስተላለፍ ይቻል ዘንድ የመረጃና መዛግብት ማዕከል መኖር በጣም አስፈላጊ ነው። የመረጃዎች አያያዝም በድምፅ ምስል መቅረጽ፣ የገጽማትና የአድባራት ታሪክ፣ የሚቃውንት አባቶቻችን ትምህርት የመሳሰሉትን፤ ጽሑፋዊ መረጃዎችን ማስቀመጥ፤ በተንቀሳቃሽ ምስል መረጃዎችን መያዝ ... ወዘተ መሆን አለበት።

5. ለሰንበት ትምህርት ቤት አባላት የዘመናዊ ትምህርት ማጠናከሪያ መስጠት፡-

የቅድስት ቤተ ክርስቲያን ልጆች በመንፈሳዊው ብቻ ሳይሆን በዘመናዊ ትምህርትም ትንታኝ መሆን አለባቸው። ይህንንም ስማድረግ ችግሮች ተማሪዎችን በገንዘብና በቁሳቁስ በመርዳት፤ በትምህርታቸው ጥሩ ውጤት

ያመጡትን ተማሪዎች የማበረታቻ ሽልማት በመስጠት፤ ለአባላቱ የጥናት ቦታን በማበጋጀት /በማመቻቸት/ ወዘተ ሰንበት ትምህርት ቤቶች በብርቱ መሥራት ይጠበቅባቸዋል። በዚህ ረገድ በጌ ጅምር ያላቸው ሰንበት ትምህርት ቤቶች አሉ።

የሰንበት ትምህርት ቤቶች ማይራጃ መምሪያ አንዚህን ስውጦች ለማምጣት በማበብ ለሰንበት ትምህርት ቤቶች ማስተማሪያ አንዲሆኑ በግብጽ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የተዘጋጁ አምስት መጻሕፍትን ከአንግሊካኖ ቋንቋ ወደ አማርኛ በመመለስ የመተርጎሙ ሥራ ተጠናቆ ለማሳተም በዝግጅት ላይ ይገኛል። በተጨማሪም በሰንበት ትምህርት ቤቶች የሚዘመሩ መዝሙራት ወጥ እንዲሆኑ በማበብ ከ300 በላይ መዝሙራትን የያዘ አንድ መጽሐፍ ተዘጋጅቶ ለማዳረስ በዝግጅት ላይ ነው። ይህ በጌ ጅምር ሆኖ ከዚህ የበለጠ ጥረት መደረግ ይኖርበታል።

መ/ የአብነት ትምህርት ቤቶች

የአብነት ትምህርት ቤቶች የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት መሠራቶች ናቸው። ምክንያቱም የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች /ሊቃውንት፣ ጳጳሳት፣ ቀላውስትና ዲያቆናት/ ምንጮች በመሆናቸው ነው። ዛሬ ግን እነዚህ ምንጮች የመድረቅ ምልክት አያሳዩ በመሆኑ ነገን በፍርሃት ለማየት እየተገደድን ነው። ይህ ሁኔታ በዚህ ከቀጠለ ነገ ተተኪ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን መሻኘታቸው አጠራጣሪ ያደርገዋል። በመሆኑም በአብነት ትምህርት ቤቶቻችን ተተኪ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ማፍራት እንዲችሉ፡-

1. በየገጸማቱና በየአድባራቱ የሚገኙ የአብነት ትምህርት ቤቶች ዘመናዊ በሆኑ መልክ ምስፋፋት አስባቸው። ይዘም ከትምህርቱ ጌን ለጌን በምግብ ራሳቸውን አንዲችሉ የሚያደርግ ሥራ በመሥራት መሆን ይኖርበታል።

2. በከተሞች የሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት የአብነት ትምህርት የሚሰጡበትን መርሐ ግብር ማመቻቸት አለባቸው። የትምህርት

አስጣጡም በመረጃ መሣሪያዎች የተደገፈ ቢሆን የበለጠ ምእመናንን ያበረታታል።

3. የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ተማሪዎች ከሚማሩት ተከታታይ የሃይማኖት ትምህርት ባሻገር በተጠናከረ መልኩ የአብነት ትምህርቱን በተጓዳኝ ቢማሩ የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ይሆናሉ። በዚህም ተተኪ የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮችን ማፍራት ይቻላል።

4. የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የራሷ የመረጃ መረብ (Website) ኖሯት የአብነት ትምህርቶቿን በሀገር ውስጥና በውጪ ሀገር የሚኖሩ ምእመናንን ማስተማር አስባት።

ሠ/ ገዳማትና አድባራትን በልማትና በአስተዳደር ራሳቸውን ማስቻል፡- ሀገራችን ኢትዮጵያ የብዙ ገዳማት፣ አድባራትና የገጠር አብያተ ክርስቲያናት ባለቤት ነች። አብዛኞቹ ገዳማትና አድባራት በመቶና በሺህ የሚቆጠር ዕድሜ አላቸው። ገዳማት ከጥንት ጀምሮ ለአገርና ለወገን የሚጸልዩ ቅዱሳን አባቶችን እንዲሁም ለሃይማኖታቸው ስማዕታት የሆኑ ቅዱሳንን በማፍራት፣ ለቤተ ክርስቲያንና ለሀገር ቅርስ የሆኑ እጅግ ጥንታዊና መተኪያ የሌላቸው መጻሕፍትና ሌሎች ንዋያት ቅዱሳንን በብዙ ተጋደሎ ስትውልድ በማስተላለፍ፣ በጸሎት ቦታነት፣ የተዋሕዶ ሃይማኖት ትምህርት እና ትውፊት ተጠብቆ ስትውልድ በማስተላለፍ ያደረጉት አስተዋጽዖ እጅግ ከፍተኛ ነው።

አነዚህ ሕዝብ ክርስቲያኑ መንፈሳዊና ማህበራዊ አገልግሎት የሚያገኙባቸው አብዮተ ክርስቲያናት ለብዙ መቶ ዓመታት በብዙ ተጋደሎ መሠረታቸውን እንደ ጠበቁ ቢቆዩም አሁን ባለንበት ዘመን በተለያዩ ምክንያቶች ገዳማት እየተዘገገ መነኮሳት እየተሰደዱ ሲሆኑ አብያተ ክርስቲያናት መንፈሳዊ አገልግሎታቸውን አያስታጉሉ፤ አገልጋዮቻቸውም በየመንገዱ ስልመና እየተሠማሩ፣ የአብነት መምህራንና ተማሪዎች በቸግር ምክንያት ከቤተ ክርስቲያን አገልግሎትና ተዝቆ ከማያልቀው መንፈሳዊ ትምህርት በመራቅ ላይ ይገኛሉ።

እስከ አሁን ለተዘረዘሩት ችግሮች ጥንኛው መንስኤ የገዳማቱና አድባራቱ የመተዳደሪያ ገቢ እጦት ነው። እየደረሰ ያስውንና ሊደርስ የሚችለውን ይህን ከፍተኛ ጉዳት ለመቀነስ ወይም ለማስቀረትና ገዳማቱና አድባራቱ ራሳቸውን እንዲችሉ ለማድረግ፡-

1. ምእመናን ሕገ እግዚአብሔር በሚያዝባቸው መሠረት ለእግዚአብሔር እንዲያስረክቡ

ማስትም አሥራት እንዲያውጡ ማስተማር፤

2. ስገዳማትና አድባራት ገቢ ሊያስገኙ የሚችሉ የልማት ተቋማት እንዲዘረጉላቸው ማድረግ፤ ለዚህም የተጠኑ እና ውጤታማ ፕሮጀክቶችን ማዘጋጀትና ተግባራዊ ማድረግ፤

3. ምእመናን የሚያደርጉትን ልግስና የተፋናጀና ወጥ በሆነ መልኩ ለተገቢው ቦታ ማድረስና መድረሱን ማረጋገጥ፤

4. የገዳማት፣ አድባራትና የልማት ተቋማት አስተዳዳሪዎችን የገቢ እንቅስቃሴዎች የገንዘብ አያያዝና የሃሳብ ቁጥጥር እንዲሁም የአስተዳደር ሥልጠናዎች እንዲያገኙ ማድረግ ያስፈልጋል።

ይህንንም ለማድረግ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የልማትና ተራድኦ ኮሚሽን ለሕዝቡ የሚጠቅም የልማት ተቋማትን በማካሄድ እየተንቀሳቀሰ የሚገኝ ሲሆን አሁን ሲሰከቱትም ትምህርት በመስጠት የድርሻቸውን እየተወጡ ይገኛሉ። ማህበረ ቅዱሳንም ምእመናንን ሕገ እግዚአብሔርን ጠብቀው አሥራት በኩራት እንዲያውጡ በማስተማር፣ የተቸገሩና አፋጣኝ ድጋፍ የሚያስፈልጋቸውን ገዳማትና አድባራት በመለየት፣ ርዳታውን ከቦታው በማድረስ፣ ገንዘብ በመስብስብ ስስተቸገሩ ገዳማት መረጃ ማግኘት ለሚፈልግ ማህበራትና ግሰሰቦች መረጃ በመስጠት፣ ለገዳማት ዘላቂና ቋሚ ገቢ ሊያስገኙ የሚችሉ የልማት ተቋማት እንዲኖሩ ፖሊሲና ፖሊሲያዊ ፕሮጀክት ጥናቶችን በማካሄድና ለአገር ውስጥም ሆነ በውጪ አገር ስሜና ምእመናን የገዳማቱን ሁኔታ በማስገንዘብ ምእመናን እንዲረዱ በማድረግ ላይ ይገኛል። ነገም ገዳማት ራሳቸውን ችለው በእኩዋሚው መስክ አገርን የሚጠቅሙ እንዲሆኑ፤ መንፈሳዊ አገልግሎታቸውንም እንዲያጠናክሩ ለማድረግ የበኩሉን ጥረት ያደርጋል።

ረ. ዘመናዊ የመረጃ አያያዝ

ዓላማ፡- በቤተ ክርስቲያናችን ከሚታዩ ችግሮች አንዱ ዘመናዊ የመረጃ አያያዝ አለመኖር ነው። ስለሆነም በዚህ ንዑስ ክፍል ማሳየት የተፈለገው ቤተ ክርስቲያን ሥርዓተ ትምህርቷን፣ ጽሕፈቱን፣ ቦታዎቿን፣ የሷን ሀብቶችን፣ የምዕመናን ብዛት፣ የንዋያት ቅዳሳት አይነትና ብዛት፣ ቅዳሳት መጻሕፍትን፣ ወ.ዘ.ተ. / በመረጃ መልክ እንዴት መያዝ

እንዳለባትና ከላይ የተዘረዘሩትን ስዓስም ለማስታወቅና ለጆቿ ደግሞ ውስጧን ይበልጥ እንዲረዱ የሚያደርገውን መንገድ ነው። ለዚህም ዘመናዊ መረጃ አያያዝን (Database system) እና የመረጃ መረብ (Web site) አጠቃቀምን በምሳሌ ስማሳየት ተዋክሯል።

ሰ. ሥነ ሕንጻ
ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን ከሁሉም ቀዳሚ የሆነ የራሷ የሥነ-ሕንጻ ጥበብ አላት። ይህንን ታላቅ ጥበብ ምእመናን ተረድተው ነገም ወደ ትውልድ ማስተላለፍ የሚችሉበትን መንገድ ለማመላከት የሚከተሉትን ነጥቦች በተለያዩ ሞዴሎችና እንዲሁም በኮምፒውተር ለማቅረብ ተዋክሯል።

ሀ. የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጥንታዊ የሥነ ሕንጻ ሥልጣኔ ከሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን አንፃር

ለ. የቤተ ክርስቲያኒቱን የሥነ ሕንጻ ጥበብና የሥርዓተ-አምልኮ ዝምድና

ሐ. በቅጽረ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለአገልግሎት ተሟልተው ሊገኙ የሚገባቸው ሕንፃዎች ከአቀማመጣቸው ጋር (Site plan)

መ. የቤተ ክርስቲያን የወደፊት የሥነ-ሕንጻ ጥበብ ዕድገት ከሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን ጋር በማዛመድ እንዴት መቀጠል እንደሚኖርበት ማመስከት

በዚህ ንዑስ ክፍል ከተሠሩት ሞዴሎች በተጨማሪ ለአብነት የቀረቡት፡-

-የብቸና ደብር ገነት ዚዳነ ምሕረት ቤተ ክርስቲያን /ዘብ/

-ብርሃናተ ዓለም ዲፕሮስ ወዳውሎስ ቤተ ክርስቲያን /መስቀለኛ አዲስ አበባ/

-የደብረ መዋዕ ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ት/ቤት

ነገ መሆን ስላለበት የቤተ ክርስቲያን ገጽታ በዚች አዋርዶ ውይር እይ /እግዚቢሽን/ ወስኖ ማስቀመጥ አይቻልም። በአጠቃላይ ገን ስነጥ-ቤተ ክርስቲያን በእግዚአብሔር ቸርነት ከዚህም በላይ ልናስባላት ይገባል እንላለን። ለዚህም የቤተ ክርስቲያን አምሳክ ይርዳን አሚን። ቀ

